VICTOR SUVOROV

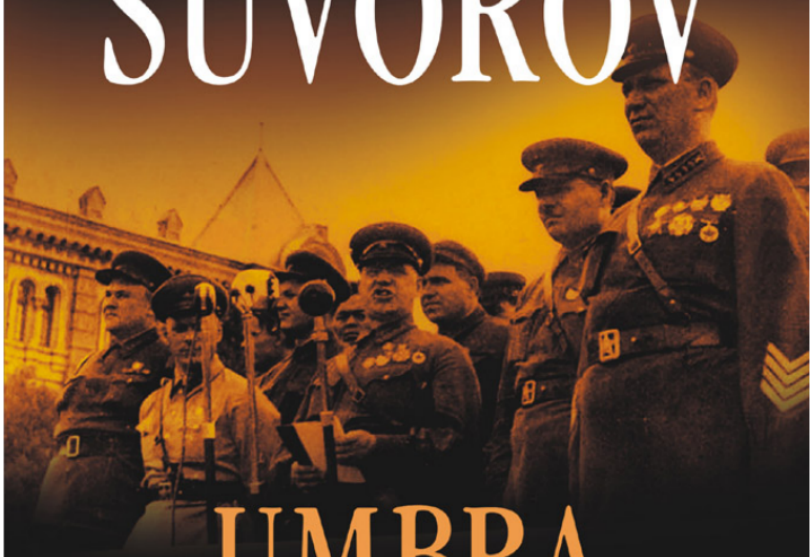

UMBRA VICTORIEI

POLIROM

© 2013 by Editura POLIROM, pentru ediţia în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-3676-1
ISBN PDF: 978-973-46-3677-8
ISBN print: 978-973-46-3451-4

Coperta: Radu Răileanu
Foto copertă: 4 iulie 1940. Paradă militară sovietică la Chişinău; în centru, generalul Gheorghi Konstantinovici Jukov; ANRM, Fototeca, 24947, www.anr.infoideea.ro/basarabia1940/page3.html?lang=ro

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

VICTOR SUVOROV (Vladimir Bogdanovici Rezun), fost ofiţer al Direcţiei Generale de Informaţii a Ministerului Apărării din Uniunea Sovietică, a defectat în 1978 şi s-a stabilit în Marea Britanie, unde a lucrat ca analist de informaţii. Alte volume traduse la Editura Polirom: *Spărgătorul de gheaţă. Cine a declanşat al Doilea Război Mondial?* (2010), *Ultima republică* (vol. I: *De ce a pierdut Uniunea Sovietică al Doilea Război Mondial?*, 1997, 2010; vol. II: *Cauza sfântă*, 2011; vol. III: *Dezastrul*, 2011), *Ziua M. Când a început al Doilea Război Mondial?* (1998, 2011), *Epurarea. De ce a decapitat Stalin armata?* (2000, 2011), *Acvariul. Cariera şi defecţiunea unui spion sovietic* (2011), *Speţnaz. Istoria secretă a Forţelor Speciale Sovietice* (2011), *O să vă îngropăm! Cronica măreţului deceniu* (2012), *Sinuciderea. De ce a atacat Hitler Uniunea Sovietică?* (2012).

Dedic această carte unui om deosebit pe nume Lev

Capitolul 1

Trecut în rândul sfinţilor…

Morţii noştri nu ne vor părăsi la necaz…

V. Vîsoţki

1

Spre sfârşitul istoriei sale Uniunea Sovietică a rămas fără eroi. Toţi conducătorii Uniunii Sovietice, fără excepţie, s-au dovedit o bandă de criminali şi de ticăloşi.

Dacă lăsăm în urmă turnurile Kremlinului şi ne îndreptăm atenţia spre eroii simpli, al căror exemplu ar trebui să-l urmeze poporul, chiar şi la acest nivel eroismul păleşte. Iată de pildă legendara luptă de pe 16 noiembrie 1941 de lângă halta Dubosekovo. Ai noştri erau 28 de soldaţi din Compania 4 a Regimentului 1075 Infanterie din Divizia 316 Infanterie a generalului-maior I.V. Panfilov. Soldaţii erau înarmaţi cu puşti, grenade şi sticle incendiare. Nu aveau nici tancuri, nici artilerie. În schimb, nemţii aveau 54 de tancuri, iar acţiunile lor erau susţinute de vreo douăzeci de aruncătoare de mine şi baterii de artilerie.

Înainte de luptă, politrucul Diev a rostit nişte cuvinte care au făcut înconjurul întregii ţări: „E mare Rusia, dar nu avem unde să ne retragem – în spatele nostru e Moscova!”. Eroii lui Panfilov au distrus numeroase tancuri, au murit toţi până la unul, dar nu l-au lăsat pe duşman să se apropie de Moscova… Comandantul Frontului de Vest, generalul de armată G.K. Jukov, a făcut o serie de demersuri. Prin decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, fiecăruia dintre cei douăzeci şi opt i-a fost decernat post-mortem titlul de Erou al Uniunii Sovietice…

Noi toţi am fost educaţi pe baza acestui act de eroism.

Totuşi, au existat nişte neclarităţi. Pe 27 noiembrie 1941, *Krasnaia zvezda* scria că în fruntea celor 28 de eroi s-a aflat politrucul Diev. Aceeaşi publicaţie,

în numărul din 22 ianuarie 1942, scria că grupul eroilor a fost condus de politrucul Klocikov. Tentativele de a-i contopi pe cei doi eroi într-un singur personaj au dus la rezultatul contrar. Eroul s-a multiplicat. El a intrat în istoriografia sovietică în patru variante: Diev, Klocikov, Klocikov-Diev şi Diev-Klocikov.

Dar dacă toţi au fost ucişi, cum au ajuns să fie cunoscute cuvintele rostite de eroicul politruc?

Au mai fost şi alte adăugiri. Cum nu se poate mai surprinzătoare.

După război, de acest episod s-a ocupat procuratura militară. Au ieşit la iveală detalii de-a dreptul fantastice. În primul rând: în spatele lor era Moscova, dar tot mai aveau unde să se retragă. În lupta aceea, Regimentul 1075 Infanterie a fost silit de inamic să se retragă de pe poziţia sa. Din acest motiv comandantul şi comisarul regimentului au fost eliberaţi din funcţii.

Şi încă ceva. În cazul în care Compania 4 a Batalionului 2 a pierit în întregime, dar nu l-a lăsat pe inamic să treacă, dacă în faţa tranşeelor Batalionului 2 tancurile nemţeşti ardeau cu zecile, comandantul batalionului, maiorul Reşetnikov, era obligat să raporteze acest lucru. N-a făcut-o, probabil din cauză că n-a observat tancurile nemţeşti în flăcări. Nici comandantul Regimentului 1075 Infanterie, colonelul I.V. Koprov, nici comandantul Diviziei 316 Infanterie, generalul-maior I.V. Panfilov, nici comandantul Armatei a XVI-a, generalul-locotenent K.K. Rokossovski, nu au raportat nimic referitor la această faptă eroică. Este foarte interesant că nici nemţii nu ştiau nimic. Se pune deci întrebarea: dacă nici unul dintre comandanţii de pe front nu a raportat fapta eroică, atunci cum s-a aflat despre ea la Moscova?

Primul care a scris despre aceasta a fost ziarul militar central *Krasnaia zvezda*. Secretarul literar de la *Krasnaia zvezda*, I. Kriviţki, a descris eroica bătălie ca un martor ocular. Dar a fost el oare martor ocular? La procuratura militară a fost întrebat politicos: s-a aflat el pe 16 noiembrie 1941 în zona haltei Dubosekovo? S-a dovedit că tovarăşul sus-menţionat nu a fost acolo. Dacă ar fi fost, n-ar fi scăpat cu viaţă din iadul acela. La interogatoriu a mărturisit că în noiembrie 1941 el nu a plecat din Moscova. Despre fapta eroică a aflat de la corespondentul V. Koroteev, care însoţea trupele. Ce-i drept, Koroteev nu a riscat să se deplaseze spre linia întâi mai departe de statul-major al Armatei a XVI-a. Acolo, la adăpost, bravul corespondent de război a prins din zbor zvonul despre fapta eroică şi a adus ştirea la redacţie ca pe o mană cerească.

Ancheta a dezvăluit sursele cifrelor cu care *Krasnaia zvezda* a uimit o lume întreagă. Fapta eroică a luat naştere în felul următor. Redactorul-şef al ziarului, D. Ortenberg, l-a întrebat pe flecarul de Koroteev: câţi oameni erau în compania

eroică? Acesta i-a răspuns: 30-40. Au stabilit: erau 30. Dar nu puteau fi toţi eroi. Nu puteau. Avem şi exemple negative. Însuşi comandantul suprem, tovarăşul Stalin, în Ordinul nr. 308 din 18 septembrie 1941 cerea „lichidarea cu mână de fier a laşilor şi panicarzilor”. Deci: înainte de luptă, doi au ridicat mâinile şi au fugit să se predea. Ai noştri, se înţelege, i-au împuşcat pe loc. I-au lichidat, ca să zic aşa, cu mână de fier. Prin urmare, câţi eroi au mai rămas? Corect, 28. Apoi Ortenberg a reflectat puţin şi a decis că doi trădători e cam mult. De aceea un trădător a fost tăiat de pe listă, dar numărul eroilor a rămas totuşi 28. Câte tancuri nemţeşti au fost? Să zicem câte două tancuri pentru fiecare erou… Deci, au fost 56 de tancuri. După ce s-a mai gândit puţin, redactorul-şef a eliminat două tancuri. Aşa era mai plauzibil. Cu trecerea deceniilor, numărul tancurilor distruse a ajuns la 18.

În timpul anchetei au ieşit la iveală lucruri de care este penibil să ne amintim. De aceea, procuratura militară nu a făcut prea multă zarvă. Flecarii puteau fi pedepsiţi. Putea s-o încaseze şi redactorul-şef. Dar actul de vitejie al soldaţilor lui Panfilov fusese deja inclus în enciclopedii şi abecedare, cioplit în granit, înscris cu litere dăltuite în istoria războiului, ca unul dintre cele mai sugestive episoade ale acestuia. În plus, în această chestiune este implicat mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov. Au exagerat scriitoraşii? Nicio problemă. Toată istoria Uniunii Sovietice este născocită. Dar dacă n-ar fi fost Jukov, actul de curaj al celor 28 de soldaţi ai lui Panfilov ar fi rămas în categoria istorisirilor faptelor cazacului Kozma Kriucikov, despre care în Primul Război Mondial circulau relatări extraordinare, în spiritul poveştilor despre faptele eroice ale baronului Münchhausen. Se povestea că acest Kozma Kriucikov îngrămădea câte şapte soldaţi germani pe o singură lance. Cei 28 de soldaţi ai lui Panfilov ar fi putut rămâne fraţii de cruce ai lui Kozma Kriucikov. Nu este nimic rău în asemenea poveşti. Până şi Aleksandr Tvardovski a scris un poem despre soldatul rus Vasili Tiorkin care iese într-o dimineaţă în câmp şi vede cum se îmbulzesc spre el vreo mie de tancuri nemţeşti! Soldatul rus, se înţelege, nu s-a pierdut cu firea… Pentru astfel de plăsmuiri amuzante îi iubeau cei de pe front pe Tvardovski şi pe soldatul Vasili Tiorkin creat de el, care ieşea învingător din orice situaţie. Înţelegeau toţi că este o născocire, o glumă amuzantă. Însă Jukov, de la o bârfă de front, de la o minciună gazetărească a ridicat la rang de eveniment real povestea celor 28 de soldaţi ai lui Panfilov. Nu scăpa nicio ocazie să se laude: unde sunt eu, acolo e şi victoria! Orice atac al nemţilor eşuează acolo unde apar eu! Sub comanda mea soldaţii mor, dar nu se predau! În decembrie 1941, unul dintre subordonaţii săi a citit în *Krasnaia zvezda* relatarea despre fantasticul act de curaj al celor 28 de soldaţi ai lui

Panfilov şi i-a raportat lui Jukov. Jukov a ordonat să se întocmească lista celor căzuţi, adică a celor *care ar fi putut lua parte* la acea bătălie legendară, şi i-a propus pentru decoraţii. Tuturor celor incluşi pe listă le-au fost acordate post-mortem înalte grade militare. Jukov a fost primul care a dat acestei istorii o notă oficială. După ce Sovietul Suprem a emis decretul, fapta eroică a încetat să mai fie rodul unor pălăvrăgeli gazetăreşti, devenind un eveniment real. Deşi nu toţi cei care au fost trecuţi pe listă erau morţi. Pe lista eroilor s-au pomenit şi unii care s-au predat de bunăvoie hitleriştilor, pe care mai apoi i-au slujit cu credinţă şi devotament.

Povestea celor 28 de soldaţi ai lui Panfilov a fost atât de prost ticluită, încât a suscitat în mod constant interesul cercetătorilor, care voiau să afle adevărul. Cu mult timp înainte de glasnost şi perestroika, în *Novîi Mir*, V. Kardin a supus această poveste ineptă unei analize necruţătoare. Lui i-au urmat B. Sokolov, V. Liulecinik şi alţii. A urmat o cascadă de materiale publicate şi acest episod a decăzut din categoria actelor de eroism.

2

La locul de muncă toţi aveau dispoziţie să urmeze exemplul minerului Aleksei Stahanov. Norma acestuia era să scoată câte 7 tone de cărbune pe schimb. Însă el, în noaptea de 30 spre 31 august 1935, s-a apucat şi a scos nu 7, ci 102 tone! Astfel a luat amploare în ţară mişcarea stahanovistă: adepţii lui Stahanov au dat năvală să realizeze câte zece norme pe schimb! Câte douăzeci! Pe aceşti oameni propaganda îi numea *stahanovişti*, iar poporul – *stakanovişti*. Oamenii ştiau că e ceva necurat la mijloc. Câteva decenii mai târziu au ieşit la iveală şi detaliile acestui „eroism”. Stahanov a scos într-adevăr 102 tone de cărbune. E drept că pe durata schimbului când a fost realizat recordul, toţi ceilalţi mineri din mina „Ţentralnaia-Irmino” au fost deconectaţi de la aerul comprimat, ca să nu scadă presiunea în ciocanul de abataj al lui Stahanov. Pentru ca nimeni să nu stea în calea elanului muncitoresc al lui Stahanov, ritmul de muncă în mină a fost complet perturbat. Cărbunele scos de Stahanov trebuia transportat din abataj; de aceea toate vagonetele i-au fost date lui Stahanov! Vagonetelor lui Stahanov – „cale liberă”! Celelalte brigăzi pot să mai aştepte.

Au mai fost şi alte scamatorii. Principala şmecherie ţinea de contabilitate. Totul depindea de metoda de calcul. Minerul nu lucrează singur. Cărbunele scos trebuie adunat, încărcat în vagonete, transportat, trebuie cărate bârnele şi

consolidat abatajul. Dacă se împarte cărbunele scos de un miner la toţi cei care l-au ajutat şi i-au asigurat condiţiile de muncă, atunci rezultă 7 tone pe ortac. Însă în cazul schimbului cu recordul lui Stahanov s-a utilizat o altă metodă de calcul, mai progresistă. Tot cărbunele pe care l-a scos i-a fost trecut lui, toate tonele au fost considerate meritul lui personal. Toţi ceilalţi, care au adunat cărbunele, l-au încărcat şi transportat, toţi cei care au consolidat abatajul în urma lui Stahanov, au fost trecuţi la altă rubrică. Tonele de cărbune nu s-au împărţit la toţi cei care au ajutat şi au asigurat extracţia. Astfel a fost stabilit un record unional.

Eroismul lui Stahanov nu este altceva decât obişnuita noastră trişerie sovietică. Stahanov însuşi este un erou în mantie elegantă confecţionată din aceeaşi trişerie.

Alţi eroi de-ai noştri, cu rang inferior panfiloviştilor şi stahanoviştilor, erau în realitate nişte eroi găunoşi. Din grămada de fapte eroice ieşeau la iveală informaţii contradictorii sau chiar urechi de măgar. Oamenii râdeau, compuneau anecdote şi cuplete maliţioase despre idolii de mucava.

Şi acum să punem punctul pe „i”. Eu nu am afirmat că în război nu a existat eroism masiv. Am spus altceva. Noi avem un popor eroic. Şi uneori a înfăptuit lucruri de care trebuie să fim mândri. Însă cei din Agitprop, din cine ştie ce motive, căutau să descrie fapte eroice cu adevărat legendare, adică inventate. Nu se ştie de ce, agitatorii şi propagandiştii noştri au fost atraşi de înşelătorie. Cu timpul, înşelătoria a fost inevitabil descoperită şi ţara a rămas fără eroi.

Ideologii se confruntau cu o problemă: al cui exemplu să-l urmeze poporul? Trebuia găsit urgent un nou idol care să poată fi înălţat pe un soclu de granit. Conducătorii s-au gândit ce s-au gândit şi au decis: Jukov! Cine altul? Jukov este salvatorul Patriei, marele geniu pe cal alb!

Astfel a luat naştere un nou cult al personalităţii.

3

Noi avem din plin experienţa creării cultului personalităţii. Cultul lui Jukov a fost edificat rapid şi cu multă dibăcie.

Despre Jukov au apărut legende care de care mai frumoase.

Mareşalul Marii Victorii!

În toată viaţa lui, Jukov nu a suferit nicio înfrângere!

Unde-i Jukov, acolo-i şi victoria!

Era suficient să arunce o singură privire pe hartă pentru a evalua corect situaţia, pentru a înţelege şi ghici intenţiile inamicului!

Au răsunat chiar şi fraze de genul: „Ah, dacă Jukov ar mai fi în viaţă!” (*Krasnaia zvezda*, 4 februarie 1997).

Tovarăşii de la Kremlin au o dilemă: să-l îngroape pe Lenin sau să-l păstreze ca material didactic intuitiv? Degeaba staţi la îndoială. Puteţi scoate liniştiţi cadavrul lui Lenin din mausoleu. Cultul lui Jukov l-a înlăturat şi l-a înlocuit pe cel al lui Lenin.

Între timp, prin ţară se răspândeşte deja zvonul că mareşalul Uniunii Sovietice Jukov Gheorghi Konstantinovici nu a fost recompensat cum se cuvine pentru faptele sale eroice. I-a fost acordat doar de patru ori titlul de Erou al Uniunii Sovietice. În toată istoria noastră au existat numai doi astfel de comandanţi militari. Al doilea a fost mareşalul Uniunii Sovietice Brejnev Leonid Ilici. De aceea (pentru a-l înălţa pe Jukov deasupra geniului militar al lui Brejnev) s-a propus ca Brejnev să rămână de patru ori Erou al Uniunii Sovietice, iar lui Jukov să i se acorde post-mortem cea de-a cincea stea, declarându-l erou pentru a cincea oară.

Bineînţeles că şi asta era puţin. S-a propus instituirea gradului de Generalissim al Rusiei, care să-i fie acordat post-mortem lui Jukov (*Krasnaia zvezda*, 3 august 1996). Aşa e obiceiul pe la noi: nu numai să cinstim memoria celor dispăruţi, ci şi să ne sfătuim cu ei, să le cerem ajutor şi protecţie, să-i includem în colectivele de muncă şi-n subunităţile militare, să le eliberăm carnete de partid cu numărul 00000001, să-i recompensăm cu medalii şi să le acordăm grade şi chiar să-i rugăm să ne confirme corectitudinea drumului pe care am ales să mergem. Sper că poporul îşi mai aminteşte vremurile când bătăuşii şi călăii ieşiţi la pensie suspinau după ce dădeau pe gât al treilea pahar: „Ah, dacă Lenin ar mai fi în viaţă!”, când pe toate zidurile trona aprobarea de dincolo de mormânt a conducătorului veşnic viu: SUNTEŢI PE DRUMUL CEL BUN, TOVARĂŞI! Se pare că Lenin cel mort vedea încotro ne îndreptăm şi, de pe lumea cealaltă, ne aproba: ţineţi-o tot aşa! Reieşea că eram conduşi de un mort.

Sigur, trebuie să recunoaştem că în privinţa cultului morţilor unii dintre prietenii noştri ne-au ajuns din urmă şi chiar ne-au depăşit. De pildă, în Republica Populară Democrată Coreeană funcţia de preşedinte al statului i-a fost lăsată pe vecie răposatului conducător, tovarăşului Kim Ir Sen. Un preşedinte mort în fruntea ţării! Ţara este condusă de un mort. Trimite indicaţii de pe lumea cealaltă. Iar noi, ca să nu rămânem mai prejos în această privinţă, îl ridicăm pe Jukov în rândul celor veşnic vii şi-i acordăm grade militare pentru

merite post-mortem.

Dar până şi această înaltă cinste li se părea insuficientă admiratorilor lui. De aceea a apărut propunerea să fie înălţat mai sus. Până la ceruri. Şi iată că un „ateu convins, consecvent”, membru al Uniunii Jurnaliştilor din Rusia, V. Deberdeev, propune trecerea lui Jukov Gheorghi Konstantinovici în rândul sfinţilor Bisericii Ortodoxe Ruse (*Krasnaia zvezda*, 3 august 1996).

Confuzia constă în faptul că există deja un sfânt Gheorghi. Din această cauză, propunerea tovarăşului Deberdeev se reduce la dublarea sfântului Gheorghi. Vor fi doi. Unul – pur şi simplu Gheorghi; celălalt – nu pur şi simplu, ci Konstantinovici. Altfel cum să-i deosebeşti? Unul e pe cal alb, celălalt la fel…

Deocamdată nu l-au făcut sfânt pe Jukov, dar fosta lui gardă de corp sau, cum i se spunea pe limba lor, „soldatul repartizat”, făcea să răsune peste tot cuvintele: SFINŢEASCĂ-SE NUMELE SĂU! (*Krasnaia zvezda*, 30 noiembrie 1996). Aceste cuvinte au fost tipărite cu majuscule şi caractere aldine. *Krasnaia zvezda* (1 martie 1997) a scris despre acelaşi lucru – despre „sublima aureolă şi chiar o anumită sfinţenie” a lui Jukov.

Deranjează un singur lucru: tovarăşul Deberdeev, cel care a propus înălţarea lui Jukov la rangul de sfânt, nu crede nici în sfinţi, nici în draci. El însuşi a declarat acest lucru. Situaţia ne este oarecum familiară. Ne-am mai împiedicat de aşa ceva: în secolul XX, tot felul de escroci ne-au îndemnat şi ne-au obligat să credem în ceea ce nici ei înşişi nu credeau.

Şi ca să nu vorbim prostii, vă propun să ne amintim ce gândeau, spuneau şi scriau despre candidatul la sfinţenie Gheorghi cei care l-au cunoscut mai bine decât noi. Să-i ascultăm nu pe scriitoraşii din zilele noastre, ci pe contemporanii lui Jukov, pe comandanţii, pe camarazii şi pe subordonaţii săi.

4

Generalissimul Uniunii Sovietice, Stalin Iosif Vissarionovici:

> Mareşalul Jukov, pierzând orice urmă de modestie şi fiind cuprins de sentimentul ambiţiei personale, considera că realizările sale nu sunt apreciate îndeajuns, atribuindu-şi, în discuţiile cu subordonaţii, meritul elaborării şi desfăşurării tuturor operaţiunilor importante din Marele Război pentru Apărarea Patriei, inclusiv al acelor operaţiuni cu care nu a avut nicio legătură (Ordinul Ministrului

Forţelor Armate ale URSS nr. 009 din 9 iunie 1946).

Mareşalii Uniunii Sovietice, Bulganin Nikolai Aleksandrovici şi Vasilievski Aleksandr Mihailovici erau întru totul de acord cu aceste cuvinte ale lui Stalin. Mai mult decât atât, aceste cuvinte le-au scris ei înşişi şi, pe 8 iunie 1946, i-au expediat lui Stalin proiectul ordinului privitor la Jukov. Textul ordinului, precum şi copia în facsimil a scrisorii adresate lui Stalin de către Bulganin şi Vasilievski au apărut în *Voenno-istoriceskii jurnal* (1993, nr. 5, p. 27).

Mareşalul Uniunii Sovietice Rokossovski Konstantin Konstantinovici îl cunoştea personal pe Jukov de o jumătate de veac. La început, Rokossovski a fost comandantul lui Jukov. În această calitate l-a avansat în funcţie.

S-a întâmplat în felul următor. În 1930 Rokossovski era comandantul Diviziei 7 Cavalerie „Proletariatul englez" din oraşul Samara. În această divizie Jukov avea comanda Brigăzii a 2-a. Iată un extras din caracterizarea semnată de Rokossovski pe 8 noiembrie 1930: „Posedă o doză însemnată de încăpăţânare. Este peste măsură de orgolios" (*VIJ*, 1990, nr. 5, p. 22).

Orgoliul nestăpânit al lui Jukov se îmbina cu beţia, cu desfrâul şi cu o cruzime inumană. Această combinaţie de trăsături se întâlneşte deseori: desfrânatul este aproape întotdeauna sadic, iar sadicul este un desfrânat. În Armata Roşie nimeni nu obişnuia să se plângă, însă cruzimea lui Jukov depăşea „standardele" acceptate. Timp de 25 de ani comuniştii au ascuns poporului mărturiile lui Rokossovski. Acum ele sunt publicate. Sunt copleşitoare. Rokossovski descrie atmosfera de nervozitate sălbatică din brigada lui Jukov. Brigada tremura, cuprinsă de frisoane. Au reuşit să facă ordine numai după ce l-au înlăturat pe Jukov de la comanda brigăzii. I-au dat un şut avansându-l. Rokossovski scrie: „Soseau plângeri la divizie, iar comandamentul trebuia să le soluţioneze. Încercările de a-l influenţa pe comandantul de brigadă nu aveau succes. Am fost nevoiţi, în scopul însănătoşirii situaţiei din brigadă, să-l promovăm pe G.K. Jukov într-o funcţie mai înaltă" (*VIJ*, 1988, nr. 10, p. 17).

Jukov a fost trimis la Moscova în funcţia de inspector adjunct al Cavaleriei Armatei Roşii. Jukov nu a fost promovat pentru că era un comandant foarte bun, ci pentru că trebuia dezamorsată situaţia, trebuia urgent salvată brigada de acest sadic, chiar şi cu preţul numirii lui într-o funcţie mai înaltă.

În Armata Roşie cruzimea era totuşi apreciată. Un comandant sadic era foarte preţuit. Însă Jukov avea o doză de cruzime mai mare decât era necesar.

După un an, pe 31 octombrie 1931, caracterizarea lui Jukov a fost întocmită de Semion Mihailovici Budionnîi, membru al Consiliului Revoluţionar Militar al URSS, inspector al cavaleriei Armatei Roşii. El considera că Jukov era un

membru ferm al partidului, dar adăuga: „manifestă o cruzime excesivă” (*VIJ*, 1990, nr. 5, p. 23).

Treapta următoare a carierei: Jukov devine comandantul Diviziei 4 Cavalerie. „S.M. Budionnîi îşi amintea cum a preluat Jukov funcţia de comandant al diviziei şi cu cât exces de severitate a promis că va face ordine” (*VIJ*, 1992, nr. 1, p. 76). Însuşi Semion Mihailovici Budionnîi „plesnea peste bot” destul de des. Şi nu se jena. Pe această temă există destule mărturii. Bineînţeles că nu-i bătea pe soldaţi. El îi pălmuia pe comandanţi. Însă stilul lui Jukov era inacceptabil chiar şi pentru Budionnîi.

Comandantul trupelor Regiunii Militare Bielorusia, comandantul de corp de armată P. Kovaliov, în caracterizarea lui Jukov foloseşte cuvintele obişnuite: „Au avut loc incidente de grosolănie în relaţia cu subordonaţii, motiv pentru care, pe linie de partid, tov. Jukov a primit mustrare” (*Marshalî Sovetskogo Soiuza*, 1996, p. 35).

În ianuarie 1943, mareşalul Uniunii Sovietice Eremenko Andrei Ivanovici era general-locotenent şi comandant al Frontului Stalingrad. Iată însemnarea de pe 19 ianuarie 1943 din jurnalul său: „Jukov, acest uzurpator şi mitocan, se purta cu mine foarte urât, pur şi simplu inuman. Ne călca în picioare pe toţi… Eu am mai lucrat cu tovarăşul Jukov, îl cunosc ca pe un cal breaz. Este un om îngrozitor şi mărginit. Un carierist în cel mai înalt grad” (*VIJ*, nr. 5, 1994, p. 19).

Mareşalul Uniunii Sovietice M.V. Zaharov: „S-a creat o situaţie destul de încordată. În aceste condiţii, mareşalul Uniunii Sovietice Jukov, care coordona operaţiunile Fronturilor 1 şi 2 Ucrainene, nu a reuşit să organizeze o colaborare suficient de precisă a trupelor care respingeau atacul duşmanului şi a fost rechemat de Cartierul General la Moscova” (*Krasnaia zvezda*, 11 februarie 1964).

Aceste cuvinte ale mareşalului Zaharov sunt confirmate de telegrama lui Stalin:

> Trebuie să vă atrag atenţia că v-am încredinţat misiunea de a coordona operaţiunile Fronturilor 1 şi 2 Ucrainene, în schimb, din raportul dumneavoastră de astăzi reiese că, în pofida întregii gravităţi a situaţiei, sunteţi insuficient informat în legătură cu starea lucrurilor: nu ştiţi că inamicul a ocupat Hilki şi Nova-Buda; nu ştiţi nimic despre decizia lui Konev de a utiliza Corpul 5 Cavalerie de Gardă şi corpul de tancuri al lui Rotmistrov cu scopul de a nimici inamicul care a rupt încercuirea…

Aici nu este vorba despre nişte sate oarecare ocupate de nemţi. Acesta a fost unul dintre cele mai dramatice momente ale războiului. În februarie 1944, pe malul drept al Niprului, două fronturi sovietice au închis inelul încercuirii în jurul unei puternice grupări de trupe germane. Misiunea comandamentului german era să iasă din încercuire. Misiunea comandamentului sovietic – opusă – era să nu-i permită inamicului să rupă frontul. Însă acolo, în zona luptelor erau două fronturi sovietice, două state-majore, doi comandanţi – generalul de armată I.S. Konev şi generalul de armată N.F. Vatutin. Fiecare vedea situaţia în felul său, fiecare lua o decizie proprie. Coordonarea acţiunilor celor două fronturi de la Moscova ar fi fost extrem de dificilă. Situaţia se modifica vertiginos. La statele-majore comunicatele trebuiau pregătite, cifrate, expediate la Moscova, unde trebuiau descifrate, evaluate, luată decizia, cifrată, expediată. Cât dura descifrarea, situaţia se modifica radical şi ordinul Moscovei nu mai corespundea noii situaţii. Stalin nu putea părăsi Moscova. El nu avea probleme numai pe malul drept al Niprului. De aceea, l-a trimis pe locţiitorul său Jukov în zona luptelor. Două fronturi i-au fost subordonate lui Jukov şi făceau ceea ce le ordona el. Şi iată că survine momentul culminant al luptei: inamicul începe să forţeze încercuirea. La Moscova, Stalin ştie acest lucru. Stalin ştie că ruperea încercuirii de către trupele germane se desfăşoară cu succes. Stalin ştie şi sectorul unde diviziile germane au rupt încercuirea. În schimb Jukov, care se află în zona acţiunilor militare, nu ştie nimic despre aceste lucruri şi-i trimite lui Stalin comunicate cum că nimic grav nu se întâmplă.

Să ne îndreptăm puţin atenţia asupra unei ciudăţenii din telegrama lui Stalin. Acesta numeşte Corpul 5 Cavalerie de Gardă indicându-i numărul, iar corpul de tancuri al lui Rokossovski nu după număr, ci după numele de familie al comandantului. De ce? Pentru că nici măcar în telegramele cifrate nu se spuneau lucrurilor pe nume. Deseori se utilizau construcţii de tipul: „apăraţi oraşul pe care-l ştiţi”, „ajungeţi la râul cunoscut” etc. În locul numelor de familie ale membrilor corpului superior de comandă se utilizau pseudonime. De pildă, „Vasiliev” era mareşalul Vasilievski. Uşor de ghicit? Nu, nu e uşor. Pseudonimele se schimbau des şi nesistematic. Astăzi „Vasiliev” este mareşalul Vasilievski, dar mâine „Vasiliev” e Stalin. Ieri „Konstantinov” era mareşalul Jukov. Astăzi „Konstantinov” este mareşalul Rokossovski. Mâine Jukov va avea pseudonimul „Iuriev”, Rokossovski – „Kostin”, iar Stalin – „Ivanov”.

În acelaşi scop se înlocuiau şi numele celor mai importante unităţi militare. În februarie 1944 Stalin vorbeşte despre „corpul de tancuri al lui Rotmistrov”. Dar în Armata Roşie nu mai exista de un an acest corp, ci Armata a V-a Tancuri de Gardă a lui Rotmistrov. Pentru a-i diminua importanţa, Stalin o numeşte

„corpul de tancuri al lui Rotmistrov”. Cei care ştiu despre ce este vorba vor înţelege.

Prin urmare, pentru a nu-i permite inamicului să iasă din încercuire, comandantul Frontului 2 Ucrainean, generalul de armată Konev, a introdus în luptă Armata a V-a Tancuri de Gardă şi Corpul 5 Cavalerie de Gardă. La Moscova Stalin ştie acest lucru. Şi comandantul suprem, în telegrama sa, îi reproşează locţiitorului său Jukov că nu are nici cea mai vagă idee despre ce se întâmplă şi că nu se achită de misiunea care i-a fost încredinţată.

De dragul conciziei am reprodus doar un fragment din telegrama lui Stalin. Însă întregul text e redactat în acelaşi spirit. A mai existat o telegramă asemănătoare adresată de Stalin lui Jukov. În urma acesteia, Stalin i-a ordonat lui Jukov să revină la Moscova: oricum nu era de niciun folos în zona luptelor. Iar comuniştilor care spun că Jukov nu a pierdut nicio bătălie le recomand să-şi amintească bătălia din anul 1944 de pe malul drept al Niprului. Puternica grupare de trupe inamice a fost înconjurată fără participarea lui Jukov. Lui îi revenea doar misiunea de a-i menţine pe nemţi în încercuire. Jukov nu a fost în stare să ducă la îndeplinire misiunea încredinţată şi a ratat operaţiunea în mod ruşinos. Trupele germane, încercuite în mare parte, au scăpat din cursa de şoareci şi au plecat nestingherite de nimeni.

Mareşalul Uniunii Sovietice Biriuzov Serghei Semionovici:

> Din momentul venirii tovarăşului Jukov pe postul de ministru al Apărării, atmosfera din minister a devenit insuportabilă. Metoda de conducere a lui Jukov era strivirea (*Oktiabrîskii plenum ŢK KPSS. Stenograficeskii otcet*, 1957).

Mareşalul Uniunii Sovietice Timoşenko Semion Konstantinovici îl cunoştea pe Jukov de la începutul anilor 1930. În acea perioadă, Timoşenko era comandantul corpului de armată în care Jukov avea comanda unui regiment. Iată opinia sa:

> Îl cunosc bine pe Jukov pentru că am colaborat o perioadă îndelungată şi trebuie să spun cinstit că tendinţa spre putere nelimitată şi sentimentul propriei infailibilităţi le avea cumva în sânge. Sincer vorbind, tot timpul a întrecut măsura; de când era comandant de regiment şi în funcţii mai mari a fost mereu pus în discuţie pentru astfel de fapte (*Oktiabrîskii plenum ŢK KPSS. Stenograficeskii otcet*, 1957).

Mareşalul de aviaţie Novikov Aleksandr Aleksandrovici:

> În ceea ce-l priveşte pe Jukov, vreau să spun înainte de orice că este un om extrem de însetat de putere şi orgolios, iubeşte faima, onorurile şi servilismul faţă de el şi nu poate suporta să fie contrazis (N.G. Smirnov, *Vplot' do vîsşei merî*, p. 139).

Iată şi poziţia mareşalului Uniunii Sovietice Golikov Filipp Ivanovici. El şi-a spus părerea încă din anul 1946. „Golikov s-a exprimat destul de vehement împotriva lui Jukov. El l-a învinuit de impulsivitate şi bădărănie în relaţiile cu ofiţerii şi generalii" (*VIJ*, 1988, nr. 12, p. 32). În octombrie 1961, mareşalul Uniunii Sovietice Golikov a afirmat în faţa tuturor că Jukov este „Unter Prişibeev". Aceste cuvinte ale lui Golikov au răsunat la cel de-al XXII-lea Congres al PCUS, la care erau prezente delegaţii din aproape o sută de partide comuniste şi ziarişti de la agenţiile de presă cele mai importante din lume.

Mareşalul Uniunii Sovietice Konev Ivan Stepanovici a relatat despre Jukov în numărul din 3 noiembrie 1957 al ziarului *Pravda*. Ţara tocmai se pregătea de următorul „mare jubileu", a patruzecea aniversare a revoluţiei comuniste, se distribuiau ordine şi medalii celor care le meritau şi altora… Taman atunci Ivan Stepanovici i-a copt-o lui Gheorghi Konstantinovici! Admiratorilor lui Jukov le recomand să caute acest număr al ziarului şi să citească articolul. Konev i-a amintit lui Jukov şi de arcul de la Kursk, şi de Berlin, şi de episodul de pe malul drept al Niprului, când Stalin vedea situaţia tocmai de la Moscova, iar Jukov, aflat în zona luptelor, nu vedea nimic.

Mareşalul Uniunii Sovietice Konev l-a descris pe Jukov ca pe un soldăţoi obtuz, incapabil şi ticălos. Nu ştiu dacă acest articol i-a fost comandat lui Konev sau dacă a fost iniţiativa lui, însă Konev nu s-a căit niciodată şi nu a regretat ceea ce a scris. Presupunând că mareşalul Konev a sărit calul, ce atitudine ar trebui să avem faţă de celelalte mărturii? Toţi marii conducători ai ţării, toţi cei care purtau pe epoleţi stele de primă mărime, toţi erau împotriva lui Jukov: generalissimul Stalin, mareşalii Uniunii Sovietice Bulganin, Vasilievski, Eremenko, Zaharov, Konev, Golikov, Rokossovski, Timoşenko, Biriuzov. Oricine doreşte poate găsi şi alte mărturii, ale altor mareşali ai Uniunii Sovietice, privind atitudinea strict negativă faţă de Jukov. Budionnîi, Voroşilov, Ciuikov, Govorov, Sokolovski, Greciko, Moskalenko, amiralul Flotei Uniunii Sovietice Kuzneţov – toţi sunt împotriva lui.

Să coborâm o treaptă pe scara ierarhiei militare şi să ascultăm opinia unui general cu patru stele. Erou al Uniunii Sovietice, generalul de armată Hetagurov Gheorghi Ivanovici despre Jukov: „Excesiv de bădăran, până la insultarea sentimentelor omeneşti" (*Krasnaia zvezda*, 30 noiembrie 1996). În 1944

Hetagurov era şeful Statului-Major al Armatei I de Gardă. Jukov nu îndrăznea să-l lovească, în schimb îl înjura vârtos. Hetagurov îi răspundea cu aceeaşi monedă. Dacă Hetagurov ar fi avut o funcţie ceva mai mică, Jukov l-ar fi împuşcat pe loc. Însă Hetagurov era şeful statului-major al celei mai bune armate. Bineînţeles că Hetagurov a zburat din această funcţie, fiind numit… comandant de divizie. Hetagurov a făcut practic aproape tot războiul în funcţia de şef al statului-major al armatei, şi încă pe cele mai importante direcţii: în 1941, lângă Moscova, în 1942-1943, lângă Stalingrad. Şi iată că aproape de sfârşitul războiului, sărind peste funcţiile de comandant de corp de armată şi de şef al statului-major al unui corp de armată, un general cu o asemenea experienţă este aruncat de Jukov la comanda unei divizii. În schimb, Jukov îi avansa pe generalii care suportau fără a crâcni pălmuirea şi înjurăturile de mamă.

Să mai coborâm o treaptă. Generalul-locotenent Vadis Aleksandr Anatolievici, şeful Biroului de contrainformaţii SMERŞ („Smert' şpionam!" – „Moarte spionilor!") din grupul trupelor sovietice de ocupaţie din Germania raporta în anul 1945: „Jukov este bădăran şi arogant, îşi exagerează meritele, pe toate drumurile sunt pancarte pe care scrie «Glorie mareşalului Jukov»" (B. Sokolov, *Neizvestnîi Jukov: portret bez retuşi*, 2000, p. 538).

Nu aveţi impresia că toţi cei care l-au cunoscut personal pe Jukov repetă cam aceleaşi fraze?

Am adunat multe mărturii. Dacă ar fi să le public, ar trebui să citim până la sfârşitul cărţii numai citate despre neisprăvitul „Unter Prişibeev" cu epoleţi de mareşal.

Dacă pe generalissim nu-l credeţi, nici pe mareşali, nici pe generali şi amirali, atunci să-i ascultăm pe soldaţi. Soldaţii au pentru Jukov o singură definiţie: măcelar.

5

În cercul generalilor şi la toate nivelele inferioare ale Armatei Roşii pălmuirea era la fel de larg răspândită ca şi hoţia sau beţia. Secretarul CC al PCU(b) din Bielorusia, Gapenko, a fost numit în toamna anului 1941 membru al Consiliului Militar al Armatei a XIII-a a Frontului Briansk. Acesta i-a trimis lui Stalin o telegramă în care expunea metodele prin care comandantul Frontului Briansk, generalul-locotenent A.I. Eremenko, instruia Consiliul

Militar al Armatei a XIII-a. În telegramă este menţionat generalul-locotenent M.G. Efremov, locţiitorul comandantului Frontului Briansk.

> Eremenko, fără să întrebe nimic, a început să acuze Consiliul Militar de laşitate şi trădare de patrie. La observaţiile mele că nu e cazul să arunce cu asemenea acuzaţii grele, Eremenko s-a repezit la mine cu pumnii şi m-a lovit de câteva ori peste faţă, amenințând că mă împuşcă. Eu i-am spus că n-are decât să mă împuşte, dar că nu are dreptul să calce în picioare demnitatea unui comunist şi deputat al Sovietului Suprem. Atunci Eremenko şi-a scos mauserul, dar intervenţia lui Efremov l-a împiedicat să apese pe trăgaci. După aceea el a început să-l amenințe cu împuşcarea pe Efremov. Pe toată durata acestei oribile scene Eremenko înjura isteric. Liniştindu-se puţin, Eremenko a început să se laude că el, chipurile cu aprobarea lui Stalin, a snopit în bătăi câţiva comandanţi, iar unuia i-a spart capul… (*VIJ*, 1993, nr. 3, p. 24; trimitere la Arhiva Preşedintelui Federaţiei Ruse, fond 73, opis 1, dosar 84, ff. 30-31).

Dacă un general-locotenent, comandant al unui front, îl poate pălmui pe secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist din Bielorusia, membru al Consiliului Militar al Armatei a XIII-a, dacă îşi poate amenința locţiitorul, tot general-locotenent şi el, ne întrebăm ce poate face cu un simplu general-maior, care comandă doar o divizie sau un corp de armată? Poate face tot ce doreşte. La nivelul gradelor inferioare se întâmplau aceleaşi lucruri. Dacă un comandant de corp de armată plesnea un comandant de divizie, comandantul bătut îi chema la el pe comandanţii de regimente şi-şi vărsa necazul pe ei. De la vârf, practica pălmuirii cobora la nivelele cele mai de jos.

La toate acestea, trebuie să adaug că, pentru pălmuirea unui membru al Consiliului Militar al Armatei a XIII-a, ca şi pentru o mulţime de alte asemenea fapte, Eremenko nu a fost pedepsit în niciun fel. El a rămas la comanda Frontului Briansk. După ce a fost rănit, a preluat comanda Armatei a IV-a de şoc, iar după ce a fost rănit a doua oară i s-a încredinţat comanda Frontului Stalingrad. În urma primei răni, Eremenko a rămas şchiop pentru tot restul vieţii. Pe front umbla cu un baston în care se sprijinea şi cu care spărgea capetele celor care-l înfuriau. Cu toate acestea, ca nivel de bestialitate, Eremenko nu putea rivaliza cu Jukov. În comparaţie cu Jukov, Eremenko era considerat un comandant îngăduitor, chiar blând.

Se ştie deja că Jukov îi bătea foarte rar pe ofiţerii din subordine. Se întâmpla uneori să plesnească pe câte unul cu mănuşa peste obraz sau cu pumnul în gură. Dar, repet, aşa ceva se întâmpla rar. Ce rost avea să-i bată pe ofiţeri? Jukov nu-i bătea, el îi împuşca. Pălmuirea nu era rezervată ofiţerilor, ci mai ales

generalilor. Pe aceştia Jukov îi bătea mult şi des. Cu o plăcere deosebită. Uneori Jukov se repezea şi la mareşali.

Regizorul Grigori Ciuhrai povesteşte: „Eu m-am îndepărtat puţin. Deodată am auzit un fel de zarvă. Am întors capul şi am încremenit: Jukov şi Konev se apucaseră de piept unul pe celălalt şi se zgâlţâiau. Ne-am repezit să-i despărţim” (*Krasnaia zvezda*, 19 septembrie 1995).

Eu nu m-aş fi mirat văzând doi generali sovietici încăierându-se în societate. E un fapt obişnuit. Dar doi mareşali… Berlinul a fost ocupat de două fronturi: Frontul 1 Bielorus şi Frontul 1 Ucrainean. Jukov şi Konev. Şi iată că după război mareşalii eliberatori au sărit unul la gâtul celuilalt, nu printr-un schimb de cuvinte tari, ci aşa cum se cuvine: la propriu. O, moravuri de mareşali!

Mareşalii noştri ar trebui să ia lecţii de la drojdia societăţii. Cei din această categorie nu se poartă aşa. Ei respectă etica. Dacă doi se încaieră, al treilea strigă: „Lămuriţi-vă!”; iar dacă nu se poate fără bătaie într-un loc public, îşi propun unul celuilalt: „Hai să ieşim puţin!”. Dar mareşalii, începând cu Jukov, se iau la palme pentru orice fleac. Chiar şi într-un loc public, printre generali, eroi, academicieni şi artişti ai poporului. Nu era mai bine ca unul dintre mareşali să-l cheme pe celălalt în cabinetul său de lucru şi acolo să-i dea una peste ochi? Apoi una peste gură? Să-l pună jos şi să-l calce în picioare?

Iată încă un exemplu pe aceeaşi temă. În cabinetul său imens tronează membrul Prezidiului CC al PCUS, de patru ori Erou al Uniunii Sovietice, ministrul Apărării URSS, mareşalul Uniunii Sovietice Jukov Gheorghi Konstantinovici. Lui îi este direct subordonat primul locţiitor al ministrului Apărării, comandantul-şef al trupelor de uscat, membru în CC al PCUS, Erou al Uniunii Sovietice, mareşalul Uniunii Sovietice Malinovski Rodion Iakovlevici. Prin natura obligaţiilor de serviciu, Malinovski trebuia să vină în cabinetul lui Jukov aproape zilnic. Iată cum au evoluat relaţiile dintre cei doi mareşali, ministrul şi prim-locţiitorul său. Să-i dăm cuvântul lui Malinovski:

> Eu m-am purtat întotdeauna foarte frumos cu tovarăşul Jukov, ca de la om la om, dar mergeam întotdeauna la serviciu, vă spun sincer, cu nişte intenţii foarte agresive. Ştiind ce-i poate pielea, mă îndreptam spre cabinetul lui cu următoarele intenţii: dacă-i bădăran, am să fiu şi eu; dacă mă înjură, îl înjur şi eu; dacă, ferească Dumnezeu, mă *păleşte*, nu am să-i rămân dator (Gheorghi Jukov, stenograma Plenarei din octombrie [anul 1957] a CC al PCUS şi alte documente, Moscova, Fondul „Democraţia”, 2001, p. 363).

Astfel mergea mareşalul Malinovski spre cabinetul mareşalului Jukov, gata în orice moment să nimerească sub tirul înjurăturilor acestuia sau să încaseze palme. Nu eu am folosit cuvântul *păleşte*. Aşa se exprimau mareşalii noştri.

Ferice de Malinovski: dacă Jukov îi dă peste bot, îi dă şi el! Dar cum rămâne cu mareşalii care ocupă funcţii ceva mai mici, care nu sunt prim-locţiitori ai lui Jukov? Sau ce te faci când eşti doar un generălaş mărunt oarecare, cu trei-patru stele pe epoleţi? Sau când ai o funcţie complet neînsemnată, precum cea de comandant al unei Regiuni Militare sau de şef al Biroului principal al Marelui Stat-Major, ce te faci atunci? Regulamentul n-o să te ajute. „Regulamentul de ordine interioară" nu prevede măsuri pentru cazul în care Mareşalul Victoriei îţi sparge dinţii şi-ţi umple faţa de sânge. Iată o problemă de perspicacitate: să-i dai şi tu peste bot marelui geniu, dacă el a sărit primul la bătaie, sau să schelălăi într-un colţ, lingându-ţi rănile? A da sau a nu da, aceasta-i întrebarea.

Armata modernă a Rusiei este cuprinsă de sadism care în termeni oficiali se numeşte „relaţii neregulamentare". În spatele acestei expresii se ascunde înjosirea sălbatică a demnităţii umane, o amploare fără precedent a bătăii, torturii, supliciului, crimelor comise cu bestialitate. Iar sociologii îşi frământă minţile: de unde ne vine nenorocirea asta?

6

Mitocănia lui Jukov este legendară. Atât pe timp de pace, cât şi în timpul războiului, el îi tutuia pe toţi cei cu grade mai mici, începând cu cei care aveau câte trei sau patru stele de general pe umeri. Mai mult chiar: începând cu cei care aveau stele de mareşal la fel cu ale lui.

Mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski confirmă acest lucru: „După discuţia cu Jukov pe IF (înaltă frecvenţă), am fost nevoit să-i atrag atenţia că, dacă nu schimbă tonul, voi întrerupe convorbirea cu el. În ziua aceea mitocănia lui a întrecut orice limite" (*VIJ*, 1989, nr. 6, p. 55).

Istoricii utilizează frecvent noţiunea de *mărturie neintenţionată*. Aceasta reprezintă situaţia în care martorul spune sau scrie ceva, dar, dintre rânduri şi cuvinte, precum uleiul la suprafaţă, iese altceva. Iar acest „altceva" este adevărul.

Agentul de informaţii Vladimir Karpov a făcut războiul. Pe front i se încredinţa cea mai periculoasă misiune: mergea în spatele frontului inamic să

captureze limbi (prizonieri de la care se puteau obţine informaţii). Serviciul de informaţii poate obţine şi confrunta mii de date. Fonometriştii sunt capabili să determine poziţia oricărei baterii de artilerie. Pe baza unei singure fotografii, descifratorii sunt în stare să descopere modificările survenite în dispozitivul inamicului. Serviciul de informaţii prin radio poate intercepta şi descifra comunicate de importanţă deosebită. Cu toate acestea, comandantul are dubii: avem în faţa noastră divizia SS „Cap de mort”, sau e doar o impresie? Şi atunci comandantul dădea ordin: aduceţi o limbă! Karpov făcea rost imediat. Aducea exact ce trebuia. Pentru această activitate a fost distins cu „Steaua de Aur” şi titlul de Erou al Uniunii Sovietice. După război s-a făcut scriitor. A ajuns până la cea mai înaltă funcţie scriitoricească – secretar al Uniunii Scriitorilor din URSS. Karpov l-a întâlnit pe Jukov de mai multe ori şi a scris o carte despre el, plină de elogii: măreţ, puternic, invincibil. Însă printre rânduri ne priveşte un Jukov complet diferit. Iată un dialog între scriitor şi marele conducător militar:

> Jukov s-a uitat la mine, privirea i-a alunecat pe „Steaua de Aur” de pe pieptul meu şi m-a întrebat:
> — Pentru ce ai primit Steaua?
> — Aduceam limbi…
> Faţa lui Jukov s-a luminat vizibil; el fusese întotdeauna binevoitor cu agenţii de informaţii.
> — Dar unde ai slujit, locotenent-colonele, sub comanda mea?
> — Noi toţi am slujit sub comanda dumneavoastră, tovarăşe mareşal (*Krasnaia zvezda*, 1 martie 1997).

Karpov i se adresează lui Jukov cu „dumneavoastră”, în timp ce Jukov îl tutuieşte. Jukov discută cu Karpov aşa cum discuta Brejnev cu dictatorul polonez Wojciech Jaruzelski. La timpul său, Vladimir Bukovski a scos din arhiva CC al PCUS un număr impresionant de documente. Iată un mic fragment dintr-o stenogramă:

> *L.I. Brejnev*: Bună, Wojciech.
> *W. Jaruzelski*: Bună ziua, mult stimate şi iubite Leonid Ilici.

La fel ca Jukov şi Karpov.

În armata britanică, tânărul locotenent este educat să se poarte cu prietena soldatului subordonat la fel de respectuos ca şi cu soţia generalului. În armata noastră nu se învaţă aşa ceva. În orice caz, Jukov, după mai bine de patruzeci de ani petrecuţi în armată, nu şi-a însuşit nici măcar bazele culturii. Jukov este

acum un mareşal căzut în dizgraţie, izgonit ruşinos din armată şi de la vârfurile puterii. În faţa lui stă ofiţerul care a luptat pe front, Karpov. Respectă-l, Jukov! Cu oasele unor oameni ca el este pavat pământul de la Moscova la Berlin, de la Petersburg la Viena, de la Stalingrad la Königsberg şi Paris. În faţa ta nu este un simplu soldat de pe front, ci un Erou. Scoate-ţi pălăria, Jukov, în faţa unui cercetaş de pe front! Pe spinarea lui ai intrat tu şi în Kiev, şi în Varşovia, şi în Berlin!

Nu, aşa ceva nu se poate. Eroul care a luptat pe front i se adresează lui Jukov: Ce părere aveţi dumneavoastră în această privinţă, Gheorghi Konstantinovici? Răspunsul: Păi, înţelegi tu…

Iar nouă ni se spun poveşti cum că Jukov îi iubea şi-i respecta pe soldaţi. Care respect? Întâlnirea dintre Karpov şi Jukov are loc după două decenii de la terminarea războiului. Jukov nu mai este de mult ministru al Apărării. Karpov nu-i este subaltern lui Jukov. Dar Jukov îl tutuieşte oricum.

Putem privi această situaţie şi dintr-o altă perspectivă. În momentul întâlnirii cu Jukov, Karpov nu este numai un fost agent de informaţii, el are şi o funcţie importantă în nomenclatură, candidează pentru cele mai înalte posturi din ierarhia scriitorilor. Respectă-l, Jukov, măcar în această calitate. Dar Jukov ştie: Karpov nu-i este şef, motiv pentru care se poartă cu funcţionarul nomenclaturist precum boierul cu ţăranul.

E drept că nici Karpov nu-i mai breaz. Pe front generalii se temeau să nu fie împuşcaţi şi de aceea răbdau mârlănia lui Jukov. Dar de ce se temea Karpov? Ar fi putut foarte bine să trântească uşa şi să plece.

Nu a trântit-o, nici nu a plecat, ci s-a apucat să scrie o carte despre măreţia lui Jukov. A vrut să înfăţişeze un geniu strategic, dar împotriva voinţei sale a zugrăvit un majur incult, ticălos şi neobrăzat.

7

Iată un exemplu care ilustrează cât de mult îl iubeau pe Jukov colaboratorii săi.

În anul 1957 Jukov este eliberat din toate funcţiile. Cazul său este analizat în Plenara Comitetului Central al PCUS. Sunt prezenţi mareşali, generali şi amirali. Toţi au vorbit împotriva lui Jukov. În apărarea lui – nimeni.

Oare generalii şi mareşalii noştri nu sunt decât o turmă ascultătoare căreia Hruşciov i-a ordonat să-l acuze pe Jukov, iar acum ei votează în unanimitate?

Nu. Mareşalii şi generalii nu sunt o turmă. În 1946 Stalin intenţiona nu numai să-l dea afară pe Jukov din toate posturile, ci să-l şi închidă, poate chiar să-l împuşte. Trebuie s-o spunem, Jukov merita să fie împuşcat. După legile noastre sovietice el este un delincvent de drept comun, pe care judecătorii pur şi simplu nu aveau dreptul să-l lase să scape basma curată. Dacă Stalin l-ar fi împuşcat pe Jukov, aceasta ar fi însemnat o răsplată dreaptă pentru crimele comise cu sălbăticie şi ar fi cruţat ţara de atrocităţi ulterioare. Însă lui Stalin i s-au opus mareşalii şi generalii. Despre acest lucru a relatat generalul-locotenent N.G. Pavlenko:

> După toate luările de cuvânt, îşi amintea Konev, a vorbit din nou Stalin, la fel de tăios, dar puţin diferit. Probabil că la început avusese în plan să-l aresteze pe Jukov imediat după şedinţă. Sesizând împotrivirea din interior, şi nu numai, a şefilor militari, cunoscuta solidaritate a militarilor cu Jukov, Stalin s-a reorientat şi a renunţat la planul iniţial. Am impresia că mareşalul Konev nu s-a înşelat în presupunerile sale. De data aceasta Stalin se pregătea într-adevăr să se răfuiască cu Jukov, dar solidaritatea militarilor i-a încurcat socotelile (*VIJ*, 1988, nr. 12, p. 32).

Atitudinea generalilor şi mareşalilor l-a salvat pe Jukov. Cum să înţelegem acest lucru? În perioada stalinismului târziu şi a hruşciovismului timpuriu, pe culmile puterii militare erau aceiaşi generali, amirali şi mareşali. În timpul lui Stalin aceştia l-au salvat pe Jukov, iar în timpul lui Hruşciov tot ei l-au înfundat. În 1946, Stalin era la putere de 24 de ani. Deja fusese declarat în mod oficial un geniu al tuturor timpurilor şi popoarelor. Stalin a fost un dictator cum nu mai existase niciunul până la el. Autoritatea lui era incontestabilă, puterea – nelimitată. Însă mareşalii şi generalii s-au împotrivit voinţei lui Stalin şi nu i-au permis să-l aresteze pe Jukov. Pentru asemenea faptă, fiecare dintre ei ar fi putut plăti cu capul.

În 1957 Hruşciov abia ajunsese în vârf. Autoritate nu prea avea. Nu se ştie pe ce se sprijinea puterea lui. Practica nimicirii rivalilor fusese abolită. Hruşciov nu-i putea împuşca pe generalii nesupuşi. Iată însă că aceiaşi mareşali şi generali îl susţin la unison pe Hruşciov şi-i permit să-l înlăture pe Jukov.

Care-i explicaţia?

Explicaţia constă în faptul că în 1946 mareşalii şi generalii nu l-au apărat pe Jukov, ci s-au apărat pe ei înşişi. Ei înţelegeau că astăzi Stalin îl arestează, îl închide, poate-l şi împuşcă pe Jukov, dar mâine cui îi va veni rândul? Iată de unde provenea îndrăzneala şi solidaritatea lor. Ei ştiau că anul 1937 a început la

fel. Şi nu i-au permis lui Stalin să-l repete.

În 1957, generalii şi mareşalii nu au acţionat în favoarea lui Hruşciov, ci tot pentru ei înşişi. În vara acelui an, pe culmile puterii se aflau: Hruşciov şi Jukov. Nu era loc pentru amândoi. Erau doi păianjeni într-un borcan. Doi şobolani într-un butoi de tablă. Ori Jukov îl devorează pe Hruşciov, ori Hruşciov pe Jukov. În unanimitate, corpul superior de comandă al Forţelor Armate a trecut de partea lui Hruşciov.

*

Generalii şi mareşalii ştiau că orgoliul nemăsurat al lui Jukov este patologic. Ştiau că este crud şi mărginit. Ştiau că este un uzurpator şi un mitocan. Ştiau că este un carierist în cel mai înalt grad. Ştiau că îi calcă în picioare pe toţi cei care-i stau în cale. Ştiau că are în sânge dorinţa de putere nelimitată şi sentimentul infailibilităţii propriei persoane. Exact cu aceste cuvinte l-au descris.

Ştiau ce i-ar fi aşteptat dacă Jukov ar fi pus mâna pe putere.

Capitolul 2

Enigmele începutului

Este posibil chiar ca în anumite perioade mareşalul Jukov să-l fi întrecut pe Stalin în privinţa sângelui vărsat şi a numărului de sentinţe de condamnare la moarte pronunţate.

A. Buşkov, *Rossiia kotoroi ne bîlo*, 1997

1

Anul 1939. Mongolia. Halhin Gol. Debutul lui Jukov în funcţia de comandant militar.

În Mongolia se afla un corp de puşcaşi – al 57-lea special. La comanda acestui corp era comandantul de divizie N.V. Feklenko. Şef de stat-major era comandantul de brigadă A.M. Kuşcev. De cealaltă parte a frontierei era inamicul, câteva divizii şi brigăzi ale japonezilor. La începutul lui mai, la graniţa Mongoliei s-a declanşat un conflict armat. Ciocnirile dintre trupele sovietice şi japoneze au degenerat în lupte cu utilizarea aviaţiei, artileriei şi a tancurilor. Nimeni n-a declarat război nimănui, dar intensitatea acţiunilor militare creştea. Trupelor sovietice nu le mergea totul ca pe roate. Şi iată că într-acolo, în Mongolia, este trimis comandantul de divizie G.K. Jukov cu împuterniciri extraordinare. Jukov avea ordin să evalueze situaţia şi să raporteze.

Pe 5 iunie 1939, Jukov a sosit la statul-major al Corpului 57 şi a cerut să i se raporteze situaţia. Jukov însuşi descrie evenimentele din Mongolia astfel:

> Chiar de la început pe A.M. Kuşcev l-a luat gura pe dinainte că situaţia este încă insuficient studiată. Din raport reieşea clar: comandamentul corpului nu cunoştea adevărata situaţie… S-a dovedit că nimeni din comandamentul corpului, în afară de comisarul de regiment M.S. Nikişev, nu fusese în zona evenimentelor. Eu i-am

propus comandantului corpului să mergem imediat în linia întâi şi acolo să studiem minuţios faptele. Pretextând că el poate fi apelat în orice moment la telefon de la Moscova, a propus ca tovarăşul M.S. Nikişev să meargă cu mine (*Amintiri şi reflecţii*, 1969, p. 154).

Prin urmare, Jukov şi Nikişev au plecat amândoi în linia întâi.

Întorşi la punctul de comandă şi după ce ne-am consultat cu tot comandamentul corpului, i-am expediat o informare comisarului poporului* pentru Apărare. În ea am expus pe scurt planul acţiunilor trupelor sovieto-mongole… A doua zi a sosit răspunsul. Comisarul poporului a fost întru totul de acord cu evaluarea pe care am făcut-o şi cu măsurile propuse. În aceeaşi zi am primit ordinul comisarului poporului privind eliberarea comandantului de divizie N.V. Feklenko din funcţia de comandant al Corpului 57 special şi numirea mea la comanda acestui corp.

Jukov a cerut să fie întărită urgent gruparea de trupe sovietice. Au întărit-o. Jukov a cerut să-i fie trimişi cei mai buni piloţi de vânătoare care existau în Uniunea Sovietică. I-au trimis piloţii. La dispoziţia lui Jukov a fost pus un grup de piloţi de vânătoare compus din 21 de Eroi ai Uniunii Sovietice. Pe atunci acesta era un titlu foarte înalt. Erau aşii aviaţiei ţării, fiecare dintre ei având cel puţin zece victorii pe cerul Spaniei sau al Chinei, iar mulţi dintre ei au căpătat experienţă în luptele aeriene de deasupra lacului Hasan.

Pe 15 iulie 1939, Corpul 57 special al lui Jukov a fost transformat în Grupul de Armată 1. Grupul de armată este ceva intermediar între corpul de armată şi o armată cu efectiv complet. Pe 31 iulie 1939 lui Jukov i s-a acordat gradul de comandant de corp de armată.

Inamicul şi-a întărit şi el gruparea de trupe. Pe 10 august, trupele japoneze implicate în operaţiuni militare la graniţa cu Mongolia au fost reunite în Armata a VI-a.

La jumătatea lunii august, în componenţa Grupului de Armată 1 al lui Jukov erau 57.000 de soldaţi şi comandanţi, 515 avioane de luptă, 542 de tunuri şi aruncătoare de mine, 385 de automobile blindate, majoritatea dotate cu tunuri, şi 498 de tancuri.

În lunile iunie, iulie şi în prima jumătate a lui august au avut loc lupte crâncene între trupele sovietice şi cele japoneze, pe pământ şi în aer. Succesul era schimbător. Intensitatea luptelor creştea. Conflictul a început să treneze…

Brusc, în zorii zilei de 20 august, artileria sovietică iniţiază un puternic atac asupra punctelor de comandă şi bateriilor antiaeriene ale inamicului. După primul tir de artilerie – atacul masiv al bombardierelor, apoi pregătirea de

artilerie timp de 2 ore şi 45 de minute. În momentul mutării focului de pe linia întâi în adâncime, diviziile sovietice de puşcaşi, brigăzile motoblindate şi de tancuri au atacat flancurile grupării trupelor japoneze.

Pe 23 august trupele sovietice au încercuit Armata a VI-a japoneză (*Sovetskaia voennaia enţiklopedia*, vol. 8, p. 358). În aceeaşi zi, la Kremlin, Molotov şi Ribbentrop şi-au pus semnăturile pe Pactul de la Moscova, care în esenţă era un tratat privind împărţirea Europei şi declanşarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Pe 31 august s-a încheiat nimicirea completă a trupelor japoneze încercuite în Mongolia. A doua zi a început al Doilea Război Mondial.

Înfrângerea trupelor japoneze la Halhin Gol a avut urmări strategice. Liderii japonezi aveau de ales: să atace Uniunea Sovietică sau Statele Unite şi Marea Britanie. Conducătorii Japoniei au decis să atace Statele Unite şi Marea Britanie. Una dintre cauzele acestei opţiuni a fost lecţia pe care Jukov le-a dat-o generalilor japonezi pe malul râului Halhin Gol.

Pe 29 august 1939 Jukov a fost distins cu titlul de Erou al Uniunii Sovietice pentru înfrângerea trupelor japoneze la Halhin Gol. I s-a înmânat, de asemenea, medalia „Zolotaia Zvezda” („Steaua de Aur”) şi cea mai înaltă distincţie de stat – Ordinul „Lenin”.

Apropo, „Zolotaia Zvezda” a fost instituită pe 1 august 1939, când luptele de la Halhin Gol erau în toi. Până atunci, titlul de Erou al Uniunii Sovietice era acordat fără niciun fel de însemne distinctive.

2

Jukov a sosit în Mongolia cu împuterniciri extraordinare. El a epuizat în totalitate resursele acestor împuterniciri şi le-a şi depăşit. Toată lumea ştia: Jukov împuşcă fără milă pentru orice motiv sau chiar fără motiv. Eu am mărturii scrise despre acele crime, în cantitate suficientă pentru orice tribunal.

Sunt convins că inteţionaţi să obiectaţi: Da, Jukov este un sadic. Da, Jukov îi împuşca pe soldaţi şi pe ofiţeri la Halhin Gol. Şi totuşi, ce operaţiune a conceput!

Sunt de acord. Operaţiunea a fost într-adevăr măreaţă. Dar să ne îndreptăm atenţia asupra unui detaliu nesemnificativ. Să ne amintim: cine era şeful statului-major al lui Jukov la Halhin Gol?

Citim prima ediţie a memoriilor lui Jukov, a doua, a treia… şi tot aşa până

la ultima. Eu personal nu am găsit nicăieri numele şefului de stat-major. În schimb, Jukov ţine minte şi-i numeşte pe eroii-aviatori şi eroii-tanchişti, pe eroii-cercetaşi şi pe eroii-cavalerişti. Jukov îi ţine minte pe locţiitorii săi, pe comandanţii de divizii, de brigăzi, de regimente şi chiar de batalioane. Jukov i-a reţinut numele lui D. Ortenberg – redactorul ziarului Corpului de Armată 1. Sigur, pentru asta a avut un motiv întemeiat. Jukov îl propulsa pe Ortenberg, Ortenberg îl elogia pe Jukov. După doi ani, Ortenberg era deja redactor-şef la *Krasnaia zvezda*, organul central de presă al Armatei Roşii. El a fost cel care a trâmbiţat pretutindeni actul de eroism al soldaţilor lui Panfilov care, luptând sub comanda genială a invincibilului Jukov, au distrus un număr extraordinar de mare de tancuri nemţeşti.

În cartea sa Jukov şi-a amintit numele medicilor care i-au tratat cu eroism pe răniţi. Jukov a numit o herghelie întreagă de activişti politici, şi-a amintit o jumătate de duzină de scriitori şi fotocorespondenţi din Moscova care au fost la Halhin Gol: K. Simonov, L. Slavin, Vl. Stavski şi alţii. E drept că şi-n acest caz a avut un motiv întemeiat. În preajma declanşării celui de-al Doilea Război Mondial, tinerii agitatori comunişti îşi ascuţeau condeiele la Halhin Gol. Debutantul Konstantin Simonov, de pildă, pe atunci ticluia la repezeală o carte despre viitoarea dominaţie mondială a comuniştilor. Jukov era un susţinător fervent al ideii de supremaţie a comuniştilor în lumea întreagă; de aceea îi împingea înainte şi în sus, spre bunăstarea nomenclaturistă, pe toţi cei care propovăduiau această idee.

Şi totuşi este foarte straniu: Jukov îşi aminteşte de un oarecare Konstantin Simonov, dar de şeful statului său major, nu. În spatele acestei amnezii se ascunde ceva.

3

Precedentului şef al statului-major Jukov i-a spus pe nume – comandantul de brigadă A.M. Kuşcev. Este cel care nu cunoştea situaţia. Care a fost eliberat din funcţie. Jukov ţine minte acest lucru. A fost numit altul. Dar Jukov nu-şi mai aminteşte cine anume. Dacă noul şef al statului-major nu şi-ar fi îndeplinit obligaţiile, ar fi trebuit înlăturat, la fel ca şi precedentul, şi numit un al treilea. Jukov avea împuterniciri speciale. Jukov a cerut să i se trimită în Mongolia cei mai buni piloţi de vânătoare din Uniunea Sovietică – i s-au trimis. Dacă Jukov ar fi cerut un nou şef al statului-major, nimeni nu ar fi avut nimic împotrivă.

Vara anului 1939. Războiul cel mare încă nu a început. Din toată Armata Roşie, un singur corp de armată este implicat în lupte. Acest corp a fost transformat în grup de armată. Un corp, devenit ulterior grup de armată este imaginea Armatei Roşii. Pe baza acţiunilor unui singur corp de armată sau ale unui singur grup de armată, atât prietenii, cât şi duşmanii vor judeca întreaga Armată Roşie. Reputaţia militară a Uniunii Sovietice se joacă pe o singură carte. Este în interesul conducerii statului să aibă la Halhin Gol cel mai bun şef de stat-major dintre toţi…

Ne confruntăm cu o enigmă a istoriei.

Dacă şeful statului-major era incapabil, de ce nu a cerut Jukov să i se trimită unul bun?

Dacă şeful statului-major era competent, de ce Jukov nu şi-l aminteşte? Îţi vine pur şi simplu să urli de să se audă până acolo, în secolul XX: ce ascunzi, Gheorghi Konstantinovici?

4

Cartea *Amintiri şi reflecţii* nu a scris-o Jukov. O ştiţi şi dumneavoastră şi o ştiu şi eu. Totuşi, pe copertă este numele lui, iar cartea este scrisă la persoana întâi. De aceea, pentru comoditatea expunerii, vom considera că Jukov a avut o oarecare legătură cu scrierea ei.

Misterul amneziei autorilor memoriilor lui Jukov este foarte simplu. În oricare dintre izvoarele despre Halhin Gol găsim toate numele de care avem nevoie: „Şeful statului-major al grupului, de pe 15 iulie până în septembrie 1939, a fost comandantul de brigadă M.A. Bogdanov” (Mareşalul Uniunii Sovietice M.V. Zaharov, *Novaia i noveişaia istoria*, 1970, nr. 5, p. 23).

Nu degeaba a deschis discuţia mareşalul Zaharov despre şeful statului-major al Grupului de Armată 1, şi nu întâmplător a făcut acest lucru în anul 1970. Iată ce se ascunde în spatele acestui fapt. În anul 1969 au apărut memoriile lui Jukov. Nu se ştie de ce, acesta nu pomeneşte deloc numele şefului statului-major al Grupului de Armată 1. Atunci şi alţi mareşali, nu numai Zaharov, au început să-l apostrofeze pe Jukov: Hei, nu-ţi aminteşti cine a fost şeful statului-major? Operaţiunea ta de la Halhin Gol a conceput-o însuşi Bogdanov! Cum de nu-ţi aminteşti de el?

La Halhin Gol, Jukov nu a cerut alt şef de stat-major pentru că ştia că Bogdanov este cel mai bun, este ceea ce îi trebuie, altul mai competent nu

există. Dar când a sosit timpul să împartă gloria, Jukov a fost lovit de o amnezie catastrofală.

Jukov îşi aminteşte o mulţime de lucruri:

> M-am referit deja la organizarea activităţii politice de partid în unităţile noastre. Organizaţiile de partid au avut o imensă contribuţie la rezolvarea problemelor tactice. În primele rânduri erau: şeful biroului politic al grupului de armată, comisarul de divizie Piotr Ivanovici Gorohov, comisarul de regiment Roman Pavlovici Babiiciuk, secretarul comitetului de partid al corpului special, Aleksei Mihailovici Pomogailo, comisarul Ivan Vasilievici Zakovorotnîi (*Amintiri şi reflecţii*, p. 172).

> Oriunde mă duceam – prin iurte sau prin case, în instituţii sau la unităţile militare –, pretutindeni vedeam la loc de cinste portretul lui V.I. Lenin, despre care orice mongol vorbea cu dragoste sinceră şi căldură (*ibidem*, p. 173).

Bravii noştri comisari şi activişti politici au atârnat „pretutindeni” portrete ale „celui veşnic viu”. Minunat. Şi este foarte bine că Jukov îşi aminteşte asta. În schimb, Jukov îşi aminteşte foarte vag, ca prin ceaţă, cum a fost elaborat planul unei operaţiuni militare strălucite.

Nu degeaba l-am citat pe Jukov la începutul acestui capitol. Să citim din nou cuvintele sale despre conceperea planului operaţiunii. Dacă ar fi să-l credem pe Jukov, în fruntea Corpului 57 Puşcaşi special erau nişte prostănaci – comandantul corpului, Feklenko, şi şeful statului-major Kuşcev. Aceştia nu fuseseră în zona luptelor şi nu cunoşteau situaţia. Jukov l-a luat cu el pe comisarul Nikişev şi s-a deplasat în zona acţiunilor militare. Apoi Jukov şi comisarul au revenit şi…

> după ce ne-am consultat cu tot comandamentul corpului, i-am expediat o informare comisarului poporului pentru Apărare. În ea am expus pe scurt planul acţiunilor trupelor sovieto-mongole… În aceeaşi zi am primit ordinul comisarului poporului privind eliberarea comandantului de divizie N.V. Feklenko din funcţia de comandant al Corpului 57 special şi numirea mea la comanda acestui corp.

Jukov povesteşte că elaborarea planului ar fi fost cumva rodul unei colaborări. Noi însă avem în memorie cu totul altceva. Jukov nu spune: eu am decis, eu am expediat… Cu toate acestea, exact aşa este percepută relatarea sa. Jukov a schiţat cercul persoanelor implicate în conceperea planului: el însuşi, comisarul Nikişev, comandantul de divizie Feklenko şi şeful statului-major

Kuşcev.

Cu toate acestea, oricine ştie că un comisar putea fi prezent la întocmirea planului, dar nu putea fi coautor. Treaba comisarului era să aibă grijă ca toţi comandanţii să citească cu regularitate *Manifestul Partidului Comunist* şi să bea cu măsură; ca în fiecare iurtă mongolă să existe minimum două portrete ale lui Lenin: unul deasupra intrării, celălalt deasupra vetrei.

Predecesorul comandantului corpului nu avea nici el cum să fie coautor al planului. Jukov l-a descris ca pe un cretin care nu cunoştea situaţia, care nu fusese niciodată în zona luptelor şi, prin urmare, care nu-i putea sugera nimic inteligent genialului Jukov. Nu degeaba a fost dat afară imediat. Şeful statului-major era la fel.

Citind descrierea harababurii care domnea la statul-major al Corpului 57 până la sosirea lui Jukov, cititorul îi înlătură în mod automat pe neisprăviţi din rândul potenţialilor autori ai genialului plan. Dar în afară de aceştia şi de comisarul Nikişev, printre cei implicaţi Jukov s-a nominalizat numai pe sine. Dacă-i excludem pe precedentul comandant al corpului, pe şeful statului-major şi pe comisar din numărul de autori ai planului – iar creierul nostru face acest lucru în mod automat –, atunci rămâne Jukov singurul autor.

În textul memoriilor se utilizează construcţii de tipul: „noi am ajuns la concluzia”, „ne-am consultat cu toţi comandanţii corpului” etc. Dar cartea este astfel scrisă încât cititorul rămâne ferm convins că în afară de Jukov nimeni nu era în stare să propună nimic inteligent şi nici nu a propus.

5

Planul înfrângerii unei întregi armate a japonezilor nu este o treabă chiar atât de simplă. Este necesară colectarea şi procesarea unei mari cantităţi de informaţii, trebuie studiată situaţia, luată decizia şi formulată strategia. În plus, este necesară planificarea acţiunilor tuturor unităţilor, organizarea recunoaşterii terenului şi a apărării, organizarea şi asigurarea colaborării tuturor, elaborarea ordinelor de luptă şi stabilirea de misiuni precise pentru toţi participanţii la operaţiune. Este necesară organizarea sistemului de comunicaţii, pregătirea mijloacelor de conducere a trupelor. Trebuie organizat sistemul de foc şi aprovizionarea continuă cu muniţii, carburant, materiale genistice, medicale şi de altă natură, alimente etc.

Dacă Jukov a făcut toate astea de unul singur, este un comandant prost.

Elaborarea planului este sarcina statului-major. Sigur, sub conducerea comandantului. Dar comandantul nu trebuie să se substituie şefului de stat-major. Dacă face treaba altcuiva, comandantul nu mai are nici forţa şi nici timpul necesar să-şi îndeplinească propriile îndatoriri.

Concret, în orice stat-major biroul operativ este cel care se ocupă de elaborarea planului. Toate celelalte birouri ale statului-major lucrează în folosul acestuia. Dacă un comandant întocmeşte singur planurile, în timp ce şeful statului-major şi şeful biroului operativ stau degeaba, înseamnă că acel comandant nu a fost în stare să organizeze munca subordonaţilor săi.

Iată un exemplu care ilustrează felul în care comandanţii nu trebuie să conducă trupele. *Krasnaia zvezda* (27 ianuarie 2000) relatează despre eroismul generalului-maior M. Malofeev în Cecenia. Acesta avea funcţia de locţiitor al comandantului Armatei a LVIII-a. Eroismul a constat în aceea că generalul-maior „a plecat primul la atac". Bineînţeles că a fost ucis în atacul cu pricina. *Krasnaia zvezda* este în extaz: vai, ce curajos! Din păcate, acest caz nu ilustrează curajul, ci starea catastrofală a armatei ruse, precum şi o totală incapacitate a generalilor de a-i conduce pe cei aflaţi în subordine. Dacă locţiitorul comandantului unei armate este nevoit să se repeadă el însuşi în atac, înseamnă că armata respectivă trebuie desfiinţată, iar conducătorii din minister trebuie judecaţi.

Dacă un comandant de regiment vopseşte singur gardurile şi curăţă latrinele, iar soldaţii lui se îngraşă stând degeaba, asta nu înseamnă că el este un bun comandant; dimpotrivă, înseamnă că nu este demn de funcţia pe care o deţine, fiind incapabil să comande.

Dacă ni se spune că Jukov a întocmit singur toate planurile, acesta nu este deloc un compliment.

Cei care au scris memoriile lui Jukov înţelegeau acest lucru. De aceea în carte se spune ulterior foarte laconic: „Planul ofensivei generale a fost elaborat în cadrul statului-major al grupului de armată de către comandant, membrul consiliului militar, şeful biroului politic, şeful statului-major, şeful biroului operativ" (*Amintiri şi reflecţii*, p. 163).

Membrul consiliului militar şi şeful biroului politic erau comisari. Rolul acestora l-am clarificat deja. Ei au fost pomeniţi în memorii pentru a demonstra dragostea lui Jukov faţă de activiştii politici şi faţă de comisari. În 1957 Jukov a fost îmbrâncit de pe culmile puterii inclusiv pentru faptul că a încercat să reducă activitatea politică din armată, să-i izgonească pe activişti şi pe comisari din armată sau, în cel mai bun caz, să le lase rolul de a organiza activitatea artistică de amatori şi relaxarea soldaţilor şi ofiţerilor în zilele de duminică.

După căderea lui Jukov, puterea a fost preluată de persoane care în război au fost comisari: Hruşciov, Bulganin, Brejnev, Epişev, Kiricenko şi alţii. Bătut şi schelălăind, tot restul vieţii Jukov a fost slugarnic faţă de comisari, cerând iertare. Toată cartea sa este un imn închinat activiştilor politici şi comisarilor: partidul este cârmaciul nostru.

Relatând despre întocmirea planului ofensivei de la Halhin Gol, Jukov nu avea cum să nu şi-i amintească pe comisari şi contribuţia lor la elaborarea tacticii de luptă. Se poate fără ei? Comisarii sunt pomeniţi şi pentru ca în spatele lor să fie plasaţi şeful statului-major şi şeful biroului operativ. Pasămite au fost prezenţi şi ăştia, au făcut şi ei câte ceva pe acolo.

Şeful statului-major al Grupului de Armată 1 este pomenit în carte o singură dată, fără a i se menţiona numele. Şeful biroului operativ este şi el pomenit tot o singură dată. Şi tot fără nume.

6

Jukov are o memorie diabolică. Nu poate fi măsurată cu niciun fel de gigabiţi. Jukov ţine minte nu numai numele soldaţilor sovietici, ci şi pe cele ale mongolilor. Ţine minte chiar şi funcţiile acestora. Jukov îi pomeneşte pe soldatul cavalerist Herloo, pe şoferul maşinii blindate Haianhirva, pe servanţii ochitori ai tunurilor antiaeriene Ciultem şi Gambosuren şi pe mulţi alţii. A păstrat în memorie aceste nume timp de 30 de ani!

Îl citesc pe Jukov şi râuri de lacrimi mi se rostogolesc pe obraji. Plâng de încântare şi de invidie: ce memorie! Îi ţine minte pe toţi activiştii politici după numele de familie şi patronim!

Pe fondul acestei capacităţi cu adevărat incredibile de a şi-i aminti pe toţi, ni se pare inexplicabilă şi suspectă incapacitatea de a-şi aminti numele şefului de stat-major care a fost – sau cel puţin ar fi trebuit să fie – creierul Grupului de armată 1.

Acesta nu este singurul mister legat de operaţiunea aceea. Perioada debutului lui Jukov este plină de enigme. Cea mai importantă este următoarea: la începutul noului mileniu, toate documentele despre Halhin Gol sunt încă inaccesibile, purtând ştampila „Secret” şi „Strict secret”. Nimeni nu ştie când vor fi declasificate aceste documente.

Se pune întrebarea: DE CE?

Cheia succesului unui istoric este capacitatea lui de a se mira. De îndată ce

începe să se mire, în faţa lui se deschid uşi al căror prag nu l-a păşit nimeni înaintea lui. Prin urmare, să susţinem şi noi ştiinţa, mirându-ne împreună: de ce sunt secrete documentele privitoare la luptele de la Halhin Gol?

Ce ar putea ascunde acestea? S-ar părea că se ştie deja totul despre acest conflict: forţele părţilor implicate, componenţa trupelor, armamentul, strategia şi tactica ambelor părţi, desfăşurarea acţiunilor militare, numele complete ale comisarilor, cu numele de familie, prenumele şi patronimele şi chiar numele servanţilor ochitori şi şoferilor mongoli. Ce mai poate fi ţinut secret? Şi de ce? Grupul de Armată 1 nu mai există de mult. Încă de pe 21 iulie 1940 acesta a fost reorganizat în Armata a XVII-a. În Armata Roşie nu mai există de mult brigăzi motoblindate. Deja din 1941 nu mai existau. Însăşi Armata Roşie nu mai există de mult. Nici Armată Sovietică nu mai există. Forţa principală de şoc a lui Jukov la Halhin Gol erau automobilele blindate prevăzute cu tunuri: BA-3, BA-6, BA-10. Nu veţi întâlni aceste maşini în niciun muzeu. Nu mai există niciuna. Tancurile BT-5 şi BT-7 au fost topite de mult. Din metalul obţinut s-au făcut alte tancuri, care apoi au fost, de asemenea, topite. Au murit de mult şi participanţii la acele bătălii. S-au scurs *şapte* decenii de când au încetat zgomotele luptelor de la Halhin Gol, dar documentele tot secrete au rămas.

Prima mea ipoteză a fost următoarea: Gheorghi Konstantinovici Jukov a fost atât de măreţ, încât a decis să ascundă urmaşilor dovezile măreţiei sale. Dar ceva nu se potrivea aici. Nu ştiu de ce suferea Jukov, dar sigur nu suferea de modestie excesivă. În istoria noastră au existat 41 de mareşali ai Uniunii Sovietice, dar numai despre unul dintre ei s-a comunicat în ordinul comandantului suprem că este un lăudăros! Acesta este ordinul privitor la Jukov, care şi-a atribuit meritele altora. Un om extraordinar: îşi atribuie meritele altora, în timp ce meritele proprii le ascunde de popor!

Să ne amintim celebrul portret al lui Jukov realizat de pictorul P.D. Korin. Măreţul Jukov şade, cu pieptul plin de medalii şi decoraţii. Al Doilea Război Mondial abia s-a terminat, ţara este în ruine. Aproape toţi bărbaţii între 19 şi 35 de ani au fost ucişi sau mutilaţi, câmpiile, pădurile şi mlaştinile sunt pline de schelete pe care nu are cine să le îngroape. La departamentul militar se află tone de decoraţii care trebuie distribuite combatanţilor pe front supravieţuitori sau mamelor şi văduvelor celor căzuţi, dar nimeni nu se ocupă cu acest lucru. Jukov nu-i înmormântează pe cei ucişi şi nici nu le dă ordin subalternilor lui să-i înmormânteze. Jukov nu distribuie decoraţiile şi nici nu ordonă subalternilor să se ocupe de asta. Jukov nu are timp de aşa ceva. Agăţându-şi toate zorzoanele, Jukov îşi arată măreţia în faţa artistului. Jukov pozează. Inclusiv cartea lui Jukov este un torent nestăvilit de lăudăroşenii: slavă PCUS şi mie, celui măreţ!

De ce să te autoproslăveşti, de ce să întreţii o droaie de mâzgălitori de memorii dacă poţi publica documentele despre Halhin Gol? Fără comentarii. Însă Jukov a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a ascunde poporului dovezile propriei măreţii. Aşa ceva este fără precedent în istoria omenirii.

După moartea lui Stalin, Jukov a urcat vertiginos pe cele mai înalte culmi ale puterii. În vârf erau doi: Hruşciov şi Jukov. Deasupra lor – nimeni. Toate arhivele erau în mâna lui Jukov şi putea prezenta oricând poporului dovezi ale geniului său. Să-i spună poporului: oameni buni, nu aveţi unde locui, staţi în barăci, în subsoluri, în apartamente comune, sunteţi îmbrăcaţi astfel încât vă este ruşine de ţara în care trăim, dar mă aveţi pe *mine*! Aveţi un conducător măreţ, puternic, invincibil, genial! Poftiţi, citiţi documentele despre Halhin Gol!

Nu se ştie din ce motiv Jukov nu a procedat aşa.

Nu-i înţeleg deloc pe conducătorii noştri. În timpul lui Brejnev, Suslov, Epişev s-a făcut incredibil de mult pentru exagerarea cultului personalităţii lui Jukov, dar fără sprijinul documentelor. După moartea lui Brejnev, cultul lui Jukov a reprezentat nucleul întregii propagande sovietice şi ruse. De ce, dragii mei tovarăşi, îi înălţaţi lui Jukov un monument, de ce îl aşezaţi pe un cal de aramă cu coada ridicată, de ce îngrămădiţi mormane de maculatură despre actele sale de eroism, dacă există o cale mult mai simplă, mult mai ieftină şi cum nu se poate mai convingătoare de a vă proslăvi idolul: trebuie doar să deschideţi arhivele!

Interesantă ni se pare şi atitudinea lu Jukov însuşi. Să admitem că, aflându-se pe culmile puterii, el a uitat de arhive şi nu a prezentat dovezi privind măreţia sa. Nu avea timp de aşa ceva. Dar iată că l-au îmbrâncit de pe culme. El stă acum la vilă, se plictiseşte, mai bea câte o vodculiţă, iar un colectiv de literaţi oacheşi îi ticluieşte memoriile. De ce nu şi-ar aminti de arhive? De ce să nu arate poporului documentele? Iar dacă cineva nu i-a permis mareşalului să se apropie de arhive, trebuia să reclame acest lucru, zicând că bucuros ar spune adevărul despre Halhin Gol, dar nu are acces la arhive.

Vai, câte suspine şi gemete ar fi fost pentru că lui Jukov nu i se permite să spună adevărul! Dar nici Jukov însuşi, nici coautorii săi, nici propagandiştii cultului personalităţii sale nu au protestat împotriva faptului că nu au acces la arhivele luptelor de la Halhin Gol.

Inaccesibilitatea arhivelor, oricât de straniu ar părea, nu a împiedicat amploarea cultului genialului conducător militar. Dimpotrivă, inaccesibilatea arhivelor a favorizat şi a ajutat la crearea imaginii celui măreţ, înţelept şi invincibil.

Permiteţi-mi acum să-mi expun propria teorie.

Adevăratul rol al lui Jukov în operaţiunea de la Halhin Gol a fost amplificat. Acesta este principalul şi, probabil, unicul motiv care-i îndeamnă pe conducători să-i ascundă poporului detaliile.

Aceasta nu este opinia mea. Cu mult timp înainte de mine, amiralul Flotei Uniunii Sovietice, N.G. Kuzneţov a spus acelaşi lucru: „Ulterior, el s-a străduit să-şi atribuie toate succesele în luptele cu japonezii” (*VIJ*, 1992, nr. 1, p. 76).

În documente nu se regăseşte tot ceea ce s-a întâmplat în stepele mongole. Nu toate documentele au ajuns la arhivă. Jukov era un mare cunoscător al arhivelor. Aflându-se pe culmile puterii, a distrus multe din documentele care i-ar fi putut umbri măreţia. După Jukov, toţi cei care i-au amplificat cultul personalităţii au continuat activitatea de purificare. Dar şi ceea ce a mai rămas în arhive nu poate fi arătat nimănui. Diferenţa dintre ceea ce ni s-a vârât în cap şi ceea ce ni se ascunde este prea mare.

Dacă nu am dreptate, tovarăşii mă vor corecta, dar eu sunt convins că planurile înfrângerii Armatei a VI-a a japonezilor pe râul Halhin Gol au fost elaborate fără Jukov. Rolul său era de a-i mâna pe oameni în luptă sub ameninţarea împuşcării. În istoria noastră s-a mai întâmplat aşa ceva. Exact în aceeaşi perioadă, în acelaşi deceniu, în Uniunea Sovietică, spre consternarea întregii omeniri progresiste, a fost înfăptuit un măreţ act de eroism în muncă: într-un termen record a fost săpat un canal absolut inutil între Marea Albă şi Marea Baltică. Nicăieri în lume nu mai fusese săpat un canal de o asemenea lungime, cu atât mai puţin în regiunea subpolară. Pentru realizarea acestui canal, şeful GPU (*Gosudarstvennoe politiceskoe upravlenie* – Administraţia Politică de Stat), Genrih Iagoda, a primit cea mai înaltă distincţie de stat – Ordinul „Lenin”. Ar fi primit şi „Steaua de Aur”, dar încă nu fusese inventată.

În ce a constat meritul lui Genrih? A proiectat el singur traseul canalului? Nu. A efectuat el singur lucrările de prospecţiuni în regiune? Nu. A calculat el singur volumul lucrărilor? Nu. A împins el singur roabele cu pământ? Nu. A spart el singur blocurile de piatră? Nu. A turnat el singur beton? Nu.

Atunci de ce a primit cea mai înaltă distincţie?

Pentru împuşcări.

El apărea pe şantier. I se raporta: aici inginerii au greşit calculele. Acolo nu s-a respectat traseul. Aici nu s-au îndeplinit normele zilnice. Iar Genrih Grigorievici răspundea: „Împuşcaţi-i! Împuşcaţi-i! Împuşcaţi-i!”.

E drept că pe urmă şi pe el l-au… asta…

Ehei, ce o să mă mai contraziceţi! Cum o să-mi aruncaţi în faţă: îl compari pe Jukov cu Iagoda?

Dar care e de fapt diferenţa, dacă, bineînţeles, ea există? Anii ’30 ai secolului XX. Imperiul lui Stalin. Atât Genrih Iagoda, cât şi Gheorghi Jukov sunt protejaţii lui Stalin. Ei au fost promovaţi de aceeaşi persoană, de Stalin. Când i-a ales, el s-a ghidat după aceleaşi principii staliniste. GPU şi armata erau două instituţii foarte asemănătoare ale puterii, care se influenţau reciproc. Constructorii canalelor lui Stalin nu erau numiţi deţinuţi politici, ci soldaţi constructori de canale. Munca lor era denumită cu un termen militar: asalt. La rândul său, armata era impregnată de spirit cekist şi plină de bătăuşi ai departamentului CEKA.

Atât armata, cât şi departamentul Lubianka au fost structuri antipopulare. Militarii şi cekiştii sunt la fel de vinovaţi de exterminarea poporului. Şi armata, şi Lubianka au fost instrumente de represiune care se sprijineau pe forţa armată. Şi atunci de ce ar fi trebuit să aleagă Stalin pentru GPU conducători după anumite criterii, iar pentru armată, după altele?

Canalul de la Marea Albă credeţi că s-a construit pe osemintele poporului, iar victoria de la Halhin Gol stă pe un postament dintr-un material diferit? Pe timp de pace, la construcţia canalului de la Marea Albă agitatorii au atârnat o mulţime de pancarte şi portrete, dar motorul principal al progresului era împuşcarea. De ce l-am crede pe Jukov care povestea că, în condiţii de război, la Halhin Gol erau suficiente portretele lui Lenin? De îndată ce comisarii au atârnat portretele, soldaţii s-au însufleţit şi au învins imediat. Despre cei împuşcaţi la Halhin Gol Jukov nu-şi aminteşte, dar noi ştim deja că memoria sa are lacune.

Nu e cazul să mă contraziceţi. Nici să-mi adresaţi cuvinte urâte. Mai bine deschideţi arhivele şi arătaţi lumii întregi că teoria mea prudentă nu este altceva decât o scorneală răuvoitoare a duşmanului. Dar dacă nu este posibilă deschiderea arhivelor cu privire la bătălia de la Halhin Gol, atunci explicaţi de ce.

*

Am încheiat acest capitol şi m-a cuprins brusc un sentiment de jenă. Popoarele Rusiei îl iubesc la nebunie pe Jukov, iar eu l-am atacat pe favoritul tuturor. Nu se poate aşa ceva. Trebuie să privim lucrurile în mod pozitiv.

Prin urmare, să privim cu bunăvoinţă la situaţia dată. Să presupunem că în arhive se păstrează documente secrete şi strict secrete ale bătăliei de la Halhin Gol, dar în ele nu există nimic rău despre Jukov. În ele există numai dovezi ale genialităţii sale.

Dacă admitem aşa ceva, nimerim în cea mai neplăcută dintre situaţii. Înseamnă că am avut cel mai mare conducător militar din toate timpurile şi popoarele, dar oamenii nu ştiu nimic despre el, dovezile privind faptele sale glorioase fiind ascunse. Preşedinţii şi premierii noştri, mareşalii, generalii şi miniştrii dezvoltă cultul personalităţii lui Jukov numai de ochii lumii. Ei scriu elogii lipsite de talent şi-i ridică monumente oribile. Însă nimeni, niciodată nu a prezentat dovezi ale genialităţii lui Jukov. Iar în tot acest timp, pe undeva prin depozite neştiute zac în praf dovezile măreţiei lui Jukov. Conducătorii noştri ascund aceste dovezi. De ce oare?

* Până în 1946, în Uniunea Sovietică nu au existat miniştri şi ministere. În locul acestora erau comisarii poporului (*narkom*) şi comisariatele populare (*narkomat*).

Capitolul 3

Ce nevoie avea Stalin de insulele Åland?

Führerul a subliniat: misiunea de a cuceri Golful Finic este prioritară, întrucât numai după lichidarea flotei ruseşti va deveni posibilă navigarea liberă pe Marea Baltică (transportul minereului de fier din Luleå). Cucerirea porturilor ruseşti de pe uscat va necesita 3-4 săptămâni. Numai atunci submarinele inamicului vor fi paralizate. Patru săptămâni înseamnă 2 milioane de tone de minereu de fier.

Generalul-colonel F. Halder, *Jurnal de război*, însemnarea din 30 iunie 1941

1

Războiul este vorace; de aceea, fiecare strateg întocmeşte o hartă a traseelor pe care materiile prime strategice ajung în ţara sa şi în ţara inamicului. Traseele sale trebuie apărate, cele ale inamicului – tăiate.

Dacă întocmim o hartă a surselor de materii prime strategice şi a căilor pe care sunt transportate, devine limpede pentru oricine: situaţia Germaniei în 1939 era extrem de dificilă. Practic, în Germania nu există materii prime. Germania este legată de lumea întreagă prin sute de fire fragile. Ocuparea Poloniei, Danemarcei, Norvegiei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului, Franţei, Iugoslaviei, Greciei, anexarea Austriei şi a Cehoslovaciei nu au rezolvat problema. Dominarea unor mase de oameni de mai multe milioane şi a unui teritoriu imens pe care aproape că nu există materii prime pentru industrie a dus la fărâmiţarea forţelor, fără a făgădui vreun câştig.

Iată numai un singur aspect al problemei. Germania, Franţa şi Belgia au o puternică industrie metalurgică, dar nu au minereu de fier. Se ştie că victoria se forjează în ateliere, rulează pe şine şi se încheie pe front prin lovituri de

baionetă. Dar barosul din atelier, şinele căilor ferate şi chiar baioneta înseamnă oţel. În război şi în spatele frontului, foarte multe obiecte, de la navele cuirasate şi până la blacheurile de la cizmele soldaţilor, sunt făcute din oţel. În Germania, în timpul războiului, din cauza lipsei oţelului, în cercul lui Göring se discuta problema construirii unor locomotive din beton în locul celor din oţel. Din acelaşi motiv, podurile avariate trebuiau reparate folosindu-se buşteni în locul structurilor din oţel; în consecinţă, trebuia redus drastic tonajul garniturilor de tren. Din cauza lipsei oţelului, şinele căilor secundare se utilizau pentru repararea porţiunilor avariate de pe căile principale. Căile ferate cu circulaţie bidirecţională erau transformate în căi ferate simple. Acest lucru încetinea întregul ritm al economiei Germaniei şi al ţărilor ocupate.

În orice caz, Hitler nu putea spera la o victorie rapidă, avea prea mulţi duşmani. Iar războiul trenant l-a adus în pragul sinuciderii – în sensul propriu al expresiei. Pentru a rezista câţiva ani, trebuia să asigure transportul minereului de fier. Însă minereul se extrăgea în nordul Suediei şi ajungea în porturile din Germania prin Marea Baltică.

2

Orice strateg vedea limpede veriga slabă a întregii economii germane: încărcarea minereului de fier în portul suedez Luleå, drumul prin Golful Botnic de-a lungul ţărmului Finlandei, pe lângă insulele Åland, pe lângă insulele Gotland, Eland şi Bornholm, descărcarea în porturile Germaniei. Minereul de fier era încărcat aproape de Cercul polar şi traversa toată Marea Baltică din portul cel mai nordic, până în cele mai sudice.

Nici flota britanică, nici cea franceză, nici oricare altă flotă nu puteau ameninţa transportul minereului de fier pe Marea Baltică. Pătrunderea flotelor străine în Marea Baltică însemna pătrunderea într-o cursă de şoareci. Însă flota sovietică nu trebuia să pătrundă nicăieri. Ea era deja acolo. Aştepta paşnică la bazele sale.

Pentru apărarea Uniunii Sovietice nu era deloc necesară o flotă în Marea Baltică. Până în 1940 Uniunea Sovietică avea un sector foarte mic din litoralul Balticii. Petersburg a fost capitala imperiului vreme de mai bine de două sute de ani, motiv pentru care, pe această bucată de ţărm toţi ţarii ruşi, începând cu Petru, au ridicat fortificaţii. Tot malul a fost transformat într-un lanţ de cetăţi, forturi, raioane fortificate şi baterii de coastă.

Bateria de coastă era ceva mult mai impunător decât o baterie de artilerie de câmp. Ea putea avea turele de tunuri de pe cuirasate sau crucişătoare. Sub aceste turele era un adevărat labirint de cazemate din beton. O turelă bună de navă, de pe un crucişător sau cuirasat, cântăreşte câteva sute de tone. Uneori chiar vreo două mii de tone. Spre deosebire de nave, turela de tun amplasată pe ţărm poate fi protejată cu plăci blindate de orice greutate, iar sub ea pot fi construite cazemate din beton armat fortificat, cu planşee de orice grosime. Şi trebuie să spunem că în zona capitalei Petersburg ţarii ruşi au îngropat în pământ destul de mult beton şi oţel. Bolşevicii au mai adăugat şi ei.

Pe 21 iunie 1941, apărarea de coastă a Flotei Balticii avea 124 de baterii de coastă, în dotarea cărora erau 253 de tunuri de calibre de la 100 la 406 mm şi 60 de tunuri de calibre de 45 şi 76 mm (*Krasnoznamennîi Baltiiskii flot v bitve za Leningrad*, 1973, p. 8).

Caracteristicile tunurilor apărării de coastă sunt uluitoare. De exemplu: turelele cu trei ţevi de tun de 305 mm lansau proiectile de 470 kg la distanţa de 43,9 km. Capacitatea de foc a unei turele era de şase lovituri pe minut. Asta înseamnă aproape trei tone de metal. Iar tunul de 406 mm lansa cu o singură lovitură un proiectil de 1.108 kg la distanţa de 45,5 km. Acest tun avea capacitatea de a lansa următorul proiectil la 24 de secunde după precedentul (*VIJ*, 1973, nr. 3, p. 78).

În afara bateriilor de coastă şi a forturilor din zona oraşului Leningrad, a fost concentrat un număr impresionant de tunuri de nave pe transportoarele feroviare. Aceste tunuri se aflau în adăposturi din beton. În jurul Leningradului era o reţea ramificată de căi ferate. Tunurile de pe transportoarele feroviare puteau să efectueze manevre şi să execute foc de pe poziţiile pregătite şi camuflate din timp, după care puteau să le părăsească rapid. Armamentul de bază al artileriei feroviare era tunul de 180 mm: greutatea proiectilului – 95,7 kg capacitatea de tragere – cinci lovituri pe minut; distanţa – 37,8 km. Existau totuşi şi tunuri mult mai puternice, de 203, 254 şi 356 mm. Tunurile de 356 mm de pe transportoarele feroviare trăgeau cu proiectile de 747,8 kg la distanţa de 44,6 km.

Căile directe de acces în Leningrad erau barate de trei raioane fortificate: Kronstadt, Ijorsk şi Luga. Acestea erau ţinute sub foc încrucişat cu tunuri de mare putere din direcţii diferite. Fiecare baterie, fort, raion fortificat avea provizii de proiectile şi alimente să le ajungă pentru tot războiul. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să debarce trupe aici sau să asedieze oraşul.

În plus, Flota Balticii avea 91 de baterii antiaeriene cu un număr total de 352 de tunuri.

De ce să mai ai şi flotă în Marea Baltică pe lângă toate acestea?

3

Dacă se intenţiona apărarea, atunci nu era nevoie de nave de război în Marea Baltică. În caz de necesitate, chiar şi fără vase de război minele puteau fi încărcate pe barje care să bareze rapid intrarea în Golfului Finic.

Într-un război de apărare, Flota Baltică sovietică nu are ce face. Aşa s-a şi întâmplat: pe toată perioada războiului ea a stat degeaba. În cazul unui atac al inamicului, Flota Baltică sovietică era extrem de vulnerabilă. Inamicul o poate bloca pur şi simplu, amplasând pe căile de acces către baze, în apele de mică adâncime, câteva sute de mine. Aşa s-a întâmplat în iunie 1941. Într-un război de apărare, navele, în special cele mari, sunt nevoite să se aşeze una lângă alta, bord lângă bord în golful îngust şi cu adâncime mică. Ca în intestin. Ca în apendice.

În 1939 Hitler a declanşat al Doilea Război Mondial împotriva lumii întregi având numai 57 de submarine. Inamicii flotei lui Hitler erau flotele superputernice ale Marii Britanii, Franţei şi, potenţial, Flota SUA. Flota lui Hitler a fost nevoită să ducă lupte inegale în Oceanul Atlantic şi în Marea Mediterană. În Marea Baltică lui Hitler nu i-a mai rămas aproape nimic. În vara lui 1941 flota germană avea în Marea Baltică cinci submarine şi 28 de vedete-torpiloare. Toate celelalte erau forţe auxiliare: vase puitoare de mine, dragoare, şalupe cu diverse destinaţii (F. Ruge, *Der Seekrieg 1939-1945*, 1957, p. 209).

Paşnicul tovarăş Stalin contempla încăierarea dintre Germania, Franţa şi Marea Britanie şi sporea forţa Flotei Baltice.

De ce?

4

În anul 1933 Stalin spunea: „Marea Baltică este o sticlă, iar dopul nu este la noi” (mărturia amiralului Flotei Uniunii Sovietice I.S. Isakov, *Znamia*, 1988, nr. 5, p. 77).

Şi iată că Stalin, nu se ştie de ce, din cele trei cuirasate ale sale, două le ţinea în Marea Baltică. În sticla închisă. În anul 1941 Stalin avea numai în

Marea Baltică 65 de submarine, inclusiv cele de croazieră. În toată lumea nu mai avea nimeni un număr atât de mare de submarine strânse laolaltă.

Să ne uităm pe hartă cu ochii unui strateg german. Ce misiune poate încredinţa Stalin cuirasatelor şi submarinelor sale în apele din vecinătatea coastei Mării Baltice? Una singură: scufundarea vaselor germane care transportă minereu. Altceva nu au de făcut aici.

În afară de submarine şi cuirasate, Stalin avea în Marea Baltică două crucişătoare, 21 de vase conducătoare de flotile de torpiloare şi vase contratorpiloare, 48 de vedete-torpiloare şi alte forţe.

Flota germană nu avea aviaţie proprie în Marea Baltică (*VIJ*, 1962, nr. 4, p. 34). Flota Baltică sovietică avea în structura sa 656 de avioane de luptă, în special bombardiere şi avioane torpiloare (*Boevoi put' Sovetskogo Voenno-Morskogo Flota*, 1974, p. 537).

Se pune aceeaşi întrebare: de ce? Pentru ce acest număr mare de bombardiere şi avioane torpiloare, dacă în Marea Baltică Hitler practic nu avea nave mari de război? Răspunsul este acelaşi: nu erau destinate navelor de război, ci navelor care transportau minereu.

În orice moment flota sovietică putea să ridice ancora, să ajungă în zona porturilor germane şi suedeze, să le blocheze cu mii de mine şi să scufunde transporturile lipsite de apărare. Pentru Germania, aceasta ar fi însemnat sfârşitul războiului. Iar cei din Berlin nu aveau cum să nu înţeleagă acest lucru. Hitler se războia cu Anglia şi cu Franţa avându-l în spate, la Marea Baltică, pe Stalin cu toporul ridicat.

Jukov povesteşte că Stalin nu voia să-i ofere lui Hitler pretextul de a-i declara război. Dar aici nu e vorba de pretext, ci de cauză. Germanii vedeau ameninţarea venită din partea flotei sovietice din Marea Baltică şi căutau o cale de a o neutraliza.

5

La sfârşitul lui noiembrie 1939 Stalin a comis o foarte mare greşeală: a început războiul împotriva Finlandei. Războiul s-a încheiat cu o victorie strălucită a Armatei Roşii: nimeni altcineva n-a asediat vreodată fortificaţii atât de puternice într-o regiune practic de nestrăbătut, pe asemenea zăpezi şi geruri. Aşa ceva stătea numai în puterea Armatei Roşii.

Pentru Hitler, victoria asupra Finlandei a fost ca al doilea gong: Stalin se

apropie de minereul suedez. La ordinul lui Stalin, Armata Roşie a străpuns fortificaţiile finlandezilor şi s-a oprit. Fără fortificaţii, Finlanda era lipsită de apărare. În orice moment, Stalin ar fi putut da ordin ca Armata Roşie să atace din nou. De pe teritoriul Finlandei sovieticii puteau bombarda nestingheriţi minele suedeze şi căile ferate. Nu i-ar fi deranjat nimeni. Numai ocuparea insulelor Åland, care aparţineau Finlandei, permitea blocarea intrării în Golful Botnic, iar acest lucru ar fi însemnat pentru Uniunea Sovietică încheierea victorioasă a celui de-al Doilea Război Mondial.

Şi asta nu e tot. În Europa ocupată de Hitler nu se găsea material lemnos. Lemnul se găsea în Finlanda şi în Suedia. Posibila încetare a livrării de material lemnos prin Marea Baltică atrăgea după sine o serie întreagă de consecinţe. Toate negative. Lemnul înseamnă traverse. Dacă nu există lemn, nu este posibilă nici construirea, nici repararea căilor ferate. În cantităţi mari, lemnul este necesar în minele de cărbune. Dacă nu este lemn, nu este nici cărbune. În Germania, încă pe timp de pace deficitul anual de material lemnos era de 6 milioane de tone. În locul lemnului erau nevoiţi să utilizeze vrejurile de cartofi. Însuşi Führerul a afirmat acest lucru (H. Picker, *Convorbirile lui Hitler în timpul meselor*, înregistrarea din 5 iunie 1942). Şi asta în timp de pace, când nimeni nu ameninţa livrările de material lemnos pe Marea Baltică. Tot ce aveau de făcut submarinele lui Stalin era să lovească navele nemţeşti de transport şi Germania ar fi rămas fără lemn. Nu cred că le-ar fi ajuns vrejurile de cartofi pentru a acoperi această lipsă. Mai ales că vrejurile de cartofi nu pot înlocui lemnul în totalitate şi în orice situaţie. Din vrejurile de cartofi se poate fabrica hârtie de calitate inferioară, dar nu se pot face traverse pentru calea ferată. Minele de cărbune nu pot fi consolidate cu vrejuri de cartofi.

În afară de altele, Germania nu avea nici nichel. Fără nichel este imposibil să lupţi în război. Nichel se găsea în Finlanda. La începutul anului 1940, în cursul războiului cu Finlanda, Armata Roşie a acaparat minele de nichel de la Petsamo, apoi, în primăvara aceluiaşi an, conform acordului de pace, le-a înapoiat finlandezilor. În schimb, nichelul era acum exploatat de o societate pe acţiuni sovieto-finlandeză, cu participarea inginerilor şi muncitorilor sovietici. Guvernul de la Kremlin a insistat ca director să fie numit un sovietic. Nichelul de la Petsamo ajungea şi în Germania, şi în Uniunea Sovietică, însă livrările puteau fi întrerupte în orice moment. Divizia 104 Infanterie a generalului-maior S.I. Morozov (Corpul 42 Infanterie al Armatei a XIV-a) era amplasată în imediata apropiere a minelor…

Vă imaginaţi ce scrâşnet de dinţi se auzea în buncărele subterane ale statelor-majore germane.

Strategii germani nu se temeau degeaba de o nouă invazie sovietică în Finlanda. Pe 25 noiembrie 1940, comisarul poporului pentru apărarea Uniunii Sovietice, mareşalul S.K. Timoşenko, împreună cu şeful Marelui Stat-Major al Armatei Roşii, generalul de armată K.A. Mereţkov, au expediat la statul-major al Regiunii Militare Leningrad o directivă. Documentul a fost redactat într-un singur exemplar şi avea menţiunea „Strict secret, de importanţă deosebită”.

Documentul începea astfel:

În cazul unui război al URSS numai împotriva Finlandei, pentru uşurinţa conducerii şi aprovizionării cu materiale a trupelor se înfiinţează două fronturi:

Frontul de Nord – pentru operaţiuni pe ţărmul Mării Barents şi în direcţiile Rovaniami, Kemi şi Uleåborgskom;

Frontul de Nord-Vest – pentru operaţiuni în direcţiile Kuopio, Mikeenli şi Helsingfors. Comanda Frontului de Nord-Vest este încredinţată comandamentului şi statului-major al Regiunii Militare Leningrad.

Ordon să treceţi la elaborarea planului desfăşurării operative a trupelor Frontului de Nord-Vest…

Stabilesc următoarele misiuni principale ale Frontului de Nord-Vest: nimicirea forţelor armate ale Finlandei, ocuparea teritoriului acesteia în limitele hotarelor şi ieşirea la Golful Botnic în a 45-a zi a operaţiunii…

În dreapta, Frontul de Nord (statul-major Kandalakşa), în a 40-a zi a mobilizării, trece în ofensivă, iar în a 30-a zi a operaţiunii cucereşte raioanele Kemi, Uleåborg…

Flotei Baltice, subordonată din punct de vedere operativ Consiliului Militar al Frontului de Nord-Vest, să i se stabilească următoarele misiuni:

1. să nimicească în colaborare cu aviaţia flota militară a Finlandei şi Suediei (în cazul când aceasta din urmă intră în război);

2. să ajute trupele de uscat care acţionează pe ţărmul Golfului Finic şi de pe peninsula Hanko, asigurându-le flancurile şi distrugând apărarea de coastă a finlandezilor;

3. să asigure transferul a două divizii de puşcaşi chiar din primele zile de război de pe ţărmul nordic al RSS Estone în peninsula Hanko, precum şi transferul şi debarcarea unui mare număr de trupe în insulele Åland;

4. prin operaţiuni ale submarinelor şi aviaţiei, să întrerupă comunicaţiile maritime ale Finlandei şi Suediei (în cazul când aceasta intră în război împotriva URSS) în Golful Botnic şi în Marea Baltică…

Prezentul plan de desfăşurare va fi denumit în mod convenţional „S. 3-20”.

Planul intră în acţiune la primirea telegramei cifrate semnate de mine şi de şeful Marelui Stat-Major, având următorul conţinut: „Treceţi la îndeplinirea «S. 3-20»” (Textul integral al acestui plan a fost publicat în culegerea *1941 god*, 1998, cartea I, pp. 418-423).

Ni se pare oportună precizarea că în acest plan nu este vorba de faptul că luptăm pentru „siguranţa oraşului lui Lenin”. Şi nu se face nicio aluzie la faptul că acţiunile militare se vor declanşa ca răspuns la atacul inamic. Nu se utilizează obişnuita expresie: „Dacă duşmanul ne va constrânge să intrăm în război…”. Aici e mai simplu: în orice moment poate sosi la statul-major al Regiunii Militare Leningrad o telegramă cifrată de la Moscova, iar trupele sovietice vor înainta spre Golful Botnic, spre graniţele Suediei, pe insulele Åland! Măsurile de natură propagandistică nu intră în sarcina comandamentului Regiunii Militare Leningrad şi a Flotei Baltice. Cu asta se ocupă alţii. La momentul potrivit, tovarăşii potriviţi vor înscena o nouă „provocare a militarismului finlandez la graniţele noastre”, iar cei în drept vor explica oamenilor muncii din lumea întreagă sensul politicii externe paşnice a Uniunii Sovietice şi necesitatea ripostelor noastre împotriva agresorilor finlandezi.

Culegerea *1941 god* a fost întocmită astfel încât din ea să reiasă caracterul paşnic al URSS şi „lipsa de pregătire” pentru un atac împotriva Germaniei. Autorii culegerii au mers pe ideea recunoaşterii păcatelor mici pentru a le ascunde pe cele mari. Iată, spun ei, planul atacării Finlandei l-am găsit, dar planul atacării Germaniei, nu.

Cu toate acestea, planul „S. 3-20” putea fi atât de sine stătător, cât şi parte componentă a unui proiect mai amplu. Planul „S. 3-20” permitea regiunilor militare Leningrad şi Arhanghelsk, precum şi forţelor Flotei Baltice să atace Finlanda fie înainte ca Armata Roşie să atace Germania, fie simultan, fie ceva mai târziu. În oricare dintre situaţii, atacul asupra Finlandei a reprezentat în acelaşi timp un atac asupra Germaniei. Dacă planul „S. 3-20” era dus la îndeplinire, trupele sovietice acaparau minele de nichel din Petsamo, insulele Åland şi ajungeau în oraşul Kemi. (A nu se confunda cu oraşul nostru Kem’.)

Acum găsiţi pe hartă oraşul finlandez Kemi şi portul suedez Luleå…

Deloc întâmplător, în 1940, la Marea Baltică a luat naştere Brigada 1 Infanterie Marină sub comanda unui diversionist sovietic înrăit, colonelul Terenti Parafilo. Tovarăşul Stalin a găsit imediat ceva de lucru pentru infanteria marină, iar generalii stalinişti au planificat această activitate. Rămânea doar expedierea telegramei cifrate la statul-major al Regiunii Militare Leningrad: „Treceţi la îndeplinirea planului…”.

Nici nu mai trebuie căutat planul războiului împotriva Germaniei. Dacă planul „S. 3-20” ar fi fost dus la îndeplinire, acest lucru ar fi însemnat o lovitură mortală aplicată nu numai Finlandei, ci şi Germaniei.

7

În vara anului 1940 Stalin mai comite o greşeală – anexează la Uniunea Sovietică Estonia, Letonia şi Lituania, creează pe teritoriul lor Regiunea Militară Specială Pribaltica şi concentrează toate forţele acestei regiuni la graniţa cu Prusia Răsăriteană.

Pentru un război de apărare acest lucru era inutil şi chiar primejdios. Se spune că Stalin şi-a împins graniţa spre vest şi astfel a întărit securitatea Uniunii Sovietice. Situaţia era însă exact pe dos. Până la ocuparea Pribalticii, Armata Roşie avea în această direcţie o barieră despărţitoare. În cazul unei agresiuni, trupele lui Hitler ar fi trebuit să zdrobească succesiv forţele armate a trei ţări înainte de a întâlni Armata Roşie. Chiar dacă asta i-ar fi luat numai câteva zile, oricum, în cazul unei asemenea combinaţii era exclus un atac-surpriză asupra aerodromurilor sovietice pe această direcţie. Armata Roşie ar fi avut posibilitatea să-şi mobilizeze trupele şi să ocupe raioanele fortificate. După înfrângerea armatelor celor trei state baltice, trupele germane ar fi ajuns la lacul Ciud. Acesta este imposibil de forţat. În cazul ocolirii lacului, trupele lui Hitler ar fi nimerit în raioanele fortificate.

Din păcate, totul s-a desfăşurat după un alt scenariu. Armata Roşie a ieşit din fortificaţiile sale îndreptându-se spre liniile avansate din Lituania chiar lângă graniţa germană, şi-a mutat acolo aerodromurile, statele-majore, centrele de transmisiuni şi rezervele strategice. Pentru popoarele celor trei state baltice, armata lui Stalin s-a transformat în agresor şi ocupant, iar Germania, în cazul invadării URSS, devenea eliberatoare.

Pe 22 iunie 1941, când trupele sovietice de pe toată lungimea frontierei, inclusiv în Pribaltica, au nimerit sub atacul neaşteptat al armatei germane, a fost perturbată comanda trupelor, aviaţia sovietică a suferit pierderi importante pe aerodromurile de la graniţă. În statele baltice a izbucnit o revoltă populară împotriva Armatei Roşii. Asupra „eliberatorilor” se trăgea din toate subsolurile. Trupele Armatei Roşii au rămas în Pribaltica fără raioane fortificate, iar în urma lor, pe teritoriul Rusiei au rămas raioane fortificate pustii, fără trupe. Manstein le-a ocupat din mers.

Replica scepticilor: dacă Stalin nu ocupa Pribaltica, Hitler ar fi putut s-o cucerească fără război, pur şi simplu trimiţând acolo trupe, cum a făcut în Cehoslovacia.

Pentru această posibilitate exista o soluţie.

Lui Hitler trebuia să i se explice clar şi răspicat că la încercarea de a aduce trupe germane în Pribaltica, Uniunea Sovietică ar fi răspuns prin scufundarea fără avertisment a transporturilor de minereu şi lemn pe Marea Baltică, prin minarea căilor de acces spre porturile germane, prin bombardarea Berlinului. În plus, Uniunea Sovietică putea constitui brigăzi internaţionale pe care să le debarce pe teritoriul statelor baltice împreună cu milioane de voluntari sovietici. Iar când Hitler ar fi fost epuizat de războiul împotriva Uniunii Sovietice, Franţa şi Anglia ar fi profitat de situaţie: interesul lor era să sugrume Germania ca pe un concurent periculos şi să o supună din nou la plata unei contribuţii.

O asemenea declaraţie ar fi fost corect înţeleasă de toată lumea. În acest caz, popoarele statelor baltice nu ar fi fost duşmanii noştri, ci aliaţii noştri. În acest caz, „fraţii pădurii” nu i-ar fi împuşcat în spate pe sovietici, ci pe soldaţii germani. În acest caz, de partea patrioţilor din Pribaltica ar fi luptat brigăzi internaţionale. Voluntari erau destui în toată lumea.

Având o asemenea perspectivă, nu se ştie dacă Hitler s-ar fi decis să introducă trupe în Estonia, Letonia şi Lituania. Iar dacă totuşi s-ar fi decis, în acest caz războiul nostru ar fi fost drept, de apărare, mare şi patriotic. Şi atunci nu ar mai fi trebuit să ne ruşinăm de „campaniile eliberatoare”, de execuţiile în masă prin împuşcare, de ocupaţie. Nu am fi fost nevoiţi să ascundem arhivele războiului şi să născocim fapte de eroism.

În august 1939, poziţia Uniunii Sovietice a fost anunţată ferm şi hotărât: vom apăra teritoriul Mongoliei de agresiunea japoneză ca pe propriul teritoriu. Şi l-am apărat! Această poziţie a fost corect înţeleasă în lumea întreagă, inclusiv în Japonia. Consecinţa acestei fermităţi a fost preîntâmpinarea unui atac al Japoniei asupra Uniunii Sovietice.

De ce în august 1939 Uniunea Sovietică nu a avut aceeaşi atitudine şi faţă de statele baltice?

Ocuparea Pribalticii de către Armata Roşie avea sens numai în cazul în care se intenţiona invadarea Germaniei. Armata Roşie a ajuns chiar la graniţa germană şi şi-a mutat aerodromurile pe poziţia cea mai înaintată. De pe aerodromurile Lituaniei putea fi susţinută ofensiva trupelor sovietice până la Berlin. În plus, flota sovietică ar fi preluat bazele militare maritime din Tallinn, Riga, Liepāja. Acolo puteau fi mutate imediat principalele forţe ale flotei şi proviziile. De la Liepāja până la rutele pe care trec caravanele cu minereu,

nichel şi lemn este o aruncătură de băţ. Un atac de aici ar fi fost neaşteptat şi distrugător.

Pentru Hitler, acesta ar fi fost al treilea gong.

Dar ce amestec are Jukov aici?

Iată ce amestec are. Jukov ne este zugrăvit aproape ca un strateg: aruncă o privire pe hartă şi înţelege toată situaţia strategică. Prin urmare, dacă Jukov ar fi fost un bun strateg, ar fi trebuit să vadă aceste fire: din Suedia se transportă în Germania lemn şi minereu de fier; din Finlanda, lemn şi nichel. Când se întâlnea cu Stalin, Jukov avea datoria să-i atragă atenţia asupra acestei situaţii anormale. Dacă intenţionăm să blocăm transportul lemnului, nichelului şi al minereului de fier în Germania, trebuie să facem acest lucru imediat. Dacă nu avem această intenţie, atunci trebuie să renunţăm la ameninţarea minelor şi porturilor inamicului potenţial. În 1939-1940, Jukov, conform poziţiei pe care i-o conferea funcţia, nu avea obligaţia să se ocupe de Finlanda, Suedia, Marea Baltică. Însă al Doilea Război Mondial era în plină desfăşurare, iar Jukov era un comandant de rang foarte înalt. Era obligat să cunoască contextul internaţional. El avea o mulţime de posibilităţi de a atrage atenţia conducerii ţării asupra caracterului nefast al situaţiei create.

Jukov trebuia să cunoască istoria militară. La începutul secolului XX, în Extremul Orient Rusia a pus mâna hotărât şi vertiginos pe resursele de materii prime ale Manciuriei şi Chinei, lezând prin această acţiune interesele vitale ale Japoniei. Ca răspuns, Japonia a iniţiat un atac-surpriză distrugător asupra flotei ruse. Războiul ruso-japonez care a urmat s-a încheiat cu înfrângerea Rusiei şi cu revoluţia din 1905, când ţarul Nicolae al II-lea a fost la un pas de a-şi pierde tronul.

După 35 de ani de la războiul ruso-japonez, adică în limitele vieţii aceleiaşi generaţii, s-a creat aceeaşi situaţie, de data aceasta nu la Marea Galbenă, ci la Marea Baltică. Premeditat sau din nesăbuinţă, strategii sovietici ameninţau însăşi existenţa Germaniei cu acţiunile lor din zona Mării Baltice. Dacă aşa stăteau lucrurile, trebuiau să se aştepte la un atac-surpriză din partea Germaniei, şi asta în orice moment.

Din ianuarie 1941 Jukov este şef al Marelui Stat-Major. Acum el nu mai este un observator profesionist obiectiv, ci şeful tuturor strategilor. Cel mai important lucru în război este capacitatea de a privi situaţia cu ochii inamicului. Jukov trebuia să înţeleagă cum se simt cei din Berlin, ştiind că singurul fir subţirel care leagă porturile suedeze îndepărtate cu baza metalurgică din Germania poate fi tăiat în orice moment de către flota sovietică.

*

Dacă ar fi fost un bun strateg, Jukov ar fi trebuit să vadă limpede contextul creat. Însă Jukov fie nu a urmărit situaţia de la frontierele sovietice, fie nu a înţeles-o, fie s-a temut să-şi spună părerea.

Capitolul 4

Jukov şi petrolul

Dacă în timp ce ruşii invadau România nu am fi reuşit să-i obligăm să se limiteze la Basarabia, iar ei ar fi pus mâna pe zăcămintele româneşti de petrol, atunci cel târziu în această primăvară ne-ar fi sugrumat.

A. Hitler, 18 mai 1942 (H. Picker, *Convorbirile lui Hitler în timpul meselor*, p. 303)

1

Imaginaţi-vă că suntem parteneri într-o afacere oarecare – de pildă, facem comerţ cu petrol, material lemnos, aur, diamante, recurgând uneori la jaf, şantaj, crime la comandă. Avem şi un concurent. Cu acesta facem schimb de amabilităţi, îi trimitem felicitări cordiale cu ocazia zilei sale de naştere, bem şampanie cu reprezentanţii concurentului. În schimb, atentăm insistent şi constant la resursele vitale ale concurentului nostru, îi punem gheara în gât… Dacă ne purtăm astfel, trebuie să fim pregătiţi ca, într-o bună zi, în sauna în care facem băi de aburi să năvălească nişte flăcăi cu automatele şi să nu facă economie la gloanţe…

Cam aceasta era esenţa prieteniei dintre Stalin şi Hitler. A existat schimbul de amabilităţi. Au fost felicitări cu ocazia zilelor de naştere. Au fost şi jurăminte de credinţă. Tovarăşul Stalin a băut şampanie cu domnul Ribbentrop, iar Molotov, cu Hitler. Cu toate acestea, Stalin atenta cu neruşinare la resursele vitale ale Germaniei.

Jukov, dacă ar fi fost strateg, ar fi trebuit să-l prevină pe Stalin în legătură cu pericolul acţiunilor de răspuns ale Germaniei, neaşteptate şi distrugătoare.

Însă Jukov a păstrat tăcerea când Stalin a sporit forţele Flotei Baltice, când

„a eliberat” Finlanda, Estonia, Letonia şi Lituania. Toate acestea nu i-au fost suficiente lui Stalin, aşa că a decis să se apropie mai mult, nu mumai de materialul lemnos, nichel şi minereul de fier, ci şi de petrol. Şi i-a încredinţat această sarcină lui Jukov…

În aprilie 1940 Jukov a sosit din Mongolia la Moscova şi timp de două luni s-a aflat la dispoziţia comisarului poporului pentru Apărare. În această perioadă Jukov nu a avut nicio funcţie, dar asta nu înseamnă că nu făcea nimic. Dimpotrivă. Au fost două luni de muncă asiduă, timp în care Jukov a avut minimum patru întrevederi prelungite cu Stalin. Este necesară precizarea că Stalin nu mai răsfăţase pe nimeni cu întrevederi prelungite, aşa, pur şi simplu.

2

Înaintea începerii unei operaţiuni de mare amploare, la vârful conducerii se desfăşoară o activitate ascunsă, invizibilă din afară. Cele două luni de muncă desfăşurată de Jukov la Moscova au reprezentat stadiul iniţial al pregătirii în vederea războiului pentru Basarabia. Basarabia urma să-i fie luată din nou României, la fel cum Hitler a luat regiunea Sudeţilor din Cehoslovacia. Dacă refuza să cedeze Basarabia, România trebuia distrusă.

În aprilie şi mai 1940, despre pregătirea războiului pentru Basarabia se ştia numai între cei patru pereţi ai cabinetului lui Stalin şi în cadrul Marelui Stat-Major. La statele-majore ale Regiunii Militare Speciale Kiev şi Regiunii Militare Odessa soseau de la Marele Stat-major dispoziţii scurte despre ceea ce trebuia făcut, fără a se preciza de ce.

Pe 4 iunie 1940 Jukov a fost avansat la gradul de general de armată. Pe atunci asta însemna cinci stele.

Pe 7 iunie, prin Ordinul nr. 2469 al Comisariatului Poporului pentru Apărare, Jukov a fost numit comandant al trupelor Regiunii Militare Speciale Kiev.

Pe 8 iunie, în gara Kievski din Moscova, generalul de armată Jukov se urcă în tren şi… plânge.

Oameni veniţi să-l conducă erau destui. Mulţi l-au văzut pe Jukov plângând şi mulţi au încercat pe urmă să afle motivul lacrimilor sale. Trebuie să precizăm că biografii lui Jukov nu acordă suficientă atenţie acestei trăsături a celui mai mare conducător militar – firea sa incredibil de plângăreaţă. În momentele cele mai dificile, Jukov îşi uşura sufletul plângând. Iată o ghicitoare pentru

psihologi: pe de o parte, cel mai sângeros conducător militar din istoria universală, pe de alta, o duduie plângăcioasă. Cum se pot asocia lacrimile amare vărsate de Jukov cu fenomenala lui neruşinare şi cruzime inumană? Cum se potriveşte figura unui papă-lapte plângăreţ cu legendele despre caracterul puternic al lui Jukov?

Plânsul lui Jukov de pe 8 iunie 1940 din gara Kievski din Moscova nu a fost uitat nici după ce s-au scurs mulţi ani de atunci, pentru că după război marele conducător militar a fost nevoit să explice cauza lacrimilor sale amare:

> Fusesem numit într-un post de răspundere – comanda uneia dintre cele mai importante regiuni militare de frontieră. În urma discuţiilor cu Stalin, Kalinin şi cu alţi membri ai Biroului Politic, m-am convins definitiv că războiul este aproape, că este inevitabil… Cum va fi oare acest război? Suntem noi pregătiţi pentru el? Vom reuşi oare să punem totul la punct? Cu sentimentul unei tragedii iminente, îi priveam pe cei veniţi să mă conducă, rude, colegi fără nici un fel de griji, priveam Moscova, feţele radiind de bucurie ale moscoviţilor şi mă gândeam: ce se va întâmpla cu noi? Mulţi nu înţelegeau acest lucru. Nu eram în apele mele şi n-am putut să mă abţin. Mi se părea că pentru mine războiul începuse deja. Intrând în compartiment, am lăsat imediat deoparte sentimentalismele. Din momentul acela viaţa mea personală aparţinea războiului care se apropia, deşi pe teritoriul nostru încă era pace…

Pe peron erau mulţi martori, motiv pentru care Jukov recunoaşte: „n-am putut să mă abţin”. În compartiment însă nu erau persoane venite să-l conducă, aşa că are curajul să spună: „am lăsat deoparte sentimentalismele”.

3

Perspicacitatea lui Jukov este uimitoare. După spusele lui, în iunie 1940 mulţi încă nu înţelegeau că după un an va fi război, însă el ştia deja. Capacităţile deductive ale marelui conducător militar sunt pur şi simplu uluitoare, ca să nu spunem altfel. Jukov a presimţit nenorocirea cu un an înainte de invazia germană! Pe 8 iunie 1940, marele strateg deja varsă lacrimi de mâhnire pentru viitoarele victime. În iunie 1940, nici Hitler, nici generalii săi nu aveau nici intenţii, nici planuri de a ataca Uniunea Sovietică. Nici Înaltul Comandament al Forţelor Armate, nici Înaltul Comandament al Forţelor de Uscat nu deţineau nici ciorne, nici schiţe ale planului unui război cu URSS,

cum nu aveau niciun fel de indicaţii din partea lui Hitler în acest sens. Despre un război cu URSS nici nu fusese vorba măcar. Iunie 1940 este momentul când tancurile germane se îndreptau spre Oceanul Atlantic, ocolind Parisul la foarte mare distanţă. După înfrângerea Franţei, Hitler a ordonat reducerea drastică a forţelor armate germane. Această reducere s-a efectuat intensiv şi pe scară largă, întrucât nu se profila un război cu URSS – nu era prevăzut şi nu era planificat. Iar Jukov plângea deja…

Pe 21 iulie 1940, pentru prima oară, într-un cerc foarte restrâns, Hitler s-a pronunţat în legătură cu „problema rusească". Pe 29 iulie 1940 generalul-colonel F. Halder i-a ordonat şefului statului-major al Armatei a XVIII-a, generalului-maior E. Marx, să pregătească schiţele unui plan de război împotriva Uniunii Sovietice. Acestea sunt primele schiţe ale planului. Iniţial planul avea chiar şi un alt nume de cod – nu „Barbarossa", ci „Fritz". Prin urmare, se conturează următorul tablou: genialul Jukov deplânge viitoarele victime pentru că la începutul lui iunie 1940 ştia deja ce idee îi va veni lui Hitler după o lună şi jumătate.

Surprinzător este şi faptul că în urma discuţiilor cu Stalin, Kalinin şi cu alţi membri ai Biroului Politic, „m-am convins definitiv că războiul este aproape, că este inevitabil…". Rezultă că încă înainte de discuţiile cu tovarăşul Stalin şi cu ceilalţi tovarăşi, adică înainte de sosirea la Moscova în aprilie 1940, Jukov ştia deja că va fi război cu Germania. Stalin şi ceilalţi membri ai Biroului Politic nu l-au contrazis pe Jukov. Dimpotrivă, în urma discuţiilor cu ei, Jukov s-a convins definitiv… Prin urmare, şi tovarăşul Stalin, şi ceilalţi tovarăşi aveau acelaşi punct de vedere cu un an înainte de invazia germană. Ei ştiau că războiul cu Germania este inevitabil cu mult timp înainte ca în Germania să se ajungă la această concluzie.

În cazul acesta, cum să înţelegem atitudinea lui Stalin? În primăvara anului 1940 el este convins că războiul cu Germania nu poate fi evitat, iar după un an, pe 22 iunie 1941, aceluiaşi Stalin nu-i vine să creadă că războiul a început. Cum să înţelegem purtarea lui Jukov? Cu un an înainte de război i-a devenit totul foarte limpede, a înţeles totul şi chiar a vărsat câteva lacrimi pentru victimele viitoare, iar după un an, în dimineaţa fatidică de 22 iunie 1941, expediază directive trupelor să nu deschidă focul, să nu doboare avioanele, să nu răspundă provocărilor.

În 1940 jelea victimele viitoare, dar în 1941 interzicea riposta la focul inamicului, expunând soldaţii, ofiţerii şi generalii tirului ucigaş.

Noi nu suntem strategi şi nu putem pricepe acest raţionament.

În dimineaţa de 9 iunie 1940, generalul de armată înlăcrimat Jukov a sosit la Kiev şi în aceeaşi zi comisarul poporului pentru Apărare, mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko a expediat comandantului Regiunii Militare Speciale Kiev şi comandantului Regiunii Militare Odessa directivele privind crearea Frontului de Sud. Comandant al frontului a fost numit generalul de armată G.K. Jukov. În structura Frontului de Sud intrau Armatele a V-a şi a XII-a din componenţa RMS Kiev şi Armata a IX-a din RM Odessa.

În structura frontului, sub comanda lui Jukov erau în total 13 corpuri: 10 de puşcaşi, 3 de cavalerie.

Numărul total de divizii – 40: 32 de puşcaşi; 2 de infanterie motorizată; 6 de cavalerie.

Numărul brigăzilor – 14: 11 de tancuri; 3 aeropurtate.

Întăriri: 16 regimente de artilerie grea şi 4 divizioane de artilerie (de mare putere) din rezerva Înaltului Comandament.

Aviaţia Frontului de Sud număra 45 de regimente de aviaţie, dintre care: 21 de vânătoare, 24 de bombardiere.

Efectivul total al trupelor era de 460.000 de combatanţi şi comandanţi, 12.000 de tunuri, 3.000 de tancuri, 2.000 de avioane.

Concentrând asemenea forţe la graniţa cu România, Stalin a pretins cedarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord.

Frontul de Sud al lui Jukov era pregătit să zdrobească România, însă în vara anului 1940 nu a mai avut ocazia să lupte. Conducătorii României au fost martorii victoriilor strălucite ale Armatei Roşii în Finlanda şi-şi dădeau limpede seama că e mai bine să cedeze fără luptă în faţa lui Stalin. Părţile s-au înţeles să soluţioneze conflictul paşnic. Trupele române s-au retras, iar trupele lui Jukov au intrat în Basarabia şi Bucovina de Nord.

Consecinţele acestei victorii obţinute fără vărsare de sânge au fost catastrofale pentru Uniunea Sovietică. În primul rând, România neutră avea de ales de partea cui să fie. Europa era sfâşiată în bucăţi de doi canibali: Hitler şi Stalin. Stalin a pretins pe neaşteptate Basarabia şi Bucovina de Nord, iar România a fost nevoită să i le dea. Ce va mai pretinde Stalin mâine? În schimb, Hitler n-a cerut nimic. Alegerea a fost simplă: România a preferat protecţia lui Hitler.

Rezultatul:

a) la noua frontieră Uniunea Sovietică s-a mai ales cu un stat ostil;

b) frontul care, în caz de război, trebuia apărat s-a lungit cu aproape 800 km;
c) Hitler a obţinut un câmp de operaţiuni suplimentar pentru invadarea Uniunii Sovietice;
d) Hitler s-a ales cu un aliat care dispunea de petrol.

Fără petrol Germania nu avea cum să lupte. Cu alte cuvinte, primind România în braţele sale, Hitler putea ataca Uniunea Sovietică. Fără ea atacul ar fi fost imposibil.

Important este însă altceva: Stalin l-a speriat pe Hitler. „Campania eliberatoare" a lui Jukov în Basarabia şi Bucovina de Nord a fost ultimul avertisment dat lui Hitler. S-a conturat o ameninţare sovietică directă privind zăcămintele de petrol ale României şi tocmai din cauza acestei ameninţări a ordonat Hitler pregătirea atacului preventiv asupra Uniunii Sovietice.

Toate acestea sunt deja cunoscute. Nimeni nu contestă faptele. Stalin a comis o greşeală sinucigaşă. Superficialitatea lui este de neiertat. Însă noi vorbeam despre Jukov. Să vedem care a fost rolul lui în această afacere.

5

Stalin i-a ordonat lui Jukov să ocupe Basarabia şi Bucovina de Nord folosind forţa sau ameninţarea cu forţa şi să ajungă la câmpurile petroliere din România aflate la o aruncătură de băţ: 180 km.

Era prea mult, mai mult decât puteau suporta strategii germani. Berlinul a înţeles în sfârşit că ameninţarea sovietică este mortală pentru Germania. Din acel moment au început pregătirile pentru distrugerea Uniunii Sovietice.

Istoricii noştri oficiali sunt nevoiţi să recunoască faptul că în vara anului 1940 conducerea sovietică a comis o greşeală îngrozitoare.

> Atunci, după înfrângerea Franţei în iunie 1941, conducerea germană continua să considere Anglia inamicul său principal. Pe 16 iulie 1940 Hitler a semnat Directiva nr. 16 referitoare la pregătirea operaţiunii de debarcare a trupelor în Marea Britanie, sub numele de cod „Leul de mare" (Seelöwe). Finalizarea planului operaţiunii se preconiza în jurul datei de 15 august, iar desfăşurarea operaţiunii era planificată pentru luna următoare. Totuşi, în iunie-iulie 1940 Uniunea Sovietică a luat o serie de măsuri la frontierele sale occidentale: a ocupat Basarabia şi Bucovina de Nord (26-29 iunie 1940), a schimbat regimul politic în ţările baltice, ceea ce a împins graniţele sovietice mai departe spre vest. Probabil

că nu întâmplător, pe 21 iulie 1940, la o consfătuire în Berlin, Hitler a pomenit despre „problema rusească” (*VIJ*, 1992, nr. 6, p. 45).

În acelaşi articol este evidenţiat şi următorul aspect: „Stalin voia şi el să se folosească de Hitler în scopul prăbuşirii imperiului Britanic şi a sistemului capitalist mondial” (*ibidem*, p. 47). Metaforic vorbind, Hitler este „spărgătorul de gheaţă” care deschide drumul lui Stalin şi al revoluţiei mondiale.

Aşadar totul mergea strună. Hitler semnase deja directiva privind pregătirea debarcării de trupe în Anglia. Însă anexarea Basarabiei, Bucovinei de Nord, Estoniei, Letoniei şi Lituaniei la Uniunea Sovietică l-a determinat pe Hitler să se întoarcă brusc şi să se uite la ce se întâmpla în spatele său.

În vara lui 1940, Frontul de Sud pe care-l comanda Jukov avea de ales între trei mişcări: două corecte şi una dezastruoasă.

Prima mişcare corectă: să atace Basarabia, apoi să înainteze spre exploatările petroliere de la Ploieşti. Hitler intrase victorios în Franţa şi zdrobise trupele britanice pe continent. Împotriva Franţei şi Angliei Hitler şi-a aruncat în luptă întreaga flotă, aviaţia, toate tancurile, toată artileria grea. Acolo au luptat cei mai buni generali ai Germaniei. Iar în spatele frontului, la graniţele cu Uniunea Sovietică, Hitler a lăsat numai zece divizii slabe de infanterie, niciun tanc, niciun avion, niciun fel de armament greu. Şi ceea ce este cel mai important, toate aceste zece divizii erau în Polonia şi Slovacia. În România nu erau niciun fel de trupe germane şi nu exista nicio posibilitate să fie tranferate trupe acolo. Trei mii de tancuri sovietice şi două mii de avioane erau mai mult decât suficiente pentru a ajunge la zăcămintele de petrol şi a le incendia. Acesta ar fi fost sfârşitul Germaniei. Dacă în iunie 1940 Frontul de Sud al lui Jukov ar fi atacat România, al Doilea Război Mondial s-ar fi încheiat în acelaşi an 1940 cu victoria Uniunii Sovietice şi cu instaurarea regimului comunist pe tot continentul european. Într-o asemenea conjunctură, Stalin ar fi avut sub control giganticele imperii coloniale ale Franţei, Belgiei şi Olandei.

A doua mişcare corectă era ceva mai riscantă, dar promitea un câştig şi mai mare. În iunie 1940, Jukov trebuia pur şi simplu să nu facă nimic. Trebuia să aştepte. Mai rămăsese foarte puţin de aşteptat. După ce a învins Franţa, Hitler trebuia să atace Marea Britanie. Pentru Stalin, riscul consta în faptul că, după înfrângerea Franţei, Anglia şi Germania puteau semna un tratat de pace. În acest caz Stalin ar fi rămas singur împotriva lui Hitler. Dacă totuşi Hitler, aşa cum intenţiona, şi-ar fi debarcat trupele în Anglia, atunci misiunea „eliberării” Europei era foarte mult simplificată: Jukov atacă exploatările petroliere din România, după care Armata Roşie îşi începe „campaniile eliberatoare” în

Europa în timp ce trupele germane de elită nu sunt pe continent, pentru că sunt în Anglia şi este imposibil să fie aduse înapoi de acolo.

A treia mişcare era dezastruoasă. În iunie 1940, Frontul de Sud al lui Jukov a ocupat Basarabia, Bucovina de Nord şi s-a oprit la jumătatea drumului spre exploatările petroliere de la Ploieşti.

În 1942 Hitler afirma că a reuşit să-l determine pe Stalin, în 1940, să se mulţumească numai cu Basarabia. Fals.

În primul rând, în 1940 Stalin nu i-a încredinţat lui Jukov misiunea de a zdrobi România. În al doilea rând, în 1940, când bătălia pentru Franţa era în plină desfăşurare, Hitler nu avea niciun fel de mijloace de a-l influenţa pe Stalin.

Dacă în vara anului 1940 Stalin i-ar fi ordonat lui Jukov să atace România, nimeni nu ar fi putut opri Frontul de Sud al lui Jukov. Dacă ar fi fost strateg, Jukov ar fi trebuit să-i sugereze lui Stalin acest lucru.

6

Sunt frecvent întrebat: oare nu acord o importanţă prea mare petrolului românesc, din moment ce nemţii au reuşit să producă benzină sintetică?

Într-adevăr, au reuşit să organizeze producţia, dar problema carburantului a rămas în continuare nerezolvată. În primul rând trebuie să reţinem că, din punctul de vedere al calităţii, combustibilul sintetic nu se poate compara cu cel obţinut din petrol. Utilizarea combustibilului sintetic diminuează drastic caracteristicile tehnico-tactice ale tehnicii de luptă, în special în cazul avioanelor, tancurilor şi navelor. Constructorii pot crea un avion excepţional, uzinele pot avea tehnologia cea mai avansată din lume, inginerii şi muncitorii pot depune toată râvna şi talentul lor în construcţia avionului, dar din cauza carburantului de proastă calitate avionul va avea viteză mică, va fi greoi şi lipsit de forţă.

În plus, combustibilul sintetic este şi foarte scump. În cazul materialului lemnos aproape că nu au fost probleme. Dacă lemnul era insuficient, în locul lui, în Germania lui Hitler se utilizau vrejurile de cartofi. Aceştia, chiar dacă sunt inferiori lemnului sub aspectul calităţii, cel puţin sunt ieftini. În schimb producerea benzinei sintetice costa de 7 până la 12 ori mai mult decât producerea combustibilului din petrol. Hitler a recurs la utilizarea benzinei sintetice nu din cauză că nu mai putea de bine. Amatori să repete experienţa lui

Hitler sunt greu de găsit. Vom face aprecieri asupra calităţii şi costului carburantului sintetic pe baza următorului fapt. În a doua jumătate a secolului XX, lumea a fost afectată de mai multe ori de crize ale petrolului. La începutul mileniului al treilea, industria chimică mondială este cu mult mai dezvoltată decât industria chimică a Germaniei din anul 1941. Cu toate acestea, nimeni nu se grăbeşte să producă benzină sintetică.

Să vorbim acum despre cantitate.

Necesarul minim de petrol al Germaniei pentru anul 1941 era evaluat la 20 de milioane de tone (I.T. Eidus, *Jidkoe toplivo v voine*, 1943, pp. 74-75).

Să nu uităm că Hitler avea aliaţi care aveau armate, flote şi forţe aeriene. Dar nici ei nu aveau petrol. Germania trebuia să le asigure şi lor carburantul.

În 1941, producţia de combustibil sintetic în Germania era de 4,1 milioane de tone, adică o cincime din minimul necesar. Dacă îi luăm în calcul pe aliaţii cu care Germania trebuia să împartă această cantitate, atunci cota de combustibil sintetic din cantitatea totală pentru anul 1941 era absolut nesemnificativă.

În afară de benzina sintetică, Germania primea petrol adevărat din Austria, Cehoslovacia, Franţa, Ungaria şi Polonia. În total, în 1941 – 1,3 milioane de tone.

Pe tot parcursul anului 1941 cantitatea de benzină sintetică produsă de Germania plus petrolul primit din ţările ocupate a reprezentat un total de 5,4 milioane de tone.

Dacă nu ar fi fost petrolul României, cu această cantitate de combustibil, armata, aviaţia, flota, mijloacele de transport şi industria Germaniei ar fi fost active numai trei luni pe an; în celelalte nouă luni, într-o stare de inactivitate totală, ar fi aşteptat anul următor.

Hitler considera că dacă Armata Roşie ar fi cucerit România în 1940 sau 1941 Germania ar fi putut să reziste până în primăvara anului 1942.

Acest optimism nu rezistă probei calculelor aritmetice. Fără petrolul românesc, doar un sfert din necesităţile economiei şi forţelor armate germane erau acoperite, cu un combustibil foarte prost şi foarte scump. Ocuparea României de către Armata Roşie în 1940 sau 1941 s-ar fi transformat pentru Germania într-o catastrofă în doar două-trei luni.

Cât petrol venea din România? În anul 1941, 5 milioane de tone.

Era absolut insuficient, dar fără el viaţa de zi cu zi şi războiul erau de neconceput. Primind petrol din România, Germania îşi menţinea echilibrul pe sârmă, descurcându-se cumva cu o cantitate de două ori mai mică decât minimul necesar.

Pe toată durata războiului, problema petrolului în Germania nu a fost rezolvată. Pe 6 iunie 1942, OKW (*Oberkommando der Wehrmacht* – Înaltul Comandament al Forţelor Armate) descria astfel situaţia creată:

> Aprovizionarea cu materiale lubrifiante şi carburanţi în anul curent va fi unul dintre punctele slabe ale potenţialului nostru miltar. Deficitul de carburanţi şi lubrifianţi de toate tipurile este atât de mare, încât vor fi îngreunate operaţiunile tuturor celor trei tipuri de forţe armate, iar acest lucru va afecta negativ în aceeaşi măsură industria de război… Ne putem aştepta la o mică ameliorare spre sfârşitul anului, când vor intra în producţie noile uzine de combustibil sintetic, ceea ce totuşi nu va aduce o îmbunătăţire decisivă în aprovizionarea cu carburanţi şi lubrifianţi (B. Müller-Hillebrand, *Das Heer 1933-1945*, 1956-1958, vol. 3, p. 67).

Cu cât înainta războiul, cu atât mai dificilă devenea aprovizionarea. Spre sfârşitul războiului, Germania a fost prima ţară din lume care a început producţia în serie a avioanelor cu reacţie. Avionul de vânătoare Me-262 întrecea toate avioanele în privinţa vitezei şi armamentului. Au fost produse 1.433 de bucăţi, însă cherosenul era insuficient, iar fără cherosen, cel mai bun avion de vânătoare din lume nu putea să zboare. Din aproape o mie cinci sute de avioane de acest tip construite, au participat la lupte ceva mai mult de două sute. Celelalte au rămas la sol.

Până la „campania eliberatoare” a lui Jukov în Basarabia, România a fost o ţară neutră. Livrările de petrol din România în Germania nu erau garantate nicicum.

Aici i-a dat Jukov o mână de ajutor lui Hitler. „Campania eliberatoare” a împins România în braţele lui Hitler. În octombrie 1940, drepturile asupra petrolului românesc au fost acaparate de Germania. Până la această dată petrolul României nu era nici sovietic, nici german. Acum el avea un stăpân la Berlin.

7

Să privim acum adevărul în ochii lui impertinenţi: Jukov nu a fost un gânditor militar. El nu era în stare şi nici nu încerca să privească harta prin ochii inamicului. Jukov era un executant. Stalin a comis o greşeală fatală, dar Jukov nu a fost capabil să o sesizeze şi să-i atragă atenţia lui Stalin. Judecata sănătoasă

ne spune că poţi să-l încolţeşti pe lup într-un ungher, dar numai ca să-l împuşti fără întârziere. Dacă l-ai încolţit şi nu-l omori, se repede el la tine. Săritura lupului este neaşteptată şi periculoasă. Direct la beregată.

Cam aşa s-a întâmplat în 1941. Încă din 1939 Hitler se afla într-un impas strategic fără ieşire. În 1940 Stalin a ridicat toporul asupra lui Hitler din două părţi: la nord, în privinţa minereului de fier, lemnului şi nichelului; la sud, în privinţa petrolului. Stalin tărăgăna, aşteptând ca Hitler să se năpustească asupra Marii Britanii. Însă în 1941 aceasta nu reprezenta un pericol pentru Hitler. Pericolul venea de la Stalin. Pe 21 iunie 1941, Hitler i-a scris o scrisoare lui Mussolini: „Rusia încearcă să distrugă sursele româneşti de petrol… Misiunea armatelor noastre constă în înlăturarea acestei ameninţări cât mai repede cu putinţă”.

Iată adevărata cauză a invaziei. Nici vorbă de luptă pentru spaţiul vital.

Jukov nu a înţeles situaţia strategică din 1940 şi nu l-a prevnit pe Stalin în legătură cu pericolul iminent. Mai mult: ulterior, nici până la sfârşitul zilelor sale Jukov nu şi-a dat seama ce greşeală a făcut concentrând Frontul de Sud la graniţa cu România. Puteţi să râdeţi cât vreţi, dar în memoriile lui Jukov nu veţi găsi nici măcar un cuvânt despre cum a luat fiinţă Frontul de Sud, de ce forţe dispunea şi ce misiuni avea, cum s-a reuşit evitarea războiului cu România în 1940 şi care au fost consecinţele. Jukov scrie despre succesele în muncă ale muncitorilor şi ţăranilor Uniunii Sovietice. El povesteşte (*Amintiri şi reflecţii*, p. 197) despre îndeplinirea primului şi celui de-al doilea plan cincinal, despre grandioasele proiecte pentru al treilea cincinal. Pe pagina următoare Jukov relatează despre investiţiile de capital în industrie. Pe următoarea pagină, despre costul rezervelor materiale de stat, despre organizarea conducerii industriei, despre întărirea disciplinei în întreprinderi, despre întrecerea socialistă, despre politica înţeleaptă a Partidului Comunist. Toate acestea au fost copiate conştiincios din revista *Bloknot aghitatora* (*Carnetul agitatorului*). În cartea lui Jukov veţi găsi tot ce doriţi, până la descrierea convorbirilor misiunilor militare ale Uniunii Sovietice, Marii Britanii şi Franţei, cu care el, de fapt, nu a avut nimic de-a face. În schimb, nu veţi găsi nimic despre Frontul de Sud, al cărui comandant a fost.

Subliniez în mod deosebit: eu mă refer numai la prima ediţie a memoriilor lui Jukov (APN, Moscova, 1969). Această ediţie a apărut în timpul vieţii lui Jukov şi el este răspunzător pentru ea. Celelalte ediţii au apărut după moartea sa şi, după cum vom vedea, au suferit continuu şi suferă şi acum modificări radicale. Prima şi a zecea ediţie au puţine lucruri în comun. După cum se vede, de pe lumea cealaltă, din urna cu cenuşă zidită într-un perete al Kremlinului,

Gheorghi Konstantinovici trimite semnale şi memoriile sale se perfecţionează neîncetat în mod miraculos, în concordanţă cu orientările de astăzi.

Concluzia: dacă Stalin ar fi conceput o operaţiune grandioasă, Jukov ar fi fost în stare să o ducă la îndeplinire. Dar dacă Stalin a greşit, aşa cum a greşit în 1940 în România, Jukov a îndeplinit orbeşte misiunea care i-a fost încredinţată, fără să se gândească la consecinţe.

Unii vor obiecta: în vara anului 1940 Jukov nu a aprofundat situaţia strategică, nu a înţeles nimic din ea, dar poate că în alte ocazii Jukov a fost mai înţelept şi i-a sugerat lui Stalin deciziile corecte. Se prea poate. Cu toate acestea, eroarea de strategie din 1940 a fost atât de grosolană, atât de nefastă, încât urmările ei catastrofale pentru soarta Uniunii Sovietice nu puteau fi estompate de niciun fel de decizii geniale sau victorii răsunătoare. Din cauza greşelilor lui Stalin şi Jukov, Hitler a atacat Uniunea Sovietică, a nimicit armata regulată şi a distrus cea mai mare parte a industriei sovietice. În consecinţă, Uniunea Sovietică nu a mai putut cuceri Europa. Stalin a pierdut războiul pentru Europa şi supremaţia mondială. Lumea liberă a supravieţuit, iar Uniunea Sovietică nu putea coexista cu ea. De aceea prăbuşirea Uniunii Sovietice a devenit inevitabilă. Rădăcinile acestei prăbuşiri se află în campania victorioasă a lui Jukov în Basarabia şi Bucovina de Nord din vara anului 1940.

Uniunea Sovietică a învins în cel de-al Doilea Război Mondial, dar nu se ştie din ce motiv a dispărut de pe glob. Şi mă întreb: unde a dispărut această mare putere victorioasă? Unde s-a prăbuşit? Germania a pierdut războiul, dar o vedem, priviţi-o, cea mai mare putere a Europei moderne la poarta căreia cerşim noi. Dar unde este măreaţa, puternica, indestructibila Uniune Sovietică?

Germania a pierdut, dar ea există. Uniunea Sovietică a învins, dar a dispărut. Cine are nevoie de o asemenea victorie?

*

Propaganda comunistă afirmă că Uniunea Sovietică a câştigat războiul pentru că marele Jukov se pricepea la strategie.

Obiectez: războiul a fost pierdut pentru că Jukov nu avea nici cele mai elementare cunoştinţe de strategie. Acestea pot fi rezumate simplu: dacă ai ridicat mâna, loveşte!

Sau mai bine n-o mai ridica.

Capitolul 5

Reţeta eşecului

A fost oare Jukov un mare strateg? Putea fi strateg un soldăţoi analfabet?

A. Tonov, *Nezavisimaia gazeta*, 5 martie 1994

1

În vara anului 1940 Stalin şi Hitler au schimbat faţa Europei. Germania a învins şi a ocupat Franţa, Belgia, Olanda, Luxemburg, iar Uniunea Sovietică şi-a anexat Estonia, Letonia, Lituania, Basarabia, Bucovina de Nord şi o parte din Finlanda. Pe continentul european au rămas numai două state puternice, numai două mari armate: germană şi sovietică.

Noul context trebuia analizat şi înţeles. În septembrie 1940, toţi comandanţii sovietici de regiuni militare şi armate, şefii statelor-majore, unii comandanţi de corpuri şi divizii au primit un comunicat în care se preciza că în decembrie va avea loc la Moscova consfătuirea corpului superior de comandă. Consfătuirea se anunţa extrem de neobişnuită. Se ştia că are loc la ordinul lui Stalin. Se aştepta să fie prezent nu numai Stalin, ci şi tot efectivul Biroului Politic. La consfătuire urmau să fie audiate şi dezbătute referate. Comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, generalul de armată G.K. Jukov, a primit sarcina de a întocmi referatul central, cu tema „Caracterul operaţiunii ofensive moderne”.

În *Spărgătorul de gheaţă* am scris că, primind această dispoziţie, Jukov a întreprins singura cercetare ştiinţifică din toată existenţa sa. Trebuie să le cer iertare cititorilor mei. M-am înşelat. Jukov nu a făcut în viaţa lui niciun studiu teoretic. Autorul referatului era colonelul I.H. Bagramian.

Genialul strateg Jukov adora să-şi uimească ascultătorii cu profunzimea ideilor sale. Numai că ideile erau ale altcuiva. Jukov împrăştia cu generozitate

perle de înţelepciune, pe care i le furnizau din abundenţă colonei anonimi.

Însă în situaţia dată ceva nu a mers cum trebuie. În timpul războiului şi după război, colonelul Bagramian l-a ajuns din urmă pe Jukov în privinţa gradelor militare, devenind el însuşi mareşal al Uniunii Sovietice. Aşa că a destăinuit poporului că în 1940 a fost sursa înţelepciunii jukoviene. Bagramian a povestit în detaliu şi de nenumărate ori cum a fost întocmit celebrul referat. Jukov n-a avut de ales, deci a trebuit să confirme afirmaţiile lui Bagramian: da, eram îngrozitor de ocupat, de aceea colonelul Bagramian a făcut lucrarea în locul meu.

Vă propun un strigăt de uimire. Sau chiar mai multe, căci motive de uimire avem destule.

2

Apărătorii geniului lui Jukov pot găsi o mulţime de treburi urgente, grabnice cu care era ocupat până peste cap comandantul trupelor Regiunii Militare Speciale Kiev. Totuşi, orice ar inventa apologeţii lui Jukov, noi rămânem la părerea noastră: nimic nu putea fi mai important decât participarea la această consfătuire. De acord, Regiunea Militară Specială Kiev era puternică şi importantă. Nimeni nu contestă, comandantul avea multe de făcut. Totuşi urma să aibă loc o consfătuire la cel mai înalt nivel, unde trebuia dezbătută cea mai importantă problemă: evitarea înfrângerii şi a dezastrului. Ce putea fi mai important? Problemele Regiunii Militare Speciale Kiev pălesc în faţa importanţei evenimentului care urma să aibă loc. Lui Jukov i s-a oferit posibilitatea de a se ridica deasupra rutinei pe care o presupune comanda unei regiuni militare şi să scruteze orizonturile strategiei. Pentru o scurtă perioadă de timp, de treburile regiunii militare se puteau ocupa locţiitorii lui Jukov. În fruntea regiunii militare se află consiliul militar, care îl ajuta pe comandant să ia deciziile. Consiliul militar este capabil să conducă regiunea în lipsa comandantului. Jukov are şi un şef de stat-major, un prim-locţiitor şi mai mulţi locţiitori simpli, îl mai are pe şeful artileriei, pe comandantul Forţelor Militare Aeriene, pe şeful serviciului de informaţii şi o mulţime de generali. Să se ocupe ei de Regiunea Militară Kiev, în timp ce marele strateg însuşi va acorda puţin din preţiosul său timp meditaţiei la apropiatul război şi la securitatea ţării. Pentru Jukov, Uniunea Sovietică ar trebui să fie mai presus de orice. Nu-i aşa?

Dacă Stalin şi membrii Biroului Politic ar fi considerat că referatul poate fi

întocmit de un colonel oarecare, i-ar fi dat lui dispoziţie să-l scrie şi să-l citească la consfătuire. Însă cei de la Moscova au considerat că de această problemă de importanţă excepţională trebuie să se ocupe un strateg de prim rang. Din cine ştie ce motive, Jukov era considerat pe atunci strateg, de aceea a şi venit ordin de la Moscova, special pentru Jukov, să pregătească el personal referatul. Acest ordin transfera cumva pe planul al doilea problemele Regiunii Militare Kiev, eliberându-l temporar pe Jukov de răspunderea pentru regiune şi cerându-i să se ocupe de o problemă de importanţă naţională. Nici Jukov nu fusese numit comandant al regiunii militare pentru a rezolva singur toate problemele, ci pentru a-şi alege adjuncţi şi locţiitori buni şi pentru a-i pune la treabă. Având un bun comandant, toţi lucrează ca un mecanism bine pus la punct, în timp ce comandantul însuşi este adâncit în gânduri. Dacă Jukov ar fi fost un bun comandant, nimeni nu ar fi remarcat absenţa lui temporară pentru întocmirea referatului. Comandantul trebuie să organizeze munca astfel încât toţi subordonaţii săi să acţioneze coordonat şi precis, indiferent dacă şeful este sau nu prezent la punctul de comandă, dacă este în cabinet sau lipseşte. Dacă Jukov ar fi organizat corect conducerea regiunii militare, ar fi avut timp suficient să se ocupe de securitatea ţării.

Însă la Jukov toate sunt pe dos. El se ocupă singur de problemele regiunii militare, în timp ce zeci de generali din cercul lui fac acelaşi lucru. La războiul iminent şi la securitatea ţării se gândeşte un colonel.

Da, colonelul Bagramian, cel care a scris referatul în locul lui Jukov, a urcat ulterior sus de tot. Aici e problema, anume că Jukov nu s-a aşteptat şi nu a prevăzut o asemenea ascensiune; el a pus în mod intenţionat un necunoscut să gândească în locul său, un om care până atunci nu se făcuse remarcat nicăieri, de nimeni. Iată atitudinea lui Jukov faţă de securitatea ţării!

Apărătorii lui Jukov afirmă că marele conducător militar era îngrozitor de ocupat, că pur şi simplu nu avea timp să se gândească la războiul care bătea la uşă. Să admitem. Dar dacă nu se gândea la război, atunci toată cealaltă activitate febrilă a strategului nu era decât o agitaţie fără sens.

3

Vă propun să ne amintim cum a explicat Jukov după război cauza lacrimilor sale la plecarea spre Kiev. El scrie că îi privea pe cei veniţi să-l conducă, rude, colegi, fără nici un fel de griji, privea Moscova, feţele radiind de bucurie ale

moscoviţilor, presimţea apropiata tragedie, dar mulţi nu înţelegeau acest lucru… Aşadar, cu un an înainte, prostuţii de ei nu simţeau apropierea războiului şi nu pricepeau mai nimic, însă genialul Jukov a prevăzut şi a priceput totul. Şi iată că lui, clarvăzătorului, i s-a oferit ocazia unică să-i spună verde în faţă lui Stalin tot ce-l durea, în prezenţa efectivului complet al Biroului Politic şi a corpului superior de comandă al Armatei Roşii. Să le fi povestit atunci lui Stalin, Molotov, Kaganovici, Malenkov şi celorlalţi că se apropia o mare tragedie! Însă Jukov a destăinuit această genială premoniţie a apropiatei nenorociri abia după război, unei mulţimi de ascultători creduli. Nu se ştie de ce, dar atunci, înainte de război, în prezenţa lui Stalin, a membrilor Biroului Politic şi a întregului corp superior de comandă al Armatei Roşii Jukov a păstrat tăcerea în legătură cu presimţirile sale sumbre.

Cât de dificilă putea fi pregătirea referatului? Nu era cazul să filozofeze, nu era nevoie de multă teorie, de raţionamente complicate. Dacă ştia că războiul este inevitabil, dacă ştia că pregătirile pentru acest război nu corespund cerinţelor contemporane, trebuia să spună. Trebuia să spună ce crede, ce-l nelinişteşte. Sau măcar să-l podidească plânsul în faţa lui Stalin, cum a plâns pe 8 iunie 1940!

Cât timp putea să-i ia pregătirea referatului?

În august 1939 Jukov a desfăşurat o operaţiune extraordinară în stepele mongole, de încercuire şi nimicire a Armatei a VI-a japoneze. Această operaţiune a reprezentat primul model din secolul XX al unui *blitzkrieg* adevărat. Invazia germană în Polonia a avut loc mai târziu, în septembrie. Totuşi, *blitzkrieg*-ul sovietic în Mongolia a fost mult mai greu de organizat. În Europa era pace, chiar dacă situaţia era tensionată. Un atac-surpriză pe timp de pace este mai simplu de pregătit. În Mongolia era deja război, iar în timpul războiului e cam greu să-l surprinzi pe inamic, el este deja cu ochii în patru. În plus, în războiul împotriva Poloniei, armata germană şi-a utilizat aerodromurile proprii, bazele de aprovizionare, punctele de comandă, centrele de comunicaţii, spitalele, uzinele de reparaţii şi bazele; în Mongolia nu existau căi ferate, niciun fel de drumuri, nici aerodromuri, nici linii de telefonie sau telegraf, nici măcar păduri. Fiecare buştean pentru construirea de adăposturi, fiecare bucată de lemn de foc pentru bucătăria de campanie trebuiau aduse de la sute de kilometri. Armamentul, muniţia, carburanţii şi lubrifianţii, toate materialele trebuiau aduse uneori de la mii de kilometri, pe un teren fără drumuri. Armata japoneză era una dintre cele mai puternice din lume. În privinţa rezistenţei, a disciplinei, a curajului în luptă şi a spiritului de sacrificiu, armata japoneză nu avea egal. Şi iată că împotriva acestei armate a fost organizată o operaţiune-fulger

nimicitoare, în urma căreia trupele japoneze au suferit o înfrângere cum nu se mai pomenise până atunci în toată istoria Ţării Soarelui Răsare.

În a doua jumătate a anului 1940, din tot corpul superior de comandă al Armatei Roşii doar Jukov avea experienţa desfăşurării unei operaţiuni ofensive inopinate, fulgerătoare, cu participarea a zeci de mii de soldaţi, sute de tancuri, avioane şi tunuri. De aceea ar fi trebuit ca el să împărtăşească această experienţă celorlalţi comandanţi, care nu aveau o asemenea experienţă. Nu avea nevoie de ajutorul unui oarecare colonel Bagramian. Trebuia doar să spună pur şi simplu: am planificat operaţiunea aşa şi aşa şi am desfăşurat-o aşa. Sigur, operaţiunile ulterioare ale Armatei Roşii în Europa se vor deosebi de operaţiunile din stepele pustii. Jukov ar fi trebuit să precizeze diferenţa dintre operaţiunile din Asia Centrală şi cele viitoare din Europa Centrală. Atât.

Să presupunem că Jukov a pregătit singur operaţiunea de nimicire a Armatei a VI-a japoneze la Halhin Gol. În acest caz, el nu trebuia să facă eforturi intelectuale deosebite pentru întocmirea referatului, pentru că a conceput totul cu mult timp înainte, acolo, în stepele Mongoliei. Nu-i rămânea decât să-i dicteze dactilografei amintirile sale despre acea perioadă.

Din păcate, Jukov nu a conceput singur operaţiunea de la Halhin Gol, de aceea nici nu a fost în stare să relateze coerent despre pregătirea şi desfăşurarea acesteia. Jukov l-a pus pe colonelul Bagramian să scrie referatul despre operaţiunea ofensivă, deşi acesta nu avea pe atunci niciun fel de experienţă în privinţa desfăşurării războiului modern. De fapt, nu avea niciun fel de experienţă militară. În Primul Război Mondial Bagramian a făcut parte din unităţile de rezervă. În timpul războiului civil a fost comandantul unui escadron de cavalerie, dar nu în Armata Roşie: a luptat împotriva acesteia. Fără prea mult succes. În Armenia, unde Bagramian era comandant, n-au fost lupte, operaţiuni militare sau bătălii demne de menţionat. După războiul civil, în decembrie 1920, Bagramian a trecut de cealaltă parte a baricadei, de partea învingătorilor. Acestui om i-a încredinţat Jukov sarcina de a concepe în locul său referatul despre un război iminent şi de a descoperi reţeta grandioaselor victorii.

4

Este surprinzătoare şi tema referatului.

La şcoală am învăţat că Uniunea Sovietică se pregătea să respingă un atac al duşmanului. Dacă este aşa, atunci la consfătuirea corpului superior de comandă

trebuia dezbătută o singură problemă: cum să respingem un atac inamic. De ce nu s-a discutat acest aspect? De ce principala temă, mai bine zis singura temă a consfătuirii a fost pregătirea pentru invazia în Europa Centrală?

L-am văzut pe Jukov îndurerat, care încă din iunie 1940, asemenea înlăcrimatei Iaroslavna, era cuprins de mâhnire gândindu-se la viitoarele victime. În acest caz, de ce nu a refuzat să facă referatul? Dacă i-a mai rămas un dram de conştiinţă măcar, dacă i-a fost atât de preţioasă soarta ţării şi a poporului, de ce nu s-a ridicat în picioare să spună: nu la ofensivă trebuie să ne gândim, dragi tovarăşi, ci la respingerea unei posibile agresiuni! Înainte de a planifica invadarea Germaniei, să ne gândim mai bine la apărarea ţării noastre.

După război, Jukov a explicat motivul lacrimilor sale din iunie 1940, înainte de plecarea spre Kiev, într-o manieră plină de nobleţe: „M-am convins definitiv că războiul este aproape, că este inevitabil… Cum va fi oare acest război? Suntem noi pregătiţi pentru el? Vom reuşi oare să punem totul la punct?”. Asta povestea el după război. De ce nu a spus aceste frumoase cuvinte acolo, la consfătuirea corpului superior de comandă? De ce nu i-a pus aceste întrebări lui Stalin şi celorlalţi tovarăşi din Biroul Politic? În schimb, de la înălţimea tribunei consfătuirii, Jukov spunea cu totul altceva: „Este necesar să instruim armata noastră în spiritul celei mai înalte capacităţi de acţiune, să o pregătim pentru atingerea ţelurilor revoluţiei pe calea unor operaţiuni ofensive energice, hotărâte şi îndrăzneţe” (*Nakanune voinî: Materialî soveşceaniia vîsşego rukovodiaşcego sostava RKKA. 23-31 dekabria 1940 g*, 1993, p. 151).

Iată ţelul său: desăvârşirea revoluţiei mondiale. Iată şi metoda sa: atacurile-surpriză nimicitoare.

5

Istoricii comunişti au explicat de ce Jukov nu a vorbit la consfătuire despre respingerea unei agresiuni, ci despre încheierea revoluţiei mondiale pe calea unui război de agresiune. Iată explicaţia: Jukov plănuia să respingă repejor agresiunea şi să treacă imediat la ofensivă. Bine adus din condei, dar din păcate realitatea a fost alta. Dacă Jukov plănuia să respingă repejor agresiunea, apoi să arunce Armata Roşie într-o ofensivă hotărâtoare pe teritoriul inamicului, asta şi trebuia să facă. Trebuia să respingă repejor agresiunea cu pricina. De ce nu a respins-o?

Una din două: fie nu s-a preconizat niciodată respingerea vreunei agresiuni,

fie planurile respingerii unei agresiuni în doi timpi şi trei mişcări s-au dovedit nereale şi irealizabile, adică prosteşti.

Eu înclin să cred prima explicaţie: nimeni nu se gândea la respingerea vreunei agresiuni, agresiunea Germaniei împotriva URSS era considerată imposibilă, motiv pentru care apărarea strategică a Armatei Roşii nu era prevăzută şi nici planificată. Acest lucru reiese din stenograma consfătuirii şi din multe alte documente: nici Jukov în referatul său, nici alţi referenţi sau alte persoane care au luat cuvântul nu au amintit nimic despre respingerea unui atac. Jukov a vorbit despre atacul pe neaşteptate asupra inamicului:

> Victoria va fi de partea celui mai priceput în a conduce şi a crea elementul surpriză în utilizarea forţelor şi mijloacelor. În operaţiunile ofensive moderne, surpriza este unul dintre factorii decisivi ai victoriei. Acordând o importanţă exclusivă surprizei, toate procedeele de camuflare şi inducere în eroare a inamicului trebuie introduse pe scară largă în Armata Roşie. Camuflajul şi inducerea în eroare trebuie să străbată ca un fir roşu instrucţia şi educaţia trupelor, a comandanţilor şi statelor-majore (*Nakanune voinî*, p. 151).

6

În memoriile sale Jukov a precizat tema referatului prezentat la consfătuire, însă nu a publicat textul acestuia şi nu a dat niciun fel de detalii. Le dăm noi: „Pe o suprafaţă de numai 30 pe 30 km vor fi concentraţi 200.000 de oameni, 1.500-2.000 de tunuri, o mulţime de tancuri, un număr uriaş de mijloace de transport auto şi alte mijloace”.

Jukov se referă aici la concentrarea forţelor uneia dintre armatele sovietice de cotropire înainte de atac, adăugând că vor fi multe asemenea armate. Tot ceea ce a scris colonelul Bagramian Jukov i-a propus lui Stalin, membrilor Biroului Politic şi corpului superior de comandă al Armatei Roşii. Propunerile respective au fost aprobate şi duse la îndeplinire. Priviţi jurnalele de actualităţi germane, răsfoiţi ziarele nemţeşti din 1941 şi veţi vedea toate lucrurile despre care amintea Jukov: „o mulţime de tancuri, un număr uriaş de mijloace de transport auto şi alte mijloace”. Toate acestea au fost îngrămădite la graniţe. Şi toate au ars. Aviatorii germani nici nu trebuiau să caute ţintele. Era imposibil să nu le observe. Nu trebuiau nici măcar să ochească. Nu aveau cum să rateze.

Dacă 200.000 de soldaţi, 1.500-2.000 de tunuri, „o mulţime de tancuri, un

număr uriaş de mijloace de transport auto şi alte mijloace” ar fi fost în dispozitiv de apărare, s-ar fi creat o barieră de netrecut pe un front de câteva sute de kilometri. Dacă în dispozitiv de apărare ar fi fost nu o singură armată, ci toate cele douăzeci şi şase de armate sovietice, frontul ar fi fost imposibil de trecut, de la Oceanul Îngheţat până la Marea Neagră. Dar niciuna dintre cele douăzeci şi şase de armate sovietice din Europa nu era în apărare, niciun corp, nicio divizie, niciun regiment. Toate erau concentrate în grupări de şoc pe sectoare extrem de mici. Exact aşa cum recomandase marele strateg.

Jukov face multe recomandări în referat: răniţii nu trebuie transportaţi adânc în spatele frontului, rezervele strategice trebuie concentrate în imediata apropiere a graniţelor, „trebuie create baze la sol la distanţa de 15-20 km de linia întâi”. S-a făcut totul întocmai. În imediata apropiere a graniţelor, armata germană a capturat sute de mii de tone de muniţii, carburanţi şi lubrifianţi, alimente şi altele, iar Armata Roşie a rămas fără proiectile, cartuşe, fără benzină şi fără pâine.

Să continuăm lectura referatului lui Jukov: „Supremaţia în aer este baza succesului operaţiunii. Această supremaţie se dobândeşte printr-un puternic atac îndrăzneţ şi inopinat al tuturor Forţelor Militare Aeriene (FMA) asupra aviaţiei inamicului în raioanele unde îşi are bazele”. În acest scop: „Aviaţia va fi amplasată pe aerodromuri la distanţele: aviaţia de vânătoare – la 30-50 km, aviaţia de bombardament – la 75-100 km de linia întâi”.

Dar în aceste condiţii, aviaţia noastră este cea expusă unui atac neaşteptat. Cum pot fi protejate avioanele noastre în cazul unui atac-surpriză al inamicului? Jukov răspunde simplu: „Comandantul FMA ale armatei va avea o deosebită grijă să nu permită distrugerea aviaţiei sale pe aerodromuri. Cea mai bună metodă în acest sens este atacul neaşteptat al aviaţiei asupra aerodromurilor inamicului… Factorul-surpriză este condiţia principală a succesului”.

Vedeţi, Jukov se gândeşte şi la protejarea propriei aviaţii. Mai exact, Bagramian este cel care se gândeşte la acest lucru în locul lui Jukov. Însă reţeta este aceeaşi: atacăm prin surprindere aerodromurile germane şi astfel ne protejăm pe noi de un atac prin surprindere. Alte variante de apărare a aerodromurilor noastre nu se preconizau.

7

Aceste recomandări au fost, de asemenea, adoptate. Ulterior, în primăvara

anului 1941, Jukov a insistat ca aerodromurile să fie împinse şi mai aproape de graniţă: aviaţia de vănătoare – la 20-30 km; cea de bombardament – la 50-70 km.

Nu trebuie să fii nici mare strateg, nici clarvăzător ca să înţelegi pericolul unei astfel de amplasări a aviaţiei. Să ne imaginăm un post al serviciului de supraveghere aeriană şi un soldăţel care în zorii unei dimineţi de duminică din iunie stă de gardă în acest post. Brusc aude zgomotul unei întregi *armada* de bombardiere germane. Soldăţelul nostru ridică receptorul şi comunică unde trebuie: „Aud zgomotul multor motoare, vin, altitudinea… cursul…”. Să calculăm cât timp este necesar pentru ca în locul spre care se îndreaptă comunicările sosite de la mulţi observatori informaţia să fie evaluată, să se ia o decizie şi să se dea dispoziţiile corespunzătoare. Să presupunem că toate acestea durează un minut. Să ni-l imaginăm acum pe ofiţerul de serviciu dintr-un regiment de aviaţie sau dintr-o divizie de aviaţie. Sună telefonul: alarmă de luptă! El trebuie să-i trezească pe comandanţi, piloţi, ingineri, tehnicieni, mecanici, trebuie să-i adune pe toţi şi să-i transporte din orăşelul militar la aerodrom, că doar nu dorm sub aripile avioanelor. Apoi trebuie înlăturat camuflajul avioanelor, scoase prelatele, pornite şi încălzite motoarele, scoase avioanele din adăposturi, aduse la start, ridicate în aer, luată altitudinea.

Acum vă propun o problemă elementară de matematică pentru elevii de clasa a treia: dacă viteza celui mai lent avion german de bombardament Ju-87 este de 370 km/h, câte minute îi sunt necesare pentru a parcurge cei 20-30 km de la frontiera de stat şi a lansa bombe pe pista de decolare a unui aerodrom sovietic de lângă graniţă?

Încă o problemă pentru elevii claselor primare. Situaţia: toţi comandanţii sovietici, piloţii şi tehnicienii nu dorm niciodată. Toate avioanele sunt permanent gata de decolare, iar motoarele lor funcţionează fără întrerupere. Toate deciziile se iau într-o clipă şi tot într-o clipă se transmit executanţilor. Dacă un comandant din aviaţia sovietică, primind semnalul de alarmă, începe imediat să ridice avioanele de la sol la interval de 30 de secunde, de cât timp va avea nevoie pentru ca, de pe o singură pistă de decolare, să ridice de la sol 120 de bombardiere? Dar cât timp este necesar dacă pe aerodromuri nu sunt numai câte 120 de avioane de luptă, ci câte 150-170?

Nu trebuie să fii un strateg genial, nu trebuie să chemi în ajutor un grup de experţi cu fruntea lată, nu ai nevoie de tehnică modernă de calcul pentru a înţelege că în cazul unei astfel de dispuneri a aviaţiei este imposibilă utilizarea ei în scopul apărării statului. Şi să mai lăsăm deoparte discuţiile despre avioanele sovietice „învechite”. Chiar dacă toate ar fi fost ultramoderne, aşa

cum au fost amplasate, le-ar fi fost absolut imposibil să reacţioneze la un atac-surpriză al inamicului. Să nu mai răspândim nici poveşti despre cât de puţine avioane erau. Erau multe, monstruos de multe. Însă ce folos dacă numărul lor ar fi fost de două, de trei sau chiar de zece ori mai mare? Închipuiţi-vă că sunteţi un comandant de aviaţie: pe fiecare aerodrom de la graniţă aveţi câte 120-150 de avioane. Dar dacă aţi avea 300 v-ar fi mai uşor? Avioanele inamicului, după trecerea graniţei, în 5-10 minute vă survolează aerodromurile, în timp ce dumneavoastră aveţi nevoie de două ore şi jumătate numai pentru a ridica 300 de avioane de la sol. Dacă decolează la interval de 30 de secunde. Dacă sunt întârzieri la start? Dar dacă decolează la interval de 40 de secunde?

Apropo, 300 de avioane pe un singur aerodrom nu este fantezia mea. Au fost astfel de situaţii. Generalul-colonel de aviaţie L. Batehin dă câteva informaţii: Divizia 60 Aviaţie de Vânătoare şi-a stabilit baza pe un aerodrom cu dimensiunile de 800 × 900 m (*Vozduşnaia moşc' Rodinî*, 1988, p. 160). O divizie înseamnă, de regulă, cinci regimente de aviaţie. Se întâmpla să fie şi mai multe. Este posibil ca diviziile să nu fi fost complete? Vom reveni la această problemă şi vom vedea că regimentele şi diviziile sovietice de aviaţie erau în totalitate completate cu avioane; în plus, deseori aveau nu numai câte un set de avioane, ci câte două sau chiar mai multe. Chiar dacă toţi comandanţii de aviaţie, toţi piloţii, tehnicienii, mecanicii şi tot restul personalului de pe aerodrom ar fi dormit în fiecare noapte sub aripile avioanelor, nici atunci nu ar fi fost posibilă ridicarea de la sol a aviaţiei şi scoaterea ei de sub bombardament în situaţia unui atac-surpriză. Chiar dacă piloţii nu ar fi dormit niciodată, dacă ar fi stat în cabinele avioanelor fără să iasă niciodată, dacă motoarele ar fi funcţionat continuu, oricum, în situaţia unui atac-surpriză al inamicului aviaţia noastră ar fi fost distrusă. După care acumulările gigantice de tancuri sovietice, infanterie şi artilerie s-ar fi prefăcut într-un ciclop cu ochiul scos.

Dacă aerodromul se află mai aproape de graniţă, la 12-15 km, aveţi la dispoziţie 2-3 minute din momentul în care inamicul a survolat graniţa şi până la căderea primei bombe pe pistă. În 2-3 minute mai puteţi întreprinde câte ceva? Din păcate, nu toate aerodromurile se aflau atât de departe de graniţă. Generalul-colonel L.M. Sandalov declară: „Un regiment de aviaţie de vânătoare şi-a mutat baza pe un aerodrom de câmp, la 8 km de graniţă" (*VIJ*, 1971, nr. 7, p. 21). Este vorba despre Regimentul 74 Aviaţie de Vânătoare din Divizia 10 Aviaţie a Armatei a IV-a a Frontului de Vest. Mutarea bazei a vut loc pe 20 iunie 1941, la ordinul şefului Marelui Stat-Major al Armatei Roşii, generalul de armată G.K. Jukov.

Nu-l invidiez pe comandantul acestui regiment. Dacă sărmanul de el ar fi

stat tot timpul cu receptorul la ureche şi dacă în momentul violării frontierei aeriene semnalul de alarmă ar fi fost imediat transmis la aerodrom, comandantul regimentului ar fi avut la dispoziţie ceva mai mult de un minut, în cazul când avioanele care se apropiau erau Ju-87, avioane germane cu viteză mică. Însă dacă ar fi atacat avioane rapide Ju-88, comandantului îi rămânea mai puţin de un minut. Şi dacă ar fi atacat din aceeaşi direcţie şi artileria germană, nu-i mai rămânea timp deloc: într-o clipă, proiectilele fac pista una cu pământul, fac ţăndări toate avioanele, iar bombele vor exploda încă mult timp deasupra depozitelor şi mirosul de benzină arzând va umple văzduhul. Aşa s-a întâmplat în dimineaţa zilei de 22 iunie.

Au fost cazuri şi mai grave: pe 22 iunie 1941, pe aerodromul sovietic de la Orani (Lituania) au năvălit tancurile nemţeşti. Nici acesta nu este un tablou pentru cei slabi de înger: pe aerodrom erau piloţii. Armamentul lor – pistoale „TT”. În lupta contra tancurilor, aceasta nu este arma cea mai potrivită. Paznicii aveau puşti. Mecanicii – chei fixe. Ferice de cei de la căile ferate: la graniţe, din ordinul lui Jukov, au fost concentrate zece brigăzi feroviare cu un efectiv de 70.000 de oameni pentru modificarea ecartamentului german după standardul sovietic, mai lat. Deci combatanţii din brigăzile feroviare încercau să se apere de automatele nemţeşti cu baroasele, lopeţile, târnăcoapele şi cheile reglabile. Dar pe un aerodrom cum să te aperi de tancuri?

Şi nu numai un singur aerodrom din Orani a nimerit în prima zi a războiului sub şenilele tancurilor; au fost mai multe…

*

Unii spun că Stalin este vinovat pentru tot. Cu toate acestea, în cazul de faţă afirmaţia privind vinovăţia sa nu se confirmă. În ajunul războiului, Stalin a decis să le dea cuvântul strategilor săi. Stenograma consfătuirii corpului superior de comandă al Armatei Roşii este dovada. Stalin nu s-a amestecat în lucrările consfătuirii, nu şi-a impus părerea, nici măcar nu şi-a exprimat vreo părere. Fiecare mareşal şi general a spus ceea ce a considerat necesar să spună, a spus ceea ce gândea.

Stalin intenţiona să asculte opinia strategilor săi, dar strategul Jukov nu a găsit timp pentru a se pregăti de consfătuire. Jukov nu putea spune ceea ce gândea, însă nu din cauză că era împiedicat să vorbească, ci pentru că nu gândea nimic.

Cu toate acestea, afirm: Jukov nu trebuie blamat pentru dezastrul din 1941.

Ce să-i ceri lui Jukov? Pentru Jukov a gândit altcineva. El este vinovat de toate.

Capitolul 6

Consfătuirea din decembrie

De o importanţă colosală pentru victorie este utilizarea noilor mijloace de luptă şi procedee de atac. Înainte ca inamicul să găsească o metodă de a riposta, cel care atacă se poate folosi de toate avantajele pe care le conferă în astfel de situaţii elementul surpriză.

Generalul de armată G.K. Jukov,
„Referat” la consfătuirea corpului superior de comandă al Armatei Roşii, 26 decembrie 1940

1

Pe 23 decembrie 1940, la Moscova a început consfătuirea corpului superior de comandă al Armatei Roşii. Aceasta a durat nouă zile fără pauză şi s-a încheiat în seara zilei de 31 decembrie.

La consfătuire erau prezenţi şefii Comisariatului Popular pentru Apărare şi ai Marelui Stat-Major, şefii departamentelor centrale şi principale, comandanţii şi şefii statelor-majore ale regiunilor militare şi armatelor, inspectorii generali ai tuturor specialităţilor militare, şefii tuturor academiilor militare, comandanţii unor corpuri şi divizii. În total 276 de mareşali, generali şi amirali.

Aşa cum se prevăzuse, la consfătuire au fost prezenţi Stalin şi tot efectivul Biroului Politic.

Consfătuirea a fost strict secretă. Generalii soseau la Moscova în vagoane închise sau cu avioane militare. Ei erau întâmpinaţi în zone izolate, apoi transportaţi cu maşini închise până în curtea interioară a hotelului „Moskva”. Generalilor sosiţi din alte localităţi le era interzisă ieşirea pe străzile capitalei. Ziarele Frontului Extremul Orient şi ale regiunilor militare continuau să publice

portretele comandanţilor lor şi reportaje despre activitatea lor cotidiană, cu scopul de a crea impresia că aceştia se aflau la posturile lor, şi nu la Moscova. Înainte de începerea lucrărilor consfătuirii, în curtea interioară a hotelului generalii erau urcaţi în autobuze închise şi transportaţi la Marele Stat-Major. După încheierea şedinţei, în aceeaşi ordine erau duşi înapoi la hotel. Bineînţeles că hotelul fusese „curăţat de elementele străine” şi se afla sub o pază şi supraveghere stricte.

Cât timp a existat Uniunea Sovietică, materialele consfătuirii erau sigilate cu parafa „Strict secret”. Dacă Uniunea Sovietică nu s-ar fi destrămat, acum am fi ştiut despre această consfătuire doar ce ne-a povestit Jukov.

Nu se ştie de ce, această secretomanie nu-i miră deloc nici pe istoricii noştri oficiali, nici pe numeroşii noştri prieteni din străinătate pe care i-am încălzit la sân. Deşi situaţia este ieşită din comun. Cu şase luni înainte de invazia germană a avut loc o consfătuire la care timp de nouă zile au fost prezenţi Stalin, tot efectivul Biroului Politic şi tot corpul superior de comandă al Armatei Roşii. Ei au vorbit despre ceva, au dezbătut ceva, s-au contrazis în legătură cu ceva. Se pregăteau pentru un război sfânt de apărare, pentru respingerea agresiunii duşmane. Şi iată că războiul a început, s-a desfăşurat, apoi s-a încheiat. Au trecut zece ani de la declanşarea lui, douăzeci, treizeci, cincizeci de ani, dar încă nu se poate povesti cum s-a pregătit conducerea Uniunii Sovietice şi a Armatei Roşii pentru respingerea agresiunii!

Dar de ce?

Şi încă ceva: niciunul dintre participanţii la consfătuire nu are voie să vorbească despre ea, dar Jukov are voie.

Secretul este ceva în genul aerului dintr-un balon. Este de ajuns să înţepăm balonul cu un ac şi tot conţinutul său iese afară prin micul orificiu, iar balonul plesneşte. Este suficient ca un oarecare Jukov să trăncănească în plus şi secretul încetează să mai fie secret. Dar în minunata noastră ţară nu s-a întâmplat aşa. Jukov a povestit deschis despre consfătuirea din decembrie 1940 a corpului superior de comandă, dar din pricina pălăvrăgelii lui, secretul nu a încetat să mai fie un secret. Materialele consfătuirii au continuat să rămână strict secrete, în ciuda faptului că Jukov a divulgat acest secret lumii întregi.

Ce fel de secret mai este şi acesta, dacă-l poate divulga oricine?

Pe 3 ianuarie 1939, Sovietul Suprem al URSS a revizuit şi a adoptat noul text al jurământului militar, precum şi regulamentul privind condiţiile depunerii jurământului. Pe 23 februarie 1939, întreaga Armată Roşie a depus jurământul. Tot efectivul, de la soldatul simplu până la mareşal, a depus jurământul în mod individual. Fiecare şi-a pus semnătura sub textul acestuia. În acea zi însuşi Stalin a depus jurământul militar.

Şi iată că după 30 de ani, în 1969, memoriile lui Jukov au văzut lumina tiparului. În ele autorul povesteşte cum la consfătuirea din decembrie 1940 au fost analizate problemele unui posibil atac al Germaniei asupra Uniunii Sovietice şi ale respingerii agresiunii hitleriste. Toate acestea sunt deosebit de interesante, dar înseamnă divulgarea unor secrete de stat, pentru că în momentul apariţiei memoriilor lui Jukov materialele consfătuirii erau considerate un mare secret de stat, a cărui dezvăluire nu era deloc preconizată.

Depunând jurământul, Jukov se lega „să păstreze secretul militar şi de stat”. Textul se încheia astfel: „Dacă din rea-voinţă voi încălca acest solemn jurământ, să se abată asupra mea pedeapsa aspră a legii sovietice, ura tuturor şi dispreţul oamenilor muncii”.

Nimeni nu l-a absolvit pe Jukov de jurământul militar. El a jurat să-l respecte nu numai până la pensie, ci până la „ultima suflare”. Iar eu, un simplu ofiţeraş sovietic, citind în 1969 confesiunile lui Jukov privind consfătuirea corpului superior de comandă, mi-am zis: aceasta este rea-voinţă, uite acuşi-acuşi asupra lui Jukov Gheorghi Konstantinovici se va abate „pedeapsa aspră a legii sovietice, ura tuturor şi dispreţul oamenilor muncii”!

Da’ de unde! Pentru încălcarea jurământului, asupra lui Jukov s-a abătut imediat dragostea tuturor, adoraţia şi divinizarea. Şi atunci m-am gândit: vasăzică iată unde se ascunde secretul succesului şi al dragostei întregului popor!

3

Cum am ajuns să trăim astfel? În mod demonstrativ, în văzul întregii lumi, Jukov şi-a încălcat jurământul şi nimeni nu l-a învinuit de trădare? Din rea-voinţă Jukov a divulgat secretele militare ale ţării şi nu a fost supus unei anchete unionale? Ce păzeau organele noastre competente?

Cum poate fi explicat comportamentul lui Jukov şi atitudinea conducătorilor ţării, care au închis ochii la faptele unui trădător?

Totul a devenit limpede după destrămarea Uniunii Sovietice.

S-a dovedit că Jukov ne-a tras pe sfoară. El s-a prefăcut numai că este trădător, dar de fapt nu a dezvăluit niciun fel de secrete militare. În acest caz Jukov nu şi-a încălcat jurământul, pentru că pur şi simplu a minţit în legătură cu lucrările consfătuirii corpului superior de comandă. În cartea sa el relatează: „Toţi participanţii la dezbatere, precum şi comisarul poporului pentru Apărare în cuvântul său de încheiere au fost de părere că, dacă Germania fascistă dezlănţuie un război împotriva Uniunii Sovietice…" (*Amintiri şi reflecţii*, p. 191).

Fals. Nu s-a vorbit despre niciun atac al Germaniei asupra Uniunii Sovietice. S-a vorbit despre atacarea Germaniei. De aceea materialele consfătuirii au rămas strict secrete până la dezmembrarea Uniunii Sovietice.

La consfătuirea respectivă, Jukov însuşi a vorbit despre noile procedee de *atac*. De atac prin surprindere. Toate intervenţiile au abordat aceeaşi temă. De exemplu, şeful statului-major al Regiunii Militare Speciale Pribaltica, generalul-locotenent P.S. Klenov, care a luat cuvântul imediat după Jukov, nu a vorbit despre operaţiuni militare ofensive pur şi simplu, ci despre *operaţiuni de factură specială*.

> Vor fi operaţiuni din perioada de început a războiului, când armatele inamicului nu şi-au încheiat mobilizarea şi nu sunt pregătite pentru a fi desfăşurate. Acestea sunt operaţiuni ofensive pentru soluţionarea unei serii întregi de probleme deosebite… Este vorba de a acţiona cu puternice forţe de aviaţie şi probabil cu forţe mecanizate înainte ca inamicul să fie pregătit pentru acţiuni decisive… Unităţile mecanizate vor trebui utilizate independent, chiar în pofida existenţei unor mari lucrări genistice, iar ele vor rezolva problemele invaziei pe teritoriul inamicului (*Nakanune voinî*, pp. 153-154).

După destrămarea Uniunii Sovietice, stenograma consfătuirii a fost publicată într-un volum separat. Dar în capetele noastre s-au fixat de mult poveştile fantastice ale lui Jukov despre generalii sovietici care, înainte de război, dezbăteau, pasămite, problemele respingerii unei agresiuni germane. De aceea nici nu mai căutăm materiale noi despre începutul războiului: şi aşa este foarte clar totul. De aceea foarte puţini au remarcat apariţia cărţii despre consfătuirea corpului superior de comandă.

Păcat. Eu nu vă pot povesti toată cartea. Are 407 pagini. Ea trebuie găsită şi citită de vreo trei ori. Sau chiar de patru.

4

Caracterul acestei consfătuiri poate fi definit analizând un scurt schimb de replici. Generalul-locotenent F.N. Remizov, comandant al trupelor Regiunii Militare Orlovsk, îşi începe cuvântarea adresându-se comisarului poporului pentru Apărare, mareşalului Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko:

> Tovarăşe comisar al poporului pentru Apărare, noi înţelegem apărarea modernă, înainte de orice, ca…
> *S.K. Timoşenko*: Nu vorbim despre apărare (*ibidem*, p. 170).

După război a apărut o teorie: noi ne pregăteam să-l oprim pe inamic nu prin apărare, ci prin contraatacuri. Însă la consfătuire nu s-a vorbit despre niciun fel de contaatac. Dimpotrivă, oportunitatea contraatacurilor a fost negată vehement. Ia cuvântul comandantul trupelor Regiunii Militare Ural, generalul-locotenent F.A. Erşakov: „În privinţa contraatacului şi a contraloviturilor eu nu sunt de acord” (*ibidem*, p. 334).

Despre contraatacuri se pomenea numai când venea vorba de inamic: noi atacăm, inamicul este în apărare compactă şi ne contraatacă. Chestiunea aflată în discuţie era cum să parăm contraatacul inamicului, nu cum să contraatacăm noi.

5

Primul şi cel mai important referat a fost referatul lui Jukov despre modalităţile de a ataca inamicul prin surprindere. Tema celui de-al doilea referat era „Forţele Militare Aeriene în operaţiunea ofensivă şi în lupta pentru supremaţie în aer”. Referent – şeful departamentului principal al FMA ale Armatei Roşii, generalul-locotenent de aviaţie P.V. Rîceagov. Jukov scrie: „A fost o intervenţie foarte plină de conţinut” (*Amintiri şi reflecţii*, p. 191). Jukov nu a mai spus altceva. A trebuit să aşteptăm încă un sfert de secol, să se destrame Uniunea Sovietică şi să fie publicată stenograma consfătuirii. Esenţa „intervenţiei pline de conţinut” a lui Rîceagov se reducea la faptul că „cel mai bun mijloc de distrugere la sol a aviaţiei este atacul simultan asupra unui număr mare de aerodromuri la posibilele baze ale aviaţiei inamicului” (*Nakanune*

voinî, p. 177).

Încă un referat: „Utilizarea unităţilor mecanizate în operaţiunea ofensivă modernă şi introducerea corpului mecanizat într-o breşă a frontului”. Autor – comandantul trupelor Regiunii Militare Speciale Vest, generalul-colonel de trupe de tancuri D.G. Pavlov. Iată un scurt extras din referatul său: „Polonia a încetat să existe după 17 zile. Operaţiunea din Belgia şi Olanda s-a încheiat după 15 zile. Operaţiunea din Franţa, până la capitularea acesteia, a durat 17 zile. Trei cifre foarte caracteristice care mă determină să le consider un fel de posibil rezultat al calculelor operaţiunii noastre ofensive” (*ibidem*, p. 255).

6

În perioada aceea, conform regulamentelor sovietice, linia de apărare a unei divizii era de 8-12 km. Participanţii la consfătuire sunt în unanimitate pentru mărirea liniei de apărare. Este prea mare densitatea trupelor în apărare. De ce să dispunem în apărare atâtea trupe, condamnându-le la inactivitate? Daţi-i diviziei o linie de apărare de 30 de kilometri! Daţi-i 40! Iar trupele disponibile să fie aruncate în atac!

Au fost analizate şi alte posibilităţi: concentrarea tuturor forţelor pe acele direcţii de unde vom ataca Germania prin surprindere, iar pe direcţiile secundare să nu ne apărăm deloc – acolo pur şi simplu să lăsăm graniţa descoperită! Ia cuvântul şeful statului-major al Regiunii Militare Leningrad, generalul-maior P.G. Ponedelin, şi, raportându-se la experienţa Războiului Civil, îndeamnă să retragem fără teamă trupele din locurile unde nu avem intenţia să atacăm, pentru a concentra forţe uriaşe acolo unde vom ataca: „Vă amintiţi, conducătorii noştri nu se temeau să recurgă la retragerea trupelor de pe suprafeţe întinse pentru a aduna trupele de care aveau nevoie pe direcţia necesară a frontului” (*ibidem*, p. 321). Nu întâmplător vorbeşte generalul-maior Ponedelin despre nişte conducători anonimi. În timpul Războiului Civil, pentru a crea grupări de şoc, Tuhacevski a fost cel care a lăsat descoperite, cu destulă inconştienţă, sectoarele secundare ale frontului. Pentru acest „curaj”, Tuhacevski a plătit cu cea mai mare înfrângere. Lângă Varşovia, pan Piłsudski a atacat prin surprindere din flancul pe care Tuhacevski l-a lăsat descoperit cu atâta îndrăzneală. Însă lecţia lui Tuhacevski nu i-a învăţat minte pe unii dintre comandanţii noştri militari. De aceea Ponedelin solicită repetarea experienţei acestuia, însă fără a-i menţiona numele.

Cu câteva luni înainte de această consfătuire s-a încheiat războiul cu Finlanda. Principalele forţe ale Armatei Roşii au asediat „Linia Mannerheim” de pe istmul Karelia, iar Ponedelin era comandantul Diviziei 139 Puşcaşi şi asigura direcţia secundară. Iată că acum el împărtăşeşte din experienţa sa participanţilor la consfătuire: „Divizia 139 Puşcaşi a construit o apărare solidă pe un front de 30 km, având în dreapta un spaţiu deschis de 50 km, iar în stânga de 40 km” (*ibidem*, p. 323).

Nu trebuie să credem că toţi comandanţii Armatei Roşii aveau încredere oarbă în experienţa Războiului Civil, când de dragul creării unor grupări de atac nişte strategi semianalfabeţi de teapa lui Tuhacevski goleau de trupe sectoarele secundare ale frontului. Am avut şi noi comandanţi militari pricepuţi. Mareşalul Uniunii Sovietice Semion Mihailovici Budionnîi s-a exprimat foarte vehement împotriva utilizării pe scară largă a experienţelor trecutului.

Când Ponedelin a spus că divizia lui a apărat cu spirit de sacrificiu 30 km, având la dreapta şi la stânga 90 km de graniţă descoperită, Budionnîi nu s-a mai abţinut şi i-a aruncat din prezidiu: „Dar inamic aveaţi în faţa voastră?”.

Sala a răspuns cu un hohot de râs.

Însă nu toţi cei prezenţi râdeau. Pentru generalul de armată Jukov, experienţa Războiului Civil era sfântă. Jukov se sprijinea pe această experienţă cum se sprijină orbul de ziduri. Şi îi împingea în sus pe cei care preţuiau această experienţă. După o lună de la consfătuire, Jukov a ajuns şeful Marelui Stat-Major. El nu l-a uitat pe Ponedelin, care îndemna la golirea fără teamă a frontului. În referatul său, Jukov cerea concentrarea forţelor în vederea atacului pe suprafeţe restrânse. Vă amintiţi? „Pe o suprafaţă de numai 30 pe 30 km vor fi concentraţi 200.000 de oameni, 1.500-2.000 de tunuri, o mulţime de tancuri, un număr uriaş de mijloace de transport auto şi alte mijloace.” Pentru a realiza acest lucru, frontul trebuie golit undeva. Bravo, Ponedelin!

Ponedelin are o funcţie foarte înaltă, este şeful statului-major al Regiunii Militare Leningrad, deşi este numai general-maior. Totuşi, Regiunea Militară Leningrad urma să joace un rol secundar în preconizata nimicire a Germaniei. De aceea Jukov îi propune lui Ponedelin o funcţie ceva mai mică, în schimb pe direcţia principală a războiului, acolo unde existau posibilităţi de afirmare. Ponedelin devine comandantul Armatei a XII-a în proeminenţa Lvov-Cernăuţi.

Ponedelin acţionează aşa cum cer interesele ofensivei: toate forţele în concentrarea de şoc, iar graniţele să fie golite!

Rezultatul: în iunie 1941, Armata a XII-a a lui Ponedelin a fost nimicită, la fel ca toate trupele sovietice din primul eşalon strategic. Ponedelin însuşi a fost luat prizonier. După război a fost adus sub escortă la Moscova, a fost judecat şi

împuşcat.

Iar Jukov, care l-a pus la graniţă pe Ponedelin şi a susţinut cu ardoare ideea golirii frontului, a stat deoparte. Jukov este un erou şi un mare geniu.

7

Referatul „Caracterul operaţiunii defensive moderne” a fost citit de comandantul trupelor Regiunii Militare Moscova, generalul de armată I.V. Tiulenev.

Aha! Vasăzică s-au dezbătut totuşi şi problemele apărării!

Da. S-au dezbătut. Iată ce a spus Tiulenev în referat: „Noi nu avem o teorie modernă, fundamentată a apărării”.

Acesta este purul adevăr. Gândirea militară sovietică înainte de decembrie 1940 nu era preocupată de problemele apărării. Iar după decembrie – la fel. Întrucât Tiulenev a încredinţat asistenţa că nici nu avem nevoie de o asemenea teorie. Sigur, ne vom apăra, dar numai în rare cazuri şi numai pe anumite direcţii secundare. Scopul apărării nu este de a apăra ţara de agresor. Scopul ei este altul: noi vom desfăşura grandioase operaţiuni ofensive prin surprindere pe teritoriul inamicului, iar pentru aceasta avem nevoie să concentrăm forţe uriaşe pe suprafeţe mici. Pentru a aduna asemenea forţe, le vom retrage aproape pe toate de pe direcţiile secundare, iar acolo, pe direcţiile golite, ne vom şi apăra uneori. Tiulenev a exprimat o opinie pe care nu a contestat-o nimeni: „Apărarea va reprezenta o parte componentă a ofensivei noastre. Apărarea este o formă indispensabilă a acţiunilor militare pe anumite direcţii secundare, în contextul economisirii forţelor pentru acţiuni ofensive şi pentru pregătirea în vederea atacului” (*ibidem*, p. 210).

Comisarul poporului pentru Apărare, mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko, în cuvântul de încheiere, i-a îndemnat pe cei prezenţi să aibă în vedere „posibilitatea desfăşurării simultane în teatrul de război a două sau chiar trei operaţiuni ofensive cu fronturi diferite, cu scopul de a zdruncina strategic, pe o suprafaţă cât mai mare, toată capacitatea de apărare a inamicului” (*ibidem*, p. 350).

La consfătuire a fost confirmată opinia care domnea în rândurile Armatei Roşii din momentul înfiinţării ei: important este să ataci cu armate întregi, fronturi şi grupuri de fronturi, iar pe anumite direcţii vor trece uneori în apărare un regiment sau o divizie. Ei, poate şi un corp de armată. Se vorbea chiar

despre trecerea în apărare a unei întregi armate de câmp…

În iunie 1941, pe teritoriul european al URSS, în structura celor cinci fronturi şi a grupului armatelor de rezervă erau 26 de armate de câmp. Situaţia în care două armate vecine pot trece în apărare pe aceeaşi direcţie era considerată absolut improbabilă şi nu era luată în calcul nici măcar teoretic.

Acest lucru l-a afirmat Jukov în memoriile sale: „Generalul de armată I.V. Tiulenev a pregătit referatul «Caracterul operaţiunii defensive moderne». El nu a depăşit cadrul apărării armate şi nu a evidenţiat specificul apărării strategice moderne, aşa cum cerea tema” (*Amintiri şi reflecţii*, p. 190).

Şi iată că marele nostru strateg Jukov nu a reacţionat în niciun fel la această stare de lucruri. Nici în 1940, nici după un sfert de secol. Nu se pregătea apărarea strategică şi nu se studia din punct de vedere teoretic „aşa cum cerea tema”. Dacă nimeni nu i-a trasat sarcină, Jukov nu a făcut nimic în acest sens. Abordarea este strict cazonă: facem ceea ce ni s-a ordonat. Ceea ce nu ni s-a ordonat, nu facem. Să manifeste iniţiativă nu-i stă în caracter eroului nostru. Putea nici să nu manifeste iniţiativă în mod deschis, ci pur şi simplu să-i facă lui Stalin o aluzie la apărarea strategică. Sau cel puţin, dacă Jukov se temea să ridice el însuşi această problemă, putea să ordone cuiva dintre subordonaţii lui să bâiguie aşa, ca din întâmplare, ceva despre apărarea ţării…

Însă nimeni nu a bâiguit nimic.

Concluzia mea este următoarea: în iunie 1940, plecând la Kiev, Jukov nu plângea pentru că presimţea nenorociri mari. Motivul era altul. După nimicirea Armatei a VI-a japoneze la Halhin Gol, el a sperat că va primi un post înalt la Moscova, dar a fost trimis la Kiev. Cum să nu plângă? Iată explicaţia necazului său.

Dacă ar fi să credem explicaţia pe care a dat-o Jukov însuşi, obţinem o imagine cât se poate de dezgustătoare. Vă propun să credem pentru o clipă spusele lui Jukov. În iunie 1940 el s-a „convins definitiv că războiul este aproape, că este inevitabil”. El pleacă la Kiev „cu sentimentul unei tragedii iminente”. El plânge pentru că înţelege caracterul inevitabil al războiului şi pentru că ştie că ţara nu este pregătită să se apere. Şi iată că în decembrie 1940, când Stalin i-a oferit posibilitatea să vorbească, Jukov n-a suflat o vorbă despre necesitatea apărării strategice.

Aş putea folosi tot felul de epitete, dar mă abţin. Pornind de la faptele de mai jos, formulaţi singuri o concluzie.

Jukov afirmă că ştia de tragedia iminentă, dar nu a prevenit pe nimeni în legătură ce acest lucru. El ştia că ofensiva Germaniei se va transforma în pieirea a zeci de milioane de cetăţeni ai ţării care i-a încredinţat lui securitatea sa.

Înţelegând aceste lucruri, el a vărsat lacrimi amare şi… s-a liniştit. Jukov ştia că în urma invaziei Germaniei Uniunea Sovietică se va destrăma şi va fi aruncată în „lumea a treia”, dar, din laşitate, din raţiuni carieriste sau de altă natură, el nu şi-a amintit de apărarea strategică atunci când a avut posibilitatea să vorbească despre ea. Jukov se lăuda după război că a înţeles totul încă din iunie 1940: „Din momentul acela, viaţa mea personală aparţinea războiului care se apropia, deşi pe teritoriul nostru încă era pace”. Însă Jukov nu pregătea apărarea strategică, el s-a temut chiar să pomenească despre ea la consfătuirea din ianuarie 1941. El şi-a justificat laşitatea prin afirmaţia că nici el, nici ceilalţi generali nu au primit ordin în acest sens.

Curajul soldatului înseamnă să meargă spre baionetele duşmane.

Curajul generalului înseamnă să aibă propria opinie şi să o susţină în faţa oricui. Soldatul merge la moarte. Dar şi generalul are datoria să manifeste curaj de soldat: omorâţi-mă, dar eu rămân la părerea mea! Trebuie să ne pregătim pentru apărarea ţării!

*

Alegeţi una din două.

Fie Jukov nu este strateg, ci doar lăudăros. El nu ştia nimic şi nu a presimţit nimic. Toate acele premoniţii le-a inventat după război.

Fie Jukov este un laş. Ştia totul, a presimţit totul, dar s-a temut să vorbească.

Eu înclin spre prima concluzie: este un lăudăros. Căci dacă am presupune că este un laş, ar rezulta ceva deosebit de grav. Ar rezulta că laşitatea lui Jukov a însemnat pentru poporul nostru zeci de milioane de victime inutile şi destrămarea ţării.

Capitolul 7

Cum l-a învins Jukov pe Pavlov

Războiul „sfânt” al URSS împotriva lui Hitler a fost în întregime o încleştare crâncenă pentru dreptul de a fi închis într-un lagăr de concentrare, nu pe pământ străin, ci în propriul lagăr, în speranţa că acesta va putea fi extins în întreaga lume.

A. Kuzneţov, *Babi Iar*

1

Consfătuirea corpului superior de comandă al Armatei Roşii s-a încheiat pe 31 decembrie 1940 la ora 18.00. Generalii participanţi la consfătuire, în cea mai mare parte, au fost trimişi rapid şi în secret la locurile lor de muncă. La Moscova au rămas cei mai importanţi.

Încă înainte de finalul consfătuirii, pe 31 decembrie la ora 11.00, unui grup format din 49 de comandanţi de rang înalt i-a fost trasată sarcina organizării unui exerciţiu tactic. Acesta consta în înfruntarea pe hartă a „Estului” cu „Vestul”. În privinţa amplorii şi importanţei, acest exerciţiu a fost cel mai mare din toată perioada premergătoare războiului (*VIJ*, 1986, nr. 12, p. 41).

Trupele „Estului”, adică trupele sovietice, erau conduse de generalul-colonel de trupe de tancuri D.G. Pavlov, Erou al Uniunii Sovietice, comandant al Regiunii Militare Speciale Vest.

În fruntea trupelor „Vestului”, adică germane, era comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, Erou al Uniunii Sovietice, generalul de armată G.K. Jukov.

Din grupa lui Pavlov făceau parte 28 de generali: şeful statului-major al frontului „Estului”, şeful serviciului operativ, locţiitorul pentru spatele frontului al şefului de stat-major, comandantul FMA ale frontului cu şeful statului său

major, şeful serviciului de comunicaţii, comandanţii armatelor cu şefii statelor-majore, comandantul Flotei Baltice, comandanţii corpurilor mecanizate.

În grupa lui Jukov erau 21 de generali, aproximativ cu aceleaşi funcţii. Ei jucau rolul nemţilor.

Pentru studierea situaţiei au avut la dispoziţie trei ore. După aceea a avut loc şedinţa de închidere a consfătuirii, apoi, în aceeaşi seară, în prag de an nou, participanţilor la exerciţiul tactic li s-au mai acordat trei ore pentru întocmirea directivei în conformitate cu funcţia ocupată în cadrul exerciţiului. Ulterior, aceste documente strict secrete le-au fost luate participanţilor. Pentru înţelegerea misiunii primite aveau la dispoziţie două nopţi – 31 decembrie spre 1 ianuarie, 1 spre 2 ianuarie 1941 –, precum şi ziua de 1 ianuarie. În timpul aprofundării situaţiei nu aveau voie să aibă la ei niciun document sau însemnare.

Exerciţiul tactic a început în dimineaţa zilei de 2 ianuarie 1941 la Marele Stat-Major al Armatei Roşii. Era simularea scenariului viitorului război.

Conducătorul exerciţiului era comisarul poporului pentru Apărare al URSS, Erou al Uniunii Sovietice, mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko. Din conducerea exerciţiului tactic mai făceau parte 12 şefi militari de rang înalt ai Armatei Roşii, inclusiv patru mareşali ai Uniunii Sovietice.

Observatori: Iosif Vissarionovici Stalin şi toţi membrii Biroului Politic.

2

Pe nişte hărţi uriaşe s-a desfăşurat o bătălie colosală. S-au ciocnit, deocamdată doar pe hartă, cele mai puternice două armate de pe planeta noastră. Timp de câteva zile şi nopţi, fără somn şi odihnă, statele-majore ale celor două părţi beligerante evaluau situaţia, luau decizii, dădeau ordine şi dispoziţii. Deocamdată numai pe hârtie, în luptă au fost introduse mii de tancuri, avioane, zeci de mii de tunuri şi aruncătoare de mine, mase de milioane de trupe; din spatele frontului erau aduse sute de mii de tone de muniţii, combustibil, materiale genistice, medicale şi de alte tipuri; pentru a străpunge frontul intrau în luptă divizii, corpuri şi armate întregi.

Jukov a descris acest exerciţiu tactic în memoriile sale: „Exerciţiul avea din abundenţă momente dramatice pentru partea estică. În multe privinţe, după cum s-a dovedit ulterior, ele erau asemănătoare cu cele care s-au creat după 22 iunie 1941, când Uniunea Sovietică a fost invadată de Germania fascistă…” (*Amintiri*

şi reflecţii, p. 193). Despre exerciţiul respectiv Jukov a povestit în mai multe rânduri. Iată una dintre variantele poveştii lui. A notat-o şi a publicat-o scriitorul Konstantin Simonov. Jukov a relatat următoarele:

> În acest exerciţiu tactic eu eram comandantul „albaştrilor", adică al nemţilor. Pavlov, comandantul Regiunii Militare Vest, era în fruntea „roşilor", comanda Frontul nostru de Vest. Pe Frontul de Sud-Vest era însoţit de Ştern.
> Pe baza datelor reale iniţiale şi a forţelor inamicului, nemţii, adică eu, fiind comandantul „albaştrilor", am desfăşurat operaţiunea exact pe direcţiile pe care ulterior au desfăşurat-o nemţii. Am dat atacurile principale acolo unde ulterior au atacat nemţii. Dispozitivele s-au format exact cum s-a întâmplat în timpul războiului. Configuraţia frontierelor noastre, regiunea, situaţia, totul îmi dicta acele decizii pe care mai târziu le-au luat şi nemţii. Exerciţiul a durat aproape opt zile. Membrii conducerii aplicaţiei încetineau intenţionat ritmul deplasării „albaştrilor", îl întârziau. Însă în a opta zi „albaştrii" au înaintat până în zona localităţii Baranovici, repet, în condiţiile încetinirii artificiale a ritmului deplasării.

Iată ce s-a întâmplat: adânc sub pământ, în buncărul de beton din Zossen, lângă Berlin, câţiva generali şi feldmareşali germani, verificaţi foarte strict, proiectau operaţiunea „Barbarossa". Pe 18 decembrie 1940 planul operaţiunii i-a fost înaintat lui Hitler, care l-a aprobat. După două săptămâni, la 2 ianuarie 1941, la Moscova, comandantul trupelor Regiunii Militare Speciale Kiev, generalul de armată G.K. Jukov, s-a uitat pe hartă, s-a închipuit în locul gânditorilor militari germani şi imediat a reprodus mental tot planul lor. Dacă spionajul sovietic ar fi ajuns în posesia acestor planuri, oricum un comandant de regiune militară n-ar fi avut acces în niciun caz la secrete de o asemenea importanţă. Cu toate acestea, Jukov a aflat înaintea tuturor tot planul german „Barbarossa"!

Nu este nimic ieşit din comun aici. Generalii şi feldmareşalii nemţi căutau varianta optimă, cea mai bună cale de a nimici Armata Roşie. Jukov s-a pus în locul lor, s-a uitat pe hartă cu ochii nemţilor şi a găsit aceeaşi soluţie.

Scriitorul Ivan Stadniuk scrie despre Jukov: „Talentul său era atât de sclipitor, încât o singură privire pe hartă îi era de ajuns pentru a evalua situaţia. Punându-se în locul comandamentului german, el, aproape fără greşeală, ghicea deciziile pe care le luau nemţii" (*VIJ*, 1989, nr. 6, p. 6). Aşa s-a întâmplat şi în ianuarie 1941. Hitler şi generalii săi luau decizii, iar Jukov practic în aceeaşi clipă ghicea aceste decizii. Comentând întâmplarea, Stadniuk trage o concluzie de necontestat: un comandant militar genial.

În timpul acestui exerciţiu tactic, Jukov l-a făcut praf şi pulbere pe

generalul-colonel de trupe de tancuri Pavlov. În ianuarie 1941, el l-a fugărit pe Pavlov pe hartă până la Baranovici, exact la fel cum, după un an şi jumătate, în iunie 1941, Hoth şi Guderian aveau să fugărească trupele lui Pavlov, de data aceasta nu în glumă, ci în serios. Trupele lui Pavlov au fost mai întâi nimicite pe hartă de către Jukov, apoi au fost zdrobite de grupurile de tancuri ale lui Hoth şi Guderian pe câmpul de luptă.

Din ordinul lui Stalin, pe 4 iulie 1941, generalul de armată D.G. Pavlov a fost arestat, judecat şi împuşcat pe 22 iulie.

În timpul lui Brejnev, când toate forţele aparatului ideologic al ţării au fost mobilizate pentru crearea cultului personalităţii lui Jukov, pe marile ecrane a apărut un nou film despre război, epopeea cinematografică în mai multe serii a lui I. Ozerov. Printre altele, filmul conţine şi o scenă din arestul lui Pavlov. Lui i se reproşa cum de a permis să se întâmple o asemenea catastrofă? Iar Pavlov răspunde cu răutate: „Cui i-ar fi trecut prin cap că nemţii vor acţiona aşa cum a prezis Jukov?”.

În gura arestatului Pavlov creatorii epopeii au pus o frază prin care el recunoaşte cu ciudă genialitatea lui Jukov.

3

Când au apărut memoriile lui Jukov, eu eram un foarte tânăr locotenent. Citesc şi mă minunez. Nu trebuie să fii general-locotenent, general-colonel sau mareşal, nu trebuie să fii profesor sau academician ca să sesizezi falsul din descrierea lui Jukov. Pentru că falsul scârţâie şi scrâşneşte.

În primul rând, de ce la exerciţiul tactic în fruntea trupelor noastre era comandantul unei regiuni militare, generalul-colonel de trupe de tancuri D.G. Pavlov? În acel moment, în Uniunea Sovietică erau 16 regiuni militare şi un singur front. Acum este limpede pentru toată lumea, şi a fost la fel de limpede şi atunci, că exerciţiul tactic a avut o legătură directă cu războiul care se apropia. Nu s-au mai efectuat niciodată astfel de exerciţii în prezenţa lui Stalin şi a Biroului Politic, iar acum, chiar în ianuarie 1941, se studiază variante de apărare a statului de un duşman fioros. Comandantul unei regiuni militare nu reprezintă nivelul potrivit pentru soluţionarea unei probleme de stat de o asemenea importanţă.

Dacă s-ar fi studiat variante de respingere a agresiunii, atunci în exerciţiul tactic trupele nostre trebuiau să fie conduse de şeful Marelui Stat-Major,

generalul de armată K.A. Mereţkov. El trebuia să se convingă şi să-i demonstreze lui Stalin că planurile de apărare pe care le-a conceput Marele Stat-Major sunt corecte şi pot fi urmate în caz de război. Iar sarcina generalilor, amiralilor şi mareşalilor prezenţi era de a supraveghea, de a descoperi neajunsurile din planurile lui Mereţkov, apoi să indice eşecurile şi greşelile în cadrul discuţiilor de analiză a exerciţiului.

Exerciţiul tactic pe hartă este o activitate unde se pot comite greşeli. Interesul şefului Marelui Stat-Major era ca toţi cei prezenţi să depisteze orice punct slab din planurile şi proiectele sale de respingere a viitoarei agresiuni. Ar fi fost de dorit să depisteze greşelile din plan atunci, în liniştea cabinetelor, şi nu pe urmă, în zgomotul luptelor.

În al doilea rând, de ce Stalin nu l-a eliberat din funcţie pe Pavlov? Doar se ştie cât de prompt era Stalin când era vorba de pedepse. Pe cei care nu corespundeau, Stalin îi dădea afară imediat. Cu toate consecinţele care decurgeau de aici. Trebuie să fie un mister la mijloc: Jukov i-a demonstrat limpede lui Stalin că Pavlov este incapabil să conducă şi că, în cazul unui război, trupele lui Pavlov vor fi nimicite imediat, dar Stalin nu ia niciun fel de măsuri împotriva lui Pavlov, nu-l eliberează din funcţie şi nu-l înlocuieşte cu alt general. Oare din cauză că tovarăşul Stalin era bun la suflet şi blând?

În al treilea rând, de ce în februarie 1941 generalul-colonel de trupe de tancuri Pavlov a fost avansat în grad? La scurt timp după exerciţiul tactic, Pavlov a devenit general de armată. Pe atunci aceasta însemna câte cinci stele pe epoleţi. Gradele de general şi amiral au fost introduse în Armata Roşie în 1940. Pe 4 iunie 1940, printr-o hotărâre a Consiliului Comisarilor Poporului ai URSS, noile grade au fost acordate unui număr de 966 de generali şi 74 de amirali. Dintre aceştia, gradul cel mai înalt de general – general de armată – l-au primit numai trei: Jukov, Mereţkov şi Tiulenev. Pe 23 februarie 1941, încă două persoane au devenit generali de armată: Apanasenko Iosif Rodionovici şi Pavlov Dmitri Grigorievici. Cum vine asta? În ianuarie 1941, în faţa cinstitei adunări, în prezenţa lui Stalin, a tuturor membrilor Biroului Politic şi a corpului superior de comandă al Armatei Roşii, marele Jukov l-a învins pe neajutoratul, pe neghiobul de Pavlov şi l-a silit să se retragă fără oprire până în interiorul ţării. Şi iată că în februarie, Stalin îl ridică pe acest terchea-berchea în rândul primilor cinci dintre cei o mie de generali ai săi, făcându-l egal în grad cu Jukov.

În al patrulea rând, de ce în bătălia de pe hartă rolul comandantului neamţ i-a revenit generalului de armată Jukov, comandant al Regiunii Militare Speciale Kiev? Ce mare lucru ştia el despre nemţi? Rolul inamicului trebuia să-l joace

nimeni altul decât şeful Direcţiei Generale de Informaţii a Marelui Stat-Major al Armatei Roşii (GRU), generalul-locotenent F.I. Golikov. Prin natura serviciului său, acesta era obligat să ştie despre inamic mai multe decât oricine altcineva, să ştie cine era Hitler, Göring, Keitel, Jodl şi Kleist. Şeful GRU era obligat să le cunoască planurile, trebuia să ştie clar de ce sunt ei capabili, ce forţe posedă şi cum le pot utiliza. Dejucarea planurilor perfide ale duşmanului este obligaţia şefului GRU, şi nu a unui comandant de regiune militară, fie el şi de patru ori mai genial. La exerciţiul tactic, el şi nimeni altul ar fi trebuit să demonstreze: Hitler poate acţiona aşa şi aşa, ia să vedem, ce puteţi să-i opuneţi? Dar dacă duşmanul va lovi aici, cum o s-o aduceţi din condei?

Interesul şefului GRU era ca în cadrul acestui exerciţiu tactic să pună trupele sovietice în cea mai dificilă situaţie posibilă. Dacă ulterior în război ar fi apărut o criză, să fi putut spune: doar v-am prevenit pe toţi încă din ianuarie…

Nu se ştie din ce motiv, la exerciţiul tactic, şeful GRU, generalul-locotenent F.I. Golikov, precum şi şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată K.A. Mereţkov, nu au avut rolurile principale. Ei stăteau în juriu şi priveau la bătălia dintre Jukov şi Pavlov.

Toate acestea sunt foarte ciudate.

4

Relatările uimitoare ale lui Jukov despre cum a ghicit el planurile lui Hitler nu au fost incluse numai în manualele noastre. Mulţi istorici din Marea Britanie şi SUA, Franţa şi Israel, Italia şi Germania povestesc şi ei cititorilor lor cum marele strateg Jukov a prezis tot ce intenţionau să facă Hitler şi generalii săi. Cuvintele lui Jukov sunt traduse în multe limbi: „…eu… am desfăşurat operaţiunea exact pe direcţiile pe care… Am dat atacurile principale… totul îmi dicta…”.

Vorbele lui Jukov sună frumos nu numai în limba rusă, ci şi în traducere în oricare altă limbă.

Şi totuşi…

Şi totuşi, la exerciţiul tactic, Jukov nu l-a învins pe Pavlov de unul singur. În afară de Jukov, în grupul care juca rolul comandamentului german mai erau încă douăzeci de generali, amirali şi ofiţeri sovietici. Printre aceştia:

– generalul-colonel G.M. Ştern, comandantul Frontului Extremul Orient, unicul

la acea dată;

– generalii-locotenenţi I.T. Cerevicenko şi M.P. Kirponos; în perioada imediat următoare, ambii au fost avansaţi generali-colonei şi ambii au devenit comandanţi de fronturi;

– generalul-maior F.I. Tolbuhin; după trei ani, în perioada războiului, urcând pe rând toate treptele scării ierarhice, devine mareşal al Uniunii Sovietice, unul dintre cei mai apreciaţi comandanţi militari staliniști;

– generalul-locotenent de aviaţie P.F. Jigarev şi generalul-maior de aviaţie A.A. Novikov; în perioada imediat următoare, ambii au fost avansaţi la gradul de mareşal de aviaţie şi au ajuns succesiv comandanţi supremi ai FMA ale Armatei Roşii;

– generalii-locotenenţi M.A. Purkaev şi P.A. Kurocikin, ambii viitori generali de armată; în timpul războiului, amândoi au comandat cu succes armate şi fronturi;

– generalul-locotenent V.F. Gherasimenko, un comandant de armată legendar, viitor erou al Stalingradului; după război, ministru al Apărării Ucrainei;

– contraamiralul A.G. Golovko, viitor amiral plin; a comandat neîntrerupt Flota din Nord, din prima până în ultima zi a războiului. După război a fost prim-locţiitor al comandantului suprem al Flotei Maritime de Est.

Aşadar, iată ce oameni formau grupa lui Jukov la exerciţiul tactic, dar Jukov nu a pomenit despre niciunul dintre ei nici măcar un singur cuvânt. În schimb s-a împăunat: eu am atacat, eu am desfăşurat operaţiunea…

Vă propun două variante, la alegere.

Prima: Jukov a făcut totul de unul singur, în timp ce Jigarev, Ştern, Kirponos, Purkaev, Kurocikin, Novikov, Golovko, Gherasimenko, Tolbuhin şi alţii nu au avut nicio legătură cu activitatea geniului. Dacă aşa au stat lucrurile, înseamnă că Jukov nu este un strateg. Repet pentru a suta oară: rolul conducătorului constă în organizarea activităţii subalternilor, în a-i pune să muncească, şi nu să migălească de unul singur. Mai ales când are o echipă pe care ar fi păcat să nu o admirăm.

A doua: la exerciţiul tactic, trupele neghiobului de Pavlov au fost nimicite de toată echipa lui Jukov, dar marele geniu a uitat ulterior de echipă, reţinând şi povestind urmaşilor recunoscători numai contribuţia sa personală. Dacă a fost aşa, atunci apare o problemă de natură etică. N-ar fi prima dată când marele geniu al strategiei militare uită, nu se ştie din ce pricină, de coautorii victoriilor sale strălucitoare.

Nici Pavlov nu a fost singur. El a fost doar căpitanul unei echipe puternice. Învingându-l pe Pavlov, Jukov i-a umilit în faţa lui Stalin pe toţi cei din grupa lui Pavlov. Surprinzător este faptul că imediat după exerciţiul tactic s-a abătut o ploaie de aur strălucitor, cu stele de general şi numiri în posturi înalte, nu numai asupra lui Pavlov, ci şi a întregii sale echipe.

Din grupa lui Pavlov făcea parte comandantul Regiunii Militare Asia Centrală, generalul-colonel I.R. Apanasenko. După exerciţiul tactic, la fel ca şi Pavlov, a fost avansat la gradul de general de armată. Repet: înainte existau trei generali de armată, acum erau cinci. Pavlov şi Apanasenko erau acum, datorită lui Stalin, egali în grad cu Jukov. În afară de grad, Apanasenko a primit o funcţie de o importanţă excepţională. Din Regiunea Militară Asia Centrală, care nu era ameninţată de război şi care nu avea în structura ei armate de câmp, Apanasenko preia comanda Frontului Extremul Orient, în structura căruia intrau trei armate. Posibilitatea unui război pe două fronturi, concomitent împotriva Germaniei şi Japoniei, nu era exclusă. În cazul izbucnirii unui război pe două fronturi, generalul de armată Apanasenko urma să rezolve o problemă de mare răspundere: respingerea agresiunii Japoniei în Extremul Orient. Dacă în cursul desfăşurării exerciţiului tactic Apanasenko a demonstrat o incapacitate totală de a se apăra, mai bine ar fi fost lăsat să stea în Asia lui Centrală, pe care oricum nu o ameninţa nimeni.

Din grupa lui Pavlov mai făcea parte comandantul Regiunii Militare Caucazul de Nord, generalul-locotenent F.I. Kuzneţov. Imediat după exerciţiu, el a devenit general-colonel şi a fost numit într-un post nou: de la o regiune militară din interiorul ţării, care nu avea în componenţa sa armate de câmp, a fost transferat la comanda Regiunii Militare Speciale Pribaltica, din structura căreia făceau parte trei armate. Nici nu a terminat bine Jukov să-i bată pe Pavlov şi pe Kuzneţov în Pribaltica şi Bielorusia, că pe acelaşi Pavlov Stalin îl lasă în continuare la comanda trupelor din Bielorusia, iar în Pribaltica îl trimite, ca vecin în dreapta lui Pavlov, pe Kuzneţov, la fel de bătut şi el. Ce l-o fi apucat?

Tot din grupa lui Pavlov făcea parte şi comandantul Regiunii Militare Transbaikal, generalul-locotenent I.S. Konev. Deocamdată, în Transbaikal nu se punea problema războiului. Războiul era preconizat în Europa. Şi iată că imediat după exerciţiul tactic Konev este numit comandant al Regiunii Militare Caucazul de Nord, în locul lui F.I. Kuzneţov, cu ordinul de a forma în secret

Armata a XIX-a şi a o pregăti pentru a fi transferată (tot în secret) în raionul Cerkassî. Din câte ştim, Konev a fost învins împreună cu Pavlov: atunci de ce nu s-a întors în Transbaikal să stea precum greierul după sobă, iar la frontierele de vest să comande oameni cu mai multă minte?

Din grupa lui Pavlov făcea parte şi generalul-locotenent de aviaţie P.V. Rîceagov. După exerciţiul tactic el a fost promovat în funcţie, devenind locţiitorul comisarului poporului pentru Apărare al URSS. A urcat chiar mai sus decât însuşi Pavlov. Dacă şi pe Rîceagov l-a învins şi l-a umilit Jukov în cadrul exerciţiului tactic, de ce a beneficiat Rîceagov de o asemenea avansare?

Răspunsul la toate aceste întrebări este unul singur: nimeni nu i-a învins pe Pavlov şi grupa lui în cadrul exerciţiului tactic. Este evident că în poveştile lui Jukov s-au strecurat câteva inexactităţi.

6

Să ne îndreptăm acum vigilenţa proletară spre cazurile revoltătoare de încălcare a legii.

Câtă vreme a existat Uniunea Sovietică, materialele referitoare la acel exerciţiu tactic au fost sigilate cu parafa „Strict secret”. Participanţii au dus cu ei secretul pe lumea cealaltă. În memoriile altor participanţi se pomeneşte vag: da, a fost un astfel de exerciţiu, ne pregăteam pentru respingerea unei agresiuni. Însă nu veţi găsi amănunte despre cum anume s-au pregătit.

În schimb, Jukov a trăncănit despre planul exerciţiului şi desfăşurarea lui, comiţând astfel o infracţiune. Konstantin Simonov a ascultat, a înregistrat şi a publicat poveştile lui Jukov. El se face vinovat de divulgarea unui secret militar în aceeaşi măsură ca şi Jukov.

În perioada în care Jukov şi Simonov se ocupau cu aceste treburi necurate, era în vigoare Codul penal al URSS din 1961. Pentru astfel de fapte, el conţinea o secţiune specială: „Infracţiuni deosebit de periculoase împotriva statului”. Secţiunea respectivă începea cu articolul 64 „Trădarea patriei”. Printre alte infracţiuni, calificate ca trădare de patrie, era şi divulgarea secretului de stat.

Dacă materialele exerciţiului tactic ar fi fost doar secrete, lui Jukov şi Simonov ar fi trebuit să li se fixeze câte 15 ani de închisoare, cu retragerea tuturor gradelor şi recompenselor, confiscarea tuturor bunurilor realizate prin muncă cinstită, stelelor de aur, ordinelor, premiilor „Lenin” şi „Stalin”, palatelor, vilelor, apartamentelor, şalupelor şi iahturilor, piscinelor, oranjeriilor,

grajdurilor şi coteţelor de câini, garajelor cu toate maşinile, galeriilor de tablouri, colecţiilor de bijuterii etc. Totuşi nu era vorba despre date secrete, ci strict secrete. De aceea, completul de judecată trebuia să le dea ambilor trădători, şi lui Jukov, şi lui Simonov, pedeapsa maximă.

Conducătorii noştri trebuiau să facă una din două: fie să desecretizeze materialele exerciţiului tactic, şi atunci Jukov şi Simonov puteau trăncăni după pofta inimii, fie să considere în continuare strict secrete materialele respective, dar în acest caz trădătorilor Jukov şi Simonov să li se închidă prin împuşcare gurile de flecari.

Justiţia noastră este uimitoare. În văzul întregii ţări, sub nasul guvernului şi procurorului general, trădătorii de patrie Jukov şi Simonov comiteau infracţiuni grave, fără să-i oprească nimeni. Este de la sine înţeles că o asemenea ţară nu putea supravieţui. Ea s-a şi prăbuşit, nu avea cum să reziste având asemenea rânduieli.

Cine le-a permis lui Jukov şi Simonov să divulge secretele de stat ale Uniunii Sovietice? Şi de ce?

7

Pentru a înţelege aceste lucruri, să păşim în sălile luminoase ale Galeriilor Tretiakov şi să ne oprim privirea asupra tabloului lui Vasili Perov *Vânători la popas*. Bătrânul vânător, holbându-şi ochii, minte cu inspiraţie. Vânătorul cel tânăr, cu gura căscată, ascultă uluit. Mujicul bătrân zâmbeşte maliţios şi se scarpină după ureche.

Să distribuim rolurile. Povestitorul inspirat (delicat vorbind) este Jukov Gheorghi Konstantinovici. Ascultătorul cu gura căscată este Eroul Muncii Socialiste, cavaler a trei Ordine „Lenin” şi altor distincţii de stat, laureat al unui Premiu „Lenin” şi a şase Premii „Stalin”, Simonov Konstantin Mihailovici. Noi ne alegem rolul modest al mujicului în opinci – ascultăm povestea captivantă a lui Jukov, ne scărpinăm după ureche şi zâmbim maliţios: înşiră, Emelea, verzi şi uscate!

Bătrânul vânător nici măcar nu trebuia să se laude cum a luat el de ceafă lupii şi urşii şi i-a aruncat în tolbă. Ar fi fost mult mai simplu să arate blănurile animalelor ucise.

Jukov Gheorghi Konstantinovici putea să nu povestească, holbându-şi ochii, cum într-un moment de genială inspiraţie a prevăzut planul german

„Barbarossa”. Ar fi fost suficient să publice materialele exerciţiului tactic. Jukov a avut această posibilitate, iar publicarea materialelor exerciţiului era o necesitate stringentă pentru ţară. În 1956 a avut loc al XX-lea Congres al PCUS. O să mai vorbim despre el. Principalii vinovaţi au fost Hruşciov şi Jukov, fără de care n-ar fi avut loc niciun al XX-lea congres al partidului. Sensul celor petrecute la acel congres istoric: în cadrul unei întruniri a tribului, nişte canibali au aruncat vina pentru toate păcatele lor în spinarea cultivatorului mort. După o ceremonie rituală purificatoare, cu forţe noi, canibalii s-au apucat de activitatea preferată – mâncatul oamenilor.

La vesela adunare cu numele de al XX-lea Congres al PCUS, călăii stalinişti, mânjiţi până în creştetul capului de sângele poporului, se asigurau unii pe alţii că nu au ştiut nimic. Lingăii stalinişti au prins curaj dintr-odată, au fost pătrunşi de sentimentul propriei demnităţi şi, la unison, i-au pus lui Stalin în cârcă toate crimele lor, l-au învinuit pe răposatul conducător de toate păcatele. Acesta ar fi fost momentul potrivit pentru ca Jukov să aducă la cunoştinţa publică materialele exerciţiului tactic şi să strălucească de măreţie: eu, măreţul şi genialul, încă din ianuarie 1941 am prevăzut planul german „Barbarossa”, dar prostănacul de Stalin nu a dat ascultare avertismentelor mele înţelepte.

Nu se ştie de ce, dar modestul nostru vânător nu s-a folosit de acel moment şi nu a arătat nimănui materialele exerciţiului tactic.

Să admitem că tovarăşul Jukov a ghicit planurile lui Hitler şi în ianuarie 1941, în cadrul exerciţiului tactic, a acţionat aşa cum au acţionat trupele germane după cinci luni. În acest caz, de ce să nu se dea publicităţii materialele exerciţiului respectiv? Care-i buba? Ce ascundea Jukov? Şi de ce trebuiau ascunse aceste materiale, dacă războiul se terminase de mult? De ce propaganda noastră nu spune lumii întregi: da, am fost nişte proşti, am fost complet nepregătiţi pentru război şi toate ne-au mers pe dos, dar am avut un mare geniu, care a prevăzut totul, a înţeles totul. Nu suntem chiar toţi nişte idioţi. Ţi-ai găsit! Materialele exerciţiului tactic au fost sigilate cu parafa „Strict secret”. Să nu-şi bage nasul toţi curioşii.

Acesta nu este singurul caz în care foarte modestul Jukov Gheorghi Konstantinovici ascunde dovezile propriei genialităţi.

*

Pe 13 august 1961 au înţeles toţi că Uniunea Sovietică este condamnată. Dintr-odată, tuturor locuitorilor planetei le-a devenit foarte limpede: Uniunea

Sovietică există încă, dar a murit deja. Ea mai poate exista încă multă vreme, ca un baobab mort, dar aceasta este doar o iluzie a forţei sale indestructibile.

Pe 13 august 1961 Berlinul a fost împărţit în două de un zid de beton. Scopul zidului: să-i împiedice pe locuitorii Germaniei de Est socialiste să fugă în lumea normală.

Zidul era întărit şi perfecţionat continuu, transformându-se din zid într-o reţea de baraje şi capcane de netrecut, cu sisteme de alarmă, cazemate din beton, foişoare de observaţie, tetraedre şi arici antitanc, cu ingenioase automate autopercutante, care-i ucideau pe fugari chiar fără participarea grănicerilor.

Cu cât comuniştii investeau mai multă muncă, inventivitate, bani, beton şi oţel în dezvoltarea zidului, cu atât devenea mai clar: menţinerea oamenilor în orânduirea comunistă era posibilă numai cu ajutorul unor ziduri de netrecut, al sârmei ghimpate, câinilor, împuşcării în spate. Zidul însemna că sistemul construit de comunişti nu atrage pe nimeni. El respinge. Acest fapt însemna sfârşitul Uniunii Sovietice într-o perspectivă istorică vizibilă.

Destrămarea Uniunii Sovietice însemna şi deschiderea unor arhive. Jukov ar fi trebuit să înţeleagă: arhivele vor fi deschise, scornelile lui vor fi confruntate cu documentele, iar oamenii vor râde de scornelile sale.

Înţelegea oare Jukov acest lucru?

Capitolul 8

Primul atac asupra oraşului Königsberg

Nici în primul exerciţiu tactic, nici în al doilea, „Esticii” nu au avut ca misiune principală apărarea frontierelor de vest ale ţării. Important în exerciţiile respective era atacul.

P. Bobîlev, *Izvestia*, 22 iunie 1993

1

Au trecut 51 de ani de la exerciţiul tactic şi 23 de ani de la apariţia memoriilor lui Jukov. În plus, vremurile s-au schimbat. Comuniştii au fost oarecum puşi la punct, chiar dacă nu de tot. Materialele exerciţiului tactic au fost declasificate. *Voenno-istoriceskii jurnal* (1992, nr. 2) publică un amplu articol pe această temă. Apoi apare un articol şocant în *Izvestia* din 22 iunie 1993. Titlul impresionează puternic: „În ianuarie 1941 Armata Roşie a atacat oraşul Königsberg”.

În articole este vorba despre exerciţiul tactic din 1941. S-a dovedit că strategii noştri nu studiau nicidecum planuri de apărare şi nu reflectau deloc la problemele respingerii unei posibile agresiuni germane. Generalii noştri erau ocupaţi cu probleme de altă natură. Ei studiau posibilitatea ocupării oraşelor Königsberg, Varşovia, Praga, Bucureşti, Cracovia, Budapesta etc.

Acesta este momentul cel mai potrivit pentru a repeta cuvintele generalului de armată A.M. Maiorov: „Chiar şi atunci toţi îşi dădeau seama că exerciţiul tactic ce urma să aibă loc nu va avea o importanţă teoretică, ci mai degrabă un caracter extrem de practic” (*VIJ*, 1986, nr. 12, p. 41). Generalii noştri nu studiau pe hărţi asaltul unor oraşe europene din interes pur academic, ci din cauză că pregătirile pentru invadarea Europei erau în faza finală.

Noi am fost obişnuiţi cu ideea că Jukov a intuit planul german „Barbarossa”, iar în cadrul exerciţiului tactic a acţionat aşa cum au acţionat

nemţii o jumătate de an mai târziu. Această performanţă intelectuală este cea mai mare realizare a lui Jukov ca strateg. Este culmea strălucitoare a inteligenţei sale. Şi iată că dintr-odată se dovedeşte că nu a existat nicio culme. Jukov minţea în privinţa culmii strălucitoare, din cauză că ea era învăluită în ceaţa secretului de stat. Însă pâcla s-a risipit. Documentele au fost declasificate şi în faţa noastră, despuiat de veşminte, stă împăratul cel lăudăros. Poveştile lui Jukov cum că ar fi descoperit planurile germanilor, că ar fi acţionat aşa cum au acţionat ulterior nemţii, nu sunt decât pălăvrăgeli. Jukov nu a divulgat niciun fel de secrete de stat privitoare la exerciţiul strategic. El minţea. Iar nişte gură-cască de teapa lui Konstantin Simonov, generalul de armată Maiorov, mareşalul Uniunii Sovietice Kulikov, scriitorul Karpov şi mulţi alţii ascultau şi repetau flecăreala iresponsabilă a mareşalului.

2

Jukov descrie pregătirea pentru exerciţiu redând spusele lui Stalin în vorbire directă:

> A doua zi după consfătuire urma să aibă loc o mare aplicaţie militară…
> — Când începeţi aplicaţia militară? a întrebat I.V. Stalin.
> — Mâine dimineaţă, a răspuns Timoşenko.
> — Bine, efectuaţi-o, dar nu le daţi drumul comandanţilor. Cine este în tabăra „albastră” şi cine este în cea „roşie”?
> — De partea „albastră” (occidentală) este generalul de armată Jukov, iar de cea „roşie” (estică), generalul-colonel Pavlov (*Amintiri şi reflecţii*, p. 192).

În acest scurt dialog totul este ficţiune. Consfătuirea corpului superior de comandă s-a încheiat pe 31 decembrie. Mareşalul Timoşenko nu-i putea spune lui Stalin că aplicaţia începea a doua zi dimineaţa, pentru că în realitate ea începuse pe 2 ianuarie. Cu toată nebunia şi ferocitatea ce-l caracterizau, Stalin îşi dădea totuşi seama că nu era indicat să înceapă o activitate serioasă în zorii zilei de 1 ianuarie. Din cauza beţiei, unele capete de generali puteau să funcţioneze prost.

Ce mare diferenţă între 1 şi 2 ianuarie? Diferenţa nu e mare, dar ea demonstrează că dialogurile expresive cu Stalin au fost inventate de Jukov sau de coautorii săi. Acest lucru reiese din exemplul de mai sus, pe care încă nu l-

am analizat în totalitate. Mareşalul S.K. Timoşenko nu-i putea spune lui Stalin că de partea „albaştră” va fi Jukov, iar de partea „roşie” Pavlov, întrucât nu a fost un singur exerciţiu, ci două. În primul exerciţiu Jukov şi Pavlov au avut rolurile respective, în al doilea – rolurile s-au inversat. Aici intervine o chestiune de principiu. Dacă Jukov, dintr-un motiv oarecare, a reţinut toate detaliile primului exerciţiu şi a uitat în schimb complet de cel de-al doilea, avem motive serioase să nu credem nimic din ceea ce spune.

Încă ceva. Oficial, tema aplicaţiei militare era „Operaţiunea ofensivă a frontului cu străpungerea ZF”. Bineînţeles că Jukov nu şi-a amintit acest titlu, pentru că pur şi simplu nu se studia operaţiunea ofensivă. ZF înseamnă „zonă fortificată” – este un aliniament de construcţii fortificate blindate şi din beton armat ale inamicului, protejate de şanţuri antitanc, câmpuri de mine şi alte baraje. Construirea unei ZF necesită mulţi ani şi cheltuieli uriaşe. Pe teritoriul ţării noastre nu există şi nu pot exista zone fortificate ale inamicului. Acestea sunt posibile numai pe teritoriul său. Dacă tema aplicaţiei militare este „Străpungerea unei ZF”, înseamnă că trupele noastre acţionează pe teritoriul inamicului. Din tema aplicaţiei militare reiese limpede că nu se studia atacul pur şi simplu, ci atacul împotriva Germaniei. Mai exact, împotriva Prusiei Răsăritene, care era protejată de o linie de fortificaţii.

3

Poveştile lui Jukov despre înaintarea până la Baranovici sunt hlestakovism pur. În timpul exerciţiului tactic, armata germană, sub comanda lui Jukov, nu a atacat deloc. În ofensivă s-a aflat Frontul sovietic de Vest sub comanda lui Pavlov. Pavlov ataca oraşul Königsberg din Prusia Răsăriteană, iar Jukov se apăra.

Apropo, după război Königsberg s-a transformat în oraşul sovietic Kaliningrad. Cauza: nemţii ne-au atacat şi, ca daune pentru agresiunea suferită, noi ne-am însuşit oraşul german. De fapt, chiar dacă Hitler nu ar fi atacat, oricum conducerea URSS, sub controlul personal al lui Stalin, studia, încă din ianuarie 1941, posibilitatea ocupării acestui oraş. Iar ideologii Partidului Comunist fluturau această idee cu mult timp înainte de 1941: Königsberg va fi în curând al nostru. În 1938, amicul lui Jukov, Konstantin Simonov, a scris poezia „Camarazii de regiment”. Conţinutul de idei: merg pe străzile Moscovei şi întâlnesc o mulţime de oameni necunoscuţi, dar în curând vom fi încorporaţi

în acelaşi regiment. Iar războiul ne va înfrăţi. Şi în continuare:

Lângă Königsberg în zori
Vom fi amândoi răniţi
Vom sta o lună în spitalul de campanie
Şi vom supravieţui, şi vom pleca la luptă.

Furia sfântă a atacului,
Luptele grele, necruţătoare…

şi aşa mai departe, în acelaşi stil.

Laitmotivul „nobilei mânii” a răsunat în versurile şi cântecele noastre cu mult timp înainte ca Molotov şi Ribbentrop să semneze pactul privind împărţirea Europei şi începutul celui de-al Doilea Război Mondial.

Acest Simonov nu a fost un poet oarecare, ci favoritul lui Stalin, întrucât spunea numai ce voia conducătorul să audă şi numai la momentul potrivit. Urmarea: la Daugavpils, în Corpul 5 Desant Aerian al generalului-maior I.S. Bezuglîi, precum şi la Liepāja, în Brigada 1 Infanterie Marină a colonelului Terenti Parafilo au apărut mulţi admiratori ai operei literare a lui Konstantin Simonov: în barăcile batalioanelor de desant, pe toţi pereţii erau lipite pagini cu poezia „Camarazii de regiment”.

4

Dar să ne întoarcem la exerciţiul tactic.

A fost o subtilitate la mijloc…

La noi aşa era obiceiul: apare o hotărâre a CC al PCUS privind, să zicem, zootehnia din regiunea Riazan. Textul hotărârii începe cu laudele rituale: s-au obţinut succese însemnate acolo, acolo şi dincolo. După laude urmează cuvântul ameninţător „*Totuşi*”. După el, dezastrul. Toată lumea ştia că partea introductivă a hotărârii este un preambul, fără nicio legătură cu conţinutul documentului. Dimpotrivă, cu cât erau mai multe laude în preambul, cu atât erau mai ameninţătoare acuzaţiile din conţinut şi cu atât erau mai aspre pedepsele care cădeau pe capul vinovaţilor.

Această tradiţie a pătruns şi în ştiinţa militară naţională. Conducătorii noştri spuneau deschis că vom duce războiul numai pe teritoriul inamicului: „Şi pe

pământul duşman îl vom zdrobi pe inamic fără prea multă vărsare de sânge, printr-un atac puternic". Se avea în vedere o „operaţiune în adâncime", adică un blitzkrieg. Aceste declaraţii erau întotdeauna precedate de formula introductivă: „dacă duşmanul ne va constrânge să purtăm acest război". Regulamentul de campanie prevedea clar: dacă duşmanul atacă, atunci Armata Roşie se transformă în armata cea mai ofensivă din câte au existat vreodată.

Formula introductivă nu păcălea pe nimeni. Întotdeauna se întâmpla ca duşmanul să atace exact în momentul în care noi aveam totul pregătit ca să-i ocupăm ţara. În noiembrie 1939, când noi am concentrat cinci armate la graniţa cu Finlanda, ne-am pregătit, iar finlandezii, ca la comandă, au tras o dată cu tunul… Imediat ziarele noastre au explodat de „nobilă mânie": „Să respingem invazia Finlandei!", „Să dăm o ripostă tâlharilor năvălitori!", „Să răspundem cu o triplă lovitură la lovitura agresorilor!", „Să nimicim mârşava bandă!". Ulterior, în 1940, la consfătuirea din decembrie a corpului superior de comandă s-a făcut destul de des auzită ideea: Finlanda ne-a atacat, iar sărmanii de noi ne apăram. Această idee a pătruns adânc şi în istoriografia, ideologia şi literatura noastre. De exemplu, culegerea de povestiri despre creatorul tancurilor sovietice *Konstruktor boevîh maşin* (Lenizdat, 1988). Într-o astfel de carte, cu atât mai mult după jumătate de secol, autorii se puteau limita să relateze despre performanţele profesionale ale inventatorului, despre soluţiile tehnice îndrăzneţe şi să treacă restul sub tăcere. Dar nu: „Pe 30 noiembrie 1939, Armata Roşie a trecut la acţiuni de răspuns, a început războiul sovieto-finlandez" (p. 91).

Pregătirea pentru atacarea Germaniei se desfăşura cu respectarea aceloraşi reguli. Strategii noştri, zâmbind misterios, spuneau: dacă duşmanul ne va constrânge să purtăm acest război, vom fi nevoiţi să ne apărăm pe teritoriul lui.

În cadrul exerciţiilor tactice, misiunile de luptă au fost formulate conform acestei idei: pe 15 iunie 1941 Germania a atacat Uniunea Sovietică, trupele germane au pătruns 70-120 km în adâncimea teritoriului sovietic, dar până la 1 august 1941 au fost respinse până la poziţia de plecare. (Arhiva Militară de Stat a Rusiei, Fond 37977, opis 5, dosar 564, ff. 32-34). Acesta este începutul. Este formula introductivă, care nu avea nicio legătură cu exerciţiul tactic propriu-zis. Cum anume au atacat cei din „Vest", cum au reuşit să-i oprească şi să-i alunge de pe teritoriul nostru, nu se spune niciun cuvânt. Nici nu este atât de important. Important este că au atacat ei, iar noi i-am izgonit până la frontiera de stat, până la poziţia de plecare. Din acest moment, adică de la frontiera noastră de stat a început de fapt exerciţiul tactic. Din acest moment s-au declanşat „acţiunile de răspuns" ale Armatei Roşii în Prusia Răsăriteană.

Invazia armatei germane pe teritoriul nostru şi respingerea agresiunii nu-i interesau absolut deloc pe Stalin, Jukov şi pe toţi ceilalţi. Interesul lor era altul: cum să desfăşoare acţiunile militare dincolo de frontiera de stat. Aceasta a şi fost tema primului exerciţiu tactic.

Dacă în preambulul condiţiilor de desfăşurare a exerciţiului se spunea că trupele germane au atacat şi au înaintat, Jukov nu avea niciun merit. Acestea erau condiţiile. Nu le-a redactat Jukov. Pentru a ataca şi a înainta pe teritoriul sovietic, Jukov, care avea rolul strategului german, nu trebuia nici să analizeze, nici să ia decizii. Dacă în locul lui Jukov ar fi fost numit un alt geniu, ar fi fost în vigoare acelaşi preambul: duşmanii au atacat şi au înaintat câteva zeci de kilometri în interiorul ţării noastre. La fel şi Pavlov, care avea rolul colonelului sovietic, nu trebuia să se gândească cum să pareze atacul. Toate acestea au fost sumar stabilite în partea introductivă şi nu au avut vreo legătură cu activitatea.

Chiar dacă admitem că în cursul exerciţiului tactic genialul Jukov a înaintat pe teritoriul Uniunii Sovietice, trebuie să ne amintim că el a fost imediat alungat, rapid şi fără efort, până la poziţia de plecare.

5

În povestea lui Jukov despre exerciţiul tactic s-au strecurat următoarele inexactităţi.

Jukov povesteşte: „Pavlov, comandantul Regiunii Militare Vest, avea comanda Frontului nostru de Vest, al «roşiilor”». Pe Frontul de Sud-Vest era ajutat de Ştern”. Aici avem de-a face cu o dublă denaturare. În primul rând, Pavlov, ca şi Jukov de altfel, a fost la început comandantul unei tabere, apoi al celeilalte. În al doilea rând, Ştern nu putea să-l ajute pe Pavlov, pentru că nu era în echipa acestuia. În primul exerciţiu tactic, Ştern a fost în echipa lui Jukov, era comandantul Armatei a VIII-a germane; la al doilea exerciţiu tactic Ştern nu a participat.

Jukov relatează: „Pe baza datelor reale iniţiale şi a forţelor inamicului, nemţii…”. Jukov s-a înşelat. Conform condiţiilor exerciţiului, trupele germane conduse de Jukov aveau în Prusia Răsăriteană 3.512 tancuri şi 3.336 de avioane de luptă. În realitate, armata lui Hitler n-a avut atâtea tancuri şi avioane nici în Prusia Răsăriteană, nici pe tot frontul sovieto-german, de la Oceanul Îngheţat până la Marea Neagră. În cadrul exerciţiului tactic, numărul diviziilor germane ale lui Jukov în Prusia Răsăriteană era de două ori mai mare decât aveau de fapt

nemţii.

„Eu, fiind comandantul «albaştrilor», am desfăşurat operaţiunea exact pe direcţiile pe care ulterior au desfăşurat-o nemţii. Am dat atacurile principale acolo unde ulterior au atacat nemţii.” Aici iar l-a luat valul pe naratorul nostru. În anul 1993, un grup de istorici militari ruşi au întocmit o notă informativă oficială despre acele exerciţii tactice. Grupul era coordonat de istoricul militar principal al armatei ruse, generalul-maior V.A. Zolotariov, profesor universitar, doctor în ştiinţe. Iată concluzia oficială a douăzeci şi trei de experţi de prestigiu: „În ianuarie 1941, un grup operativ-strategic al corpului de comandă al Armatei Roşii a simulat pe hartă o variantă a unor acţiuni militare care nu au fost desfăşurate de «vesticii» reali, adică de Germania” (*Nakanune voinî*, p. 389).

Jukov nu se potoleşte. Să ne amintim cuvintele lui:

> Dispozitivele s-au format exact cum s-a întâmplat în timpul războiului. Configuraţia frontierelor noastre, regiunea, situaţia, totul îmi dicta acele decizii pe care mai târziu le-au luat şi nemţii. Exerciţiul a durat aproape opt zile. Membrii conducerii aplicaţiei încetineau intenţionat ritmul deplasării „albaştrilor”, îl întârziau. Însă în a opta zi „albaştrii” au înaintat până în zona localităţii Baranovici, repet, în condiţiile încetinirii artificiale a ritmului deplasării.

Nu-l voi contrazice. Voi da cuvântul experţilor: „În ambele exerciţii tactice, niciuna dintre părţi nu a simulat acţiuni în direcţiile Brest, Baranovici (Frontul de Est al «vesticilor») şi Brest, Varşovia (Frontul de Vest al «esticilor»)” (*ibidem*).

6

Jukov povesteşte cu patos că juriul exerciţiului tactic încetinea în mod artificial marşul său victorios spre Baranovici, dar s-a dovedit că Jukov n-a înaintat deloc spre Baranovici şi că nimeni nu-i încetinea apriga ofensivă, întrucât nu se studiau operaţiunile trupelor germane pe teritoriul sovietic.

Rezultatul primului exerciţiu: bătălia s-a dat numai pe teritoriul Prusiei Răsăritene şi pe teritoriul Poloniei ocupate de Germania. Pavlov ataca, iar Jukov se apăra.

> Într-o serie de lucrări şi articole se afirmă următoarele: în acest exerciţiu tactic

G.K. Jukov ar fi planificat, chipurile, totul şi a acţionat aşa cum aveau să acţioneze nemţii după o jumătate de an, iar în a opta zi Frontul de Nord-Est al „vesticilor” a ajuns deja la Baranovici. Toate acestea sunt departe de adevăr. Frontul de Nord-Est al „esticilor” (D. Pavlov), având misiunea să ajungă pe 3 septembrie 1941 pe cursul inferior al Vistulei, a trecut la ofensivă pe 1 august şi încă din primele zile trupele sale au forţat râul Neman, au ocupat proeminenţa Suwałki (încercuind acolo o mare grupare de trupe a „vesticilor”), iar în flancul stâng au rupt frontul comandat de Jukov. Prin breşa creată a fost introdusă o armată de cavalerie mecanizată care, pe 13 august, a ajuns într-o zonă situată la 110-120 km vest de frontiera de stat a Uniunii Sovietice (*Izvestia*, 22 iunie 1993).

Prin urmare, nu Jukov îl fugărea pe Pavlov, ci Pavlov pe Jukov. E drept că, ulterior, Jukov, utilizând rezervele, a strâns o grupare puternică şi a trecut la contraatac. Aşa s-a încheiat primul exerciţiu tactic. Juriul înclina spre un rezultat nul, cu rezerva că poziţia lui Jukov este mai avantajoasă. S-a decis astfel nu pentru că Jukov a găsit cine ştie ce soluţii geniale, ci din motive care nu aveau legătură cu talentele lui Jukov.

În primul rând, Jukov se apăra, iar apărarea este întotdeauna mai uşoară decât atacul.

În al doilea rând, atacând Prusia Răsăriteană, Pavlov a fost nevoit să forţeze o serie de râuri cu debit mare, pe cursurile inferioare ale acestora. Pentru Pavlov, râurile constituiau obstacole, pentru Jukov – linii de apărare foarte convenabile. În plus, Prusia Răsăriteană este brăzdată de o mulţime de canale şi şanţuri adânci, care sunt piedici pentru acţiunile tancurilor în ofensivă.

În al treilea rând, Prusia Răsăriteană s-a fortificat timp de secole. Fiecare cătun are case solide din piatră, pivniţe, grajduri din piatră, hambare, fiecare curte este împrejmuită cu ziduri înalte şi rezistente. Toate acestea sunt foarte avantajoase pentru cel care se apără şi în schimb îl dezavantajează pe cel care atacă. De asemenea, în Prusia Răsăriteană sunt multe cetăţi şi castele. Königsberg este una dintre cele mai rezistente cetăţi din lume: sub acest oraş-cetate se află un oraş subteran. Prusia Răsăriteană este protejată de un lanţ de zone fortificate, aproape de necucerit, construite în preajma celui de-al Doilea Război Mondial.

Luând în considerare toate acestea, juriul exerciţiului tactic a ajuns la următoarea concluzie: „Desfăşurarea forţelor principale ale Armatei Roşii în Vest, cu gruparea unor forţe importante împotriva Prusiei Răsăritene şi pe direcţia Varşovia provoacă serioase temeri că lupta pe acest front poate duce la lupte de lungă durată” (*VIJ*, 1992, nr. 2, p. 22).

Pe lângă toate acestea, în cursul exerciţiului tactic Jukov a avut sub comanda sa un număr nejustificat de mare de trupe germane, care, în realitate, nu au existat. La finalul exerciţiului, Jukov a adunat pentru contraatac trupe de asemenea inexistente. Numai acest lucru l-a salvat pe Jukov de la o înfrângere ruşinoasă. În condiţii reale, Pavlov l-ar fi azvârlit pe Jukov în Marea Baltică.

7

Miracolul este chiar lângă noi.

Poveştile fantastice ale lui Jukov despre aflarea planului german şi despre înfrângerea lui Pavlov au fost repetate de propaganda noastră de mii de ori şi la cel mai înalt nivel. Mareşalii şi generalii noştri au scris de nenumărate ori despre consfătuirea corpului superior de comandă şi despre exerciţiile strategice. Iată un exemplu tipic. Autor: generalul de armată Maiorov.

> Scopul aplicaţiei strategico-tactice planificate era verificarea capacităţii Armatei Roşii de a respinge o viitoare agresiune fascistă. […] În planul „atacului” elaborat de generalul de armată G.K. Jukov au fost luate în calcul toate componentele potenţialului militar al Germaniei fasciste, precum şi experienţa Wehrmachtului obţinută în „războiul-fulger” din Occident. Trebuie să spunem că partea „roşie”, aflată în apărare, care reprezenta forţele noastre armate, a trebuit să facă multe eforturi pentru a opri asaltul „albaştrilor” (*VIJ*, 1986, nr. 12, p. 41).

Nu, tovarăşe Maiorov, Jukov n-a elaborat niciun plan al atacului nemţilor şi nu a luat în calcul niciun fel de componente ale potenţialului militar al Germaniei. Iar partea „roşie” n-a avut nevoie să facă niciun efort ca să oprească atacul lui Jukov şi să-l azvârle la linia de plecare, iar de acolo, mult mai departe spre vest.

Jukov minţea în legătură cu victoriile sale, iar mareşalii şi generalii noştri, precum generalul de armată Maiorov, au dat dovadă de o naivitate absolut incredibilă. Îl ascultau pe lăudăros, apoi repetau şi răspândeau pretutindeni uimitoarele sale povestiri.

Am o întrebare: a citit sau nu generalul de armată Maiorov materialele acestei aplicaţii tactice? Dar ceilalţi mareşali şi generali le-au citit?

Să ne imaginăm un conducător militar de-al nostru, cu patru stele pe epoleţi sau chiar cu stele de primă mărime. Şi că acest strateg scrie despre cum a aflat

Jukov planurile germane. Chiar nu este curios să afle detalii? Oare nu-l interesează să ceară din arhivă documentul respectiv şi să-l citească el însuşi? Iar dacă documentele sunt secrete, ar trebui să ceară explicaţii conducerii ţării: dacă marele geniu a prevăzut şi a prezis totul, de ce ascundem previziunile sale?

Dacă admitem că mareşalii şi generalii noştri nu au citit materialele exerciţiului tactic, atunci strategul Maiorov şi toată gloata de comandanţi de teapa lui ne apar într-o lumină foarte bizară. Cei mai mari conducători militari ai ţării cred cu tărie că marele Jukov a ghicit planul german, toţi ştiu acest lucru, toţi îl repetă, dar nimeni nu a ţinut documentul în mână, nimeni nu a intrat în detalii, pe niciunul nu l-a interesat cum a reuşit totuşi Jukov să facă acest lucru.

Dacă presupunem că generalul de armată Maiorov şi alţi strategi ca el sunt familiarizaţi cu textul documentelor privitoare la aplicaţia tactică, dar povestesc contrariul a ceea ce conţin documentele, înseamnă că ei nu sunt nici generali, nici mareşali, ci agitatori cu gura mare, lipsiţi de orice principii, care, pentru o plată corespunzătoare, povestesc tot ceea ce li se comandă.

Însă penibilul urmează de-acum încolo. Generalul de armată Maiorov şi-a scris articolul (sau l-au scris alţii pentru el) când materialele consfătuirii şi exerciţiilor tactice erau secrete. În 1992 materialele au fost deschise, sigiliul secretului a fost rupt, iar istorici militari oficiali au tras o concluzie cât se poate de clară:

> Nici la consfătuire, nici în cadrul exerciţiilor tactice participanţii nu au încercat să studieze situaţia care se poate crea în primele operaţiuni, în cazul unui atac al inamicului. De aceea, afirmaţia că exerciţiile tactice au fost organizate pentru „clarificarea unor probleme legate de acţiunile trupelor în perioada de început a războiului" este lipsită de fundament. Aceste probleme nu erau menţionate în scopul instructiv al exerciţiilor şi, ca atare, nu au fost dezbătute (*Nakanune voinî*, p. 389).

Cu toate acestea, legenda că Jukov a prezis planul „Barbarossa" este încă vie.

În 1996, generalul-maior A. Borşciov, doctor în ştiinţe istorice, locţiitorul şefului catedrei de istorie a războaielor şi artei militare de la Academia Militară a Marelui Stat-Major, relata lucruri uimitoare:

> Un alt eveniment din perioada premergătoare războiului care a confirmat înaltul potenţial intelectual al lui Jukov a fost aplicaţia tactică din ianuarie 1941. În cadrul primului exerciţiu tactic, al cărui scop era verificarea realismului planului

de apărare a frontierelor de stat, precum şi al presupuselor acţiuni ale trupelor în perioada iniţială a războiului, el a făcut parte din echipa „vesticilor”. În decizia adoptată, Gheorghi Konstantinovici, în esenţă, a intuit planurile agresive ale comandamentului german pe direcţia nord-vest şi, utilizând cu pricepere forţele şi mijloacele existente, a repurtat o victorie decisivă în faţa „esticilor” (*Krasnaia zvezda*, 15 iunie 1996).

Sunt deseori atenţionat să-mi scriu cărţile bazându-mă pe arhive, şi nu pe surse neoficiale. Mulţumesc, voi ţine cont. Însă acum avem în faţă un general-maior, istoric profesionist. Datorită funcţiei pe care o deţine, are acces la toate arhivele. Nu se ştie de ce, el scrie fără a se baza pe arhive. Şi nu se bazează nici pe surse neoficiale. Prin natura funcţiei, generalul Borşciov este obligat să citească ziarele şi revistele de specialitate, în primul rând *Voenno-istoriceskii jurnal*. Această publicaţie este editată de Marele Stat-Major al Rusiei. Şi iată că tocmai în Academia Marelui Stat-Major această publicaţie nu este citită. Dar *Voenno-istoriceskii jurnal* a demascat lăudăroşeniile lui Jukov încă din 1992.

Prin natura funcţiei sale, generalul Borşciov este dator să citească toate cărţile despre război care apar sub îngrijirea istoricului militar principal al Rusiei, generalul V.A. Zolotariov. A apărut o astfel de carte. În ea este demascat autorul de povestiri fantastice Jukov.

După cum se vede, la catedra de istorie a războaielor şi artei militare nu sunt citite nici măcar lucrările istoricilor militari oficiali ai Rusiei. Acolo se studiază istoria războiului pe baza scornelilor unui impostor.

*

Generalul-colonel V. Barînkin povesteşte şi el despre tragedia lui Jukov:

Ca participant direct la evenimente, G.K. Jukov a resimţit foarte dureros faptul că, într-un întreg deceniu postbelic, ştiinţa noastră militară nu a reuşit să creeze lucrări originale, care să clarifice cu sinceritate evenimentele Marelui Război Patriotic (*Krasnaia zvezda*, 31 mai 1996).

Din pricina acestor trăiri dureroase s-a hotărât sărmanul Jukov să povestească sincer cum a descoperit el în ajunul războiului planul german „Barbarossa”.

Capitolul 9

Spre Budapesta!

Conform scopului ambelor exerciţii tactice, corpul superior de comandă al Armatei Roşii îşi perfecţiona prin intermediul lor capacitatea de a ataca, şi nu de a se apăra.

P. Bobîlev, *Izvestia*, 22 iunie 1993

1

Acţiunile generalilor germani erau aproape ca imaginea reflectată în oglindă a acţiunilor generalilor sovietici. În Germania se făceau exerciţii tactice de acelaşi tip, e drept, cu un avans de o lună. Însă decalajul de timp dintre acţiunile comandamentelor sovietic şi german se micşora încetul cu încetul.

Pe 29 noiembrie 1940 a început la Berlin o simulare strategico-tactică pe hartă, de mare amploare. Conducătorul exerciţiului era adjunctul şefului Marelui Stat-Major (*Oberquartiermeister*) al trupelor de uscat, generalul-maior Friedrich Paulus. Deosebirea a constat în faptul că la Moscova s-au desfăşurat două exerciţii tactice, iar la Berlin unul singur, dar divizat în trei etape.

Prima etapă – invadarea teritoriului URSS de către trupele germane şi luptele de la frontieră.

Etapa a doua – înaintarea trupelor germane până la linia Minsk-Kiev.

Etapa a treia – încheierea războiului şi nimicirea ultimelor rezerve ale Armatei Roşii, în cazul în care acestea s-ar afla la est de linia Minsk-Kiev.

După fiecare etapă a exerciţiului urmau dezbaterile. Analiza finală a tuturor etapelor simulării a avut loc pe 13 decembrie 1940. După 19 zile au început exerciţiile strategico-tactice la Moscova, din care al doilea, după cum ştim acum, s-a încheiat cu succes pe 11 ianuarie 1941.

Istoria o scrie învingătorul. Arhivele Wehrmachtului au fost acaparate de Armata Roşie, iar istoricii noştri au demonstrat lumii întregi esenţa agresivă a

imperialismului german: vasăzică, iată ce puneau la cale! În schimb, arhivele noastre erau bine ferecate. Acest fapt le dădea propagandiştilor şi agitatorilor posibilitatea să afirme că generalii, amiralii, mareşalii sovietici şi însuşi tovarăşul Stalin sufereau de pacifism cronic grav. *Voenno-istoriceskii jurnal* (1990, nr. 1, p. 58) descria această stare astfel: „Uniunea Sovietică era paşnică, nu se trezise încă din pacifismul său, în ciuda faptului că războiul cu Finlanda abia se încheiase".

Firea paşnică şi pacifismul tovarăşului Stalin şi ale altor tovarăşi stârnesc milă şi compasiune, însă la o privire mai atentă unii cititori au putut descoperi în poveştile tovarăşilor savanţi şi marilor eroi asperităţi şi nepotriviri aproape imperceptibile. Ei au fost cei care ne-au atras atenţia că nu toate s-au petrecut aşa cum ni se povesteşte astăzi.

Exemplu: apare lucrarea oficială *Istoria sovetskoi voennoi mîsli* (*Istoria gândirii militare sovietice*), elaborată de Academia de Ştiinţe a URSS şi de Institutul de Istorie Militară al Ministerului Apărării URSS (Nauka, 1980). În această lucrare (p. 142) se afirmă: „La începutul anului 1941 au avut loc două exerciţii strategico-tactice pe hartă (între 2 şi 6 ianuarie şi între 8 şi 11 ianuarie). Era simulată perioada de început a războiului, varianta atacului «Vestului» şi apărarea «Estului»".

Cam de pe la mijlocul anilor 1950 au început să se facă auzite numeroase afirmaţii că în ianuarie 1941 „Estul" studia problema respingerii agresiunii „Vestului". Ne-am obişnuit să credem pe cuvânt poveştile despre firea noastră paşnică înnăscută, însă ar fi trebuit să acordăm atenţie unui mic detaliu absolut nesemnificativ. În toate studiile oficiale se vorbeşte de două exerciţii tactice, dar în memoriile sale Jukov afirmă că a fost unul singur. Istoricii noştri oficiali ar fi trebuit să-i atragă atenţia lui Jukov asupra acestei inexactităţi sau să caute eroarea în lucrările lor. Însă, din cine ştie ce motive, nu au făcut acest lucru. Academicianul Anfilov afirmă că ar fi avut câteva discuţii prelungite cu Jukov şi că acesta i-ar fi dezvăluit multe lucruri interesante despre perioada premergătoare şi despre începutul războiului. Să admitem. În scrierile sale, Anfilov vorbeşte despre două exerciţii tactice (*Bessmertnîi podvig*, 1971, p. 137). Intervalul de timp dintre apariţia cărţii lui Jukov şi apariţia cărţii lui Anfilov este de numai doi ani. Rezultă că aproape simultan mareşalul şi academicianul au relatat versiuni diferite ale evenimentelor. Potrivit lui Anfilov, au fost două exerciţii tactice; potrivit lui Jukov, unul singur. Apoi mareşalul şi academicianul se întâlnesc, îşi beau ceaiul împreună şi vorbesc despre lucruri abstracte. În aceste momente ar fi trebuit Anfilov să se folosească de ocazie şi să-l întrebe pe Jukov: Gheorghi Konstantinovici, din câte ştiu, au fost două

exerciţii tactice, dar dumneavoastră menţionaţi doar unul. Care dintre noi greşeşte? Haideţi să ne lămurim.

Nici lui Jukov nu i-ar fi stricat să facă primul pas. Îl obliga propriul statut. Era cel mai mare comandant militar al secolului XX, îl avea ca interlocutor pe academicianul Anfilov, cel mai mare expert în problemele perioadei de început a războiului. Jukov ar fi trebuit să citească lucrarea lui Anfilov cel puţin din curiozitate. Citind-o, ar fi trebuit să-şi exprime nedumerirea: eu îmi amintesc doar un singur exerciţiu tactic, în timp ce dumneavoastră, mult stimate, scrieţi despre două. Unul dintre noi se înşală. Haideţi să căutăm împreună adevărul.

Nu l-au căutat. Nici separat, nici împreună. Nu au remarcat nepotrivirile din operele lor nemuritoare, aşa că nu s-au grăbit să le înlăture. La ce bun? Deosebirile constau numai în nişte mărunţişuri, iar în legătură cu problemele importante amândoi minţeau – de pildă, despre orientarea defensivă a exerciţiului tactic (sau a celor două exerciţii). Nici unul, nici celălalt, nici întreaga gloată de palavragii nomenclaturişti nu aveau vreun interes să intre în detalii şi să răscolească faptele.

Şi iată că au trecut anii, detaliile acelor exerciţii tactice au ieşit la iveală, iar ambele somităţi – cel mai mare comandant militar şi cel mai mare expert în perioada de început a războiului – s-au pomenit în categoria (delicat vorbind) surselor de informaţii false.

Documentele din arhive, cu toată forţa lor de impact, nu au reuşit să spulbere vechile aprecieri şi opinii încetăţenite deja. După şapte ani de la declasificarea materialelor exerciţiilor tactice, un vechi oponent al meu, adjunctul redactorului-şef de la *Krasnaia zvezda*, colonelul Moroz Vitali Ivanovici, care obişnuieşte să mă insulte ori de câte ori are prilejul, povesteşte cititorilor stupefiaţi că la Marele Stat-Major al Armatei Roşii trebuia, pentru orice eventualitate, să se efectueze exerciţii de simulare cu orientare ofensivă, dar că acestea nu au avut o astfel de orientare. Exerciţiile tactice au simulat numai variante de respingere a agresiunii (*Krasnaia zvezda*, 13 ianuarie 2000). Ar fi fost scuzabil să scrie aşa ceva în perioada în care arhivele erau inaccesibile, dar informaţiile despre exerciţiile tactice nu mai sunt secrete de mult, şi tot de mult se ştie că nimeni nu a pomenit nimic despre apărare la simulările respective. S-au dezbătut numai problemele înfrângerii Europei şi instaurării sângeroasei dictaturi comuniste pe tot continentul. Însă cei de la *Krasnaia zvezda* nu ştiu acest lucru şi nimeni dintre cititorii acestei publicaţii nu este deranjat de lipsa de informare a organului central al Ministerului Apărării.

După ce am citit afirmaţiile colonelului Moroz, m-am repezit să-i scriu o

scrisoare. Voiam să-i explic adjunctului redactorului-şef că se ocupă cu spălarea creierelor cititorilor săi şi că el însuşi este victima acestei spălări. Apoi mi-am dat seama că, de fapt, nu avusese loc o îndelungată activitate de spălare a creierelor, ci procesul exact invers.

Vitali Ivanovici, relatez acum despre cel de-al doilea exerciţiu tactic special pentru dumneavoastră şi veţi judeca singur ce comedie jucau în ianuarie 1941 conducătorii noştri militari.

2

Dintre cele două exerciţii, primul a fost hotărâtor. „Analiza primului exerciţiu s-a făcut la nivelul conducerii politice superioare a ţării” (generalul-maior V. Zolotariov, *Krasnaia zvezda*, 27 decembrie 1990).

„Conducerea politică superioară a ţării” însemna Stalin. El a urmărit atent desfăşurarea primului exerciţiu tactic şi s-a convins că în Prusia Răsăriteană se poate împotmoli. De aceea, imediat după primul exerciţiu, Stalin a făcut alegerea: nu vom ataca Europa prin nordul Polesiei, ci pe la sud, adică nu din Bielorusia şi Pribaltica, ci de pe teritoriile Ucrainei şi Moldovei.

Este interesant modul în care Jukov descrie analiza primului exerciţiu:

> Şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată K.A. Mereţkov, făcea un rezumat al desfăşurării exerciţiului. În momentul în care a anunţat raportul de forţe al părţilor şi superioritatea „albaştrilor” în tancuri şi aviaţie la începutul exerciţiului, I.V. Stalin, fiind supărat de eşecul celor din echipa „roşie”, l-a întrerupt spunând:
> — Nu uitaţi că în război nu doar superioritatea numerică este importantă, ci şi priceperea comandanţilor şi a trupelor (*Amintiri şi reflecţii*, p. 193).

Relatarea lui Jukov poate fi înţeleasă într-un singur mod: pasămite Mereţkov i-ar fi raportat lui Stalin că nemţii aveau mai multe tancuri şi avioane, atât în cadrul simulării tactice, cât şi în realitate, iar Stalin ar fi răspuns înciudat: ştiu şi singur, dar nu asta-i important, nu superioritatea numerică, ci priceperea comandanţilor şi a trupelor.

Mereţkov nu putea face o asemenea afirmaţie, după cum nici Stalin nu putea răspunde astfel, întrucât ambii ştiau că Armata Roşie depăşea de câteva ori armata lui Hitler în privinţa numărului de tancuri, avioane, artilerie. Şi în realitate, şi în cadrul exerciţiului tactic, Armata Roşie a deţinut supremaţia.

Conform condiţiilor exerciţiului tactic, „albaştrii” („Vestul”) aveau 3.512 tancuri şi 3.336 de avioane, iar „roşii” („Estul”), 8.811 tancuri şi 5.652 de avioane. De aceea, Mereţkov nu avea cum să-i raporteze lui Stalin despre superioritatea „albaştrilor” la începutul exerciţiului. Iar Stalin nu putea fi supărat de eşecul echipei „roşii”, din cauză că aceasta, sub comanda lui Pavlov, a străpuns frontul „albastrului” Jukov în două locuri, a înconjurat o puternică grupare de trupe în zona Suwałki şi în a douăsprezecea zi a operaţiunii ducea lupte pe teritoriul Prusiei Răsăritene, la 110-120 km vest de frontiera de stat a URSS.

Jukov continuă:

— Care sunt cauzele eşecului acţiunilor trupelor din echipa „roşie”? a întrebat Stalin.

D.G. Pavlov a încercat să iasă din încurcătură cu o glumă, spunând că aşa se întâmplă în jocurile de-a războiul. Evident, această glumă nu a fost pe placul lui Stalin (*Amintiri şi reflecţii*, p. 193).

Să lăsăm toate aceste dialoguri în seama conştiinţei lui Jukov.

3

Între 8 şi 11 ianuarie a avut loc al doilea exerciţiu tactic, cel despre care a uitat Jukov. Preambulul a fost aproape identic: Uniunea Sovietică duce un trai liniştit, nu se gândeşte deloc la război, duşmanul perfid a năvălit în paşnica Uniune Sovietică, dar de data aceasta nu din Prusia Răsăriteană, ci din Ungaria şi România. Conform condiţiilor acestui exerciţiu, pe 1 august 1941 trupele Germaniei şi ale aliaţilor ei au invadat teritoriul sovietic. Totuşi, ele au fost rapid respinse până la linia de plecare. Mai mult decât atât, până pe 8 august cei din „Est” nu numai că i-au alungat pe cei din „Vest” de pe teritoriul lor, dar au şi mutat operaţiunile militare pe teritoriul inamicului pe o adâncime de 90-180 km, ajungând cu trupele aripii drepte până la Vistula şi Dunajec.

Cronologia a fost următoarea: duşmanii au năvălit pe neaşteptate în ţara noastră şi timp de două zile au înaintat cu succes. În a treia zi, trupele noastre comandate de Jukov l-au oprit pe inamic şi au mai fost necesare două zile pentru a-l alunga de pe teritoriul nostru. Apoi, până pe 7 august, în două zile, trupele noastre au înaintat pe teritoriul duşmanului 90-180 km. Ritmul

înaintării: 45-90 km în 24 de ore. Toate acestea constituie introducerea. Exerciţiul propriu-zis a început pe teritoriul inamicului, la 90-180 km vest de frontiera de stat a Uniunii Sovietice. Conţinutul exerciţiului – „acţiuni de răspuns” ale Armatei Roşii în Germania, Cehoslovacia, Ungaria şi România.

În ambele tabere au avut loc schimbări nesemnificative. Unii generali au fost transferaţi din grupa lui Pavlov în grupa lui Jukov, şi invers. Câţiva generali nu au mai participat la cel de-al doilea exerciţiu. Locul acestora a fost ocupat de alţi generali. Însă rivalii principali au rămas aceiaşi, doar că acum Jukov, fiind comandantul trupelor sovietice, „contraataca” pe teritoriul inamic, iar Pavlov, comandând trupele germane şi maghiare, încerca să respingă ofensiva sovietică.

Acest exerciţiu a adus un element nou. De data aceasta, „acţiunile de răspuns” ale Armatei Roşii erau respinse de două fronturi ale inamicului, nu doar de unul. Comandantul trupelor Germaniei şi Ungariei era generalul-colonel de trupe de tancuri D.G. Pavlov, iar comandantul trupelor României – generalul-locotenent F.I. Kuzneţov.

F.I. Kuzneţov a sosit la consfătuirea de la Moscova având funcţia de comandant al trupelor Regiunii Militare Caucazul de Nord. Imediat după primul exerciţiu tactic, el a fost numit comandant al Regiunii Militare Speciale Pribaltica. Încă nu-şi luase postul în primire, nici măcar nu fusese la noul loc de muncă; totuşi, i s-a dat rolul comandantului trupelor României în cel de-al doilea exerciţiu tactic…

Ce să înţelegem de aici? Dacă în viaţa reală Kuzneţov abia fusese numit comandant al trupelor sovietice din Pribaltica, de ce în exerciţiul tactic i se ordonă să comande trupele României? Este o cu totul altă zonă geografică, o cu totul altă direcţie strategică. Kuzneţov nu a activat niciodată acolo, iar în viitorul apropiat urma să plece în Pribaltica. De ce rolul generalului român nu i-a fost dat unui general care activează la graniţa cu România, cunoaşte zona şi armata română? Toate acestea sunt foarte stranii. Dar numai la prima vedere. Tocmai această numire a lui Kuzneţov mi-a deschis brusc ochii şi am putut vedea uneltirile lui Stalin în toată splendoarea lor.

4

Avem în faţă câteva semne de întrebare. De ce a fost nevoie de două exerciţii tactice? De ce trupele sovietice nu au fost comandate de şeful Marelui Stat-Major? De ce trupele inamicului nu au fost comandate de şeful GRU? De

ce aceste funcţii au fost îndeplinite de comandanţii unor regiuni militare? De ce Jukov şi Pavlov au făcut schimb de roluri?

Rolul în care a fost distribuit comandantul Regiunii Militare Speciale Pribaltica în cadrul celui de-al doilea exerciţiu tactic este cheia pentru înţelegerea a tot ceea ce s-a întâmplat.

Totul este foarte simplu şi cât se poate de logic.

Iată în ce constă logica. Între Baltica şi Marea Neagră se află Polesia. Este un ţinut mlăştinos de nepătruns. Polesia este cea mai mare regiune mlăştinoasă din Europa şi, probabil, din lume. Polesia nu este propice deplasărilor masive de trupe şi organizării de operaţiuni militare. Polesia împarte teatrul vestic de operaţiuni militare în două direcţii. Cel mai important principiu al strategiei este concentrarea. Tendinţa de a fi puternic pretutindeni duce la dispersarea forţelor şi la slăbiciune generală. Dacă ne vom strădui să fim la fel de puternici atât la nord de Polesia, cât şi la sud, nu vom face decât să ne înjumătăţim forţele. Acest lucru trebuie evitat, motiv pentru care trebuie să ne concentrăm forţele principale şi să dăm atacul decisiv pe una dintre direcţiile strategice, iar pe cealaltă direcţie atacul auxiliar.

Se pune întrebarea: care direcţie trebuie considerată principală şi care secundară? Discuţiile contradictorii pe această temă nu au conţinut niciodată. Ambele variante aveau şi avantaje, dar şi dezavantaje.

Atacul la nord de Polesia înseamnă un atac direct asupra Berlinului; totuşi… înainte este Prusia Răsăriteană, fortificaţii extrem de puternice, Königsberg. Şi toată armata germană.

Atacul la sud de Polesia înseamnă deviere, drum ocolitor. Dar acest lucru înseamnă şi o lovitură în inima petrolului Germaniei, practic neprotejată de nimeni. Numai pe baza combustibilului sintetic Germania nu putea ajunge prea departe.

De aceea s-a hotărât organizarea a două exerciţii tactice, confruntarea rezultatelor şi luarea deciziei. În primul exerciţiu, atacul principal asupra Europei s-a dat pe la nord de Polesia, de pe teritoriile Bielorusiei şi Pribalticii. În al doilea exerciţiu, invazia în Europa a început de pe teritoriile Ucrainei şi Moldovei.

Strategii sovietici pregăteau un atac devastator în Europa. Pentru Germania, acest atac putea fi fatal. Atât Hitler, cât şi generalii săi erau conştienţi de acest lucru. Eu am reprodus destul de multe afirmaţii pe această temă, atât ale lui Hitler însuşi, cât şi ale generalilor săi. Oricine doreşte poate găsi din abundenţă astfel de afirmaţii, precum şi fapte care confirmă această evaluare a contextului european. Înfrângerea Germaniei ar fi însemnat ca tot restul Europei

continentale să acopere cu flori tancurile lui Stalin. Înfrângerea Germaniei ar fi însemnat ca drumul pentru tancurile lui Stalin să fie liber până la Atlantic.

Dacă atacul principal se dă pe la nord de Polesia, din Bielorusia şi Pribaltica, atunci comandantul Regiunii Militare Speciale Vest (RMS Vest), generalul-colonel de trupe de tancuri D.G. Pavlov, culege toţi laurii, iar numele său va fi proslăvit peste veacuri. Aceeaşi glorie îl aşteaptă şi pe comandantul Regiunii Militare Speciale Pribaltica (RMS Prib), genaralul-locotenent F.I. Kuzneţov. În acest caz, rolul comandantului Regiunii Militare Speciale Kiev (RMS Kiev), generalul de armată Jukov, va fi unul secundar. Şi mai modest va fi rolul comandantului Regiunii Militare Odessa (RM Od), generalul-colonel I.T. Cerevicenko.

Însă dacă atacul se dă pe la sud de Polesia, de pe teritoriile Ucrainei şi Moldovei, atunci toţi laurii îi revin lui Jukov, comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, şi, parţial, comandantului Regiunii Militare Odessa, Cerevicenko. În acest caz, comandanţii regiunilor militare din Bielorusia şi Pribaltica rămân în umbră.

Prin urmare, Stalin decide să-i lase să se bată cap în cap pe cei care au cel mai mare interes ca direcţia pe la nord de Polesia să fie principală cu cei al căror interes este contrar.

5

Cel care avea cel mai mare interes ca atacul principal să se dea din Bielorusia şi Pribaltica era comandantul Regiunii Militare Speciale Vest, generalul-colonel D.G. Pavlov. Din acest motiv a avut el rolul principal în primul exerciţiu tactic. Misiunea: să rupă linia frontului la nord de Polesia şi să înainteze spre Prusia Răsăriteană.

Echipa lui Pavlov era formată în special din generalii RMS Prib şi RMS Vest. Din această echipă făceau parte, de asemenea, şefii statelor-majore ale RMS Vest şi RMS Prib, locţiitorii lor, patru comandanţi de armate aflate în Pribaltica şi Bielorusia, comandanţii FMA ale RMS Prib şi RMS Vest. Toţi aveau acelaşi interes: ca Stalin să aleagă direcţia pe la nord de Polesia ca direcţie principală a războiului.

Cine erau cei cărora această variantă le convenea cel mai puţin? Cei ale căror trupe se aflau la sud de Polesia, comandanţii RMS Kiev şi RM Od. Acestora Stalin le-a dat ordin să respingă atacul lui Pavlov din Prusia

Răsăriteană. În fruntea acestei echipe era generalul de armată Jukov, comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev. În echipa sa mai erau comandantul Regiunii Militare Odessa, şeful statului-major al RMS Kiev şi alţi generali.

Ambele echipe erau diluate cu generali din alte regiuni militare şi din aparatul central al Comisariatului Poporului pentru Apărare; totuşi, nucleul de bază al primei echipe era constituit din generalii al căror interes era ca direcţia de la nord de Polesia să devină principală; din a doua echipă făceau parte cei cărora această variantă nu le convenea deloc.

În al doilea exerciţiu tactic s-a inversat totul. Acum Stalin i-a dat lui Jukov şi echipei sale posibilitatea de a demonstra că direcţia pe la sud de Polesia are mai multe perspective. De aceea îi vedem din nou în echipa lui Jukov pe comandantul Regiunii Militare Odessa, pe şeful statului-major al RMS Kiev, pe comandanţii a două armate aflate pe teritoriul Ucrainei, pe şeful statului-major al Regiunii Militare Harkov şi alţii.

Evident că generalii care activau în Bielorusia şi Pribaltica nu voiau deloc să fie aleasă ca variantă principală atacarea Europei de pe teritoriile Ucrainei şi Moldovei. Lor li s-a dat următoarea misiune: opriţi înaintarea lui Jukov spre Ungaria, România, Cehoslovacia şi sudul Germaniei. Iată de ce Stalin a dat dispoziţie comandanţilor RMS Vest şi RMS Prib să preia comanda trupelor Ungariei şi României şi să includă în echipele lor şefii statelor-majore ale RMS Prib şi RMS Vest, pe comandanţii armatelor lăsate în Bielorusia şi Pribaltica.

6

În cadrul celui de-al doilea exerciţiu tactic, Jukov, comandând trupele sovietice, ataca România şi Ungaria. Aici îi era foarte uşor să înainteze.

În primul rând aici nu există zone fortificate moderne, asemănătoare celor din Prusia Răsăriteană. Jukov deţinea superioritatea covârşitoare în aviaţie, tancuri şi trupe de desant. În primul exerciţiu Jukov se apăra în Prusia Răsăriteană, având în subordine numai trupe germane. În exerciţiul al doilea, Pavlov şi Kuzneţov se apărau, având în subordine trupe formate în proporţie de 50% din români şi unguri. Capacitatea de luptă, pregătirea şi armamentul erau inferioare germanilor.

În sfârşit, cei din conducerea exerciţiului tactic au recurs la o mişcare destul de bizară. Jukov avea multe trupe pe care le conducea personal. Pavlov avea

puţine trupe; în plus, jumătate din ele i-au fost luate şi puse sub comanda lui Kuzneţov, iar conform condiţiilor din enunţul exerciţiului, aceste trupe nu-i erau subordonate lui Pavlov. Unei grupări puternice de trupe sovietice aflate sub comanda lui Jukov i se opuneau două grupări slabe, comandate separat de către Pavlov şi Kuzneţov. Prin condiţiile exerciţiului, aceste grupări nu aveau o conducere comună. Conducerea exerciţiului, în persoana mareşalilor Timoşenko, Budionnîi, Kulik şi Şapoşnikov, i-a pus în mod inteţionat pe Pavlov şi Kuzneţov într-o situaţie dezavantajoasă. Toţi cei patru mareşali din juriu înclinau spre varianta atacării Europei pe direcţia de la sud de Polesia. După primul exerciţiu tactic, la aceeaşi concluzie a ajuns şi Stalin. De aceea, în cursul celui de-al doilea exerciţiu, pentru a-l convinge definitiv pe Stalin de corectitudinea alegerii variantei sudice, în mod premeditat, cei patru mareşali au creat pentru Jukov o situaţie în care nu avea cum să piardă.

În realitate, nu a existat o asemenea discordanţă în conducerea trupelor coaliţiei hitleriste. Pentru trupele Germaniei deciziile se luau într-un singur loc – la Berlin. În cadrul exerciţiului tactic, pentru Pavlov şi Kuzneţov a fost creat în mod artificial un sistem de dualitate a puterii. Pavlov şi Kuzneţov erau puşi în situaţia de a alege: fie să ia toate deciziile împreună şi să piardă cu analiza lor un timp pe care nu-l aveau, fie să ia fiecare propria decizie, caz în care se ajungea la dualitatea puterii, când dreapta nu ştie ce face stânga.

7

Stalin nu a participat nici la desfăşurarea celui de-al doilea exerciţiu, nici la discutarea acestuia, pentru că el făcuse deja alegerea după primul exerciţiu. Stalin hotărâse: atacarea Europei trebuie să se facă pe la sud de Polesia.

Cei din conducerea exerciţiului tactic, ştiindu-se nesupravegheaţi, îl favorizau făţiş pe Jukov. Şi în primul exerciţiu, şi în al doilea, Jukov avea conducerea în mâinile sale, în timp ce Pavlov nu a avut această posibilitate în al doilea exerciţiu.

Aceasta nu este singura nedreptate flagrantă, evidentă, pe care şi-a permis-o juriul. În cadrul primului exerciţiu, Jukov se apăra în Prusia Răsăriteană, se bizuia pe fortificaţiile moderne extrem de solide din regiunea de frontieră. Exerciţiul a început de la frontiera de stat. În al doilea exerciţiu tactic, Pavlov nu a beneficiat şi el de asemenea fortificaţii pentru apărare, în plus a fost plasat în adâncimea teritoriului apărat. Al doilea exerciţiu nu a început tot la graniţă,

ci la 90-180 km vest de frontiera de stat. Pavlov se afla deja în situaţia în care rămăsese doar să i se aplice lovitura de graţie. Până şi istoricii militari ruşi oficiali din perioada actuală sunt contrariaţi de această abordare. „Cum au reuşit «esticii» [adică Jukov – n.n.] nu numai să-l alunge pe inamic până la frontiera de stat, dar pe alocuri să şi transfere acţiunile militare pe teritoriul acestuia este o problemă care a fost ocolită” (*Nakanune voinî*, p. 389). Cu alte cuvinte, în două zile Jukov a respins atacul duşmanului, apoi în alte două zile a pătruns pe teritoriul inamicului pe o adâncime de 90-180 km, a ajuns la râurile Vistula şi Dunajec, însă niciunul dintre membrii conducerii exerciţiului, nici marele geniu strategic însuşi, nici altcineva nu au nici cea mai vagă idee cum s-a întâmplat acest miracol.

Pavlov ar fi putut să-şi construiască apărarea la adăpostul lanţurilor muntoase. Munţii constituie linii de apărare naturale pantru cei care se apără şi obstacole pentru cei care atacă. Dar condiţiile exerciţiului tactic au fost astfel concepute încât lui Pavlov nu i-au lăsat nici munţii, trimiţându-l în zona de şes. Nu Jukov, ci conducerea exerciţiului tactic a alungat trupele lui Pavlov de pe poziţiile de apărare favorabile. Trupele lui Jukov, ca printr-un miracol, au fost transferate peste crestele munţilor: poftiţi, luptaţi acolo unde e mai uşor, nu acolo unde e greu.

Favorizându-l pe Jukov, mareşalii Timoşenko, Budionnîi, Kulik şi Şapoşnikov au săvârşit o infracţiune. Faptele lor pot fi comparate cu cele ale unor conducători de aplicaţii militare care le-ar spune generalilor americani: imaginaţi-vă că în Vietnam nu există junglă şi mlaştini şi planificaţi-vă războiul pornind de la această premisă. Sau care le-ar spune generalilor sovietici: imaginaţi-vă că în Afghanistan nu există munţi…

Cu toate piedicile evidente, posibilităţile lui Pavlov şi Kuzneţov de a continua lupta nu fuseseră epuizate. De aceea în dreptul lui Jukov nu a fost trecută victoria, ci un oarecare avantaj asupra inamicului.

Propaganda oficială a Kremlinului a făcut totul pentru a-i discredita pe Pavlov şi Kuzneţov, iar în aceste condiţii să-l ridice în slăvi pe Jukov. Au devenit victime ale propagandei chiar şi unii cercetători cinstiţi.

> Exerciţiile tactice au demonstrat că, în calitate de conducător militar, Jukov i-a devansat în mod evident pe colegii săi. Menţionez că ambii săi adversari din timpul exerciţiului tactic, D.G. Pavlov şi F.I. Kuzneţov, şi-au comandat foarte ineficient trupele în primele zile ale Marelui Război Patriotic (B. Sokolov, *Neizvestnîi Jukov: portret bez retuşi*, p. 198).

Boris, nu ai dreptate! E drept că Pavlov şi Kuzneţov şi-au comandat foarte ineficient trupele în primele zile ale războiului. Însă aş vrea să adaug: genialul Jukov, în primele zile ale războiului, şi-a comandat trupele din cale-afară de eficient?

*

„Cel de-al doilea exerciţiu… s-a încheiat cu decizia «esticilor» de a ataca Budapesta” (*Izvestia*, 22 iunie 1993). În al doilea exerciţiu tactic, după cum ştim, „esticii” erau comandaţi de Jukov, deci el a fost cel care a luat decizia de a rupe frontul spre lacul Balaton şi de a forţa Dunărea în apropiere de Budapesta. Decizia s-a luat deocamdată în cadrul exerciţiilor tactice, totuşi Jukov însuşi declară că aceste şezători nu au avut deloc un caracter instructiv, ci au fost direct legate de apropiatul război.

Să ne amintim acum poezia lui Mihail Isakovski „Duşmanii i-au ars casa părintească, i-au ucis toată familia”. Această pezie a fost scrisă imediat după război. Nimeni nu a mai scris vreodată o operă despre război atât de profundă, atât de plină de amărăciune. Soldatul s-a întors din război: „Am învins trei mari puteri!”, dar pe el nu-l întâmpină nimeni. Stă soldatul pe mormântul năpădit de buruieni şi bea de unul singur.

Bea soldatul, lacrimi îi curg,
Lacrimile speranţelor neîmplinite,
Iar pe piept îi străluceşte
Medalia pentru oraşul Budapesta.

Medalia „Pentru eliberarea Budapestei” a fost instituită pe 9 iunie 1945 printr-un decret al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS. Dar Jukov Gheorghi Konstantinovici a avut grijă încă de pe 11 ianuarie să creeze situaţia în care eliberatorii noştri, care au învins trei mari puteri, să poată fi decoraţi cu această medalie.

Abia aici Jukov a prorocit evenimentele.

Capitolul 10

Nu a apucat să se lămurească

Conducerea noastră nu se gândea deloc la apărarea strategică, la care ne-a constrâns inamicul în vara anului 1941.

Generalul-locotenent N.G. Pavlenko, *VIJ*, 1988, nr. 11, p. 21

1

În urma desfăşurării exerciţiilor tactice, a fost ales teritoriul situat la sud de Polesia pentru declanşarea atacului asupra Europei, adică s-a decis ca lovitura principală să se dea de pe teritoriul Ucrainei. În felul acesta, rolul hotărâtor îl avea Regiunea Militară Specială Kiev, care în caz de război se transforma în Frontul de Sud-Vest (FSV). În acest caz, acţiunile tuturor celorlalte trupe trebuiau planificate în folosul acţiunilor militare ale FSV. Conform acestei logici, la două zile după încheierea celui de-al doilea exerciţiu tactic, comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, generalul de armată G.K. Jukov, a fost numit şef al Marelui Stat-Major al Armatei Roşii. Dacă ar fi fost ales teritoriul din nordul Polesiei ca direcţie principală de atac, atunci în funcţia de şef al Marelui Stat-Major ar fi fost numit Pavlov.

Misiunea lui Jukov era să pregătească atacul principal de pe teritoriul Ucrainei, iar atacurile secundare de pe teritoriul celorlalte regiuni militare de graniţă: Odessa, Vest, Pribaltica, Leningrad.

Voi dedica o carte specială acţiunilor lui Jukov din perioada premergătoare şi de început a războiului. Activitatea efervescentă a acestuia în primele zile ale războiului trebuie relatată într-o lucrare separată. Acestei cărţi încă nescrise i-am dat titlul provizoriu *Creierul de aramă*, pentru a sublinia fantastica tenacitate, calităţile volitive excepţionale şi incredibilele capacităţi intelectuale ale marelui strateg.

Aici mă limitez la o singură observaţie. Nu sunt de acord cu afirmaţia că Jukov nu a suferit nicio înfrângere în toată viaţa lui. Adevărul este că niciun comandant militar din lume nu a suferit vreodată înfrângeri de asemenea proporţii şi atât de dezonorante cum a suferit Jukov. Nimicirea Armatei Roşii în vara anului 1941 este cea mai mare ruşine din toată istoria universală. Nicio armată din lume nu a fost lovită vreodată de o asemenea catastrofă. Armata Roşie, excepţional de bine pregătită, a fost nimicită aproape în întregime în primele luni ale războiului. În 1941, Armata Roşie a pierdut 5,3 milioane de soldaţi şi ofiţeri – ucişi, luaţi prizonieri şi dispăruţi fără urmă (*VIJ*, 1992, nr. 2, p. 23), fără a-i socoti pe cei răniţi şi mutilaţi. Toată armata regulată a fost nimicită. În cei patru ani de război cu Germania nu au luptat trupele active, ci rezerviştii. Ce puteau face rezerviştii? Şi nici măcar nu au luptat toţi. Din cauza fugii precipitate în teritoriile ocupate de inamic, 5.360.000 de persoane apte pentru serviciul militar nu au mai fost încorporate (aproape o armată întreagă) (*VIJ*, 1992, nr. 2, p. 23).

În 1941 Armata Roşie a pierdut 6.290.000 de unităţi de armament de infanterie (*VIJ*, 1991, nr. 4). Acestea ar fi fost pe deplin suficiente pentru a înarma întreg Wehrmachtul.

În toată această perioadă, Armata Roşie a pierdut 20.500 de tancuri. Acestea ar fi fost suficiente pentru dotarea a cinci armate ca Wehrmachtul. Acest număr de tancuri ar fi fost de ajuns pentru a înarma nu numai armata Germaniei din 1941, ci şi celelalte armate de pe glob: SUA, Marea Britanie, Japonia, Italia, Spania. Şi nu numai o dată sau de două ori, ci chiar de trei ori, cu tancuri de o calitate cu care nu se putea lăuda niciuna dintre aceste ţări.

În 1941 Armata Roşie a pierdut 10.300 de avioane. Acestea ar fi fost de ajuns pentru reutilarea completă a Luftwaffe, nu numai o singură dată. Şi tot cu avioane de o calitate excepţională. În 1941 Hitler nu avea nimic care să egaleze avioanele noastre Il-2, Pe-2, Iak-2, Iak-4, Er-2, DB-3f, Pe-8.

În primele şase luni de război, pierderile de artilerie sovietică au fost de 101.000 de tunuri şi aruncătoare de mine. Acestea ar fi fost suficiente pentru dotarea tuturor armatelor din lume luate împreună – de asemenea, nu o singură dată, ci de mai multe ori. Repet, cu cele mai bune modele de tunuri, obuziere, mortiere şi aruncătoare de mine din lume.

La graniţe au fost abandonate peste un milion de tone de muniţii.

Oare şeful Marelui Stat-Major, cel mai mare strateg al secolului XX, Jukov Gheorghi Konstantinovici, nu este deloc răspunzător pentru toată această ruşine?

Mi se obiectează: Jukov nu are niciun amestec în toate acestea, Stalin şi-a vârât nasul peste tot. În ajunul războiului Stalin nu i-a permis marelui geniu să ia decizii inteligente. Obiecţia se respinge. Vom răspunde citându-l pe eroul nostru. Jukov povestea că pe 29 iulie 1941 s-ar fi contrazis cu Stalin. Acesta ar fi spus că Jukov vorbeşte aiurea. Jukov i-ar fi răspuns:

> Dacă dumneavoastră credeţi că şeful Marelui Stat-Major este capabil numai să îndruge prostii, atunci el nu are ce căuta aici. Vă rog să mă eliberaţi din această funcţie şi să mă trimiteţi pe front. Acolo voi fi mult mai folositor Patriei (*Amintiri şi reflecţii*, p. 301).

Să presupunem o clipă că această discuţie a avut loc, că Jukov s-a purtat astfel după invazia germană. Se pune întrebarea: de ce Jukov nu s-a purtat la fel înainte de atacul nemţilor? În cazul în care, într-adevăr, în ajunul războiului, Stalin nu fusese de acord cu opinia marelui strateg, atunci strategul ar fi trebuit să-şi clarifice situaţia foarte tranşant: Stalin nu-mi ascultă sfaturile, eu de ce să-mi mai rod nădragii pe-aici? Dacă Stalin nu ţine cont de părerea mea, să mă trimită la trupe!

Nu era cazul să facă scandal, să ridice tonul, trebuia pur şi simplu să aibă o explicaţie cu marele conducător: tovarăşe Stalin, opiniile noastre nu coincid, eu nu vă sunt de niciun ajutor, nu ne înţelegem, ce nevoie aveţi de un consilier ale cărui păreri vă sunt indiferente? De ce, tovarăşe Stalin, nu căutaţi pe altcineva pentru funcţia de şef al Marelui Stat-Major, ale cărui păreri să coincidă cu ale dumneavoastră?

Sau putea exprima aceleaşi idei printr-un ultimatum: omorâţi-mă, împuşcaţi-mă, dar eu, tovarăşe Stalin, nu intenţionez să port răspunderea în faţa poporului şi a istoriei din cauza prostiei dumneavoastră.

Orice conducător de rang înalt are la îndemână un mijloc de a-i face pe ceilalţi să-l ia în considerare. Acest mijloc este demisia. Dintotdeauna miniştrii, generalii, mareşalii au utilizat acest mijloc: eu pentru prostia altora nu răspund, aşa că binevoiţi a mă elibera din funcţie. Dacă omul are principii, este obligat să şi le apere. Aşa cum a făcut în octombrie 1941 comandantul Frontului Extremul Orient, generalul de armată Apanasenko Iosif Rodionovici. El era de părere că nu trebuiau luate şi ultimele tunuri antitanc din Orientul Îndepărtat, nici măcar pentru salvarea Moscovei. El l-a înjurat birjăreşte pe Stalin şi i-a spus: smulge-mi lampasurile de general, împuşcă-mă, dar tunurile nu ţi le dau.

Iată un om curajos şi cu principii.

În prima jumătate a anului 1941 era la ordinea zilei problema destinului ţării. A fi sau a nu fi. Şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, avea datoria să ia o poziţie intransigentă: tovarăşe Stalin, ori destituiţi-mă, ori lăsaţi-mă să lucrez.

A procedat Jukov astfel?

Vă propun două variante.

Prima. Stalin nu-l împiedica pe Jukov să lucreze şi nici nu se amesteca în activitatea lui. În acest caz, toată răspunderea pentru înfrângerea din 1941 cade pe umerii lui Jukov, pentru că el este şeful Marelui Stat-Major, iar Marele Stat-Major este creierul armatei.

A doua. Stalin se amesteca în treburile lui Jukov, nu-l lăsa să se desfăşoare, iar Jukov era un om cu o voinţă slabă şi nu a avut curajul să demisioneze din înalta funcţie. În această situaţie, Jukov poartă întreaga răspundere pentru înfrângere. Dacă Jukov nu a avut hotărârea şi curajul de a refuza executarea unor ordine criminale, înseamnă că el trebuie să răspundă ca vinovat de complicitate la crime.

Avea totuşi o soluţie la îndemână. În ultimă instanţă, pentru a nu fi nevoit să execute ordine criminale, Jukov putea alege să moară. Jertfindu-se pe sine, Jukov i-ar fi deschis ochii lui Stalin şi altor conducători asupra erorilor lor şi astfel ar fi salvat viaţa a milioane de compatrioţi. Dacă Jukov s-ar fi sinucis în pragul războiului în semn de protest faţă de acţiunile incorecte ale lui Stalin, atunci ar fi trebuit să i se ridice un monument. Atunci răspunderea pentru înfrângere ar fi căzut pe umerii altcuiva.

Răspunderea şefului Marelui Stat-Major este de o sută de milioane de ori mai mare decât a oricărui alt general. De calităţile personale ale şefului Marelui Stat-Major depinde destinul ţării şi al poporului la momentul respectiv şi câteva decenii sau chiar secole după aceea. Şeful Marelui Stat-Major trebuie să aibă un caracter puternic. Pentru această funcţie se cere o fermitate deosebită. Şi curaj. Şeful Marelui Stat-Major nu are dreptul să se bazeze pe opiniile altora. El trebuie să aibă propria părere. Dar asta nu e de ajuns. El nu numai că trebuie să aibă o părere proprie, dar trebuie şi să o susţină oriunde, la orice nivel. În caz de forţă majoră, dacă este constrâns să facă un compromis faţă de convingerile sale, este obligat să renunţe la înalta funcţie.

Jukov nu a părăsit postul de şef al Marelui Stat-Major. Nu a fost descoperită nicio urmă de protest faţă de acţiunile lui Stalin, în pofida eforturilor de mai mulţi ani ale întregului aparat ideologic al unei ţări uriaşe. În ajunul războiului Jukov nu a întreprins nimic împotriva voinţei lui Stalin. De aceea şi este

singurul răspunzător *pentru cea mai mare înfrângere*.

3

Altă obiecţie: Jukov nu este vinovat de înfrângerea din 1941 pentru că la începutul războiului el deţinea funcţia de şef al Marelui Stat-Major abia de cinci luni şi nu apucase încă să cunoască problemele.

Acest argument a fost repetat de multe ori. Ideea a pornit chiar de la marele strateg. Academicianul Anfilov a publicat nişte memorii în care povesteşte despre întâlnirile lui cu Jukov la 20 de ani după terminarea războiului. În una dintre aceste întâlniri au avut o discuţie cu aproximativ următorul conţinut:

Anfilov: Cum a fost posibil, Gheorghi Konstantinovici, un asemenea dezastru la începutul războiului?

Jukov: Dumneavoastră când v-aţi luat în primire noul post, de cât timp aţi avut nevoie ca să vă acomodaţi cu problemele?

Anfilov: Ei, cam un an…

Jukov: Păi vedeţi, eu am avut la dispoziţie numai cinci luni, şi ştiţi câte erau de făcut.

Anfilov, se înţelege, a acceptat argumentul strategului. Să-l acceptăm şi noi. Însă apare o neconcordanţă. Jukov şi apărătorii lui nu înţeleg în ce groapă au nimerit. Să confruntăm două relatări ale lui Jukov. În ianuarie 1941, marele strateg Jukov ar fi aruncat, chipurile, o privire pe hartă şi a reprodus mental tot planul german „Barbarossa”. El ar fi înţeles brusc totul şi l-ar fi învins pe Pavlov la exerciţiul tactic întocmai cum generalii germani au învins trupele lui Pavlov pe câmpul de luptă şase luni mai târziu. Apoi, în acelaşi ianuarie 1941, Jukov a fost numit şef al Marelui Stat-Major, dar în această postură el nu a mai reuşit să se acomodeze cu situaţia, nu a reuşit să priceapă nimic şi nici să pună lucrurile în ordine.

La începutul lui ianuarie 1941 Jukov era doar comandant de regiune militară, deci nu avea acces la cele mai importante informaţii. Pentru înţelegerea situaţiei din exerciţiul tactic ce urma să aibă loc avea la dispoziţie o singură zi – 1 ianuarie 1941. În memoriile sale Jukov nu menţionează că ar fi avut la dispoziţie timp pentru înţelegerea situaţiei: exerciţiul tactic a început chiar a doua zi după încheierea consfătuirii corpului superior de comandă, dar Jukov nu a avut niciun fel de probleme: fără să stea mult pe gânduri, marele

strateg a evaluat totul şi a indicat cât ai clipi unde şi cum vor ataca nemţii. Şi iată că Jukov este numit la conducerea Marelui Stat-Major. Are acces la orice informaţii. Îi are pe toţi în subordine. Jukov poate chema orice comandant de regiune militară, de armată, orice comandant de corp de armată, divizie, brigadă, regiment, pe şeful oricărui stat-major, al oricărui departament, birou şi să-i ceară să schiţeze situaţia în cinci minute. Chiar în centrul Moscovei, pe pista de decolare de la Hodînka, se află în permanenţă un avion la dispoziţia şefului Marelui Stat-Major. În orice moment Jukov are posibilitatea să decoleze spre orice stat-major, spre orice garnizoană, spre orice sector al frontierei: ce mai e pe la voi? Jukov poate chema la raport orice agent de informaţii, de la rezidentul ilegal în Geneva până la şeful GRU: ia prezintă-mi situaţia!

Pe 2 ianuarie 1941, comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, generalul de armată Jukov, a evaluat dintr-o privire şi a înţeles toată situaţia. A înţeles-o până pe data de 11 ianuarie, cât au durat exerciţiile tactice, apoi pe 13 ianuarie 1941 generalul de armată Jukov este numit şef al Marelui Stat-Major, se uită la aceeaşi hartă şi nu înţelege nimic. Se uită toată ziua, toată noaptea, nu se poate lămuri deloc. Se uită o săptămână, o lună, două – nu pricepe nimic. Cheamă în ajutor tot Marele Stat-Major, statele-majore ale tuturor regiunilor militare, flotelor, armatelor, flotilelor, cere ajutorul a sute de generali şi mii de colonei, dar nu se lămureşte deloc în privinţa situaţiei. Trece şi a treia lună, a patra, a cincea; Jukov încearcă să descurce iţele, dar nu, e prea complicat. Aparent situaţia e simplă, dar dacă te uiţi cu atenţie, dracu’ s-o ia! Nu reuşeşte deloc să se dumirească ce şi cum.

De pe 13 ianuarie până pe 22 iunie sunt cinci luni, o săptămână şi o zi. Bietul Jukov nici că s-a mai lămurit. N-a avut destul timp. N-a apucat să priceapă nimic. Duşmanii atacă, iar el nici măcar nu a redactat ordinul de respingere a agresiunii.

4

Nu putem crede afirmaţiile că Jukov nu a apucat să clarifice situaţia. Iată şi de ce.

În vestul Uniunii Sovietice erau cinci regiuni militare: Leningrad, Pribaltica, Regiunea Militară Vest (sau Bielorusia), Kiev şi Odessa. Pe timp de război, aceste regiuni militare se transformau în fronturi, respectiv: Frontul de Nord, de Nord-Vest, de Vest, de Sud-Vest şi de Sud.

Jukov putea nici să nu studieze situaţia din Regiunea Militară Leningrad. Condiţiile naturale din Karelia nu sunt propice desfăşurării unor operaţiuni militare de mari proporţii. Aici sunt păduri dese de nepătruns, taiga, tundră, lacuri, mlaştini mocirloase, râuri repezi cu albii stâncoase şi maluri abrupte, bolovani imenşi, stânci, roiuri de ţânţari şi tot felul de alte gâze, nu există drumuri, clima este aspră. Iar ceva mai la nord este şi noapte polară. Aici toate acţiunile militare se fărâmiţează inevitabil în bătălii mici, de interes local. E limpede că inamicul va da atacul principal în altă parte, aşa încât Jukov putea să nu se obosească studiind situaţia din Regiunea Militară Leningrad. Îi rămâneau patru regiuni militare.

Cel mai probabil, Germania putea ataca prin Bielorusia şi Ucraina. În comparaţie cu Ucraina şi Bielorusia, celelalte direcţii erau secundare. Iată de ce Jukov ar fi trebuit în primul rând să studieze situaţia din Bielorusia şi Ucraina. Însă pe aceasta o cunoştea foarte bine!

După Războiul Civil şi în perioada premergătoare celui de-al Doilea Război Mondial Jukov a servit numai în unităţi militare din Bielorusia. Din acest serviciu se scad câteva scurte perioade de instrucţie la cursurile de cavalerie din Leningrad şi timpul cât a ocupat postul în inspecţia de cavalerie la Moscova. Pentru posturile combatante, Jukov revenea invariabil în Bielorusia. Aici, între 1922 şi 1939, el a parcurs drumul de la comandant de escadron până la adjunct al comandantului regiunii militare. Aici, în Bielorusia, Jukov a urcat toate treptele ierarhiei militare, fără a sări vreuna. A fost comandant de regiment, de brigadă, de divizie, de corp de armată şi a urcat şi mai sus. Prin natura obligaţiilor de serviciu, Jukov trebuia să cunoască situaţia din Bielorusia ca pe articolele Regulamentului Militar. Trebuia să ştie fiecare muşuroi şi fiecare tufiş.

La sfârşitul lui mai 1939, Jukov a părăsit postul de locţiitor al comandantului regiunii militare, fiind numit şef al Marelui Stat-Major în ianuarie 1941. Între timp, situaţia din Bielorusia s-a modificat puţin; totuşi, pe fondul a ceea ce fusese înainte, schimbările se vedeau destul de clar: această divizie era aici, acum a fost transferată la graniţă; aici fusese o altă divizie, care acum a fost transformată în corp de armată; acolo era un corp de armată, acum, o întreagă armată. Chiar nu puteau fi studiate aceste modificări în câteva ore? Cu atât mai mult cu cât şeful Marelui Stat-Major nu trebuie să caute singur niciun fel de hârtii şi nici nu trebuie să le citească. Ridică receptorul şi într-o clipă, precum drăcuşorul din tabacheră, sare un colonel din Biroul Operativ şi în cinci minute raportează clar şi cu vioiciune: a fost aşa, acum e altminteri. Desface şi harta, dă şi lămuriri suplimentare dacă e nevoie.

Mai mult decât atât, în cadrul exerciţiilor tactice din ianuarie 1941, Jukov (după spusele sale) a luptat pe hartă chiar pe teritoriul Bielorusiei. Pe hartă, conform relatărilor sale, era reprezentată situaţia reală. Şi pentru Jukov ea era limpede precum cristalul. De unde s-au furişat ulterior neclarităţile în capul său luminat?

Cea mai puternică dintre toate regiunile militare era Regiunea Militară Specială Kiev. Jukov nu avea de ce să studieze situaţia din această regiune militară. Jukov a venit la conducerea Marelui Stat-Major din funcţia de comandant al Regiunii Militare Speciale Kiev. Era obligat să cunoască situaţia de aici mai bine ca oricine de pe planetă.

În plus, în perioada când Jukov era comandant de brigadă, divizie, corp de armată, locţiitor al comandantului Regiunii Militare Bielorusia, el trebuia să cunoască situaţia din celelalte regiuni militare, în special din regiunea vecină Kiev. Când era comandant al Regiunii Militare Kiev, prin natura serviciului, trebuia să cunoască situaţia din toate celelalte regiuni militare, în special din regiunile vecine – Bielorusia şi Odessa.

Dacă sunteţi, să zicem, comandantul unei grupe de infanterie, sunteţi obligat să organizaţi colaborarea cu vecinii. Sunteţi obligat să ştiţi care grupă acţionează la dreapta dumneavoastră şi care la stânga. Trebuie să ştiţi de ce forţe dispun vecinii dumneavoastră, ce armament, câţi oameni şi câte muniţii, de ce anume sunt capabili şi ce misiuni le-au fost stabilite. Dacă sunteţi comandant de pluton, obligaţia dumneavoastră directă este să ştiţi totul despre plutoanele vecine. Acest lucru este valabil pentru comandanţii de orice rang. Până la cel mai înalt. Dacă sunteţi comandantul Regiunii Militare Kiev, atunci binevoiţi a studia şi situaţia vecinilor dumneavoastră. Vă obligă funcţia.

Mai rămân două direcţii: Pribaltica şi Moldova. Din punctul de vedere al apărării ţării, este clar că acestea nu sunt direcţii principale. Jukov era obligat să cunoască situaţia din Moldova, adică de pe teritoriul Regiunii Militare Odessa, din două motive. Pe de o parte, Regiunea Militară Odessa este vecină cu Regiunea Militară Specială Kiev; pe de altă parte, cu o jumătate de an în urmă, în iunie 1940, Jukov comandase trupele Frontului de Sud în cursul campaniei din Basarabia, adică din Moldova. Frontul de Sud s-a desfăşurat pe teritoriile Regiunilor Militare Kiev şi Odessa şi a avut în structura sa trupe atât din Regiunea Militară Kiev, cât şi din Regiunea Odessa. Înainte de a prelua comanda Frontului de Sud, Jukov a lucrat două luni la Moscova. A fost în mod special scutit de toate obligaţiile, pentru a i se da posibilitatea să studieze situaţia din Regiunile Militare Kiev şi Odessa, precum şi din teritoriile limitrofe. Deci atunci, în iunie 1940, lui Jukov îi era totul foarte clar şi în

legătură cu Regiunea Militară Kiev, şi cu Regiunea Odessa.

Prin urmare, ce nu pricepea Jukov?

Dacă îi era neclară situaţia din Pribaltica, ar fi trebuit să-l cheme din nou pe delegatul din Biroul Operativ al Marelui Stat-Major, care i-ar fi raportat clar şi concis tot ce trebuia. Dacă nu ar fi fost mulţumit, îi putea convoca pe comandantul Regiunii Militare Speciale Pribaltica, pe şeful statului său major, pe comandanţii armatelor care se aflau în Pribaltica, să vină şi să raporteze!

Chiar dacă în cinci luni de zile Jukov nu a reuşit să se lămurească unde se afla Armata a VIII-a a Regiunii Militare Pribaltica şi unde era Armata a XI-a, ce intra în structura lor şi ce misiuni îndeplineau, nu era nicio problemă. Jukov ar fi trebuit să oprească atacul inamicului prin Ucraina şi Bielorusia, iar cei din Pribaltica s-ar fi descurcat cumva şi fără el.

5

Am o întrebare: ce a făcut Jukov pentru a înţelege situaţia? Pentru că exista o cale foarte simplă de a se lămuri. Să admitem că prostănacul de Stalin, care în general nu pricepea nimic niciodată, a dat dispoziţie să se organizeze două exerciţii tactice, ambele cu tematică ofensivă. Bine. Daţi-i copilului ce jucărie vrea, numai să nu plângă… Dar cine-l împiedica pe Jukov să mai organizeze un exerciţiu, de data aceasta cu tematică defensivă? Nu era nevoie de o nouă întâlnire la vârf, nu era necesară o nouă consfătuire a corpului superior de comandă. Trebuia pur şi simplu, în cadrul Marelui Stat-Major, să-i adune pe cei mai inteligenţi ofiţeri şi generali, în primul rând pe cei din Biroul Operativ, care pregătesc planurile de război şi de aceea cunosc situaţia mai bine decât oricine. Acestora să le expună problema: nemţii pot ataca aşa şi aşa, în a opta zi ei pot ajunge la Baranovici, ce vom face, fraţilor, în această împrejurare? Jukov ar fi trebuit pur şi simplu să-i chestioneze pe ofiţerii şi pe generalii subordonaţi: ce ai fi făcut dumneata în locul şefului Marelui Stat-Major în ajunul unei apropiate şi inevitabile agresiuni a inamicului?

Şi de ce nu l-ar fi invitat şi pe Stalin la acest exerciţiu defensiv? După moartea conducătorului, Jukov povestea că Stalin se temea de război. Dacă aşa stăteau lucrurile, trebuia să-l aşeze pe fricosul de Stalin într-un colţ şi să simuleze în faţa lui o operaţiune defensivă: nu te teme, tovarăşe Stalin, dacă nemţii ajung la Baranovici în a opta zi, noi vom pune în faţa coloanelor de tancuri o sută de mii de mine antitanc! În spatele câmpurilor de mine, încă pe

timp de pace vom săpa şanţuri antitanc! Iar în pădurile acestea vom trimite partizani! Iar aici vom ascunde o brigadă de artilerie antitanc!

Din păcate, Jukov nu a organizat niciun exerciţiu pe teme de apărare. Foarte ciudat.

6

Absurdul întregii poveşti constă în faptul că Jukov a povestit în repetate rânduri cum a prezis el planurile lui Hitler, deşi geniul strategic n-a suflat nicăieri niciodată vreo vorbă despre ce anume ar trebui să se întreprindă pentru a se evita dezastrul. Rezultă că inteligenţa lui Jukov era cumva limitată.

Vă propun să credem pentru câteva minute poveştile marelui comandant militar şi să ne imaginăm finalul primului exerciţiu tactic din ianuarie 1941. Comandantul Regiunii Militare Speciale Kiev, generalul de armată Jukov, îi demonstrează conducătorului: iată, tovarăşe Stalin, aşa îl vor nimici Hoth şi Guderian pe Pavlov. Tovarăşul Stalin vede înfrângerea, ridică din umeri a neputinţă şi nu mai face nimic altceva. Ne întrebăm: chiar nu l-a interesat pe Stalin cum să rezolve problema apărării Bielorusiei? Oare chiar nu l-a întrebat pe Jukov: şi ce propui să facem în această situaţie?

Din relatarea lui Jukov reiese că Stalin nu căuta soluţia acestei probleme. Jukov i-a demonstrat lui Stalin în ce fel îl vor învinge nemţii pe Pavlov şi cu asta s-a terminat totul. Stalin l-a dojenit blând pe Pavlov pentru că a pierdut bătălia pe hartă, l-a avansat în grad, l-a inclus în rândul primilor cinci generali ai săi şi nu şi-a mai amintit niciodată de apărarea Bielorusiei.

Haideţi să râdem de Stalin. Prostănac… chiar este un prostănac. Şi mai este şi laş. În schimb, Jukov este un geniu. Oare pe Jukov nu-l interesează să afle soluţia problemei?

Dacă într-adevăr putea să prevadă acţiunile inamicului, Jukov ar fi trebuit să-i spună lui Pavlov: hai, Dmitri Grigorievici, să ne aşezăm amândoi, să discutăm. Hai să găsim soluţia problemei. Tu eşti un incapabil, în timpul exerciţiului n-ai putut să găseşti soluţia. Exerciţiul s-a terminat. Dar soluţia tot trebuie găsită! Trupele tale sunt vecinul din dreapta Regiunii Militare Kiev. Să te ia naiba dacă o să-ţi rupă frontul. Dar dacă nemţii atacă şi în a opta zi ajung la Baranovici, sunt o ameninţare pentru trupele mele din Ucraina. O să rupă frontul tău şi o să ajungă în flancul Regiunii Militare Kiev, iar din Bielorusia pot să mă lovească în spatele frontului.

Jukov avea obligaţia să găsească modalitatea de a opri tancurile lui Hoth şi Guderian din mai multe motive.

În primul rând, din spirit de autoconservare: Pavlov era vecinul său din dreapta.

În al doilea rând, Jukov era un general rus. Înfrângerea celei mai puternice grupări de trupe a Armatei Roşii în Bielorusia era iminentă. Din pură iubire pentru patria, poporul şi armata sa, Jukov era obligat să găsească o posibilitate de a stăvili invazia şi să i-o comunice şi lui Pavlov, şi lui Stalin.

În al treilea rând, ca antrenament, pur şi simplu pentru a dezlega o şaradă. Iată un exerciţiu de gimnastică pentru creier: se ştie cum va acţiona partea care atacă, dar partea care se apără nu ştie ce are de făcut. Pavlov nu a reuşit să găsească o soluţie în cadrul exerciţiului tactic. De aceea, Jukov ar fi trebuit să se pună în locul lui Pavlov şi să-şi dea seama cum trebuie să procedeze comandantul Frontului de Vest pentru ca prezicerile să nu se preschimbe într-o realitate de coşmar.

În al patrulea rând, din interese carieriste. A apărut o oportunitate de afirmare. Jukov i-a arătat lui Stalin cum vor acţiona nemţii în primele zile ale războiului. Tot atunci ar fi trebuit să-i arate tovarăşului Stalin şi scamatoria inversă: nu trebuie să vă temeţi, tovarăşe Stalin; eu, în locul lui Pavlov, aş fi procedat în felul următor. Iată, tovarăşe Stalin, soluţia: dacă nemţii vor acţiona astfel, noi le vom opune o contramanevră.

În al cincilea rând, după câteva zile de la exerciţiul tactic, Jukov a fost numit şef al Marelui Stat-Major. Acum el nu mai este vecinul lui Pavlov, ci şeful său direct. Jukov ştie că nemţii vor ataca şi în a opta zi pot ajunge la Baranovici. În plus, Jukov ştie că Pavlov nu va fi în stare să pareze atacul. Pavlov nu ştie cum ar trebui să acţioneze. În acest caz, obligaţia lui Jukov era să găsească o soluţie pentru Pavlov. Jukov trebuia să-i ordone lui Pavlov: acţionează aşa, aşa şi aşa, sapă şanţuri antitanc acolo, pune aici Armata a IV-a în apărare compactă, de pe această linie pregăteşte contraatacul Corpului 6 Mecanizat, aici plasează câmpuri de mine, mută aviaţia de pe aerodromurile de lângă graniţe, du rezervele strategice cât mai departe de frontiere, organizează evacuarea familiilor militarilor în zonele centrale ale ţării. Dacă Pavlov nu era capabil să comande, Jukov trebuia să-i pună lui Stalin problema înlocuirii acestuia. Însă, nu se ştie din ce motiv, Jukov nu a pus această problemă. Dacă Pavlov nu era capabil să comande, iar înlocuirea sa nu era posibilă, şeful Marelui Stat-Major era obligat să-i contacteze pe comandanţii de armate şi pe comandanţii de corpuri de armată şi de divizii: în cazul unui atac, ce intenţionaţi să faceţi? Cum intenţionaţi să-l respingeţi? Jukov era obligat să

ceară tuturor subalternilor lui Pavlov identificarea unei soluţii. Ce va face comandantul Armatei a III-a în cazul unui atac? Dar comandantul Armatei a X-a ce soluţie are?

Din păcate, Jukov nu a făcut nici acest lucru. În ultimă instanţă, Jukov ar fi trebuit să se gândească la el însuşi. Dacă linia frontului lui Pavlov va fi străpunsă, dacă tancurile germane vor ajunge la Baranovici în a opta zi, ce ar trebui să fac eu, şeful Marelui Stat-Major?

Însă Jukov, din cine ştie ce motive, nu a căutat soluţii pentru Pavlov şi nu i-a dat niciun ordin. Mai exact, a dat nişte ordine, dar de cu totul altă natură. Nu răspundeţi la provocări! Nu săpaţi tranşee! Nu aşezaţi trupele în dispozitiv de apărare! Luaţi trupele de la graniţă! Adunaţi trupele în grupuri masive! Construiţi aerodromuri chiar lângă frontiere! Aviaţia să-şi mute bazele lângă frontieră! Rezervele strategice, tot acolo! Nu evacuaţi familiile militarilor din zonele de frontieră! Se pune întrebarea: de ce, dacă ne pregătim de apărare?

Nu contestăm: la Minsk era prostănacul, incapabilul de Pavlov. Habar nu avea cum să respingă atacul german. În schimb, la Moscova trona, mult deasupra celor ca Pavlov, cel mai înţelept comandant militar al secolului XX. Surprinzător este următorul fapt: Jukov a reuşit să se pună în locul lui Hitler şi al strategilor hitlerişti, să prezică planurile acestora; în schimb, a omis să se pună în propria postură, de şef al Marelui Stat-Major, şi să găsească o soluţie la problema apărării Bielorusiei şi întregii Uniuni Sovietice.

7

Generalul de armată Pavlov nu ştia cum să oprească înaintarea tancurilor germane spre Baranovici, Bobruisk, Minsk şi Vitebsk. Dar Jukov ştia? Dacă ştia cum să prevină dezastrul, de ce nu i-a cerut lui Stalin funcţia de comandant al Regiunii Militare Speciale Vest? La Marele Stat-Major oricum nu avea ce face; se spune că Stalin nu asculta sfaturile lui geniale – de aceea, ar fi trebuit să-i spună: tovarăşe Stalin, presimt o nenorocire. Pavlov nu va putea apăra frontul din Bielorusia, aţi văzut şi dumneavoastră la exerciţiul tactic. Eu însă îl voi apăra! Destituiţi-l pe Pavlov, trimiteţi-mă pe mine în Bielorusia şi n-am să-i las să treacă nici pe Hoth, nici pe Guderian!

Iată o dilemă: era oare posibilă, în principiu, oprirea înaintării tancurilor germane în Bielorusia în vara anului 1941? A existat o soluţie a problemei? Dacă nu a existat, după război Jukov n-ar fi trebuit să-şi scoată în evidenţă

genialitatea pe fondul incapacităţii lui Pavlov.

Dacă a existat totuşi o soluţie, de ce şeful Marelui Stat-Major G.K. Jukov nu a comunicat-o subordonatului său Pavlov şi şefului său direct, Stalin?

Jukov n-a avut destulă minte încât, după război, să inventeze retroactiv o soluţie şi să o comunice admiratorilor săi: prostuţii de ei nu ştiau cum să apere Bielorusia, dar eu ştiam că trebuia acţionat aşa şi aşa.

Toată istoria războaielor şi a artei militare este formată numai din exemple de două categorii. Fie conducătorul de oşti (regele, prinţul, generalul, amiralul, feldmareşalul) nu a intuit planurile inamicului şi a plătit cu înfrângerea, fie a prevăzut planurile inamicului, a zădărnicit aceste planuri cu acţiunile sale şi a obţinut o victorie strălucită. Un conducător de oşti şi-a dat seama că centrul dispozitivului său de luptă va fi străpuns, motiv pentru care în spatele oştirii sale a pus să fie legate cu lanţuri toate căruţele. Pentru stabilitate. Ca să nu aibă unde se retrage. Alt conducător de oşti a observat că în faţa dispozitivului de luptă al trupelor sale inamicul a săpat gropi, le-a acoperit cu vreascuri şi a presărat pământ deasupra. Ca să nu nimerească în aceste gropi, înţeleptul conducător şi-a oprit trupele de la un atac sinucigaş. Al treilea conducător de oşti, ghicind intenţiile inamicului, a trimis în pădurea din apropiere un regiment de ambuscadă, iar în momentul decisiv al bătăliei a lovit în flancul şi în spatele duşmanului.

Iată şi un caz unic în istorie: genialul conducător Jukov a ghicit într-o clipă planul inamicului, dar geniul lui a fost în stare numai de atât. Nu a desprins nicio concluzie din predicţiile sale. Nici măcar să mintă nu i-a trecut prin cap: i-am propus lui Stalin să respingem atacul german aşa şi aşa. În memoriile sale, el s-a limitat să afirme că s-a ocupat cu predicţiile. Dar cine are nevoie de previziuni, dacă nimeni, nici măcar prezicătorul însuşi, nu a desprins vreo concluzie din ele?

Vă propun să ne imaginăm următoarea situaţie. Înainte ca „Titanicul” să fie lansat la apă, un ofiţer timonier oarecare a adunat un număr colosal de date despre curenţii marini, despre traseele aisbergurilor în ocean, ultimele mărturii ale martorilor oculari despre localizarea aisbergurilor la momentul respectiv, a studiat starea calotei glaciare şi a efectuat calcule extrem de complicate. În cele din urmă, a ajuns la concluzia că dacă vasul se va deplasa pe un anumit curs, cu o anumită viteză, exact în noaptea de 14 aprilie aisbergul va izbi „Titanicul” în acest punct al oceanului. Toţi îl laudă pe ofiţerul timonier pentru previziunile inteligente, care este numit imediat căpitan al „Titanicului”. Acesta navighează cu toată viteza prin întunericul nopţii şi, exact în punctul respectiv, cel pe care l-a prezis, se ciocneşte cu aisbergul. El anunţă bucuros: totul s-a întâmplat aşa

cum am prezis! Iar lumea extaziată aplaudă genialul prezicător.

În aceeaşi situaţie a nimerit povestitorul Jukov. Cu lăudăroşenia-i caracteristică, s-a vârât singur în cea mai stupidă situaţie. Dacă ar fi fost o persoană inteligentă, povestea lui ar fi trebuit să sune astfel: am calculat că nemţii vor ajunge în a opta zi la Baranovici. Şi au ajuns acolo! Dar au nimerit în capcana pe care le-am pregătit-o eu!

În schimb, iată ce povesteşte Jukov: eu am înţeles totul, am prezis catastrofa, am fost numit şaf al Marelui Stat-Major şi timp de cinci luni nu am făcut *nimic* pentru preîntâmpinarea propriilor predicţii. Iar catastrofa a avut totuşi loc! Întocmai cum am prorocit!

Iar lumea aplaudă prezicătorul-strateg şi mii de admiratori ai lui Jukov îşi şterg cu batistele lacrimile de duioşie: un geniu, un geniu adevărat! Cum a spus, aşa a şi fost!

*

În schimb noi avem din nou o alegere de făcut.

Fie Jukov este un lăudăros şi minte în legătură cu predicţiile sale, fie este un duşman al poporului: ştia unde şi cum vor acţiona nemţii, dar nu a făcut nimic pentru a-i împiedica.

Capitolul 11

Acţionaţi ca în război!

Jukov şi-a pus amprenta personalităţii şi talentului său de comandant pe desfăşurarea şi deznodământul celor mai importante operaţiuni strategice ale forţelor armate sovietice.

Generalul de armată A.M. Maiorov, *VIJ*,
1986, nr. 12, p. 40

1

Nu mă tem să repet: statul-major este creierul. Atacul statului-major este ca o lovitură de baros în cap. Pentru a-l priva pe inamic de plăcerea de a vă lovi în cap cu ranga sau cu cheia reglabilă, sunteţi obligat să ascundeţi statul-major şi să-l protejaţi. Inamicul nu trebuie să ştie cine, unde şi când ia deciziile, în ce constau acestea, când şi cum se transmit executanţilor.

Se consideră că activitatea şefului de stat-major constă în administrarea, concentrarea trupelor, studierea, analizarea şi evaluarea situaţiei, pregătirea deciziei, ordinelor, planificarea acţiunilor militare, organizarea colaborărilor, controlul îndeplinirii ordinelor. Aşa este. Dar aceste activităţi nu sunt toate. Şi nici cele mai importante. Puteţi concepe planuri geniale, dar care să nu ajungă la trupe. La ce bun caracterul lor genial? De aceea, înainte de a lua deciziile, trebuie creat un sistem de comandă, adică locurile unde vor fi luate deciziile şi canalele de legătură prin care deciziile luate să fie transmise executanţilor. Mai pe înţelesul tuturor, înainte de a vă hotărî dacă să rulaţi la stânga sau la dreapta, trebuie să aveţi mâinile pe volan. Munca şefului oricărui stat-major nu începe cu luarea unor decizii înţelepte şi distribuirea de ordine geniale, ci cu crearea sistemului de conducere a trupelor. Acest sistem trebuie să fie stabil, invulnerabil şi ascuns. Aceasta este prima grijă a şefului oricărui stat-major, de la batalion în sus. Şeful statului-major răspunde de utilarea, camuflarea, paza şi

protecţia punctului de comandă şi a centrului de legătură.

Cunoscând toate acestea, să ne întoarcem la cel mai mare comandant militar al secolului XX, Gheorghi Konstantinovici Jukov, care pe 13 ianuarie 1941 a fost numit în funcţia de şef al Marelui Stat-Major.

Dacă sunteţi şofer şi aţi luat în primire de la predecesorul dumneavoastră o basculantă veche, primul lucru care vă interesează este dacă are loc pentru şofer. Dacă are volan, pârghii şi pedale. Îndrăznesc să presupun că, luând în primire funcţia de şef al Marelui Stat-Major, primele întrebări ale marelui strateg Jukov au fost: unde îmi voi desfăşura activitatea în caz de război? Unde se află acel punct de comandă subteran în care îmi voi petrece ultimele ore de pace, primele şi tot restul clipelor, zilelor şi anilor de război? Doar nu voi conduce războiul din cabinetul meu! Unde sunt amplasate, ascunse de ochii duşmanului şi temeinic păzite buncărele pentru adjuncţii mei, operatorii, agenţii de informaţii, descifratorii, transmisioniştii şi restul personalului statului-major?

Punctul de comandă al Marelui Stat-Major trebuie să fie adăpostit, apărat şi ascuns de ochii duşmanului. Prin urmare, unde se află cazematele din beton pentru Marele Stat-Major şi remarcabilul său şef?

Am presupus că acestea au fost întrebările pe care le-a pus marele strateg, dar presupunerea mea s-a dovedit eronată. Marele strateg nu a pus asemenea întrebări. Pe Jukov nu l-a interesat de unde şi cum va conduce respingerea atacului hitlerist. El a stat în biroul său o zi, două, o săptămână, o lună, cinci luni. Nici prin cap nu-i trecea că Armata Roşie va trebui totuşi condusă în timpul războiului, iar în acest scop trebuia creat un sistem de conducere. Trebuia să înceapă cu punctul de comandă al Marelui Stat-Major. Concomitent, trebuia să le ceară comandanţilor de regiuni militare, flote, armate şi flotile să construiască, să utileze şi să camufleze propriile puncte de comandă. Sistemul punctelor de comandă trebuia unificat prin centre şi linii de legătură, care trebuiau, de asemenea, să fie bine protejate de orice pericol, apărate şi ascunse.

2

Armata Roşie avea un sistem de conducere a acţiunilor militare extraordinar de bine pus la punct, pentru războiul de cucerire a unui teritoriu străin. Pentru un eventual război de cotropire au fost pregătite puncte de comandă în trenuri. Aceste puncte de comandă puteau fi rapid deplasate în direcţia trupelor care înaintau. Pentru aceste puncte de comandă mobile, chiar din vreme de pace au

fost pregătite adăposturi în apropierea frontierelor de stat, cu ieşiri ale cablurilor subterane de comunicaţii. De asemenea, au fost create trenuri de comunicaţii care puteau desfăşura centre ale sistemului strategic de comunicaţii în zonele unde erau amplasate trenurile de comandă. Pentru apărarea punctelor de comandă mobile şi a trenurilor de comunicaţii au fost constituite divizioane de trenuri blindate obişnuite, echipate cu armament de tancuri, precum şi divizioane de trenuri blindate antiaeriene.

Pentru un eventual război de apărare nu s-a făcut absolut nimic. Sistemul de conducere a acţiunilor militare ale Armatei Roşii în cazul unui război defensiv lipsea cu desăvârşire.

Jukov însuşi descria situaţia astfel:

> În primăvara anului 1941, studiind starea lucrurilor, s-a dovedit că Marele Stat-Major, precum şi comisarul poporului pentru Apărare şi comandanţii trupelor de diferite tipuri şi arme nu şi-au pregătit în caz de război puncte de comandă, de unde ar fi putut să comande forţele armate, să transmită rapid la trupe directivele Cartierului General, să primească şi să prelucreze datele din rapoartele de la trupe. Înainte de război s-a pierdut timpul în loc să se construiască puncte de comandă (*Amintiri şi reflecţii*, pp. 218-219).

Când se vorbeşte despre victorii, marele comandant militar spune: eu am presupus, eu am prevăzut, eu am ştiut, eu am decis, eu am cerut, eu am insistat, eu am susţinut. În schimb, când vine vorba de erori şi ratări, de neglijenţă criminală, acelaşi geniu strategic utilizează forma impersonală: o entitate neînsufleţită şi imaterială a pierdut vremea în loc să construiască punctele de comandă. Armata Roşie nu avea un sistem de conducere pentru cazul unui război de apărare şi pentru aceasta, evident, cineva era vinovat, dar în niciun caz şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, care răspundea personal de sistemul de conducere.

Erau oare vinovaţi predecesorii lui Jukov? Fără îndoială. Însă ei nu erau consideraţi nici genii, nici sfinţi. În schimb, pe 13 ianuarie 1941, şef al Marelui Stat-Major a fost numit un strateg aproape sfânt, care abia în primăvară şi-a dat seama că nu are nici loc pentru şofer, nici volan, nici pârghii, nici pedale.

Dacă marele geniu strategic s-a dumirit abia în primăvara anului 1941 că Marele Stat-Major nu are punct de comandă în cazul unui război de apărare, înseamnă, presupun, că sus-numitul geniu a dat imediat dispoziţie să fie construit. Vai, iar m-am înşelat! Uşor de zis: nu există punct de comandă, înseamnă că trebuie construit. Geniul e altfel. Înainte de a întreprinde ceva, el

trebuie să se gândească, să se gândească şi iar să se gândească. Săptămâni şi luni în şir.

Subalternii îi aminteau lui Jukov: trebuie să construim punctul de comandă! Însă Jukov le interzicea. Subalternii insistau, iar Jukov le interzicea din nou. Dar nu pur şi simplu, ci categoric.

În 1941, mareşalul Uniunii Sovietice A.M. Vasilievski era general-maior la Biroul Operativ al Marelui Stat-Major. Fără a menţiona vreun nume (dar noi ştim cine răspundea personal de punctul de comandă al Marelui Stat-Major), Vasilievski descrie astfel situaţia creată:

> În ciuda tuturor insistenţelor noastre, înainte de război nu ni s-a permis nici măcar să organizăm un punct de comandă subteran, o încăpere de lucru subterană. Abia în prima zi a războiului, aproximativ când a început mobilizarea – iar mobilizarea, oricât de straniu ar suna, a fost anunţată la ora 14 pe 22 iunie, adică după douăsprezece ore de la izbucnirea războiului –, în curtea clădirii Comisariatului Poporului pentru Apărare au început să scurme pământul, să sape un adăpost (*Znamia*, 1988, nr. 5, p. 90).

În ianuarie 1941 genialul Jukov a venit la conducerea Marelui Stat-Major. În primăvară şi-a dat seama că nu are punct de comandă, dar, câtă vreme războiul nu începuse, el nu s-a ocupat de crearea, dezvoltarea şi perfecţionarea sistemului de conducere a trupelor – cu alte cuvinte, nu şi-a îndeplinit sarcinile directe de serviciu.

3

Concomitent cu crearea sistemului de conducere a Armatei Roşii, Jukov trebuia să pregătească planurile războiului de apărare. Nu era nevoie de multe planuri. Trebuia doar să schiţeze pe hartă planul general: ce intenţionăm să facem în cazul unui atac al inamicului. Apoi să distribuie misiunile de luptă: cine şi ce trebuie să facă în cazul atacului inamicului şi imediat înainte de acest atac.

Dacă Armata Roşie se pregătea pentru un război de apărare, fiecărui comandant – de la comandantul de regiune militară în jos – trebuia doar să i se precizeze misiunea de luptă, să i se spună *ce* are de făcut. La întrebarea *cum*, fiecare comandant şi statul său major trebuiau să caute răspunsurile adecvate.

Fiecare comandant şi statul său major trebuiau să-şi întocmească singuri planurile de apărare.

Din păcate, Armata Roşie nu se pregătea pentru un război de apărare pe teritoriul său, ci pentru un altfel de război. De aceea, tuturor comandanţilor şi statelor-majore li s-a interzis întocmirea vreunui plan în caz de război. Şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, a luat frâiele în mâinile sale. Marele Stat-Major, sub conducerea lui Jukov, a trebuit să întocmească planurile atât pentru corpul superior de comandă, cât şi pentru toate eşaloanele inferioare ale structurii de comandă.

În caz de război, regiunile militare de frontieră se transformau în fronturi. Frontul este un grup de armate. Marele Stat-Major a pregătit planuri detaliate ale acţiunilor militare pentru fiecare front, fiecare armată, corp de armată, divizie, regiment. Toate aceste planuri au fost puse în aşa-numitele „plicuri roşii". Fiecare comandant, de la comandantul de regiment în sus, avea în seif „plicul roşu", fără să aibă vreo idee despre conţinutul acestuia.

În caz de pericol, trebuia să sosească de la Marele Stat-Major ordinul de deschidere a plicurilor. La primirea ordinului, fiecare comandant trebuia să deschidă „plicul roşu" şi să acţioneze în conformitate cu indicaţiile conţinute în el.

Întocmirea planurilor a presupus un volum uriaş de muncă. Cu toate acestea, acţiunile Armatei Roşii pe 22 iunie 1941 au fost dovada haosului şi anarhiei complete. S-a creat impresia că absolut nimeni, de la soldatul de rând până la Jukov şi Stalin, nu ştia ce trebuie să facă.

Aşadar, a avut sau nu Armata Roşie planuri de război? A avut. Mareşalul Uniunii Sovietice A.M. Vasilievski explică:

> Se înţelege, planuri operative au existat, şi încă destul de bine concepute, la fel ca şi planurile de mobilizare. Planurile pentru mobilizare au fost detaliate efectiv pe fiecare unitate, inclusiv cele mai mici unităţi din spatele frontului, de genul unor depozite oarecare şi echipe de gospodărire… Problema noastră nu a fost lipsa planurilor, ci imposibilitatea realizării lor în contextul care s-a creat (*Znamia*, 1988, nr. 5, p. 82).

Dacă ar fi să-l credem pe Vasilievski sau pe oricare dintre comandanţii militari sau academicienii noştri, rezultă următoarele. Cel mai mare strateg al secolului XX, G.K. Jukov, a întocmit planurile respingerii agresiunii. Planurile erau de-a dreptul excepţionale. Însă ele aveau un mic neajuns: în cazul unei agresiuni, erau imposibil de îndeplinit.

Imaginaţi-vă cel mai mare specialist din lume în stingerea incendiilor. Acesta întocmeşte un plan de stingere a unui eventual incendiu în casa dumneavoastră, incredibil de frumos şi de elegant. Toată lumea admiră planul, dar el are un foarte mic cusur: în caz de incendiu, planul nu e bun de nimic. În rest, acest document constituie un model de imitat şi motiv de invidie pentru vecini.

Aşa este şi planul întocmit de Jukov pentru apărarea Patriei. Este ca o anecdotă din categoria „N-am făcut-o intenţionat”. Trebuie să ai într-adevăr un talent fenomenal şi capacităţi supranaturale pentru a concepe un plan de apărare a ţării care este imposibil de utilizat pentru apărarea ei. Şi ne macină curiozitatea: arătaţi-ne şi nouă acest plan! Ni se răspunde: planul lui Jukov este cel mai mare secret de stat al Uniunii Sovietice. La această afirmaţie replicăm cu delicateţe: păi Uniunea voastră Sovietică a putrezit şi s-a năruit. Şi ce dacă, răspund păstrătorii secretelor, oricum este interzis să arătăm cuiva planul.

Situaţia devine cu adevărat ridicolă dacă ne amintim poveştile lui Jukov însuşi, cum a ghicit el în ianuarie 1941 tot planul german „Barbarossa”. Aţi mai auzit vreodată aşa ceva? Geniul nostru strategic, de la o distanţă de o mie cinci sute de kilometri a văzut cât se poate de clar toate statele-majore germane, toate seifurile lor, toate documentele pe care le conţineau. Apoi, bazându-se pe rezultatele clarviziunii sale, acelaşi geniu şi-a întocmit propriile planuri, care s-au dovedit absolut inutile pentru respingerea atacului Germaniei.

4

Jukov însuşi ştia că planul său de respingere a agresiunii era bun pentru orice, pentru orice evoluţie a evenimentelor, numai pentru scopul pentru care fusese întocmit, nu. De aceea Jukov nici nu a încercat să-şi pună în aplicare planul de apărare a ţării. Citiţi memoriile lui Jukov. El povesteşte că presimţea apropierea războiului. Dacă e aşa, pune-ţi în aplicare planul genial, dă ordin tuturor comandanţilor să deschidă „plicurile roşii”! Însă Jukov nu se grăbea.

Iată ce povesteşte Jukov:

> Încercaţi să înţelegeţi în ce stare eram eu şi Timoşenko. Pe de o parte, neliniştea ne rodea sufletele, întrucât am văzut din rapoartele regiunilor militare că inamicul ocupă poziţii de plecare la atac, iar trupele noastre, din cauza îndărătniciei lui Stalin, nu erau pregătite; pe de altă parte, încă mai aveam încredere, chiar dacă

foarte slabă, în capacitatea lui Stalin de a evita războiul în 1941. În starea aceasta ne-am aflat până în seara de 21 iunie, când informaţiile dezertorilor nemţi ne-au alungat definitiv această iluzie (*VIJ*, 1995, nr. 3, p. 41).

Aşadar, în seara de 21 iunie 1941 Jukov nu şi-a mai făcut iluzii. A înţeles: este război! Atunci de ce nu şi-a pus în aplicare genialul plan?

Din ţară au început să curgă în valuri comunicatele: duşmanul bombardează aerodromurile, artileria inamicului a deschis tirul în rafale, submarinele minează căile de acces către porturile şi bazele noastre, grupele de diversionişti ale inamicului cuceresc podurile de la frontieră, iar pe aceste poduri pătrund pe teritoriul nostru avalanşe de tancuri! Ce trebuia să facă Jukov, primind aceste comunicate? E limpede. Să pună în aplicare planul de respingere a agresiunii! Însă el se încăpăţânează să nu facă acest lucru. Jukov l-a descris pe Stalin ca dezorientat, neajutorat, greu de cap, iar pe sine calm, inteligent şi cu mintea trează. Dacă lucrurile stăteau chiar aşa, atunci în primele clipe ale războiului Jukov trebuia în primul rând să-l calmeze pe tovarăşul Stalin: avem un plan de război! Nu trebuie decât să-l punem în aplicare!

Este interesant totuşi că nici după un sfert de secol, când genialul comandant militar îşi crea nemuritoarea capodoperă, el nu a încetat să se justifice şi să arunce vina asupra lui Stalin – adică: eu aveam planul apărării ţării şi voiam să-l pun în aplicare, dar m-a împiedicat Stalin. Nu există asemenea justificări, cum nu există niciun fel de menţiuni referitoare la existenţa vreunui plan de război. În momentul izbucnirii războiului, şeful Marelui Stat-Major fie a fost surprins fără planuri, fie pur şi simplu a uitat că le are.

Jukov nu şi-a amintit de planurile sale în momentul izbucnirii războiului şi nu şi-a amintit de ele nici după câteva decenii de la terminarea războiului, când lucra la epocala sa capodoperă.

Au fost publicate mii de cărţi şi articole ale participanţilor la acele evenimente, dar niciun mareşal, niciun general sau amiral, niciun ofiţer, niciun istoric-cercetător nu a afirmat că Jukov sau altcineva a dat ordin să se pună în aplicare nişte planuri elaborate anterior şi să se acţioneze conform instrucţiunilor conţinute în „plicurile roşii”. Niciun comandant de front, de flotă, armată, flotilă, niciun comandant de corp de armată, de divizie, de brigadă sau de regiment nu a primit *vreodată* ordin să deschidă „plicul roşu”.

În *Spărgătorul de gheaţă* am scris că nu au existat planuri de respingere a agresiunii şi că, în schimb, a existat un plan de atac prin surprindere asupra Germaniei şi de cucerire a Europei. Denumirea de cod a operaţiunii era „Furtuna”. Planul a fost conceput în detaliu. El trebuia pus în aplicare imediat ce comandanţii fronturilor şi armatelor primeau un semnal scurt: „Furtuna”.

A existat oare în realitate planul „Furtuna”? A fost stabilit vreodată acest semnal? Sau sunt doar nişte fantezii de-ale mele?

Ministerul Apărării Rusiei nu poate nega existenţa acestui semnal. Totuşi, i-a dat o altă explicaţie:

> Semnalul „Furtuna” a fost într-adevăr stabilit, dar însemna cu totul altceva. La primirea lui, comandanţii de divizii ale armatelor de acoperire trebuiau să deschidă „plicurile roşii”. Acestea conţineau ordinele cu măsurile care trebuiau luate pentru ocuparea poziţiilor de luptă în vederea respingerii atacului inamicului, în cazul unei agresiuni (*Krasnaia zvezda*, 30 iulie 1993).

Dacă ar fi să credem explicaţiile Ministerului Apărării, am fi puşi într-o mare încurcătură. Situaţia este foarte bizară. Fiecare comandant avea un „plic roşu”, era stabilit semnalul „Furtuna” la primirea căruia comandanţii trebuiau să deschidă aceste „plicuri roşii”. Se pune întrebarea: când a fost transmis trupelor semnalul „Furtuna”? Când a pus în aplicare marele Jukov planurile de război, trimiţând acest semnal? Răspuns: niciodată.

Cheia tuturor planurilor era la Jukov. Era suficient ca el să dea semnalul şi toţi comandanţii ar fi deschis „plicul roşu”, toţi şi-ar fi coordonat acţiunile după un plan dinainte elaborat. Însă Jukov nu a dat semnalul. „Plicurile roşii” au rămas tot în seifuri. Fiecare comandant a acţionat de capul lui. Evident, rezultatul a fost haosul care a dus la cea mai catastrofală înfrângere din istoria universală. Dezastrul din 1941 a atras după sine o serie de consecinţe, printre care şi dezmembrarea Uniunii Sovietice.

Propaganda oficială a Kremlinului a aruncat cu munţi de noroi în corpul de comandă al Armatei Roşii. Suntem îndemnaţi să credem că toţi comandanţii Armatei Roşii au fost laşi, proşti şi leneşi. La cererea Ministerului Apărării din Rusia, nu ştiu care om de ştiinţă de la Universitatea din Tel Aviv a efectuat chiar un studiu special şi a calculat cu precizie ştiinţifică procentul de idioţi din rândul comandanţilor Armatei Roşii.

Vă propun să ne imaginăm în postura acelor nefericiţi. Să încercăm să

privim lumea de sub cozoroacele chipielor lor. Comandanţilor sovietici de regimente, brigăzi, divizii, corpuri, armate şi fronturi li se interzisese în mod categoric să elaboreze orice fel de planuri pentru un eventual război. Pentru toţi gândea Jukov. Planurile veniseră de la Marele Stat-Major şi se aflau la păstrare în plicuri sigilate, asemenea celor mai mari secrete de stat. Ce a plănuit Jukov acolo nimeni nu avea voie să ştie până la izbucnirea războiului. Şi iată că războiul izbucneşte. Nu aveţi un plan propriu. Nu din vina dumneavoastră. Pentru a deschide „plicul roşu" aveţi nevoie de aprobarea aceluiaşi Jukov, dar aprobarea nu vine. Pentru deschiderea plicului din proprie iniţiativă veţi fi împuşcat. În această situaţie este întreaga Armată Roşie. Sute de mii de comandanţi nu au niciun fel de planuri şi sunt ucişi degeaba. Nu au avut nici timpul, nici posibilitatea să se înţeleagă în privinţa unor acţiuni comune, dar nici nu aveau dreptul să facă acest lucru. Pentru a organiza acţiuni coordonate ale întregii armate există Marele Stat-Major, dar acesta nu şi-a îndeplinit misiunea, motiv pentru care cei mai buni comandanţi, cele mai bune state-majore şi unităţi militare ale Armatei Roşii au pierit în mod inutil la graniţă. Şi iată că după moartea lor toţi aceşti comandanţi sunt împroşcaţi cu noroi, sunt făcuţi proşti şi se calculează procentul de idioţi din rândurile lor.

Din rea-voinţă, din prostie sau de frică, Jukov *a uitat* să dea ordinul de deschidere a plicurilor. În felul acesta el a lăsat Armata Roşie fără planuri; prin urmare, a expus-o dezastrului.

6

Fără disciplină nu există armată. Disciplina reprezintă fundamentul şi carcasa de oţel a forţelor armate. Deseori disciplina militară poate fi oarbă. În război, de cele mai multe ori, disciplina oarbă este justificată. Sunteţi comandant, dar nu aveţi dreptul să vă dezvăluiţi planul propriu. De aceea, zeci, sute, mii şi chiar milioane de oameni sunt nevoiţi să execute ordinele dumneavoastră fără a le înţelege sensul. Pur şi simplu le daţi dispoziţii ce să facă, fără să le explicaţi de ce. Disciplina poate fi sinucigaşă dacă trupele primesc ordine prosteşti.

Înainte de război, şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, a dat destule ordine care au paralizat complet Armata Roşie: nu doborâţi avioanele inamicului! Să fie luate cartuşele şi proiectilele de la regimentele şi diviziile din primele linii! Ca să nu existe cazuri de foc de artilerie accidental, să fie luate

închizătoarele tunurilor şi predate la depozite! Să fie deminate podurile de la frontieră! Nu răspundeţi la provocări! Pentru încercarea de a trage în avioanele distrugătoare germane, toţi vinovaţii vor fi deferiţi tribunalului militar!

Felul în care erau respectate ordinele lui Jukov era urmărit cu foarte mare vigilenţă de tovarăşii de la NKVD şi NKGB. În martie 1941 (când Jukov era deja şef al Marelui Stat-Major), toată conducerea flotei era cât pe ce să fie împuşcată pentru că apărarea antiaeriană a flotei a deschis focul asupra avioanelor distrugătoare germane. Jukov nu a făcut nimic pentru a-i scuza pe comandanţii flotei şi pentru a revoca ordinul de a nu doborî avioanele. Dimpotrivă, tovarăşii din NKVD au formulat acuzaţiile împotriva conducerii flotei în urma unui referat al lui Jukov, care cerea să fie pedepsiţi exemplar toţi cei care trag fără ordin. După război, Jukov şi-a justificat comportamentul într-un mod cel puţin surprinzător: ne temeam să nu provocăm un război, nu voiam să-i dăm lui Hitler motiv să ne atace. Ei, şi ce-i cu asta? Nu-i dădeaţi motiv lui Hitler, dar putea lucrul ăsta să-l oprească? L-a oprit?

Armata Roşie a fost nevoită să se supună orbeşte ordinelor lui Jukov, dar care este diferenţa dintre provocare şi război? Să presupunem că sunteţi comandantul unui regiment de aviaţie. Aerodromul vostru este bombardat. Dacă aţi şti că sunt bombardate toate aerodromurile, v-ar fi cât se poate de clar: e război. Dar nu aveţi de unde să ştiţi. În aceste clipe vedeţi doar aerodromul vostru şi numai cele o sută de avione ale voastre arzând. Şi fiecare din milioanele de soldaţi şi ofiţeri de la graniţă a putut vedea numai un mic fragment din ceea ce s-a întâmplat. Ce-a fost asta? Provocare. Sau nu? Începeţi să trageţi, dar ulterior se dovedeşte că inamicul a întreprins nişte acţiuni provocatoare numai în sectorul dumneavoastră. Ce o să păţiţi de la Jukov şi călăii din NKVD?

Ordinele marelui Jukov şi disciplina militară cereau trupelor să nu răspundă la provocări. Întreaga armată a respectat ordinul. Întreaga armată a evitat să răspundă la provocări. Pe 22 iunie, diviziile din primele linii au predat fără luptă podurile de la graniţă numai pentru a executa ordinul geniului strategic de a nu răspunde la provocări. Ah, nătărăilor – ne indignăm noi –, nu v-aţi dat seama că a început războiul?

Suntem revoltaţi de acţiunile soldaţilor care au executat ordinul lui Jukov, dar de ce nu ne revoltă acţiunile lui Jukov, cel care a dat aceste ordine?

Soldaţii de la graniţă chiar nu şi-au dat seama că a izbucnit războiul? Nu, nu şi-au dat seama. Ei aveau un ordin. Nu aveau nicio altă informaţie la dispoziţie. Propun să-i considerăm pe toţi nişte idioţi. În schimb, la Marele Stat-Major trona un mare strateg, care poseda toate informaţiile şi ştia încă din seara de 21

iunie că a doua zi începe războiul. După spusele sale, i s-au risipit şi ultimele iluzii. Cu toate acestea, nu se ştie de ce, acesta nu şi-a pus în aplicare planul de război. Pe acesta propun să-l considerăm un gânditor excepţional.

7

Se gândea oare Jukov ce va face el la începutul războiului? Poate că se gândea, dar nu a reuşit să găsească o soluţie. Toate acţiunile lui Jukov din primele minute, ore şi zile ale războiului poartă amprenta improvizaţiei. Sunt acţiuni neplanificate, nici măcar gândite în prealabil.

Înainte de atacul german, Jukov a bombardat armata cu interdicţii de a folosi armamentul. Chiar şi pe 22 iunie 1941, la ora 0 şi 25 de minute a fost transmisă trupelor Directiva nr. 1: „Misiunea trupelor noastre este să nu răspundă la nicio acţiune provocatoare…" – directiva a fost semnată de mareşalul Timoşenko şi de generalul de armată Jukov. Ea se încheia cu un ordin categoric: „Nu se vor lua niciun fel de alte măsuri fără dispoziţie specială în acest sens".

Este un fapt verificat de experienţa seculară: mai bine să faci pe prostul, decât pe deşteptul. Mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko nu a declarat niciodată că în seara de 21 iunie 1941 şi-ar fi dat, chipurile, seama că războiul este inevitabil. De aceea, nu avem nicio pretenţie de la mareşalul Timoşenko.

În schimb, Jukov făcea mereu pe deşteptul, motiv pentru care, cu o consecvenţă de invidiat, nimerea în situaţii penibile. El însuşi a declarat că pe 21 iunie i s-ar fi risipit toate iluziile şi că ar fi înţeles: e război! Confesiunea lui Jukov a fost publicată în organul de presă oficial al Ministerului Apărării, *Voenno-istoriceskii jurnal*. Aşadar, dându-şi seama în seara de 21 iunie 1941 că începe războiul, la ora 0 şi 25 de minute, pe 22 iunie, expediază trupelor ordinul să nu răspundă la provocări şi să nu ia niciun fel de măsuri.

Un om inteligent ar fi povestit aşa ceva? Un om cu scaun la cap ar fi dat ordin trupelor să nu răspundă la provocări *după* ce a înţeles că nu e vorba de provocări, ci de o invazie a inamicului?

Directiva nr. 1 a fost transmisă statelor-majore ale regiunilor militare, acolo a fost descifrată şi, pe baza ei, a început redactarea dispoziţiilor pentru statele-majore ale armatelor. Au fost cifrate, expediate. Statele-majore ale armatelor le-au primit, le-au descifrat, le-au citit şi au început să redacteze dispoziţii pentru statele-majore ale corpurilor de armată… Când au ajuns la trupe înţeleptele

indicaţii ale lui Jukov, aerodromurile ardeau de mult, săreau în aer depozitele de muniţii, fumegau rezervoarele de carburanţi, tancurile germane striveau cu şenilele diviziile sovietice din primele linii, iar trupelor noastre le-au fost aduse la cunoştinţă ordinele categorice ale celui mai mare comandant militar al secolului XX: nu răspundeţi la provocări! Nu luaţi nicio măsură în absenţa unei dispoziţii speciale!

Directiva nr. 1 a reprezentat în esenţă condamnarea la moarte a Armatei Roşii: nu vă împotriviţi când se trage în voi!

Dacă ar fi avut un dram de minte, generalul care a semnat acest document delirant ar fi trebuit să facă pe prostul: da, am semnat ceva de genul ăsta pentru că nu prea am priceput care era situaţia. Dar strategul nostru a ales să facă pe deşteptul: eu am fost primul care a înţeles că a izbucnit războiul. Mi-am dat seama încă din seara de 21 iunie, dar prostănacul de Stalin refuza să priceapă situaţia inclusiv pe 22 iunie.

Nu-l putem crede pe Jukov. El a înţeles că nu era vorba de o provocare, ci de un război, iar *după asta* dă ordin trupelor să nu răspundă la provocare. De ce?

Dacă ar fi să credem poveştile lui Jukov, se ivesc câteva întrebări şi pentru conducătorii noştri. Ştiaţi că Jukov a dat un ordin criminal care a dus Armata Roşie la pieire. Atunci de ce îl ridicaţi în slăvi?

Ca să nu ajungem la astfel de acuzaţii, cel mai bine ar fi să nu luăm în serios scornelile lui Jukov, nici noi, nici conducătorii noştri.

Stalin ne este zugrăvit ca un laş, care nu a făcut nimic în momentul izbucnirii războiului; Jukov apare ca un înţelept care a expediat directive către trupe. După părerea mea, e mai bine să nu faci nimic, decât să trimiţi *asemenea* directive.

8

Jukov ar fi trebuit ori să nu dea asemenea ordine, ori să creeze un sistem de conducere care să-i permită anularea tuturor interdicţiilor privind utilizarea armamentului în momentul izbucnirii războiului sau, şi mai bine, înainte de izbucnirea acestuia. Trebuia să născocească un semnal oarecare, unul care să poată ajunge imediat la toate trupele.

Orice armată trece în apărare fără ordine speciale, întocmai ca o santinelă în post care respinge atacul fără să aştepte dispoziţii suplimentare, semnale sau

directive. Însă Jukov a ordonat foarte strict trupelor să nu deschidă focul, să nu intre în luptă. Dacă ai instituit atâtea interdicţii, binevoieşte atunci să alegi un cuvânt scurt, sonor – de pildă „Acoperire”, „Safir”, „Taiga” –, stabilind în prealabil semnificaţia acestuia, pentru ca toţi subordonaţii să ştie: dacă acest cuvânt este transmis de către şeful Marelui Stat-Major, înseamnă că toate interdicţiile se anulează. Acest semal permite utilizarea armamentului. El înseamnă *război*!

Cu un an în urmă, şeful Marelui Stat-Major Jukov jelea public viitoarele victime. Din acel moment el şi-a „închinat toată viaţa războiului ce urma să vină”. Timp de cinci luni, stând în fotoliul de şef al Marelui Stat-Major, s-a gândit la război, dar nu i-a venit în minte un cuvânt scurt pentru cazul când va avea nevoie să înştiinţeze ţara şi armata de izbucnirea războiului. N-a fost de ajuns că Jukov a lăsat întreaga armată fără vreun plan, dar a mai şi *impus interdicţia de a întreprinde acţiuni militare*. Şi asta n-a fost tot. În momentul izbucnirii războiului, Jukov *a uitat* să anuleze interdicţiile impuse de el. Jukov explică dezastrul din anul 1941 prin faptul că „duşmanul a fost mai puternic”, „trupele erau instabile psihic, intrau în panică şi dezertau”.

Jukov povestea mereu despre Stalin că era prost şi laş. În zorii zilei de 22 iunie 1941, Stalin încă nu credea că începuse războiul. În schimb, înţeleptul Jukov înţelegea: e război. Dacă înţelegi, dă alarma! Apasă toate butoanele! Pune sirenele în funcţiune! Trimite telegrame cifrate pe toate canalele către comandanţii fronturilor şi armatelor şi urlă în telefon pe şleau să deschidă „plicurile roşii”! Transmite subordonaţilor cum vezi tu situaţia! Ei, nătărăii, nu pricep că a început războiul, dar tu eşti un geniu! Anunţă-i odată că s-a terminat cu pacea!

Însă Jukov nu face nimic. Atunci explicaţi-mi şi mie, cine are nevoie de înţelepciunea lui Jukov, dacă această înţelepciune nu iese dintre cei patru pereţi ai cabinetului său de la Kremlin? Ce folos de atâta înţelepciune? Ce folos că Jukov înţelege totul, ştie totul, dar nu comunică trupelor cunoştinţele şi concluziile sale?

Obligaţia comandanţilor de fronturi, flote, armate, flotile, corpuri de armată, divizii, brigăzi, regimente, batalioane, companii şi plutoane este de a comanda trupele pentru a respinge atacurile inamicului. Dar ei nu-şi pot îndeplini obligaţiile, întrucât sunt legaţi de mâini şi de picioare prin ordinul de a nu deschide focul. Obligaţia lui Jukov era să anunţe trupele de izbucnirea războiului. Acţiunile sale nu sunt blocate de nicio interdicţie. Atunci de ce nu-şi îndeplineşte sarcinile?

Jukov a descris aceste prime minute şi ore de război. În cabinetul lui Stalin

intră Molotov şi raportează că a avut o întâlnire cu ambasadorul german care i-a transmis documentele oficiale ale guvernului german cu privire la declaraţia de război faţă de Uniunea Sovietică. Jukov descrie reacţia lui Stalin la primirea veştii, dar nu descrie propria reacţie. Pasămite Jukov ştie de mult că războiul a început, iar acum Molotov a adus confirmarea oficială. Reacţia lui Jukov la cuvintele lui Molotov ar fi trebuit să fie unilaterală şi fulgerătoare. Fiecare secundă pierdută însemna alte poduri, depozite de muniţii şi armament cucerite de inamic. Fiecare minut pierdut însemna alţi kilometri parcurşi de şenilele tancurilor lui Hoth, Guderian, Manstein. Fiecare oră de tergiversări însemna alte sute de avioane incendiate pe aerodromuri, alte sute de mii de tone de sânge vărsat fără rost. De aceea, auzind confirmarea oficială de la Molotov că Germania a declarat război, Jukov trebuia să înşface receptorul telefonului şi să urle: *Război! Război! Război!*

Însă înţeleptul Jukov umblă de colo-colo prin cabinet, spune vorbe înţelepte, dar nu comunică nimic trupelor, care nu au nicio indicaţie în afară de ordinul categoric de a nu lua nicio măsură.

Fără a avea vreo dispoziţie de la Moscova, comandantul Frontului de Vest, generalul de armată Pavlov, la ora 5 şi 25 de minute, riscându-şi viaţa, dă următorul ordin: „Deoarece s-au înregistrat acţiuni militare masive din partea nemţilor, ordon să alertaţi trupele şi să acţionaţi ca în război”.

Ce înseamnă „acţionaţi ca în război”? Atacaţi? Apăraţi-vă? Retrageţi-vă? Iată o situaţie concretă: un pod din zona de frontieră. S-a dat ordin să se acţioneze ca în război. Înseamnă că podul trebuie apărat? Sau că trebuie aruncat în aer? Sau că trebuie folosit pentru deplasarea unui batalion de cercetaşi din diviziile noastre de tancuri pe teritoriul inamicului?

Ordinul de a acţiona ca în război însemna că fiecare poate să acţioneze cum crede de cuviinţă. A rezultat un haos total. Fiecare comandant dădea propriile ordine fără să aibă nici cea mai vagă idee despre ce fac vecinii săi: atacă, se apără, dezertează sau se ascund prin păduri. Această situaţie are un nume ameninţător: pierderea controlului.

Aşa s-a întâmplat nu numai în Regiunea Militară Specială Vest, ci şi în toate celelalte.

Unele trupe se retrăgeau, cu sau fără ordinul comandanţilor lor. Altele s-au grupat în apărare. Printre acestea – Divizia 99 Puşcaşi, pe care generalul-maior A.A. Vlasov, înainte de război, a făcut-o cea mai bună divizie din Armata Roşie. Soldaţii lui Vlasov şi-au apărat patria până la moarte. Divizia 99 Puşcaşi a fost prima din Armata Roşie care a fost recompensată cu o medalie de luptă. Acest lucru s-a întâmplat pe 22 iulie 1941.

Alţii au trecut hotărâţi la atac. De exemplu, vasele de război ale Flotilei Dunării au debarcat un puternic desant pe malurile româneşti şi au arborat steagurile roşii ale eliberării pe toate clopotniţele.

Toate acestea în ansamblul lor înseamnă haos. De aici nu putea ieşi nimic bun. Şi nici nu a ieşit.

Am fost educaţi să ne batem joc de ordinul generalului Pavlov: prostănacul a dat un ordin pe care fiecare putea să-l interpreteze după bunul-plac. Noi însă nu vom râde de Pavlov. Pavlov a dat dovadă de iniţiativă. Pavlov, ignorând ordinele şi directivele lui Jukov, a decis să răspundă la provocări! Generalul de armată Pavlov Dmitri Grigorievici, fără a avea împuternicire în acest sens, fără să ştie că Germania declarase război Uniunii Sovietice, a declarat în mod individual război Germaniei. În ordinul său, comandantul Frontului de Vest, generalul de armată Pavlov, a spus esenţialul: este război. Luptaţi care şi cum ştiţi. *Eu vă permit să luptaţi!*

Ce altceva ar fi putut să le ordone? Să atace? Imposibil, celelalte fronturi se retrag. Să se retragă? Dar poate că celelalte fronturi se apără. Necunoscând situaţia de pe celelalte fronturi şi neavând dispoziţii de la Moscova, Pavlov le-a permis pur şi simplu trupelor sale să lupte, fără să le spună în mod concret cine şi ce să facă.

Puteţi să râdeţi de Pavlov şi de ordinul lui cât vreţi, dar amintiţi-vă că genialul Jukov şedea la Moscova, ştia că a început războiul şi nu dădea niciun ordin. Ultimul lucru pe care trupele l-au auzit de la el a fost: *Nu răspundeţi la provocări!*

Imaginaţi-vă în postura de comandant al unei divizii din imediata apropiere a graniţei. Aveţi două ordine: unul de la Jukov, să nu reacţionaţi la atacurile armatei germane care vă striveşte soldaţii cu şenilele, trage în ei cu proiectile şi lansează bombe, celălalt ordin de la Pavlov, să acţionaţi ca în război! Care dintre aceste ordine, dumneavoastră, comandant de divizie, îl consideraţi criminal? Pe nemernicul autor al cărui ordin l-aţi împuşca întocmai ca pe un câine turbat?

9

Cu ce se ocupa în aceste minute şi ore marele nostru strateg Jukov?

El scria o directivă indicând trupelor ce au de făcut. A fost o ruşine.

Instruirea comandanţilor regiunilor militare, armatelor, corpurilor de

armată, diviziilor, brigăzilor şi regimentelor trebuia făcută înainte de război. În momentul izbucnirii acestuia trebuia doar să transmită executanţilor „semnalul”. În orice subunitate, unitate şi mare unitate acţiunile care trebuie întreprinse în situaţii extreme se dezbat din timp. Când se creează situaţia extremă, comandantul dă ordine foarte scurte, „La arme!”, „La luptă!”, iar fiecare este dator să ştie ce are de făcut. Acest lucru este valabil peste tot, la toate nivelele, începând cu plutonul. Nu şi pentru Jukov.

De ce scrie Jukov o directivă? Doar fiecare comandant sovietic ţine deja în mâini „plicul roşu”, fără a îndrăzni să-l deschidă. Trebuie doar să le dea permisiunea. Dar Jukov nu le-o dă. El compune instrucţiuni noi.

Pe 1 ianuarie 1941 el a aruncat o privire pe hartă şi ghiceşte imediat planul german de război. Apoi, timp de aproape o jumătate de an, a întocmit nişte planuri care, în cazul unei agresiuni a inamicului, nu puteau fi utilizate. Şi iată că pe 22 iunie suntem atacaţi prin surprindere, iar marele strateg a decis să redacteze o directivă pentru trupe. El a decis să le explice comandanţilor de fronturi şi armate ce anume trebuie să facă în cazul unui atac care deja avusese loc.

În cartea sa Jukov afirmă:

> Pe 22 iunie, la ora 7 şi 15 minute, Directiva nr. 2 a comisarului poporului pentru Apărare a fost transmisă regiunilor militare. Însă din punctul de vedere al raportului de forţe şi al contextului creat ea s-a dovedit nerealistă, de aceea nici nu a fost tradusă în fapte (*Amintiri şi reflecţii*, p. 248).

Putea să scrie simplu: Directiva nr. 2. Dar Jukov precizează: Directiva nr. 2 a comisarului poporului pentru Apărare. Prin aceasta Jukov se spală pe mâini de orice răspundere, pe care o pasează elegant comisarului poporului pentru Apărare, mareşalului Uniunii Sovietice S.K. Timoşenko. Toată lumea ştie că orice directivă a comisarului poporului este redactată de către şeful Marelui Stat-Major. În cazul de faţă, directiva nu numai că a fost semnată de Jukov, dar e şi scrisă de mâna lui.

Surprinzător este şi faptul că textul primului document al războiului, care pe deasupra a fost scris de marele strateg cu propria mână, nu este reprodus în memoriile lui Jukov. Aflăm doar că directiva era nerealistă şi inutilizabilă, adică prostească.

*

Ni se aminteşte în mod constant că „Jukov şi-a pus amprenta personalităţii şi a talentului său de comandant pe desfăşurarea şi deznodământul celor mai importante operaţiuni strategice ale forţelor armate sovietice”. Foarte adevărat. Pecetea personalităţii lui Jukov şi a marelui său talent de comandant militar se află pe înfrângerea dezastruoasă a Armatei Roşii în iunie 1941. Şi această pecete este de neşters.

Capitolul 12

În ţeapă!

Planul respingerii agresiunii hitleriste avea un caracter contraofensiv. La baza pregătirii operaţiunilor iniţiale a stat ideea unui puternic atac de răspuns cu trecerea ulterioară la un atac decisiv pe tot frontul. Acestui plan i se subordona tot sistemul desfăşurării strategice a Forţelor Armate. Apărarea strategică şi alte variante de acţiuni practic nu au fost discutate.

Ministrul Apărării URSS, mareşalul
Uniunii Sovietice D.T. Iazov, *VIJ*, 1991, nr. 5,
p. 13

1

Jukov declară că pe 22 iunie 1941, la ora 7 şi 15 minute, Directiva nr. 2 a fost transmisă regiunilor militare.

Marele geniu s-a înşelat.

Voenno-istoriceskii jurnal (1991, nr. 4) a publicat copia în facsimil a Directivei nr. 2, pe care Jukov a scris-o în dimineaţa zilei de 22 iunie 1941. Este o bucată de hârtie mâzgălită cu un scris ilizibil, plină de ştersături. Pe ea sunt o mulţime de corecturi. Înainte de orice, documentul trebuia să aibă parafa „Secret”. Jukov scrie: „Cifrat”. Taie. Scrie „Secret”. Urmează apoi lista adreselor destinatarilor: „Consiliilor militare RML, Nord…”. Jukov taie imediat cuvântul neterminat „Nord”, în locul căruia scrie: „RMS Prib, RMS Vest, RMS Kiev, RM Od”.

Explicaţia este următoarea: pentru a ataca Germania, Ungaria şi România, Regiunile Militare Speciale Pribaltica, Vest şi Kiev fuseseră transformate în secret, încă pe timp de pace, în Fronturile Nord-Vest, Vest, respectiv Sud-Vest. Acest lucru putea fi comunicat numai în momentul declanşării atacului asupra

Germaniei, Ungariei şi României. Până atunci, de ochii lumii, fronturile noastre desfăşurate continuau să se numească paşnic regiuni militare. Jukov voia să adreseze directiva consiliilor militare ale fronturilor, dar şi-a amintit că ofensiva noastră nu începuse încă, iar informaţia că fronturile fuseseră deja create nu putea fi comunicată prin niciun document secret. De aceea Jukov taie adresarea neterminată către consiliul militar al Frontului de Nord-Vest şi al altor fronturi şi se adresează consiliilor regiunilor militare. Apoi, după ce a terminat de redactat documentul, a mai adăugat o adresă între două rânduri, cu litere foarte mici: „O copie pentru comisarul poporului pentru Afaceri Interne”. În cinci luni de reflecţii chinuitoare, Jukov nu s-a învrednicit să alcătuiască lista celor care trebuiau să fie anunţaţi primii în cazul izbucnirii războiului. Lui Jukov nu i-a trecut prin cap că în momentul izbucnirii războiului trebuie să anunţe trupele de la graniţă, trupele de escortă, de pază, operative şi celelate trupe ale NKVD. În ultimul moment şi-a amintit brusc de cekişti şi a inclus instituţia lui Beria printre destinatari.

În schimb, Jukov nu şi-a amintit de comisarul poporului al Flotei Maritime Militare. În Moscova, din clădirea Marelui Stat-Major până în clădirea NKVD Lubianka, o copie a directivei şefului Marelui Stat-Major Jukov este urgent înmânată comisarului poporului pentru Afaceri Interne, Lavrenti Pavlovici Beria, pentru ca Beria să ştie: a început războiul! Comisarului poporului al Flotei Maritime Militare (FMM), amiralului Kuzneţov, nu i se putea *înmâna* o copie a documentului tot de aici, din Moscova. E drept că în partea de jos a hârtiei, sub textul documentului a fost adăugat: „S-a făcut o copie de mână într-un ex. şi a fost înmânată căpitanului de r. 1 Golubiov – pentru CPFM (Semnătura pe verso)”.

În acele minute şi ore critice, această directivă nu a fost transmisă flotei. Ulterior, cineva a transcris de mână mâzgălelile lui Jukov şi a dus directiva la Comisariatul FMM.

Jukov nu şi-a amintit nici de şeful Direcţiei Principale a Apărării Antiaeriene (AA) şi nici de şeful Direcţiei Principale a Forţelor Militare Aeriene (FMA). De aceea, directiva sa nu a ajuns la direcţiile principale ale AA şi FMA. Strategul a uitat pur şi simplu de ei.

În continuare, după enumerarea adreselor destinatarilor, e trecută data şi ora: 22.6.41 – 7.15. Prin urmare, 7.15 nu este ora la care directiva a fost transmisă regiunilor militare. La ora 7 şi 15 minute Jukov abia s-a aşezat să o scrie şi a menţionat ora în colţul din stânga sus. Directiva trebuia compusă, dar cuvintele necesare, ca un făcut, nu-i veneau deloc. Apoi, directiva trebuia trimisă celor care se ocupau cu cifrarea. Aceştia aveau şi ei nevoie de timp

pentru a cifra documentul. După aceea, documentul trebuia trimis la centrul de comunicaţii. Trebuia transmis. Trebuia recepţionat şi descifrat…

Între timp, aerodromurile ardeau de mult. Cekiştii îi arestau pe puţinii aviatori care, pe riscul lor, au reuşit să ridice avioanele de la sol, să lupte şi să se întoarcă teferi pe pământ. Deocamdată la trupe ajunsese doar Directiva nr. 1 a lui Jukov: *Nu răspundeţi la provocări!* Cel care intră în luptă este un provocator. Acesta, chiar acolo pe aerodrom, printre avioanele în flăcări şi muniţiile care sar în aer, este bătut crunt de cekişti, ca să nu le treacă şi altora prin cap să răspundă la provocări.

Câtă vreme în rândul trupelor fiecare face ce-i trece prin cap, Jukov se chinuie să conceapă documentul. Şterge, scrie altceva deasupra, taie din nou, alături scrie cu totul altceva şi cu o săgeată indică unde trebuie inclusă această adăugire în text.

Neavând timpul şi posibilitatea de a aştepta dispoziţiile marelui strateg, comandanţii fronturilor, generalii Kuzneţov, Pavlov, Cerevicenko, Kirponos, au fost constrânşi să-şi depăşească prerogativele şi să încalce interdicţiile criminale ale lui Jukov. Ei au dat propriile ordine: „Acţionaţi ca în război”, ceea ce însemna: conducerea centralizată a Armatei Roşii a fost pierdută. Dintotdeauna tribunalele noastre au calificat astfel de situaţii ca neglijenţă criminală, iar vinovaţii erau condamnaţi la moarte prin împuşcare.

După război, Jukov a dat vina pe Pavlov, Kuzneţov, Kirponos şi pe alţi comandanţi de regiuni militare. Sunt ei într-adevăr vinovaţi?

Dirijorul nu a făcut repetiţii, nu a distribuit notele interpreţilor. Notele erau sigilate şi nimeni nu avea acces la ele. Dirijorul nici măcar nu le-a comunicat ce urmează să interpreteze. A început concertul, iar dirijorul – nicăieri. Fiecare muzician, acţionând ca în război, interpretează ceea ce îi place: unul *Dansul săbiilor*, altul *Moartea lebedei*. Publicul aruncă în ei cu ouă clocite. Şi brusc apare genialul, aproape sfântul dirijor. E înveşmântat în alb din cap până-n picioare. Îşi spune părerea. Aruncă şi el cu ouă clocite în muzicienii săi. Vorbeşte despre insuficienta lor pregătire şi despre faptul că instrumentele sunt de proastă calitate.

Toată lumea îl crede pe dirijorul în alb. I se înalţă un monument, iar cei care au făcut totuşi ceva când Jukov nu făcea nimic sunt pe veci acoperiţi de ruşine.

Aşadar, conducerea Armatei Roşii nu a fost pierdută la nivelul comandanţilor regiunilor militare, ci la nivelul Marelui Stat-Major. Conducerea Armatei Roşii nu a fost pierdută în primele minute ale războiului, ci înainte de începerea acestuia. În primele ore de război Jukov nu a transmis Armatei Roşii niciun ordin din care să reiasă ce trebuie să facă în cazul unui atac prin

surprindere. Prin urmare, Armata Roşie rămăsese fără conducere nu numai în primele clipe ale războiului, ci şi înainte de izbucnirea lui.

2

Jukov mai avea o posibilitate de a anunţa trupele că a început războiul: să declare mobilizarea. Mareşalul Uniunii Sovietice I.H. Bagramian afirmă că înainte de război a existat ordinul de a nu se trage asupra avioanelor germane. Exista şi o explicaţie: se poate deschide focul numai la declararea mobilizării (*Tak şli mî k pobede*, Voenizdat, 1988, p. 46).

Cine răspunde de mobilizare? Marele Stat-Major şi şeful Marelui Stat-Major personal. Mobilizarea este pregătită de Marele Stat-Major şi are loc la decizia organelor superioare ale puterii de stat. Obligaţia şefului Marelui Stat-Major constă în a-i sufla şi a-i aminti acestei puteri: e timpul!

Toată puterea de stat era Stalin. Să-l credem pe Jukov: Stalin s-a speriat şi nu ştia ce să facă. Atunci sugerează-i tu! Manifestă iniţiativă! Ia tăcerea lui Stalin drept aprobare. Dacă nu ai aprobarea lui Stalin, depăşeşte-ţi prerogativele! Aşa cum a făcut generalul de armată Pavlov. El nu a avut dispoziţii de la Moscova şi nici Stalin nu era lângă el. Jukov nu trebuie să urle în receptorul unui telefon mort, nu trebuie să scrie şi să cifreze epistole către Stalin. Jukov se află în cabinetul lui Stalin, unde s-a adunat tot Biroul Politic. Dacă toţi aceşti activişti nu ştiau ce să întreprindă, Jukov trebuia să strige: declar mobilizarea! Este cineva împotrivă? Atât. Cine ar fi avut ceva de obiectat? Dacă ar fi avut, ar fi purtat răspunderea pentru tergiversare. Astfel, răspunderea pentru tergiversarea declarării mobilizării îi rămâne pe vecie lui Jukov.

Orele se scurgeau, iar mobilizarea nu era declarată. Abia după 12 ore de la începutul războiului, din spusele mareşalului Uniunii Sovietice A.M. Vasilievski, a fost anunţată mobilizarea.

Se spune că pe front comandanţii aveau reacţii lente la cele întâmplate. Este adevărat. În schimb, geniul strategic era un model de fermitate şi promptitudine…

Încă un mic amănunt. Ca primă zi a mobilizării a fost anunţată ziua de 23 iunie 1941. Decretul privind mobilizarea, această remarcabilă perlă a gândirii strategice, pregătit personal de Jukov, putea fi înţeles şi astfel: începând cu ziua următoare, puteţi doborî avioanele nemţilor.

Geniul nostru ticluieşte acum un document nou: Directiva nr. 3. Nici textul acesteia nu este reprodus în cartea sa. Are un motiv întemeiat să nu facă asta. Directiva nr. 3 nu ordona Armatei Roşii să se apere, ci să atace: „…încercuirea şi nimicirea grupării din Suwałki a inamicului şi până la sfârşitul zilei de 24.6 să fie cucerit raionul Suwałki”, „încercuirea şi nimicirea grupării inamicului care atacă pe direcţia Vladimir-Volînski, Brodî”, „până la sfârşitul zilei de 24.6 să fie cucerit raionul Lublin”.

Mai bine n-ar mai fi semnat astfel de directive strategul nostru! Sensul acestei directive este că Jukov iar uită să le stabilească trupelor misiunea de a-şi apăra ţara. Jukov aruncă din nou trupele în atac, chiar pe teritoriul inamicului. Sensul directivei este că trupelor li s-a interzis să se apere. Jukov a aruncat trupele în atac, stabilindu-le misiuni fantastice, imposibile, de a cuceri oraşele poloneze Suwałki şi Lublin, şi încă foarte repede.

După război, Jukov povestea că „duşmanul a fost mai puternic”. Dacă-i aşa, dă ordin de apărare! Dacă trupele noastre sunt mai slabe, înseamnă că atacul este sinucidere curată. Cu atât mai mult cu cât atacul este spontan, pentru pregătirea căruia Jukov nu le-a lăsat timp deloc. Jukov pretinde pur şi simplu ca într-o zi, două să i se raporteze cucerirea oraşelor de pe teritoriul inamicului.

În comparaţie cu această situaţie, ordinul generalului de armată Pavlov, de a acţiona ca în război, a fost cu mult mai rezonabil. Fiecare comandant vedea ce se întâmplă în jur şi acţiona în conformitate cu situaţia: trecea în apărare sau se retrăgea. Directiva nr. 3 îi obliga pe toţi să atace. Jukov îi forţa să atace chiar în condiţiile în care aerodromurile fuseseră incendiate. Dacă avioanele noastre de cercetate nu pot decola, comandanţii nu au cum să ştie unde este inamicul. Jukov îi silea să atace orbeşte, în condiţiile totalei supremaţii în aer a inamicului. Jukov îi constrângea să atace în condiţiile în care inamicul vede totul de sus, iar noi avem ochii scoşi.

Cândva, în copilărie, am auzit expresia: „nu te băga singur în ţeapă!”. Credeam că este doar o dojană. Mai târziu am aflat că suliţa cu vârf foarte lat şi puternic se numeşte suliţă de vânătoare, iar vârful ei, ţeapă. Cu astfel de suliţe se mergea la vânătoare de urşi. Vânătoarea era o treabă simplă. După urs nu se mergea în cete, ci câte unul. Ursul trebuia întărâtat, forţat să atace. Suliţa era proptită în pământ, cu vârful îndreptat înainte. Dacă rezistau nervii vânătorului şi prăjina suliţei, animalul mergea singur la moarte. Se arunca singur în ţeapă. Cu toată greutatea.

Directiva nr. 3 a dus la pieire Armata Roşie. Prin această directivă Jukov l-a împins pe ursul rus în ţeapa nemţilor.

În capitolele precedente am întâlnit afirmaţia că la exerciţiile tactice din ianuarie 1941 Jukov a demonstrat că este un comandant militar de clasă, în comparaţie cu Pavlov şi Kuzneţov, care la începutul războiului au acţionat ineficient.

Ce a fost a fost. Totuşi, Pavlov şi Kuzneţov şi-au comandat ineficient trupele pentru că au îndeplinit ordinele draconice ale lui Jukov, nu pentru că i-ar fi fost inferiori în vreo privinţă.

Trupele regiunilor militare din zonele de frontieră, pe care le comandau Pavlov, Kuzneţov, Kirponos, Cerevicenko, au fost mutate chiar la frontieră şi au fost surprinse de atacul neaşteptat, fără să aibă timp să ajungă măcar în fugă la tancurile şi tunurile lor. Acest lucru nu s-a întâmplat din cauză că prostuţii comandanţi de fronturi au împins milioanele de soldaţi la graniţă din proprie iniţiativă, ci pentru că aşa ordonase şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov.

Aerodromurile regiunilor militare din zonele de frontieră au fost mutate în imediata apropiere a frontierei şi ticsite până la refuz cu avioane. Acolo majoritatea avioanelor au ars, nereuşind să se ridice de la sol. Toate acestea nu s-au întâmplat dintr-un capriciu al lui Pavlov, Kuzneţov sau al altui comandant de regiune militară, ci din ordinul şefului Marelui Stat-Major, Jukov.

Rezervele strategice au fost transportate lângă frontiere şi au ajuns în mâinile inamicului nu pentru că Pavlov şi Kuzneţov erau proşti şi nepricepuţi, ci pentru că aşa a ordonat şeful Marelui Stat-Major, Jukov.

Trupele regiunilor militare din zonele de frontieră nu aveau planurile respingerii agresiunii, iar de aceasta se face vinovat Marele Stat-Major şi genialul său şef, generalul de armată Jukov.

Pe direcţiile principale ale războiului, trupele Fronturilor de Vest şi Sud-Vest se aflau încă pe timp de pace prinse în curse de şoareci – în proeminenţele care pătrundeau adânc în teritoriul inamicului. Încă pe timp de pace grupările principale de trupe sovietice erau înconjurate de inamic din trei părţi. Inamicului nu-i mai rămânea decât să le lovească din spate şi să le taie căile de aprovizionare. Ceea ce a şi făcut. De acest fapt se face vinovat Marele Stat-Major şi personal şeful acestuia, generalul de armată G.K. Jukov. El a stabilit modul de grupare a trupelor. Fără aprobarea Marelui Stat-Major, comandantul regiunii militare nu are dreptul să transfere nicio armată, niciun corp de armată, nici măcar un batalion, regiment sau o divizie.

Armata germană a desfăşurat atacul principal la nord de Polesia, unde erau trupele lui Pavlov, în timp ce forţele principale ale Armatei Roşii se aflau, nu se ştie de ce, la sud de Polesia. Atotştiutorul, clarvăzătorul Jukov ştia, înţelegea că nemţii vor ataca la nord de Polesia, dar şi-a concentrat forţele principale în cu totul altă parte.

Nouă ni se povesteşte că vinovaţi pentru cele întâmplate erau comandanţii regiunilor militare, în timp ce marele geniu era la Moscova. Aceasta este o veche tradiţie. Cu un deceniu înainte de catastrofa din 1941, din ordinul lui Stalin se făcea colectivizarea, adică exterminarea a milioane dintre cei mai harnici şi isteţi mujici, care hrăneau ţara şi jumătate din Europa. Rezultatul a fost jalnic; atunci tovarăşul Stalin a scris un articol în ziarul *Pravda* în care a declarat vinovată conducerea locală: v-a ameţit succesul, tovarăşi, v-a luat valul, suferiţi de înfumurare! Şi au fost împuşcaţi cei care s-au străduit cel mai mult, cei care au executat întocmai ordinele lui Stalin.

În 1941 Stalin ar fi trebuit să-l împuşte pe Jukov, dar acest lucru ar fi aruncat o umbră asupra conducerii de la Moscova – prin urmare, şi asupra lui Stalin. Era mai convenabil să dea vina pe conducerea locală. De aceea au nimerit sub secure şi comandantul Frontului de Vest, şi alţi generali.

Jukov a scăpat basma curată.

4

Din primele zile de război, Jukov a coordonat acţiunile Fronturilor de Sud-Vest şi de Sud.

În Pribaltica, generalul-colonel Kuzneţov avea două corpuri mecanizate contra unui grup german de tancuri (al patrulea) – 631 de tancuri.

În Bielorusia, generalul de armată Pavlov avea şase corpuri mecanizate contra două grupuri germane de tancuri (al doilea şi al treilea) – 1.967 de tancuri.

În Moldova şi Ucraina, generalul de armată Jukov avea zece corpuri mecanizate contra unui grup german de tancuri (primul) – 799 de tancuri.

Cu siguranţă, geniul strategic şi-a demonstrat talentul de comandant militar! Vai, Jukov a fugărit şase corpuri mecanizate în marşuri fără rost, apoi le-a incendiat prosteşte în lupte, iar pe celelalte patru corpuri le-a vlăguit de tot.

În prezent se afirmă că bătălia de tancuri din anul 1943 de la arcul Kursk, de lângă Prohorovka, a fost cea mai grandioasă din istoria celui de-al Doilea

Război Mondial şi din toată istoria universală. Fals. Cea mai grandioasă bătălie de tancuri din întreaga istorie universală a avut loc între 23 şi 27 iunie 1941 în zona Dubno, Luţk şi Rovno. În această confruntare dintre şase corpuri mecanizate sovietice şi Grupul 1 Tancuri german, trupele sovietice erau comandate de Jukov. Acesta avea superioritate numerică şi calitativă netă asupra inamicului.

În Grupul 1 Tancuri german, din 799 de tancuri:

– tancuri grele: 0;
– tancuri amfibii: 0;
– tancuri cu motor diesel: 0;
– tancuri cu blindaj antiproiectil: 0;
– tancuri cu tunuri cu ţeavă lungă, de calibru 75 mm şi mai mare: 0;
– tancuri cu şenile late: 0.

Pentru a nu permite tancurilor germane să intre pe teritoriul nostru şi a le reţine la frontiera de stat, în Ucraina şi Moldova lui Jukov i-ar fi fost suficiente 266 de tancuri de aproximativ aceeaşi calitate cu a tancurilor germane, dar în dotarea Regiunilor Militare Kiev şi Odessa erau 8.069 de tancuri, de 30 de ori mai multe decât ar fi fost necesare pentru apărare. Numai Corpul 4 Mecanizat pe care Jukov l-a aruncat în luptă avea 892 de tancuri, dintre care 414 erau cele mai noi tancuri T-34 şi KV. Nici Hitler, nici altcineva în toată lumea nu avea ceva similar, nici măcar în fază de proiect.

Corpul 8 Mecanizat avea 858 de tancuri, dintre care 171 T-34 şi KV.

Corpul 15 Mecanizat avea 733 de tancuri, dintre care 131 T-34 şi KV.

Corpul 22 Mecanizat avea 647 de tancuri, dintre care 31 T-34 şi KV.

E puţin? Dar Hitler nu avea pe toate fronturile vreunul la fel sau care să egaleze tancurile sovietice.

Fiecare dintre aceste corpuri mecanizate putea fi considerat o adevărată armată de tancuri. În cursul războiului, rareori o armată sovietică a avut un asemenea număr de tancuri. Armatele germane de tancuri nu au avut niciodată în dotare atâtea tancuri. În această privinţă, SUA, Marea Britanie, Franţa, Japonia, Italia nu s-au putut ridica la nivelul Uniunii Sovietice şi al Germaniei. În forţele lor armate nu au existat niciodată armate de tancuri.

În iunie 1941, în Ucraina şi Moldova, în afară de cele mai noi tancuri T-34 şi KV, sub comanda lui Jukov erau tancurile:
– T-28: 215;
– T-35: 51;
– BT-7M: 370;

– T-37: 669;
– T-38: 123;
– T-40: 84.

Nici Grupul 1 Tancuri german, nici toată Germania, nici lumea întreagă nu avea măcar un singur tanc care să se compare cât de cât cu aceste „modele învechite”.

Având o asemenea superioritate asupra inamicului, Jukov a pierdut în mod ruşinos cea mai grandioasă bătălie de tancuri din istoria universală. După ce s-a terminat lupta, comisarul de corp de armată N.N. Vaşughin, membru al Consiliului Militar al Frontului de Sud-Vest, s-a împuşcat. El era comisar, nu el pregătise, planificase sau comandase trupele în această luptă.

Bătălia de tancuri fusese pregătită, planificată, condusă şi pierdută de Jukov. După această înfrângere, Jukov ar fi trebuit şi el să se împuşte, să spele măcar o parte din ruşinea de care s-a acoperit. Mai exact, mai întâi ar fi trebuit să se împuşte Jukov şi abia apoi alţii, care nu erau răspunzători de această ruşine.

Dar Jukov s-a urcat în avion şi a plecat la Moscova.

Ce ar fi făcut marele Jukov dacă nu ar fi avut zece corpuri mecanizate, ci doar două, cum a avut Kuzneţov?

Ce ar fi făcut marele Jukov dacă ar fi luptat nu cu un singur grup german de tancuri, ci cu două, cum a luptat Pavlov?

Comandanţii fronturilor, generalii Kuzneţov şi Pavlov, nu aveau dreptul să părăsească trupele distruse şi să fugă la Moscova. În schimb, şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, a avut acest drept. El şi-a părăsit trupele nimicite din vina lui şi… pe-aici ţi-e drumul!

Toate acestea necesită o cercetare amănunţită. Ne vom întoarce la aceste probleme cu altă ocazie.

5

După război, Jukov declara: am avut prea puţine proiectile. Tancurile erau învechite. Avioanele – nişte sicrie! Trupele erau instabile psihic!

Vă propun să ne imaginăm, ca într-un exerciţiu tactic, că cele două armate fac schimb de locuri între ele. Să ne imaginăm că în locul Armatei Roşii este Wehrmachtul german. Nu Armata Roşie este cea care trebuie să apere Uniunea Sovietică, ci armata germană. Wehrmachtul este condus de cel mai mare

comandant militar al secolului XX, G.K. Jukov. În armata germană totul este în ordine, soldaţii bine instruiţi sunt stabili psihic, comandanţii sunt inteligenţi, iar tehnica de luptă – excepţională. Ce combinaţie ar mai fi ieşit: armata-model şi marele nostru geniu comandant al acestei maşini de război exemplare, cea mai bună din lume.

V-aţi imaginat? Bine. Să continuăm.

Înainte de război încep să vină de la Moscova directivele lui Jukov: mutaţi aerodromurile la graniţă, chiar sub tirul bateriilor duşmane! Rezervele strategice – tot acolo! Nu trageţi în avioanele inamicului! Predaţi la depozite închizătoarele tunurilor! Tăiaţi sârma ghimpată de la frontiere! Nu dispuneţi trupe în apărare! Nu săpaţi tranşee şi şanţuri! Deplasaţi milioane de soldaţi chiar lângă graniţă! Toate statele-majore, punctele de comandă şi centrele de comunicaţii – tot acolo! Nu daţi trupelor niciun fel de hartă a teritoriului nostru! Armatele cele mai puternice împingeţi-le în cursele de şoareci – proeminenţele care pătrund în teritoriul inamic! Nu întreprindeţi niciun fel de măsuri fără ordin de la Moscova! Nu răspundeţi la provocări!

Comandanţii de la toate nivelele, de la pluton în sus, nu au nicio idee despre planurile comandamentului. Toate planurile sunt în plicuri sigilate. Pentru deschiderea plicului fără ordinul corespunzător rişti să fii împuşcat.

Şi iată că o forţă monstruoasă atacă prin surprindere această armată exemplară. Ordinul lui Jukov de a nu răspunde la provocări însemna că i se interzicea să lupte, iar ordinul de a nu lua nicio măsură însemna să nu facă absolut nimic. După aceste ordine, în cele mai dramatice momente, când în sărmana armată se trage cu tot ce se nimereşte, urmează o tăcere prelungită din partea Moscovei. Interdicţia de a lupta fusese instituită, dar nu fusese anulată.

Ce ar fi făcut în această situaţie disciplinata armată germană? I-ar fi fost mai uşor decât Armatei Roşii pe 22 iunie 1941? Într-o asemenea situaţie, armata germană ar fi avut imediat victorii după victorii dacă generalii şi ofiţerii nu ar fi avut niciun fel de planuri?

Apoi, brusc, sosesc directivele absurde ale lui Jukov, cu ordinul de a ataca fără nicio pregătire. Să atace atunci când acest lucru este imposibil. Să atace orbeşte.

Să intre direct în ţeapă.

*

După toate acestea, mai îndrăzneşte cineva să-l numească geniu pe Jukov?

Ar mai îndrăzni oare să acuze în continuare armata că nu a luptat cum trebuie?

Capitolul 13

Cum a salvat Jukov Moscova

Predominantă la Jukov era tendinţa de a porunci, nu de a conduce. În momentele dificile, subordonaţii nu puteau conta pe sprijin din partea lui, ca superior sau camarad, pe un cuvânt bun, pe un sfat prietenesc.

Mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski, *VIJ*, 1990, nr. 2, p. 50

1

Perioada premergătoare războiului, precum şi lunile iunie şi iulie 1941 reprezintă o perioadă atât de importantă din istoria noastră, încât un capitol sau chiar zece nu sunt de ajuns pentru a o analiza. Îi vom dedica o carte.

Acum ne vom întoarce în luna august 1941, în apropierea oraşului Ielnia. Aici, în august-septembrie 1941, Frontul de Rezervă, sub conducerea generalului de armată G.K. Jukov, a desfăşurat prima operaţiune ofensivă reuşită. Aici a luat naştere garda sovietică. Datorită dârzeniei în apărare, hotărârii în atac, eroismului şi curajului efectivelor lor, Diviziile 100 şi 127 Puşcaşi ale Armatei a XXIV-a din Frontul de Rezervă au fost transformate în Diviziile 1 şi 2 Puşcaşi de Gardă.

Bătălia de lângă Ielnia a fost prima victorie a Armatei Roşii împotriva Germaniei hitleriste. Această victorie a fost opera lui Jukov, faptul nu poate fi contestat.

Ce s-a întâmplat de fapt lângă Ielnia?

Ca urmare a ruperii frontului de către unităţile de avangardă ale Grupului 2 Tancuri al lui Guderian şi cuceririi, pe 19 iulie 1941, a oraşului Ielnia, inamicul a reuşit să-şi creeze o bază de atac extrem de importantă şi foarte bine fortificată, adică proeminenţa curbată în direcţia Moscovei. În mai puţin de o

lună de lupte, Grupul 2 Tancuri a parcurs luptând 700 de kilometri de la Brest la Ielnia, iar de la Ielnia la Moscova mai erau 300 de kilometri. Dacă grupul de tancuri al lui Guderian s-ar fi deplasat cu aceeaşi viteză, ar fi făcut două săptămâni până la porţile Moscovei. Proeminenţa Ielnia reprezenta linia de pornire pentru saltul spre Moscova. În urma luptelor crâncene din august şi începutul lui septembrie, Jukov a lichidat această bază de atac. Nu ne rămâne decât să confruntăm cifrele: 700 de kilometri într-o lună, 300 de kilometri în… Atunci măreţia victoriei lui Jukov ne apare în toată strălucirea ei. Totuşi…

Totuşi Grupul 2 Tancuri al lui Guderian a înaintat mult. Flancurile grupului erau descoperite. Spatele frontului era vulnerabil. Rezerve nu avea. Trupele aveau nevoie de odihnă şi întăriri, tehnica de luptă necesita reparaţii. Era nevoie acută de tancuri, motoare de tancuri, mijloace de transport, muniţii, piese de schimb. Cel mai grav era faptul că Guderian avea foarte puţin carburant şi lubrifiant. Aşa încât în acel moment Moscova nu era direct ameninţată. Guderian era nevoit să aştepte să i se aducă toate cele necesare pentru a putea ataca. Aprovizionarea trupelor germane aflate în ofensivă era posibilă numai pe singura linie ferată Minsk-Smolensk-Viazma-Moscova, foarte vulnerabilă şi destul de avariată.

Dacă Guderian ar fi avut de toate în cantităţi suficiente, chiar şi atunci atacul asupra Moscovei ar fi fost o acţiune extrem de riscantă. Dinspre nord, gruparea germană era ameninţată de Frontul sovietic de Nord-Vest, cu un efectiv de aproape o jumătate de milion de soldaţi, sute de tancuri şi mii de tunuri. Aceştia erau practic invulnerabili, întrucât se aflau pe colinele Valdai, inaccesibile tancurilor germane. Dinspre sud, din raioanele Kiev, Konotop, Briansk, grupul de tancuri al lui Guderian şi singura lui linie de aprovizionare erau ameninţate de trupele Fronturilor sovietice de Sud-Vest şi Briansk, cu efective de peste un milion de soldaţi, o mie de tancuri şi cinci mii de tunuri.

Comandanţii germani se aflau în faţa unei dileme chinuitoare, imposibil de rezolvat: să se îndrepte direct spre Moscova sau să distrugă mai întâi gruparea de trupe sovietice din Kiev? Guderian şi mulţi alţi generali înclinau să se îndrepte spre Moscova. Hitler considera că saltul spre Moscova este un salt în cursa de şoareci. Nu puteau ataca Moscova având în dreapta o grupare de trupe sovietice atât de puternică.

Apărarea trupelor sovietice din apropierea Kievului se sprijinea pe o puternică barieră naturală, Niprul, precum şi pe ZF Kiev. Această grupare nu putea fi atacată frontal. Însă Guderian, înaintând mult spre est, ameninţa flancul drept al grupării de trupe sovietice din Kiev şi putea s-o lovească în spate.

Pe 21 august 1941, Hitler a ordonat să se amâne asaltul asupra Moscovei

pentru a ataca în sud, cu scopul de a încercui trupele sovietice de lângă Kiev. Ordinul a fost executat, operaţiunea a avut loc. În cazanul de la Kiev, trupele germane au luat prizonieri 665.000 de soldaţi şi ofiţeri, au capturat 884 de tancuri, 3.178 de tunuri, sute de mii de tone de muniţii, combustibil, piese de schimb, alimente.

2

La Kremlin, intenţiile lui Hitler pentru a doua jumătate a verii şi începutul toamnei 1941 erau estimate diferit. Ca întotdeauna, şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată Jukov, ştia totul, înţelegea totul, anticipa totul. În schimb, prostănacul de Stalin nu ştia nimic, nu înţelegea nimic şi nu anticipa nimic. Despre această situaţie Jukov povesteşte că pe 29 iulie l-a sunat pe Stalin, solicitând să fie primit pentru un raport urgent. Iată ce i-a raportat Jukov lui Stalin (*Amintiri şi reflecţii*, p. 300):

> Pe direcţia strategică a Moscovei, în zilele următoare nemţii nu vor putea desfăşura o operaţiune ofensivă, întrucât au suferit pierderi prea mari. Ei nu au aici mari rezerve strategice pentru asigurarea aripii drepte şi a celei stângi ale grupului de armate „Centru”; fără forţe suplimentare, nemţii nu vor putea iniţia operaţiuni pe direcţia Leningrad pentru ocuparea oraşului şi unirea forţelor cu ale finlandezilor…

Pasămite Jukov îi demonstra lui Stalin că Hitler nu va ataca acum Moscova şi nu se va apuca să asedieze Leningradul. Pericolul e altul: trupele germane vor lovi în spate Frontul de Sud-Vest, inamicul va decima toată gruparea din Kiev. De aceea trupele din zona Kievului trebuie urgent evacuate!

Stalin: Şi Kievul?

Jukov: Kievul îl cedăm!

Stalin: Ce prostie!

Jukov: Dacă dumneavoastră consideraţi că şeful Marelui Stat-Major este capabil numai să îndruge prostii, atunci el nu mai are ce face aici. Vă rog să mă eliberaţi din funcţia de şef al Marelui Stat-Major şi să mă trimiteţi pe front.

Ni se povesteşte că această discuţie ar fi avut într-adevăr loc şi că în urma acesteia Stalin l-a destituit pe Jukov din funcţia de şef al Marelui Stat-Major şi l-a numit comandant al Frontului de Rezervă. La comanda acestui front Jukov a

desfăşurat operaţiunea strălucită de lângă Ielnia.

Trebuie să remarcăm următorul lucru: Hitler oscila între a ataca Moscova sau Kievul. De fapt, nu avea de ales. Ambele decizii erau la fel de tentante. Pe de o parte Moscova, lipsită de apărare, la numai trei sute de kilometri. Pe de altă parte, dacă ar renunţa la Moscova şi s-ar îndrepta spre Kiev, ar putea fără prea mult efort să nimicească o puternică grupare de trupe sovietice. Ce ar fi mai bine?

În acelaşi timp, ambele decizii erau la fel de dezavantajoase. Dacă s-ar îndrepta spre Moscova, n-ar mai putea ocupa Ucraina până când ploile de toamnă vor desfunda drumurile, deci va trebui să lupte toamna şi iarna. Dacă ar ataca Ucraina în august, atunci nu ar mai putea ocupa Moscova până la noroaiele din toamnă. Atunci bătălia pentru Moscova s-ar da în cursul toamnei şi al iernii. Ar fi putut alege oricare dintre cele două variante, dar de noroi, ger şi zăpadă nu avea cum să scape. Deja războiul se prelungise fără perspectiva victoriei Germaniei. Şi mai trebuia cucerit şi Leningradul. Crimeea nu trebuia lăsată lui Stalin. În Crimeea erau bazele aviaţiei sovietice pentru distrugerea industriei petroliere din România. Hitler înţelegea acest lucru şi de aceea era nehotărât.

Din cauză că ambele variante erau la fel de tentante şi la fel de nefavorabile, Hitler nu ştia ce să aleagă. Şansele de a adopta o decizie sau alta erau aproximativ egale. De aceea era practic imposibil să prezici pentru care variantă se va hotărî Hitler.

Acum se ştie că, după multe ezitări şi discuţii în contradictoriu, Hitler a luat decizia finală pe 21 august: deocamdată nu atacaţi Moscova, îndreptaţi-vă spre sud, în spatele frontului grupării de trupe sovietice. Însă genialul nostru Jukov (dacă e să dăm crezare memoriilor sale) ştia cu precizie, încă din 29 iulie, ce va hotărî Hitler. Aşa i-a şi raportat lui Stalin: nu vor ataca Moscova. Vor merge spre Kiev!

Sărmanul Hitler pe 29 iulie 1941 îşi rodea unghiile, gândindu-se ce hotărâre să ia; le-a mai ros încă trei săptămâni, neştiind dacă să se îndrepte spre Moscova sau spre Kiev. Nici prin cap nu-i trecea că marele Jukov, la o mie cinci sute de kilometri, i-a citit gândurile cu trei săptămâni înainte ca acestea să-i vină în minte.

Să admitem că lângă Ielnia s-a petrecut totul după cum spun agitatorii: prima operaţiune ofensivă a trupelor sovietice încununată de succes, eroism extraordinar, naşterea gărzii sovietice, iar Jukov – organizatorul şi inspiratorul…

Se pune întrebarea: de ce? Cine şi de ce avea nevoie de operaţiunea ofensivă de lângă Ielnia?

Să ne întoarcem la predicţiile lui Jukov din 29 iulie 1941. Pasămite el ştia dinainte că Hitler nu va ataca Moscova, ci Kievul, iar din cauza acestei preziceri, prostănacul de Stalin l-a destituit pe Jukov din funcţia de şef al Marelui Stat-Major.

Bine. Credem.

Acum să ne îndreptăm atenţia asupra acţiunilor lui Jukov. De o lună şi jumătate el asediază proeminenţa Ielnia pentru că acolo este baza de atac a nemţilor spre Moscova, deşi el ştie: în momentul de faţă nimeni nu se pregăteşte să atace Moscova.

Jukov a prezis că germanii vor ataca lângă Kiev. Inamicul a atacat într-adevăr. Lângă Kiev, în încercuire au pierit şase armate sovietice. Forţele lui Guderian sunt, de asemenea, epuizate. Guderian povesteşte că a fost nevoit să arunce în luptă ultima rezervă – compania de pază a punctului de comandă. Statul-Major al lui Guderian a rămas fără pază. Nu mai avea pe nimeni în rezervă, nici măcar un soldat. Dacă Jukov nu ar fi irosit forţele pe atacuri inutile la proeminenţa Ielnia şi ar fi trecut în apărare fixă, diviziile disponibilizate le-ar fi putut trimite în ajutorul armatelor prinse în încercuirea de la Kiev. Forţele lui Guderian erau epuizate. Un pai în plus rupe spinarea cămilei. Dacă Jukov ar fi lovit cu o parte dintre diviziile sale în spatele Grupului 2 Tancuri, cea mai mare victorie a lui Guderian lângă Kiev se putea transforma pentru el în cea mai mare catastrofă. Grupul 2 Tancuri s-a întins pe spaţii uriaşe, lăsându-şi spatele şi flancurile fără apărare. Tancurile – înainte! În spatele tancurilor – coloanele nesfârşite ale subunităţilor din spatele frontului: spitale, batalioane de reparaţii, maşini de transport combustibil, muniţii, bucătării de campanie etc. Toate acestea sunt extrem de vulnerabile. Fără ele grupul de tancuri nu poate exista şi lupta. Jukov ar fi trebuit să lovească subunităţile din spatele frontului lui Guderian.

Jukov însuşi a prezis că obiectivul cel mai apropiat al lui Hitler este Kievul, nu Moscova. Bătălia pentru Kiev are într-adevăr loc. Trupele germane sunt sleite de puteri, sunt aproape epuizate. Nu au rezerve, aprovizionarea este îngreunată. Jukov nu reacţionează nicicum la toate acestea. Jukov asediază tranşeele germane lângă Ielnia. Jukov varsă inutil sângele soldaţilor de dragul

proeminenţei Ielnia, de care nu are nevoie nimeni.

Una din două. Prima: Jukov nu a anticipat că Hitler se va îndrepta spre Kiev, ci s-a declarat clarvăzător abia după război. În acest caz este un lăudăros.

A doua: Jukov a prezis, într-adevăr, că Hitler îşi va îndrepta grosul forţelor spre Kiev şi totuşi a continuat să-şi irosească forţele pe o direcţie secundară, în timp ce sute de mii de soldaţi sovietici au pierit în cazanul de la Kiev. Un foarte mic ajutor ar fi putut modifica radical situaţia în favoarea Armatei Roşii. În acest caz Jukov este un neisprăvit de *unter*, incapabil să ia o decizie corectă, chiar şi într-o situaţie perfect clară.

4

La mijlocul lunii iulie 1941, Grupul 2 Tancuri al lui Guderian a cucerit Ielnia şi a trecut în apărare. De la începutul lui august, Jukov a atacat neîntrerupt poziţiile grupului de tancuri, dar fără succes. Aici a băgat el în pământ mulţimi nenumărate de soldaţi, fără a pricinui practic niciun rău grupului de tancuri. Nu este nimic mai absurd decât asedierea unor poziţii bine fortificate, apărate de un inamic puternic. În aceste atacuri soldaţii sunt trimişi la moarte sigură. Chiar dacă s-ar fi preconizat un atac asupra Moscovei dinspre proeminenţa Ielnia, oricum aceasta n-ar fi trebuit asediată. Dimpotrivă, aici ar fi trebuit organizată apărarea. De pildă, în 1943 a apărut informaţia că trupele germane pregătesc o ofensivă din apropierea oraşelor Oriol şi Belgorod. Rezultă de aici că trupele sovietice s-au repezit să atace oraşele Oriol şi Belgorod? Nici vorbă. Dacă se presupune că inamicul va pleca în atac din zona respectivă, înseamnă că pe acea direcţie el posedă forţe mari. Prin urmare, nu trebuie atacate poziţiile inamicului, ci trebuie pregătită apărarea: săparea şanţurilor antitanc, plantarea de încărcături explozibile şi a câmpurilor de mine, săparea tranşeelor, construirea de adăposturi fortificate, pregătirea barajelor antitanc şi a ambuscadelor. Dacă inamicul este puternic şi pregăteşte o ofensivă pe această direcţie, se loveşte de barajele noastre. N-are decât să-şi rupă dinţii în ele.

În 1943 Hitler insista să reteze arcul Kursk, unde se aflau importante forţe ale Armatei Roşii care pregătiseră o apărare indestructibilă. Această iniţiativă a lui Hitler a vlăguit cele mai bune unităţi ale Wehrmachtului.

Jukov, un strateg de aceeaşi teapă ca şi Hitler, fusese şi el tot din caporal şi caporal a rămas până la sfârşitul zilelor sale, în pofida galoanelor de mareşal. În

faţa lui Jukov se afla arcul Ielnia, unde erau forţe capabile, după părerea lui Jukov, să atace Moscova. Prin urmare, erau nişte forţe foarte puternice! Iar Jukov a ordonat atacul. Cinci atacuri pe zi! Şapte! Zece! Uraaa!

Inamicul stă în tranşee; din cauza parapetului nu se văd nici măcar căştile. El trage de pe loc – adică ţinteşte şi apoi trage. În schimb, soldaţii noştri aleargă expunându-şi tot corpul. Ei trebuie să tragă din mers, având asupra lor rezerva de cartuşe şi grenade. Respiraţia le este stânjenită din cauza alergării. Nu au cum să ochească şi să tragă. Şi în cine să tragă, dacă nemţii sunt la adăpostul tranşeelor? Lunetiştii şi mitraliorii germani seceră şirurile lui Jukov unul după altul. Nu-i nimic, avem destul popor! Repetaţi atacul! Hai, încă o dată! Iar! Încă o dată!

Toată luna august Jukov a atacat fără întrerupere proeminenţa Ielnia, decimând cele mai bune unităţi ale Armatei Roşii. Rămăşiţele a două divizii scăpate cu viaţă în urma nesfârşitelor atacuri au primit în septembrie titlul de gardă.

Iniţial, în proeminenţa Ielnia nu era numai infanteria germană, ci şi grupul de tancuri al lui Guderian – un sfert din forţele germane de tancuri. Nu se poate concepe nimic mai îngrozitor şi mai absurd decât aruncarea infanteriei în luptă împotriva tancurilor îngropate în pământ. Un tanc în apărare este o forţă indestructibilă. Deasupra solului se ridică numai turela cu tunul şi mitralierele. Turela este camuflată. Chiar dacă este distrus camuflajul, nu este chiar atât de simplu să nimereşti turela. Şi nu orice proiectil care îşi nimereşte ţinta face o spărtură. Echipajul tancului îngropat are armament puternic, aparate optice de bună calitate, este protejat de blindaj. Alergând pe câmp, infanteria lui Jukov este o ţintă facilă pentru tancul îngropat în pământ, la fel cum este şi tancul care atacă. Atacaţi, trupe ale lui Jukov, în număr cât mai mare! Cu cât mai mulţi, cu atât mai bine! Vă nimicim pe toţi!

Pe 21 august Hitler a dat ordin ca Grupul 2 Tancuri al lui Guderian să părăsească în secret proeminenţa Ielnia. Grupul a executat ordinul şi a atacat Konotop, apoi Lohviţa, în spatele frontului grupării sovietice din Kiev. Pătrunzând adânc în spatele frontului trupelor sovietice, Grupul 2 Tancuri al lui Guderian a făcut joncţiunea cu Grupul 1 Tancuri al lui Kleist, închizând inelul încercuirii în jurul Frontului sovietic de Sud-Vest.

La plecarea din Ielnia, Guderian a lăsat acolo doar câteva divizii slabe de infanterie, fără tancuri şi aproape fără artilerie. Iar Jukov atacă din nou această proeminenţă aproape pustie. Zi după zi. Săptămâni în şir. Fără a cruţa vieţile soldaţilor. Jukov a ocupat proeminenţa Ielnia, dar nu a fost vorba de o victorie. Diviziile germane de infanterie s-au retras pur şi simplu de pe proeminenţa

acoperită de cadavrele soldaţilor sovietici. Retrăgându-se, trupele germane au lăsat în urmă câmpuri de mine antitanc şi antiinfanterie. Caracterul nefast al atacurilor neîntrerupte constă în faptul că inamicul vă cunoaşte programul: dacă pe direcţia dată într-o lună şi jumătate au avut loc 127 de atacuri eşuate, înseamnă că şi în continuare o să daţi cu capul de perete exact în acelaşi loc. Trupele germane atacau pe toate fronturile, aşa că nu aveau nevoie de minele antitanc şi antiinfanterie. În schimb, de pe proeminenţa Ielnia, sub presiunea lui Jukov, trupele germane se retrăgeau încet. Aici a avut sens utilizarea minelor antitanc şi antiinfanterie. Aşa au şi făcut. Practic, toată rezerva de mine a armatei germane a fost folosită pe proeminenţa Ielnia. Pe aceste câmpuri de mine imposibil de străbătut se repezeau înainte diviziile lui Jukov autodistrugându-se, fără a provoca vreo pierdere inamicului.

Se pune întrebarea: cât anume ştia Jukov despre inamicul din proeminenţa Ielnia? Dacă el credea că acolo se află Grupul 2 Tancuri al lui Guderian şi a ordonat atacarea proeminenţei, înseamnă că Jukov a fost un criminal. Atacarea tancurilor îngropate în pământ – un sfert din totalul forţelor germane de tancuri – a fost o crimă.

Să presupunem că Jukov şi-a făcut următorul calcul: Grupul 2 Tancuri nu se află în proeminenţa Ielnia, deci nimeni nu ameninţă Moscova. În acest caz, atacarea unor câmpuri de mine pustii este o dublă crimă. Dacă Grupul 2 Tancuri al lui Guderian nu se afla în proeminenţa Ielnia, Jukov trebuia urgent să afle unde este şi ce face. În timp ce Jukov ataca Ielnia, grosul forţelor Grupului 2 Tancuri al lui Guderian masacrau unităţile şi marile unităţi a şase armate sovietice, încercuite în cazanul de la Kiev.

În continuare evenimentele s-au desfăşurat astfel. După ce au nimicit şase armate sovietice lângă Kiev, după ce au luat un număr impresionant de prizonieri şi o cantitate uriaşă de trofee, trupele germane, inclusiv Grupul 2 Tancuri al lui Guderian, s-au desfăşurat şi au pornit spre Moscova, iar la sfârşitul lui septembrie au început ofensiva. Grupurile germane de tancuri s-au descurcat foarte bine şi fără proeminenţa Ielnia. Nu le-a fost neapărat necesară. Ei au atacat pe alte direcţii şi cu acelaşi succes au ajuns la porţile Moscovei. Ielnia, pe care Jukov a asediat-o mai mult de o lună, plătind pentru ocuparea ei cu râurile de sânge ale soldaţilor ruşi, a fost ulterior cedată fără luptă. Frontul de Rezervă, pe care până nu demult îl comandase Jukov, a nimerit într-o încercuire şi a fost masacrat. Cauza: sub conducerea lui Jukov, frontul nu s-a pregătit pentru apărare – el asedia prosteşte Ielnia. În bătăliile pentru proeminenţa Ielnia, Frontul de Rezervă a fost vlăguit şi slăbit, irosindu-şi aproape toată cantitatea de muniţii. În această stare a nimerit el sub loviturile

diviziilor germane. Victoria lui Jukov lângă Ielnia a însemnat de fapt o grandioasă înfrângere a întregului Front de Rezervă, după trei săptămâni de la o victorie inutilă.

Dacă în august şi la începutul lui septembrie Jukov ar fi încercat să-i salveze pe vecinii săi din încercuirea de la Kiev, soarta trupelor din zona Ielnia ar fi fost cu totul alta. Dacă Jukov nu ar fi asediat Ielnia, ci ar fi aruncat în luptă câteva divizii, lovind spatele frontului lui Guderian, luptele de lângă Kiev s-ar fi prelungit până prin octombrie şi noiembrie. În acest caz, trupele lui Jukov de la Ielnia ar fi avut timp pentru pregătirea apărării. În plus, nici inamicul n-ar mai fi fost acelaşi după luptele sângeroase pentru Kiev şi ar fi început ofensiva împotriva Moscovei nu la sfârşitul lui septembrie, ci mult mai către iarnă. Sau poate ar fi renunţat la ea.

Însă în august şi septembrie Jukov nu i-a ajutat pe cei care piereau în încercuire lângă Kiev. De aceea, imediat după masacrarea grupării de trupe sovietice de lângă Kiev, a venit rândul Frontului de Rezervă. Trupele comandate de Jukov au nimerit singure în încercuire.

*

E drept că Jukov a scăpat de încercuire. A avut noroc. Înainte de declanşarea atacului german asupra Moscovei, Stalin l-a trimis pe Jukov la Leningrad. Altfel ar fi sorbit şi Jukov zeama lungă din lagărele germane de prizonieri, asemenea miilor de soldaţi şi ofiţeri ai Frontului de Rezervă, pe care el, cu atacurile sale nesfârşite asupra Ielniei, i-a condamnat la prizonierat şi moarte.

Capitolul 14

Cum s-a încheiat „înfrângerea nemţilor lângă Moscova”?

În Armata a XXIX-a au rămas 6.000 de oameni… Muniţiile şi alimentele s-au terminat. Oamenii au început să moară de foame.

VIJ, 1995, nr. 2, p. 17

1

Despre Jukov s-au compus multe legende. Printre ele este şi aceasta: el a salvat Leningradul.

Să începem cu faptul că, de două secole încoace, împrejurimile Piterului au fost fortificate de toţi ţarii ruşi. A lua Piterul cu asalt este imposibil. Este cel mai fortificat oraş din lume. În plus, în vara şi la începutul toamnei lui 1941, toată Flota Baltică s-a îndreptat spre Leningrad. În apropiere de Leningrad au fost concentrate forţe fără precedent – 360 de tunuri de artilerie marină, dintre care 207 de coastă şi 153 navale. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, niciuna dintre bazele maritime militare nu a avut un asemenea număr de piese de artilerie (*VIJ*, 1973, nr. 6, p. 37). Nu este vorba de artileria de câmp, ci de artileria marină. Aici predominau calibrele mari. Armata germană nu putea opune nimic acestei concentrări a puterii de foc şi a blindajelor.

În plus, Leningradul era apărat de patru armate sovietice: a VIII-a, a XXIII-a, a XLII-a şi a LV-a. Apărarea acestor armate se sprijinea pe o puternică reţea de zone fortificate.

Cerul Leningradului era apărat de un corp al FMA. „Cea mai mare densitate de artilerie antiaeriană pentru apărarea Moscovei, Leningradului şi Baku era de 8-10 ori mai mare decât pentru apărarea Berlinului şi a Londrei” (*Enciclopedia militară sovietică*, vol. 1, p. 289). Pe lângă aceasta mai era şi artileria antiaeriană a navelor de război.

Leningradul era acoperit de aviaţia Flotei Baltice şi a Frontului Leningrad.

Asedierea Leningradului ar fi fost o nebunie. Hitler nu a comis-o.

Să ne amintim încă o dată prezicerile lui Jukov, pe care i le-a dezvăluit lui Stalin încă din 29 iulie 1941: „Fără forţe suplimentare, nemţii nu vor putea iniţia operaţiuni pe direcţia Leningrad pentru ocuparea oraşului şi unirea forţelor cu ale finlandezilor” (*Amintiri şi reflecţii*, p. 300). Din memoriile lui Jukov rezultă clar: Leningradul nu era ameninţat de pericolul unui atac. După luna iulie, situaţia s-a modificat: lângă Leningrad forţele germane nu s-au înmulţit. Dimpotrivă, s-au împuţinat. Considerabil.

Forţa principală de şoc care se îndrepta spre Leningrad era Grupul 4 Tancuri al lui Hoepner. Jukov a primit ordin să vină la Leningrad. Hoepner a primit ordin de regrupare a Grupului 4 Tancuri de pe direcţia Leningrad pe direcţia Moscova.

În romanul *Blocada*, A. Ceakovski descrie momentul primei consfătuiri organizate de Jukov la statul-major al Frontului Leningrad. Sună telefonul şi cineva strigă în receptor cât îl ţine gura: „Nemţii!”. Toţi cei prezenţi se agită panicaţi, numai Jukov, netulburat, întreabă calm: „Care nemţi?”. Nimeni dintre cei de faţă nu înţelege calmul lui Jukov, pentru că el ar trebui să ia nişte măsuri pentru a-i opri pe nemţii care năvălesc. Se pare însă că atitudinea lui Jukov se explică prin înţelegerea clară a situaţiei. El ştia că nemţii nu aveau suficiente forţe pentru a ataca şi de aceea era calm.

Romanul lui Ceakovski este ficţiune literară. Dar întrebarea a fost pusă corect: care nemţi?

Forţele armatei germane erau vădit insuficiente pentru asedierea Leningradului. După regruparea spre Moscova a Grupului 4 Tancuri, lângă Leningrad nu a mai rămas niciun tanc german. Prin urmare, nu putea fi vorba de niciun atac, iar atribuirea rolului de salvator lui Jukov nu avea niciun sens.

Încă ceva. Când vorbim de apărarea Leningradului, trebuie să ne punem întrebarea cum a reuşit inamicul să se apropie de oraş. Cum s-a întâmplat că aerodromurile Frontului de Nord-Vest s-au pomenit chiar lângă graniţe şi au ajuns sub şenilele tancurilor lui Hoepner şi Manstein? Cum s-a întâmplat că niciuna dintre diviziile Frontului de Nord-Vest (şi ale tuturor celorlalte fronturi) nu era în apărare? Cum a fost posibil ca podurile peste Neman şi Daugava să ajungă în mâinile inamicului? Cum a fost posibil ca zonele fortificate Pskov şi Ostrovsk să nu fie ocupate cu trupele noastre şi să fie capturate din mers de inamic? Oare şeful Marelui Stat-Major, generalul de armată G.K. Jukov, nu trebuie să răspundă pentru aceste infamii?

Aşadar, de ce îi înălţăm imnuri de slavă lui Jukov?

Îi înălţăm imnuri de slavă pentru că Jukov, cu planurile lui din perioada

premergătoare războiului, cu ordinele sale din primele ore şi zile ale războiului, a pus trupele Frontului de Nord-Vest şi ale tuturor celorlalte fronturi într-o situaţie în care le aştepta numai înfrângerea. Prin acţiunile sale, Jukov i-a deschis practic inamicului drumul spre Leningrad. Şi nu numai spre Leningrad. Când inamicul şi-a mutat grosul forţelor de lângă Leningrad, prin prezenţa sa Jukov a preîntâmpinat un atac pe care comandamentul german nu-l planificase şi nici nu şi-l propusese.

2

După Leningrad – Moscova. Un cunoscut general l-a declarat pe Jukov geniu pentru că „a oprit trupele germane lângă zidurile Moscovei". Bine spus. Totuşi, în primul rând, în documentele germane se afirmă că armata lor a ajuns la zidurile Moscovei cu ultima suflare. Era sleită de puteri, epuizată de nesfârşitele bătălii şi lupte, motiv pentru care a fost nevoită să se oprească, indiferent de contraofensiva Armatei Roşii, cu câteva zile înainte de începutul acesteia. Înaintarea armatei germane spre Moscova s-a împotmolit în râurile, mlaştinile şi bălţile de sânge al soldaţilor Armatei Roşii. Luptele nesfârşite de câteva luni au epuizat forţele Wehrmachtului. Cea mai completă descriere a evoluţiei armatei germane în perioada antebelică şi în timpul războiului a făcut-o generalul-maior B. Müller-Hillebrand (*Das Heer 1933-1945*, 1956-1958). Este suficient să citim o singură pagină din această carte pentru a aprecia starea trupelor germane după bătălia pentru Kiev (vol. 3, p. 23). În toamna anului 1941, diviziile germane de tancuri dispuneau de 35% din capacitatea de luptă iniţială.

> De aceea era nevoie de o pauză operativă… trupele noastre se aflau în pragul epuizării totale a forţelor materiale şi umane… Capacitatea de manevră şi de atac a trupelor noastre era secătuită. Cel mult puteam încerca să ne apropiem de Moscova cu flancul stâng al grupului de armate şi cu Armata a II-a Tancuri să ocupăm cotul râului Oka la nord-vest de Tula.

Prin urmare, nu avea prea multă importanţă dacă Jukov a apărut sau nu lângă Moscova.

În al doilea rând, nu putem să nu fim de acord cu soldatul din corpul de gardă al lui Stalin care a afirmat pe bună dreptate: „Jukov era arogant şi deseori

pierdea controlul. Ce a vrut să spună cu afirmaţia că el nu va preda Moscova? Cartierul General a transferat din Ural, Siberia şi Kazahstan pe Frontul de Vest 39 de divizii şi 42 de baterii. Fără ele, până şi strălucitorul Jukov ar fi pălit inevitabil, pentru totdeauna" (A.T. Rîbin, *Stalin i Jukov*, 1994, p. 23).

În al treilea rând, trebuie să repetăm aceeaşi întrebare: cum şi din vina cui au ajuns trupele germane lângă zidurile Moscovei? Cum a permis „mareşalul Victoriei" pătrunderea duşmanului pe teritoriul nostru, când avea de 36 de ori mai multe avioane decât erau necesare pentru apărare? Şi cum de a ajuns genialul comandant militar chiar lângă Moscova?

Pentru a opri 3.000 de tancuri germane la graniţă şi a nu le permite să intre pe teritoriul nostru, pe 22 iunie 1941 lui Jukov îi erau suficiente 1.000 de tancuri pe tot frontul sovieto-german. În cel mai rău caz, 1.500. Cum a fost posibil ca marele comandant militar, având 25.479 de tancuri, să dea bir cu fugiţii până sub zidurile „Oraşului din piatră albă"?

3

De câte ori aud vorbindu-se despre faptele glorioase ale lui Jukov lângă zidurile Moscovei îmi amintesc de cursul de istorie a războaielor şi artei militare de la academie. La începutul războiului nu ne-a mers nimic cum trebuie, apoi a început, puţin câte puţin, să ne vină mintea la cap.

La cursurile de la academie ni se spunea că spionajul militar a fost organizat corect pentru prima dată în cursul acţiunilor ofensive ale trupelor sovietice pe râul Lama în ianuarie 1942.

Tot acolo, pe râul Lama, au fost pentru prima dată organizate corect lucrările genistice ale operaţiunii ofensive.

Şi tot acolo, pe râul Lama, în ianuarie 1942 a fost pentru prima dată organizată corect asigurarea trupelor în spatele frontului în cursul luptelor ofensive.

Pentru prima dată apărarea antiaeriană a trupelor a fost corect organizată în cursul luptelor de pe râul Lama – sunt sigur că v-aţi dat deja seama când anume.

Pentru prima dată planificarea acţiunilor militare ale trupelor s-a realizat în ianuarie 1942 în luptele de pe râul Lama.

Orice ai fi căutat, totul începea de la cursul râului Lama. Dacă nu ştiaţi cumva unde a fost organizată pentru prima dată în decursul războiului

camuflarea operativă a trupelor, vă spun eu: pe râul Lama. Şi când? În ianuarie 1942. Dacă nu mă credeţi, deschideţi *Voenno-istoriceskii jurnal* (1972, nr. 1, p. 13).

Studenţilor tuturor academiilor militare din Uniunea Sovietică li se repetau aceleaşi lucruri de la un an la altul. Unii terminau studiile, plecau la trupe, veneau alţii în locul lor şi tot aşa în fiecare an. Decenii întregi. Nimeni nu punea întrebări. Eu nu înţelegeam: ce trupe anonime sunt acestea? De ce ni se tot povesteşte despre nişte trupe sovietice de pe râul Lama, fără a se preciza nici numărul diviziilor, nici numărul armatei, fără a se pomeni niciun nume?

Încă ceva: pe 10 ianuarie 1942, Cartierul General al Înaltului Comandament a expediat comandanţilor de fronturi şi armate o directivă privind modalităţile de desfăşurare a unui aşa-numit atac al artileriei. În mod surprinzător, în dimineaţa aceleiaşi zile, trupele sovietice de pe râul Lama, chiar înainte de a primi această directivă şi de a avea timp să ia act de conţinutul acesteia, au desfăşurat cu succes un aşa-numit atac al artileriei. Mareşalul de artilerie G.E. Peredelski confirmă acest lucru: „Bazele organizării atacului de artilerie în maniera în care era prevăzut de directivă au fost puse în timpul atacului Armatei a XX-a pe râul Lama în ianuarie 1942” (*VIJ*, 1976, nr. 11, p. 13).

În sfârşit, acestor trupe li s-a spus pe nume. Nu mai sunt anonime. Este vorba de Armata a XX-a a Frontului de Vest. Cine era comandantul Armatei a XX-a? Deschidem *Enciclopedia militară sovietică* (vol. 3, p. 104).

Sunt enumeraţi 11 generali care au comandat succesiv Armata a XX-a în timpul războiului. Primii cinci sunt generali-locotenenţi: F.N. Remezov (iunie-iulie 1941), P.A. Kurocikin (iulie-august 1941), M.F. Lukin (august-septembrie 1941), F.A. Erşakov (septembrie-octombrie 1941), M.A. Reiter (martie-septembrie 1942)… Stop! Pe noi ne interesează luptele Armatei a XX-a pe râul Lama în ianuarie 1942, dar enciclopedia ne informează că din octombrie 1941 până în martie 1942 nimeni nu a comandat Armata a XX-a. Miracolele de pe râul Lama aveau loc fără participarea vreunui comandant. Pe pagina precedentă a enciclopediei stă scris:

> Armata a XX-a s-a concentrat la nord de Moscova şi a fost predată Frontului de Vest. În decembrie 1941, făcând parte din trupele aripii drepte a frontului, a participat la operaţiunea ofensivă Klinsk-Solnecinogorsk în cursul căreia, în colaborare cu Armatele de şoc a XVI-a, a XXX-a şi I, au învins Grupurile 3 şi 4 Tancuri ale inamicului, respingându-le spre vest, la 90-100 km pe cursul râurilor Lama, Ruza şi eliberând un mare număr de localităţi, inclusiv Volokolamsk. În ianuarie 1942, trupele Armatei a XX-a au atacat pe direcţia Volokolamsk-

Şahovskaia, au străpuns apărarea pregătită din timp de inamic pe cursul râului Lama şi, urmărind inamicul care se retrăgea, la sfârşitul lui ianuarie au ajuns la nord-vest de Gjatsk.

Această ofensivă a îmbogăţit arta strategică sovietică cu experienţa comasării forţelor şi mijloacelor pe direcţia principală şi utilizarea cu pricepere a acestei experienţe în condiţii de iarnă (*Enciclopedia militară sovietică*, vol. 3, p. 103).

Şi tot aşa, în acelaşi spirit.

4

În toate aceste lupte care au îmbogăţit arta strategică sovietică, Armata a XX-a a avut un comandant. Avea gradul de general-maior. Se numea Vlasov Andrei Andreevici. Pentru luptele de pe râul Lama a fost avansat la gradul de general-locotenent şi a primit cea mai înaltă distincţie de stat – Ordinul „Lenin". Alături de Vlasov acţionau armatele lui Rokossovski şi Govorov. Ulterior, Rokossovski şi Govorov au ajuns mareşali ai Uniunii Sovietice. Cu toate acestea, nici Rokossovski, nici Govorov nu erau daţi ca exemplu. Ei acţionau bine, chiar foarte bine. Dar ca exemplu era dat Vlasov. Pentru că el acţiona mai bine decât cei doi viitori mareşali.

Dacă destinul nu ar fi hotărât altfel, el ar fi trebuit să comande parada victoriei. Vlasov a fost un comandant mult mai inteligent decât Rokossovski şi Govorov.

Deasupra lui Vlasov, Rokossovski şi Govorov era Jukov. S-ar putea crede că salvarea Moscovei şi toate minunile de pe cursul râului Lama au fost organizate la ordinul lui Jukov. Se pune atunci întrebarea: de ce Jukov a dus la o strălucitoare perfecţiune numai arta lui Vlasov? De ce a uitat de Rokossovski, Govorov şi de alţi comandanţi ai armatelor Frontului de Vest? Va trebui să recunoaştem că operaţiunea încununată de succes a Armatei a XX-a pe râul Lama a fost organizată de Vlasov fără aportul lui Jukov, sau poate chiar în pofida acestuia.

În eposul popular nu a ajuns nici Jukov, nici Govorov, nici Rokossovski. În toată ţara răsuna gloria lui Vlasov. Poporul a compus cântece despre el:

Bubuiau tunurile cu glasuri de bas,
Se dezlănţuise furtuna războiului,

Tovarăşul general Vlasov
Le-a tras o săpunealã nemţilor!

Apoi destinul a vrut să se dea ordin ca numele lui Vlasov să fie uitat şi şters din memoria neamului. L-au şters. Şi cui îi mai revenea meritul salvării Moscovei? Atunci au hotărât ca gloria salvatorului să fie transferată lui Jukov.

5

În decembrie 1941, Armata Roşie a respins trupele germane de lângă Moscova. În legătură cu contraofensiva trupelor sovietice circulă următoarea poveste. Ameţit de succes, Stalin le-a cerut trupelor sovietice să treacă la ofensivă simultan pe toate direcţiile. A fost o greşeală. Înţeleptul Jukov i-a recomandat lui Stalin să nu-i fugărească pe nemţi pe tot frontul, ci să-şi concentreze forţele pe direcţia strategică Moscova. Nemţii atacă Moscova, deci aici au cele mai bune trupe, grosul forţelor. Aici au aproape toate tancurile. Toate fără combustibil. Aici ar trebui lovit, în această grupare centrală de trupe îngheţate! După nimicirea celor mai bune forţe pe direcţia principală, cu celelalte vom termina mai simplu după aceea. Vor fugi singure! În schimb, ofensiva simultană pe toate fronturile ar însemna să alergăm după doi iepuri şi să nu prindem niciunul. Sau să-l pălmuim pe inamic cu degetele răşchirate. Mai bine să strângem pumnul şi să-l lovim o dată, dar bine! Altfel ne irosim forţele degeaba, nici pe duşman nu-l nimicim şi pierdem şi toate rezervele până în primăvară.

Aşa stă scris în memoriile lui Jukov. Totul e simplu şi clar: este imposibil să atacăm simultan peste tot. Imposibil. Punct.

Nătărăul de Stalin nu l-a ascultat pe înţeleptul Jukov. A atacat simultan pe toate fronturile. În consecinţă, nu l-a învins pe inamic până în primăvară, şi a mai şi rămas fără rezerve. Urmările acestui fapt au fost pierderea Crimeei şi a Sevastopolului în primăvara anului 1942, pierderea Armatei a II-a de şoc a lui Vlasov, catastrofa înfiorătoare de lângă Harkov, înaintarea inamicului până aproape de Stalingrad, spre conductele de petrol de pe Volga…

Acest exemplu demonstrează limpede prostia lui Stalin şi genialitatea lui Jukov. Însă lucrurile trebuie nuanţate.

În ultima zi a anului 1941, la Kremlin a avut loc o consfătuire în cadrul căreia au fost aprobate planurile acţiunilor militare pentru anul următor.

În ajunul consfătuirii de la Cartierul General, generalii de armată G.K. Jukov şi N.A. Bulganin i-au raportat telefonic lui Stalin că trupele Frontului de Vest au învins în lupte Corpurile de Armată germane 20, 12, 13, 43, 53 şi 57 compuse din Diviziile 292, 358, 183, 15, 98, 34, 259, 260, 52, 17, 137, 131, 31, 290 şi 167 Infanterie, Divizia 19 Tancuri şi Brigada a 2-a SS, transferată cu avioanele din Cracovia; atacat de trupele frontului, inamicul continuă retragerea spre vest, abandonând pe drum răniţii, artileria, armamentul şi proviziile (*VIJ*, 1991, nr. 2, p. 24).

Informaţiile despre acest raport al lui Jukov adresat lui Stalin sunt publicate cu trimitere la Arhiva Centrală a Ministerului Apărării URSS (fond 208, opis 2511, dosar 1035, ff. 63-64).

Dacă ar fi să credem toată fanfaronada din acest raport, ar rezulta că în decembrie 1941, lângă Moscova, Jukov a realizat ceva în genul Stalingradului.

Articolul continuă: „Toate acestea, folosind cea mai blândă expresie, nu corespundeau realităţii. Unităţile enumerate au mai continuat să se apere câţiva ani şi să se opună cu îndârjire Frontului de Vest”.

Delicat vorbind, Jukov l-a minţit pe Stalin în legătură cu victoriile sale grandioase. În legătură cu astfel de fapte, în Rusia există expresia „a arunca praf în ochi”. În goana sa după distincţii şi funcţii, Jukov a recurs la falsuri, la ilegalităţi. În ianuarie 1942 ofensiva trebuia organizată pe o singură direcţie, şi anume pe direcţia strategică Vest, direcţia principală a războiului. Stalin, după cum ştim deja, a decis să atace simultan pe toate fronturile. Stalin nu a luat această decizie din prostie, ci pentru că mistificatorul Jukov şi-a atribuit o serie de victorii inexistente. Jukov a raportat: pe Frontul de Vest inamicul este practic nimicit, nu ne rămâne decât să-i dăm lovitura de graţie pe direcţiile secundare.

În decembrie 1941 armata germană se afla foarte aproape de o înfrângere. Distrugerea grupului de armate „Centru” ar fi putut însemna prăbuşirea întregului front german de la Baltica până la Marea Neagră. Din cauza rapoartelor false, lăudăroase ale lui Jukov, care îl înşela pe comandantul suprem, nu s-a întâmplat acest lucru. Din cauza rapoartelor false ale lui Jukov, Stalin a ordonat să înceapă ofensiva pe toate fronturile în acelaşi timp, au fost multe atacuri, dar toate au fost slabe. Acest lucru i-a dat armatei germane posibilitatea de a se fortifica pe teritoriul sovietic şi de a-şi prelungi agonia cu încă trei ani şi jumătate.

E un fapt verificat de mult: lăudărosul este primul care crede în scornelile sale.

Jukov i-a raportat lui Stalin că pe direcţia Vest inamicul este zdrobit şi că se retrage în grabă. Jukov însuşi a crezut acest raport optimist. Genialul strateg şi-a deplasat armatele în urmărirea trupelor germane fugare (cum i s-a părut lui Jukov). Of, mai bine nu ar fi desfăşurat niciodată această contraofensivă! Aşa-numita „înfrângere a trupelor germane lângă Moscova" s-a transformat, sub înţeleapta conducere a lui Jukov, într-o ruşinoasă şi dezastruoasă înfrângere a Armatei Roşii lângă Moscova.

Jukov era comandantul Frontului de Vest şi, în acelaşi timp, comandantul-şef al direcţiei Vest, din structura căreia făceau parte două fronturi: Frontul de Vest şi Frontul Kalinin. În această dublă calitate, Jukov planifică o grandioasă operaţiune. „Conform planului acesteia, se preconiza un atac asupra Viazmei cu forţele Frontului de Vest şi ale Frontului Kalinin, încercuirea şi nimicirea grupării inamicului din Rjev şi Viazma…" (*Krasnaia zvezda*, 14 martie 1993).

> Pe 7-8 februarie, comandanţii trupelor fronturilor au luat decizia desfăşurării operaţiunii. Decizia nu era în totalitate adecvată situaţiei. Niciunul dintre fronturi nu avea grupări puternice pentru a acţiona eficient şi pentru a mări eficienţa pe direcţia flancurilor. În esenţă, fiecare armată ataca izolat. Tentativa comandantului Frontului de Vest, G.K. Jukov, de a rupe frontul cu o armată de şoc creată din proprie iniţiativă nu a adus rezolvarea problemei înfrângerii inamicului, întrucât această armată nu avea mijloace care să-i asigure succesul (Generalul-colonel V. Barînkin, *Krasnaia zvezda*, 14 martie 1997).

În zona unde grupările de şoc ale Frontului Kalinin şi Frontului de Vest trebuiau să încercuiască forţele principale ale grupului de armate „Centru", din ordinul lui Jukov, a fost lansat un desant de trupe aeropurtate compus din Corpul 4 Desant Aerian, întărit de Regimentul 250 Misiuni Speciale.

Înainte de război, la iniţiativa lui Jukov, în cadrul Armatei Roşii au fost create corpurile de desant aerian. Jukov scrie: „Însuşi caracterul operaţiunilor militare posibile a impus necesitatea sporirii considerabile a trupelor aeropurtate. În aprilie 1941 începe constituirea a cinci corpuri de desant aerian"(*Amintiri şi reflecţii*, p. 211). Acest pasaj nu se potriveşte cu restul naraţiunii. Jukov povesteşte că Armata Roşie se pregătea pentru respingerea unei agresiuni, dar într-un război de apărare este practic imposibilă desfăşurarea

unor mari operaţiuni de desant aerian.

Corpurile de desant aerian au fost create la iniţiativa lui Jukov şi au fost utilizate de el. În întreaga istorie a Armatei Roşii, marile operaţiuni de desant aerian au avut loc numai la sugestia lui Jukov şi numai sub conducerea lui personală. Evident, toate s-au încheiat cu un eşec total şi cu moartea a mii de soldaţi din trupele de desant.

Jukov a organizat şi desfăşurat prima mare operaţiune de acest gen în cursul contraofensivei din apropierea Moscovei. Jukov şi-a deplasat armatele în zona unde a fost lansat Corpul 4 Desant Aerian.

> Dacă înainte hitleriştii înconjurau trupele aflate în apărare, acum armatele noastre se deplasau ele în spatele frontului inamicului cu scopul de a-l înconjura. Din păcate, nu întotdeauna aceste încercări erau încununate de succes. Astfel, în ianuarie 1942, trupele Armatelor a XXIX-a şi a XXXIX-a au pătruns adânc în spatele frontului inamicului. Iniţiind un atac în direcţia Rjev, acestea nu au reuşit să-şi asigure o apărare solidă a flancurilor şi au nimerit în încercuire (*VIJ*, 1995, nr. 2, p. 17).

În urmărirea inamicului care nu fugea nicăieri, iresponsabilul Jukov a trimis Armata a XXXIII-a a generalului-locotenent M.G. Efremov şi Corpul 1 Cavalerie de Gardă, fără a le asigura spatele şi flancurile. Armata a XXXIII-a şi Corpul 1 Cavalerie de Gardă au nimerit, de asemenea, în încercuire şi, timp de câteva luni, au luptat eroic în spatele frontului inamicului, fără a-şi evacua răniţii, fără a fi aprovizionaţi cu muniţii, carburant şi alimente. Armata a XXXIII-a şi comandantul ei, generalul-locotenent Efremov, au pierit în apropiere de Viazma.

Când vorbesc despre Jukov, ideologii Kremlinului ocolesc cu dibăcie contradicţiile. În cursul victorioasei contraofensive, trupele Frontului Kalinin şi ale Frontului de Vest au fost masacrate în întregime. Jukov a împins în încercuire trei armate şi două corpuri separate: toate au pierit. Puteau să spună: planul lui Jukov nu a fost adecvat situaţiei. În schimb, ideologii noştri s-au exprimat cu blândeţe: planul a fost adecvat situaţiei, dar nu în întregime.

Puteau să spună că din vina lui Jukov au pierit trei armate şi două corpuri de armată, iar toate celelalte armate şi corpuri ale Frontului Kalinin şi Frontului de Vest au fost complet sleite de puteri. Citiţi ziarele noastre. Despre toate acestea ele relatează politicos: Jukov nu a făcut totul pentru a elibera armatele din încercuire.

Iar dacă ar fi să credem memoriile lui Jukov, lângă Moscova, Armata Roşie

aproape că a repurtat o victorie.

7

Voi fi contrazis: dar Stalin l-a decorat pe Jukov! Stalin i-a acordat titluri. Acestea nu sunt o dovadă a măreţiei lui Jukov?

Nu, nu sunt o dovadă. Stalin l-a decorat şi pe Lev Mehlis. Şi l-a avansat la gradul de general-colonel. Asta nu înseamnă că Mehlis a fost un comandant militar. Generalul-colonel Mehlis călătorea pe front şi făcea aceeaşi treabă ca şi Jukov: urla, înjura ca un birjar şi împuşca. Mehlis avea aceeaşi funcţie ca şi Jukov: reprezentant al Cartierului General al Înaltului Comandament. La fel ca Jukov, Mehlis îl minţea mereu pe Stalin. Stalin ştia acest lucru, dar îl ierta pe Mehlis, la fel ca pe Jukov. E drept, Mehlis nu avea la activ atâtea înfrângeri monstruoase câte avea Jukov.

Generali-colonei de-ai lui Stalin erau şi S.A. Goglidze, şi B.S. Abakumov. Generali cu patru stele erau şi Serov, şi Maslennikov, şi Merkulov, dar toţi aceştia erau strategi din Lubianka.

Stalin i-a acordat titlul de mareşal al Uniunii Sovietice lui Lavrenti Pavlovici Beria. Dar de aici nu rezultă în niciun caz că Lavrenti Pavlovici era comandant militar.

Stalin l-a făcut mareşal al Uniunii Sovietice pe Bulganin Nikolai Aleksandrovici. Bulganin nu a activat în armată. A activat în organele comisiei unionale extraordinare CEKA. A fost călău. Apoi a fost director de uzină, preşedinte al Sovietului Moscovei, în 1941 a fost preşedintele consiliului de conducere al Băncii de Stat. În timpul războiului a fost comisar politic, membru al Consiliului Militar al Frontului de Vest şi al altor fronturi. Stalin l-a făcut pe Bulganin mareşal al Uniunii Sovietice şi chiar ministru al Apărării URSS. Pieptul lui Bulganin era plin de decoraţii, inclusiv patru înalte ordine militare.

Stalin i-a acordat titlul de mareşal chiar şi lui Tuhacevski. Există oare vreo persoană care să-l considere pe Tuhacevski un strateg?

*

Faptul că Stalin l-a decorat pe Jukov şi i-a acordat titluri nu înseamnă

absolut nimic. În rândurile comisarilor, miniştrilor, mareşalilor şi generalilor stalinişti nimereau şi ticăloşi, şi escroci, şi sadici, şi desfrânaţi, şi hoţi, şi mistificatori. Precum Ejov, Iagoda, Bliuher, Buharin, Radek, Hruşciov şi încă o turmă întreagă.

Capitolul 15

Înainte, spre Sîcevka!

Prin cuvintele „dacă Jukov ar mai fi în viaţă”, autorii scrisorilor îşi exprimă încrederea nestrămutată, aproape fantastică în idolul lor, creat nu de imaginaţia cuiva, ci de slujirea Patriei, de faptele sale întru gloria ei, şi nu pentru a-i pricinui vreun rău.

Krasnaia zvezda, 4 februarie 1997

1

Când vine vorba despre război, ne amintim de Stalingrad; şi dacă ne amintim de Stalingrad, ne amintim de Jukov. El, cel mai mare comandant militar al secolului XX, a fost creatorul uneia dintre cele mai strălucite operaţiuni din al Doilea Război Mondial şi poate chiar din întreaga istorie universală. Stalingradul reprezintă confirmarea unui adevăr incontestabil: unde este Jukov, acolo este victoria! Stalingradul este dovada genialităţii lui Jukov: a aruncat o privire pe hartă şi a găsit imediat soluţia!

Să strigăm de trei ori „Ura!” pentru geniu, apoi să formulăm o întrebare referitoare la autenticitatea informaţiilor. Să mergem cu cercetările pentru aflarea adevărului până la origini. Să clarificăm de unde s-a aflat că planul operaţiunii strategice ofensive a fost propus de Jukov?

Sursa nu e greu de găsit: Jukov însuşi a afirmat acest lucru. El singur s-a declarat autor al planului operaţiunii, recunoscând, ce-i drept, că a existat şi un coautor. Evenimentele sunt descrise astfel:

> În cursul zilei de 12 decembrie am decolat spre Moscova şi, după patru ore, am ajuns la Kremlin, unde fusese convocat şi A.M. Vasilievski, şeful Marelui Stat-Major…
> Comandantul suprem îşi scosese pe masă harta cu amplasamentele rezervelor

Cartierului General şi o studia minuţios şi cu atenţie. Eu şi cu Aleksandr Mihailovici ne-am îndepărtat puţin de masă şi discutam foarte încet despre faptul că va trebui să găsim o altă soluţie.

— Care „altă” soluţie? a întrebat brusc I.V. Stalin, ridicând capul.

Nu mi-am închipuit niciodată că I.V. Stalin are auzul atât de ascuţit. Ne-am apropiat de masă…

Toată ziua următoare eu şi A.M. Vasilievski am lucrat la Marele Stat-Major… Trecând în revistă toate variantele posibile, am decis să-i propunem lui Stalin următorul plan de acţiune… (*Amintiri şi reflecţii*, pp. 401-402).

Din cele relatate de Jukov rezultă că la originile operaţiunii strategice ofensive Stalingrad au fost trei: Stalin, Jukov şi Vasilievski. Meritul lui Stalin a constat în faptul că avea auzul fin. A auzit că Jukov şuşotea cu Vasilievski, s-a interesat despre ce vorbeau; imediat Jukov şi camaradul său de arme i-au avansat comandantului suprem geniala idee…

Jukov povesteşte că Stalin se îndoia de succes, se temea să rişte, propunea desfăşurarea unei operaţiuni, dar nu de asemenea amploare, ci mai modestă. În cele din urmă, Jukov l-a convins pe Stalin şi totul a fost bine.

2

Despre Stalingrad, Jukov predică îndelung şi detaliat prin gura literaţilor săi negricioşi: „Pe 12 iulie, Cartierul General a creat un nou Front Stalingrad…”; „La sfârşitul lui iulie, în componenţa Frontului Stalingrad intra…”; „Un volum mare de muncă organizatorică pentru constituirea şi pregătirea detaşamentelor de voluntari au desfăşurat Comitetul regional şi Comitetul orăşenesc de partid din Stalingrad…”.

Toate acestea sunt adevărate, sunt interesante, dar trebuie să menţionăm un mic detaliu: în iulie 1942 Jukov nu era la Stalingrad şi nici nu avea cum să fie. El se afla pe un alt front, foarte departe de Stalingrad. Orice persoană interesată de perioada războiului are posibilitatea de a reconstitui cronologia activităţii pe front a lui Jukov, zi de zi, din prima până în ultima clipă a războiului. Uneori chiar cu o precizie de ore şi minute. De pe 11 octombrie 1941 până pe 26 august 1942, Jukov a comandat trupele Frontului de Vest, care lupta pe o altă direcţie, la 1.000 km de Stalingrad. Până pe 26 august 1942 Jukov nu se putea ocupa de problemele Stalingradului şi nici nu avea dreptul.

Iată ce s-a întâmplat lângă Stalingrad. În primăvara anului 1942, Frontul sovietic de Sud-Vest s-a prăbuşit. Vinovaţi de această catastrofă au fost Timoşenko, Hruşciov şi Bagramian. Însă vinovatul principal a fost Jukov. Din cauza minciunilor lui, din cauza rapoartelor false despre nişte victorii grandioase pe direcţia principală a războiului, Stalin a irosit rezervele strategice şi în momentele cele mai critice nu a avut cu ce acoperi breşa creată. Trupele germane au rupt frontul. În spatele fronturilor Armatei Roşii au izbucnit revolte populare. Împotriva comuniştilor s-au ridicat populaţiile din regiunea Donului, din Kuban, din Caucazul de Nord, din stepele calmuce. Armata Roşie s-a pomenit în ipostaza de ocupant pe propriul teritoriu – sub picioarele ei ardea pământul. Răsculaţii îi spânzurau pe cekişti, comunişti şi comisari, le zdrobeau ţestele sau îi înecau în râuri şi mlaştini. Regimentele şi diviziile sovietice se risipeau, trupele se împrăştiau care încotro. Între timp, fluxul trupelor germane s-a scindat în două. Una dintre direcţiile de atac – spre Groznîi şi Baku. Intenţia era de a ajunge la sursele de petrol. A doua direcţie – spre Stalingrad, cu intenţia de a proteja de un posibil atac în flanc trupele care îşi croiau drum spre Caucaz şi de a tăia Volga, aorta petrolieră a Uniunii Sovietice. Situaţia lângă Stalingrad a devenit critică în iulie 1942. În momentul respectiv, ieşirea trupelor germane la cursul fluviului Volga a dus inevitabil la prăbuşirea întregii aripi sudice a frontului sovieto-german, cu urmări catastrofale pentru economia ţării.

La ordinul personal al lui Stalin a fost creat noul Front Stalingrad, din structura căruia făceau parte patru armate de arme întrunite şi o armată aeriană din componenţa Frontului de Sud-Vest. În plus, din rezerva strategică, Stalin a dislocat în apropiere de Stalingrad Armatele a LXII-a, a LXIII-a şi a LXIV-a. Pe 28 iulie Stalin a semnat personal draconicul Ordin nr. 227 „Nici un pas înapoi!”, luând asupra sa întreaga răspundere pentru situaţia din zona Stalingradului şi pentru orice măsuri care puteau opri dezertările din rândul trupelor sovietice. Pe 30 iulie, din ordinul lui Stalin, Armata a LI-a a fost inclusă în structura Frontului Stalingrad. Pe 9 august Stalin a trimis lângă Stalingrad Armata I de Gardă. În fruntea acestei armate Stalin l-a numit pe fostul şef al GRU, pe viitorul său locţiitor, generalul-locotenent F.I. Golikov. Armata I de Gardă era compusă din efectiv uman de cea mai bună calitate. La constituirea ei au fost folosite cinci corpuri de trupe aeropurtate, transformate în divizii de puşcaşi de gardă. La mijlocul lunii august, Stalin a dislocat în zona Stalingradului Armatele a XXIV-a şi a LXVI-a. Spre Stalingrad se îndrepta un val nesfârşit de trupe: zeci de batalioane şi companii de pedeapsă, nouăsprezece şcoli militare, printre care cele din Jitomir, Vinniţa, Groznîi, Şcolile Militare de Infanterie 1 şi 2 din Ordjonikidze, Şcoala Militară de Mitraliori-Aruncători de

mine din Krasnodar, şcolile militare din Celiabinsk, Stalingrad, Omsk, Şcoala Militară de Tancuri din Kazan. În fiecare din aceste instituţii de învăţământ militar erau „între 3.500 şi 5.000 dintre cei mai buni soldaţi şi sergenţi cu vârste între 18 şi 22 de ani, luaţi din primele linii, având experienţă de luptă" (A.M. Samsonov, *Znat' i pomnit'*, 1989, p. 136). Pentru construcţiile de apărare, Stalin a trimis la Stalingrad Armatele a V-a, a VII-a, a VIII-a şi a X-a Geniu. Eu ştiu ce înseamnă o companie de geniu, un batalion de geniu. Am avut ocazia să văd cu ochii mei un regiment de geniu cu efectivul complet, în toată splendoarea sa. Încă nu am avut şansa să văd şi o brigadă de geniu cu efectivul complet, dar pot lesne să mi-o imaginez. În schimb, nu pot deloc să-mi închipui o divizie de geniu. Nu reuşesc. Sunt prea mulţi genişti laolaltă. Cu atât mai puţin aş putea să-mi imaginez un corp de armată compus în exclusivitate din genişti. La Stalin nu era vorba de brigăzi, divizii şi corpuri de geniu. Stalin avea în rezerva sa armate întregi. Uniunea Sovietică era singura ţară din lume care avea armate de geniu. Pentru construirea liniilor de apărare de lângă Stalingrad, Stalin a trimis patru astfel de armate. Pentru realizarea centurii strategice de apărare a oraşului, în afară de aceste armate de geniu Stalin a dislocat câteva departamente de construcţii defensive din Rezerva Înaltului Comandament (RIC). Putem să ne dăm seama ce însemna acest lucru pe baza următorului exemplu. Numai efectivul Departamentului 24 Construcţii Defensive din rezerva personală a lui Stalin a săpat în zona Stalingradului 1.448 de kilometri de şanţuri şi tranşee, 57 de kilometri de şanţuri antitanc, a construit 51 de kilometri de escarpe, 8 kilometri de obstacole antitanc făcute din stâlpi şi 24.400 de cazemate.

Cazematele erau construite atât din lemn şi pământ, cât şi din beton armat şi oţel. Numai efectivul Departamentului 24 Construcţii Defensive din RIC a montat 1.112 tone de construcţii metalice şi 2.317 m^3 de construcţii din beton armat (*Krasnaia zvezda*, 10 ianuarie 1985). Adăugaţi la toate acestea munca celorlalte departamente de construcţii defensive din RIC, precum şi munca depusă de patru armate de genişti.

Dacă ne-am făcut o idee despre amploarea lucrărilor de apărare din această zonă, nu poate decât să ne surprindă insistenţa lui Hitler şi a generalilor săi de a-şi trimite diviziile în atacuri sinucigaşe asupra acestei linii de apărare.

În afară de artileria din dotarea celor zece armate de arme întrunite şi a armatei de gardă, Stalin, din rezerva proprie, a dislocat lângă Stalingrad 129 de regimente de artilerie din RIC şi 115 divizioane separate de artilerie reactivă. Putem enumera la nesfârşit regimentele, diviziile şi corpurile de aviaţie de vânătoare, de asalt şi de bombardiere, grupele de aviaţie de rezervă, brigăzile şi corpurile mecanizate şi de tancuri, divizioanele şi regimentele de aruncătoate de

mine, subunităţile şi unităţile de comunicaţii, reparaţii, medicale şi alte formaţiuni pe care Stalin le-a aruncat în luptă pe Volga. În iulie şi august 1942, toate aceste regimente, brigăzi, divizii, corpuri şi armate fie se aflau deja în apropiere de Stalingrad, fie se deplasau într-acolo, fie se pregăteau de plecare. Nu mai vorbesc de Armata a II-a de Gardă, de Armata a V-a Tancuri, de patru corpuri de tancuri şi două corpuri mecanizate, care se constituiau în vara anului 1942 adânc în spatele frontului şi se pregăteau pentru lupte în condiţii de iarnă. În orice caz, nu putem să nu recunoaştem că lângă Stalingrad au fost masate multe trupe. Lucrul acesta s-a făcut când Jukov se afla pe alt front, şi anume pe Frontul de Vest. În iulie şi august 1942, în absenţa lui Jukov s-a realizat lucrul cel mai important: prin măsuri draconice a fost anihilată panica din rândul trupelor, au fost stopate dezertările, în zona rupturii frontului de către trupele germane a fost creat un nou front sovietic, a fost construită o apărare de netrecut, au fost aduse divizii, corpuri şi armate noi. În vara anului 1942 acţiunile inamicului s-au transformat, din înaintare impetuoasă, în lupte prelungite extrem de neconvenabile, pentru fiecare poziţie, pentru fiecare tranşee, pentru fiecare cazemată. În plus, venea iarna. Oricum, în vara anului 1942, în apropiere de Stalingrad au fost create condiţiile unei inevitabile catastrofe pentru armata germană. Lângă Stalingrad erau adunate atâtea forţe, încât nu mai era nevoie şi de un comandant militar genial. Trebuie adăugat şi faptul că Stalin nu a dislocat aceste forţe uriaşe în apropiere de Stalingrad pur şi simplu bătând din palme. După bătălia de la Moscova, rezervele strategice erau epuizate în totalitate. În scurt timp, Stalin a reuşit să formeze noi regimente, divizii, corpuri şi armate şi să le arunce în luptă.

3

Deschidem cartea lui Jukov şi citim că în vara anului 1942 duşmanul şi-a croit drum spre Stalingrad, că Armata Roşie s-a luptat cu eroism şi că a respins atacul acestuia. Jukov îşi aminteşte în detaliu şi descrie foarte expresiv evenimente la care nu a participat. Dacă ne interesează situaţia din vara anului 1942 în apropiere de Stalingrad, găsim destule surse de informaţii. Cartea *Amintiri şi reflecţii* a fost scrisă în numele lui Jukov, motiv pentru care ar fi fost corect să relateze nu despre Frontul Stalingrad, unde acesta nu fusese prezent, ci despre Frontul de Vest, al cărui comandant în perioada respectivă era Jukov. Însă tot ce s-a întâmplat în primăvara şi vara anului 1942 pe Frontul de Vest

este expus în memoriile sale într-un singur paragraf. Autorii memoriilor lui Jukov s-au lăsat purtaţi de val pe culmile strategiei: „Armata a XXXVII-a şi Armata a XII-a ale Frontului Caucazului de Nord au primit misiunea…”. De ce ni se povesteşte despre Caucaz, dacă Jukov nu a fost acolo? Dar ei nu se lasă: „La chemarea CC al partidului din Gruzia, Azerbaidjan şi Armenia s-au constituit detaşamente armate…”.

În memoriile lui Jukov este descrisă amănunţit catastrofa din 1942 de lângă Harkov. Sunt nominalizaţi vinovaţii. Jukov nu a fost nici acolo. El nu răspundea de acel front. Este descrisă catastrofa Frontului Crimeei. Din nou sunt nominalizaţi vinovaţii. Jukov nu a luptat nici în Crimeea, nu era treaba lui. În memoriile lui Jukov sunt descrise înfrângerile trupelor sovietice lângă Voronej; autorii şi-au amintit căderea Sevastopolului şi încercarea eşuată a trupelor Frontului de Nord-Vest de a lichida gruparea germană din apropiere de Demiansk. Jukov nu a fost implicat în niciunul dintre aceste evenimente. De ce sunt incluse în memoriile sale?

Pentru că autorii memoriilor lui Jukov au împuşcat trei iepuri dintr-odată.

În primul rând, au demonstrat ce orizont strategic vast posedă Jukov.

În al doilea rând, au dezvăluit adevărul crud, amar: iată, priviţi înfrângerile… vecinilor lui Jukov, uitaţi-vă la greşelile nătărăului de Stalin şi ale comandanţilor fronturilor unde nu era Jukov.

În al treilea rând, au umplut cu descrieri colaterale capitolul despre anul 1942, pentru ca să nu mai rămână loc pentru poveştile despre Jukov şi faptele acestuia.

Pentru Frontul de Vest comandat de Jukov, anul 1942 a fost anul unor înfrângeri catastrofale şi pierderi uriaşe. Pe acest front Jukov a desfăşurat nesfârşite operaţiuni ofensive fără rost, finalizate cu eşecuri. Cea mai sângeroasă dintre ele a fost operaţiunea Rjev-Sîcevka din 30 iulie – 23 august.

Este interesant faptul că *Enciclopedia militară sovietică* (vol. 7, pp. 119-120) delimitează strict perioadele desfăşurării acestei operaţiuni, enumeră armatele şi corpurile de armată implicate, inserează chiar şi o hartă. Dacă enciclopedia descrie această operaţiune, înseamnă că ea este demnă de acest lucru. În schimb Jukov, care a desfăşurat această operaţiune, nu menţionează nici perioada, nici forţele care au luat parte la ea, nici nu include vreo hartă. Însă din memoriile lui Jukov aflăm:

– despre politica perfidă a Statelor Unite şi a Marii Britanii;
– despre planurile lui Stalin pentru anul 1942;
– despre proiectele lui Hitler pentru anul 1942;

– despre activitatea politică de partid în Armata Roşie;
– despre eroismul soldaţilor şi sergenţilor;
– despre rezistenţa poporului sovietic în spatele frontului;
– despre munca eroică a muncitorilor şi ţăranilor;
– despre rolul conducător şi călăuzitor al Partidului Comunist şi al înţeleptului său Comitet Central;
– despre operaţiunile de pe toate fronturile, în afară de Frontul de Vest.

În memoriile lui Jukov nu există o hartă a operaţiunii Rjev-Sîcevka desfăşurate de Jukov; în schimb există o altă hartă, din care se vede cum înaintau nemţii spre Stalingrad, unde Jukov nu se afla pe atunci şi de apărarea căruia nu răspundea el.

Deocamdată, pe noi nu ne interesează Stalingradul, ci Jukov şi operaţiunea Rjev-Sîcevka asupra căreia el, cu modestie, păstrează tăcerea. Pentru desfăşurarea acestei operaţiuni Jukov a concentrat Armatele a XX-a şi a XXXI-a, Armata I Aeriană, Corpurile 6 şi 8 Tancuri, Corpul 2 Cavalerie de Gardă. Ce efectiv uman aveau aceste corpuri şi armate, câte tancuri, tunuri, avioane, nu precizează nici Jukov, nici *Enciclopedia militară sovietică*. Noi însă ne dăm seama că sunt forţe destul de mari. În memoriile lui Jukov se spune că lângă Sîcevka nemţii au suferit „pierderi mari”. Despre pierderile noastre izvoarele istorice nu spun nimic. Se pare că nu au fost.

Pentru a-l ajuta pe Jukov, pe direcţia aceleiaşi Sîcevka atacau trupele aripii stângi a Frontului Kalinin: Armatele a XXIX-a şi a XXX-a, susţinute de Armata a III-a Aeriană.

Patru armate de arme întrunite, un corp de cavalerie, două corpuri de tancuri separate, susţinute de două armate aeriene… pentru a ataca Sîcevka?!

Nu e cam mult?

Păi nu prea. Lui Jukov i s-a părut puţin.

A reuşit Jukov cu aceste forţe să cucerească respectiva Sîcevka? Vai, din păcate nu.

Care a fost cauza eşecului? Cine a fost vinovat? Cauza au constituit-o forţele insuficiente aruncate în bătălia pentru Sîcevka. Pe Frontul de Vest, în acel moment Jukov avea „numai” zece armate. I-ar mai fi trebuit încă vreo armată, două. Vinovat era Stalin, evident, pentru că nu i-a dat lui Jukov aceste armate. „Dacă am fi avut la dispoziţie încă o armată, două, am fi putut… Din păcate, această şansă reală a fost ratată de Înaltul Comandament” (*Amintiri şi reflecţii*, p. 395).

Acesta nu a fost primul atac asupra localităţii Sîcevka. Începând din

ianuarie şi până în august 1942, cinci armate ale lui Konev şi zece armate ale lui Jukov încercau să ajungă la Rjev şi Sîcevka. Subliniez încă o dată: Jukov nu era numai comandantul Frontului de Vest, ci şi comandantul-şef al Frontului de Sud-Vest, din care făceau parte Frontul de Vest (Jukov) şi Frontul Kalinin (Konev). Cu alte cuvinte, cele cinci armate ale lui Konev erau tot sub comanda lui Jukov. Pe 5 august 1942, înainte de următorul atac pe direcţia Rjev-Sîcevka, Cartierul General al Înaltului Comandament a confirmat încă o dată prerogativele lui Jukov. El comanda nu numai operaţiunile Frontului de Vest, ci şi pe cele ale Frontului vecin Kalinin (*VIJ*, 1991, nr. 10, p. 24).

În apropiere de Rjev şi de Sîcevka erau deja munţi de cadavre ale soldaţilor sovietici ucişi în luptele anterioare, cimitire întregi de tancuri sovietice incendiate. Toţi combatanţii pe front ţineau minte carnajul absurd, de câteva luni, de lângă Rjev şi Sîcevka, sub conducerea genialului Jukov. Una dintre poeziile cele mai profunde despre război îi aparţine poetului Aleksandr Tvardovski. Şi nu întâmplător titlul acesteia este „Am fost ucis lângă Rjev”. Să ne-o amintim:

Frontul ardea necontenit
Ca o cicatrice pe corp.
Am fost ucis şi nu ştiu:
Rjev e al nostru-n sfârşit?

Atac după atac. Frontal. După aceeaşi schemă, ca şi ieri. După acelaşi program. Câte cinci atacuri pe zi. Câte şapte. Câte zece. Pe aceleaşi movile. Lună de lună. Din ianuarie până în august. Înainte! Jukov e cu noi!

4

Istoricii noştri oficiali au inventat un limbaj special şi o serie întreagă de procedee prin care disimulează eşecurile din război, mai ales eşecurile lui Jukov. Cu toate acestea, există nişte indicatori pe deplin siguri ai minciunii. Iată unul dintre aceştia. Să presupunem că aţi găsit o descriere a unei operaţiuni ofensive, dar numele de cod al acestei operaţiuni nu este precizat. Să ştiţi că aveţi de-a face cu o minciună.

Iată despre ce este vorba. În majoritatea lor, operaţiunile defensive nu au nume de cod. Duşmanul tinde să facă ceea ce nu ne aşteptăm, ceva pentru care

noi nu suntem pregătiţi, ceva ce nu este prevăzut în planurile noastre. Duşmanul se străduieşte să atace acolo unde noi am prevăzut acţiuni defensive de amploare mult mai mică sau unde nu am plănuit deloc să ne apărăm. De aceea, în multe cazuri, operaţiunea defensivă este o improvizaţie. În plus, în operaţiunea defensivă nu trebuie să ne ascundem intenţiile. Dacă apărăm Stalingradul, înseamnă că nu intenţionăm să-l cedăm.

În schimb, operaţiunea ofensivă o pregătim noi şi trebuie să ascundem de inamic momentul, locul, scopul, planul, structura forţelor şi multe altele. De aceea, pregătirea operaţiunii ofensive începe cu adoptarea unui nume de cod, pentru păstrarea secretului. De pildă, la Marele Stat-Major se vorbeşte la un moment dat despre „Micul Saturn”. Dacă sunteţi la curent cu secretul, înţelegeţi despre ce este vorba. Dacă nu vi s-a încredinţat secretul, nu veţi înţelege nimic. „Uranus”, „Anadîr”, „S. 3-20”, „Furtuna”, „Bagration”. Ce înseamnă toate acestea? Despre ce vorbesc generalii? Dacă ştii, totul este foarte simplu. Dacă nu, eşti în impas. Nici măcar cel care cifrează mesajele nu are idee în ce constă esenţa comunicatului transmis. El scrie „Iskra”, dar nu ştie ce se ascunde în spatele acestui nume.

A trecut o jumătate de secol de la terminarea războiului, iar noi întâlnim într-o enciclopedie foarte groasă descrieri ale unor operaţiuni ofensive cu nume bizare: Rjev-Sîcevka, Rjev-Viazma, Sîcevka-Viazma. Numele de cod ale acestor operaţiuni nu sunt menţionate. Şi ne gândim: putea oare Jukov să planifice o operaţiune la statul-major al Frontului de Vest şi să o numească operaţiunea Rjev-Sîcevka sau Sîcevka-Viazma? Nu, nu putea. Dacă ar fi numit-o astfel şi-ar fi dezvăluit planul şi intenţiile tuturor dactilografelor, telefonistelor, desenatorilor, furierilor şi paznicilor din statul-major. Dacă Jukov nu este complet idiot, înseamnă că la pregătirea acestor operaţiuni a folosit nişte nume de cod. De ce nu sunt precizate nici după o jumătate de secol?

Pentru că aceste operaţiuni mai sunt secrete şi acum, după 50, 60 de ani. Iată care este cauza secretului. Să zicem că se plănuia nimicirea grupului german de armate „Centru” şi înaintarea trupelor sovietice pe o adâncime de 600 de kilometri până la ţărmul Mării Baltice. Din păcate nu au nimicit grupul de armate germane, nu le-au străpuns apărarea, nu au înaintat 600 de kilometri, ci 23. Plănuiau să ajungă la Vitebsk, Minsk şi Riga, dar au ajuns numai până la Sîcevka, fără a reuşi s-o cucerească.

Cu ce să acopere ruşinea? Cu secretul de stat. În astfel de cazuri, istoricii noştri militari secretizează întreaga operaţiune. Din seria secretelor de stat fac parte numele de cod, scopul, misiunea şi planul operaţiunii, structura forţelor şi mijloacelor folosite şi, cel mai important, pierderile. În schimb, academicienii

noştri scriu în enciclopedie: da, au fost lupte în această zonă, dar nu s-a planificat, nu s-a avut în vedere şi nu s-a intenţionat nimic serios aici. Pur şi simplu voiau să ocupe Rjev, care era la 6 kilometri de linia întâi, şi Sîcevka, aflată tocmai la 50 de kilometri. E drept că nu au ocupat nici Sîcevka, nici Rjev, nici din prima încercare, nici din a doua sau a treia, nici din a treisprezecea încercare, nici din a patruzeci şi una.

Să reflectăm şi la următorul aspect: putea Stalin să-i stabilească lui Jukov ca misiune de luptă să cucerească o Sîcevka oarecare? Nu era o chestiune minoră pentru Stalin? Dar pentru Jukov? Dar pentru Frontul de Vest ajutat de Frontul Kalinin?

Pe 23 august 1942 s-a împotmolit şi noul atac asupra satului Sîcevka, iar pe 26 august Stalin l-a numit pe Jukov locţiitorul său.

Subliniem: comandantul Frontului de Vest Jukov nu a fost avansat locţiitor al comandantului suprem în urma unor victorii măreţe obţinute, ci după opt luni de carnaj sângeros, fără speranţă. Stalin nu îl ridică pe Jukov pentru victoriile sale strălucite sau pentru ideile sale geniale. Jukov i-a plăcut lui Stalin din alte motive: câteva luni a mânat la moarte sute de mii de oameni şi nu i s-a clintit nici măcar un muşchi de pe obraz!

Stalin avea nevoie de doi locţiitori cu personalitate complet diferită. La fel ca în cazul comandantului de regiment: şeful statului-major este gânditorul, iar locţiitorul comandantului de regiment este gonaciul. Comandantul de regiment răspunde de toate. Şeful statului-major îi stă alături. El este generatorul de idei, mecanismul de conducere. Iar acolo unde la un moment dat trebuie rezolvată o problemă importantă este trimis locţiitorul comandantului – să urle şi să înjure de mamă.

Acelaşi sistem funcţionează la toate nivelele: fiecare şef trebuie să aibă un adjunct, ca să zic aşa, pe partea cu gândirea şi încă unul pe partea cu bătaia. Inclusiv la cel mai înalt nivel, Stalin s-a organizat în acelaşi mod. Gânditorul lui Stalin este Vasilievski. El concepe planurile. Dar Stalin are nevoie şi de cel a cărui activitate constă în a-i mâna pe oameni la moarte. La aşa ceva este bun Jukov. Jukov este şeful, oriunde ar fi trimis. El este locţiitorul pe linie de împuşcare, adjunctul comandantului suprem pe partea cu pălmuirea.

5

Jukov a sosit la Stalingrad pentru prima dată pe 31 august 1942. El a

încercat un contraatac asupra trupelor germane care înaintau. Din această iniţiativă nu a ieşit nimic bun. Contraatacurile au eşuat. Apropo, memoriile lui Jukov conţin aluzii la aceste eşecuri. El a fost la Stalingrad, a făcut câte ceva pe acolo, vreo două săptămâni, după care s-a întors la Moscova pe 12 septembrie. Aici, în cabinetul lui Stalin a avut loc scena pe care Jukov a descris-o de nenumărate ori cu foarte mult haz: el şuşotea cu Vasilievski că ar trebui căutată o altă soluţie. Stalin a auzit şi s-a interesat: care soluţie?

Jukov a spus aceste cuvinte după ce a fost la Stalingrad, unde a încercat să organizeze o serie de contraatacuri. Jukov propune căutarea unei alte soluţii, întrucât din soluţia pe care încerca să o traducă în fapte lângă Stalingrad, în primele zile ale lunii septembrie, nu a ieşit nimic bun. Acţiunile lui Jukov s-au dovedit sterile şi inutile.

Jukov a mai făcut câteva deplasări la Stalingrad în perioada luptelor de apărare. Dar nu numai Jukov a fost pe acolo. Printre alţii, la Stalingrad a fost şi membrul Biroului Politic Malenkov. Doar n-o să-l declarăm acum pe Malenkov strateg şi salvator pentru atâta lucru. Nici n-o să-i ridicăm o statuie ecvestră şi nici n-o să-l trecem în rândul sfinţilor.

Ultima dată Jukov s-a întors de la Stalingrad pe 16 noiembrie 1942. Contraofensiva trupelor sovietice a început pe 19 noiembrie. Fără Jukov. Pe Jukov, Stalin l-a aruncat din nou pe Frontul de Vest. Din nou spre Sîcevka!

În ziua când a început operaţiunea strategică ofensivă Stalingrad, Jukov se afla la exact 1.000 de kilometri de Stalingrad şi se ocupa de cu totul altceva.

Capitolul 16

Din nou spre Sîcevka

Ajungând pe front la trupe, reuşeam imediat să-mi dau seama cum merg lucrurile, să preiau conducerea şi să întorc evenimentele în direcţia necesară.

Mareşalul Uniunii Sovietice G.K.
Jukov, *Krasnaia zvezda*, 18 februarie 1998

1

Contraofensiva de la Stalingrad fusese concepută ca operaţiune secundară. În memoriile participanţilor la această operaţiune, oricine doreşte poate găsi destule mărturii în acest sens. Mareşalii Uniunii Sovietice A.M. Vasilievski, K.K. Rokossovski, A.I. Eremenko, mareşalul de artilerie N.N. Voronov şi alţii afirmă că, încheind încercuirea trupelor germane lângă Stalingrad, comandanţii sovietici au fost surprinşi să constate că în cazan au nimerit de trei ori mai multe divizii germane decât au presupus. În apropiere de Stalingrad, comandanţii sovietici intenţionaseră să încercuiască 7-8 divizii, dar s-a dovedit că erau 22. Altfel spus, operaţiunea Stalingrad nu a fost plănuită atât de grandioasă pe cât a ieşit în realitate. Lângă Stalingrad se aşteptau la un rezultat de trei ori mai modest. Iar operaţiunea principală se pregătea pe direcţia Vest. Se plănuia din nou ruperea frontului lângă Rjev, Sîcevka şi Viazma în direcţia Golfului Riga. Ca şi mai înainte, Jukov se ocupă cu acelaşi lucru: coordonează acţiunile Frontului Kalinin şi ale Frontului de Vest. În plus, ofensiva celor două fronturi este susţinută şi de trupele Frontului de Nord-Vest şi ale Frontului Briansk.

Pentru desfăşurarea acestei grandioase operaţiuni au fost concentrate forţe mult mai mari decât pentru contraatacul de lângă Stalingrad. De data aceasta, la dispoziţia lui Jukov se aflau aproape 2.000.000 de soldaţi şi ofiţeri, 3.300 de

tancuri, peste 1.000 de avioane de luptă, 24.000 de tunuri şi aruncătoare de mine. Greutatea de luptă totală a tancurilor sovietice implicate în această operaţiune întrecea de 2,8 ori greutatea de luptă a tuturor tancurilor germane pe care le-a trimis Hitler împotriva Uniunii Sovietice pe 22 iunie 1941.

Ei bine, Jukov a ratat şi această operaţiune din noiembrie-decembrie 1942.

Acolo unde a fost Jukov, a fost o înfrângere ruşinoasă, râuri de sânge, piramide de cadavre ale soldaţilor şi aproape 2.000 de tancuri sovietice incendiate. Toate acestea în completarea a ceea ce fusese deja îngropat în pământ în această zonă din ianuarie până în august. În schimb la Stalingrad, unde nu a fost Jukov, a fost victorie.

2

Eşecul lui Jukov lângă Sîcevka, Rjev şi Viazma a fost eliminat din istoria noastră. A fost uitat. Iar dacă vreun cercetător scrupulos este curios să afle unde a fost marele strateg Jukov în momentul declanşării operaţiunii strategice ofensive Stalingrad, pentru acesta există răspunsul pregătit: Jukov se afla pe un front secundar, unde desfăşura o operaţiune de abatere a atenţiei. În timpul lui Brejnev, toată maşinăria ideologică a Uniunii Sovietice lucra pentru exagerarea cultului personalităţii lui Jukov. În acele vremuri glorioase, mareşalul Vasilievski, în vârstă de 82 de ani şi căruia îi mai rămăsese un an până la moarte, a fost îndemnat să scrie: „Pe 13 noiembrie… i s-a ordonat lui Jukov să treacă la pregătirea unei operaţiuni de distragere a atenţiei pe Fronturile Kalinin şi de Vest, iar mie mi s-a încredinţat coordonarea acţiunilor celor trei fronturi de pe direcţia Stalingrad în timpul desfăşurării contraofensivei” (*VIJ*, 1977, nr. 11, p. 63).

Interesant, nu-i aşa? Pe 19 noiembrie 1942 începe o grandioasă operaţiune ofensivă lângă Stalingrad, care trebuia să schimbe radical cursul războiului în favoarea noastră, iar cu o săptămână înainte, pe 13 noiembrie, celui mai mare comandant militar al secolului XX, locţiitorului comandantului suprem, generalului de armată Jukov i se stabileşte misiunea de a desfăşura o operaţiune de abatere a atenţiei în cu totul alt loc! Această operaţiune nu putea fi încredinţată oare lui Konev, Govorov, Rokossovski, Golikov, Tolbuhin, Bagramian, Biriuzov, Voronov, Malinovski sau altcuiva? De ce în toate operaţiunile Stalin îl trimitea pe Jukov pe direcţia principală, iar în cursul operaţiunii strategice ofensive Stalingrad l-a trimis pe o direcţie secundară să

desfăşoare o operaţiune de distragere a atenţiei?

Răspunsul e simplu: operaţiunea de lângă Sîcevka, Rjev şi Viazma din noiembrie-decembrie 1942 nu a fost de distragere a atenţiei – a fost o operaţiune principală. Jukov a ratat-o şi de aceea au coborât-o retroactiv în rândul operaţiunilor secundare şi de distragere a atenţiei.

3

Operaţiunea de pe direcţia strategică Vest din noiembrie-decembrie 1942 nu a fost de distragere a atenţiei, întrucât o astfel de operaţiune precedă operaţiunea principală. Ca în ringul de box: mai întâi boxerul face o mişcare pentru a-şi deruta adversarul, apoi loveşte. La fel este şi în război: mai întâi are loc atacul de distragere a atenţiei pe o direcţie secundară, apoi atacul de bază pe direcţia principală de atac.

Contraofensiva de lângă Stalingrad a început pe 19 noiembrie 1942, iar atacul „de distragere a atenţiei", cu Frontul Kalinin şi Frontul de Vest, pe 25 noiembrie 1942. Se pune întrebarea: care dintre aceste două operaţiuni trebuia să distragă atenţia inamicului?

Operaţiunea Fronturilor Kalinin şi de Vest nu a fost secundară şi nici de abatere a atenţiei, pentru că în cadrul ei au luat parte mai multe trupe decât la operaţiunea de la Stalingrad. În structura Fronturilor Kalinin şi de Vest Jukov avea 15 armate de arme întrunite, două de şoc, o armată de tancuri şi două armate aeriene. În plus, la acest atac „de distragere a atenţiei" au colaborat trupele Fronturilor Briansk şi de Nord-Vest, adică încă şapte armate de arme întrunite, una de şoc şi două armate aeriene, iar în spatele acestei grupări se aflau o armată de arme întrunite (a LXVIII-a) şi două de rezervă (a II-a şi a III-a). În total, Jukov avea 23 de armate de arme întrunite, trei de şoc, una de tancuri, patru aeriene şi două armate de rezervă.

În schimb, Vasilievski avea la Stalingrad zece armate de arme întrunite, una de tancuri şi trei armate aeriene.

Care dintre aceste operaţiuni a fost principală şi care secundară?

Ofensiva din noiembrie-decembrie 1942 a Fronturilor Kalinin şi de Vest în colaborare cu Fronturile de Nord-Vest şi Briansk nu a fost de distragere a atenţiei, şi aflăm acest lucru chiar din cartea lui Jukov. Iată directiva expediată Fronturilor Kalinin şi de Vest, emisă pe 8 decembrie 1942. Misiunea imediată a Frontului de Vest: „În cursul zilelor de 10-11.XII să străpungă apărarea

inamicului pe sectorul Bol. Kropotovo-Iarîghino şi cel târziu pe 15.XII să cucerească Sîcevka; pe 20.XII să deplaseze în raionul Andreevskoe cel puţin două divizii de puşcaşi pentru organizarea încercuirii inamicului în colaborare cu Armata a LXI-a a Frontului Kalinin" (*Amintiri şi reflecţii*, pp. 435-436).

Frontul Kalinin avea misiunea suplimentară ca „împreună cu unităţile Frontului de Vest să rupă frontul şi să închidă dinspre sud gruparea încercuită a inamicului" (*ibidem*).

Aşadar Frontul Kalinin şi Frontul de Vest, conduse de Jukov, aveau aceleaşi misiuni ca şi fronturile de lângă Stalingrad: străpungerea apărării inamicului în două sectoare, înaintarea cu unităţile mobile adânc în spatele frontului acestuia şi închiderea cercului în jurul grupării inamicului.

Vă propun să ne încredem în propaganda comunistă. Să considerăm că în noiembrie 1942 Frontul de Sud-Vest şi Frontul Stalingrad, sub conducerea lui Vasilievski, au străpuns apărarea inamicului şi au închis încercuirea pentru a schimba radical cursul războiului în favoarea noastră. În acelaşi noiembrie, Fronturile Kalinin şi de Vest, sub conducerea lui Jukov, trebuiau să spargă apărarea inamicului şi să închidă cercul numai pentru a abate atenţia lui Hitler.

Să vedem cum şi-au îndeplinit misiunea fronturile comandate de Jukov. Să-i dăm cuvântul chiar lui Jukov (mă rog, celor care i-au scris memoriile):

> Comandamentul Frontului Kalinin, în persoana generalului-locotenent M.A. Purkaev, şi-a îndeplinit misiunea. Trupele frontului, care atacau la sud de oraşul Beloe, după ce au reuşit să rupă frontul, au înaintat în direcţia Sîcevka. Gruparea de trupe ale Frontului de Vest trebuia, la rândul ei, să rupă frontul inamicului şi să înainteze în întâmpinarea trupelor Frontului Kalinin, cu scopul de a încercui gruparea de trupe germane din Rjev. Dar s-a întâmplat ca Frontul de Vest să nu străpungă apărarea inamicului… Între timp s-a complicat şi situaţia pe Frontul Kalinin în zona unde au pătruns ai noştri. Printr-un atac puternic în flancuri, inamicul a izolat şi a încercuit un corp mecanizat de-al nostru, comandat de generalul-maior M.D. Solomatin (*ibidem*, pp. 436-437).

Să presupunem că totul s-a făcut pentru abaterea atenţiei. Care a fost rezultatul? Trupele conduse de Jukov nu au rupt frontul german, nu l-au încercuit pe inamic, dimpotrivă, au nimerit ele în încercuire. Dacă ar fi să credem că aceasta a fost doar o operaţiune de distragere a atenţiei pe o direcţie secundară, ar trebui să recunoaştem: în momentul în care toată atenţia lui Hitler şi a feldmareşalilor săi era concentrată asupra Stalingradului, trupele conduse de Jukov nu au reuşit să ducă la îndeplinire misiunea încredinţată, nici măcar pe

o direcţie secundară.

Despre grandiosul atac al lui Jukov din noiembrie-decembrie 1942 s-au scris deja câteva cărţi şi articole. Ca să nu fiu învinuit de răutate, nu îl voi descrie cu propriile cuvinte, ci voi cita din alţi autori. Pe 8 iunie 2001, în *Nezavisimoe voennoe obozrenie* a apărut articolul „Trimişi la moarte, nu la luptă" care relatează acţiunile Armatei a XX-a a Frontului de Vest în operaţiunea Rjev-Sîcevka din noiembrie-decembrie 1942. Autorii articolului sunt M. Hodarenok şi O. Vladimirov.

În cadrul operaţiunii respective, Armata a XX-a a Frontului de Vest, pe lângă forţele pe care le poseda, a mai primit întăriri constând din două corpuri de tancuri, opt brigăzi separate de tancuri, precum şi numărul corespunzător de piese de artilerie.

Subtitlurile articolului – „Început eşuat", „Încăpăţânare la limita nebuniei" – se referă la cel mai mare strateg al secolului XX. Iată nişte fragmente din articol:

> Pe 25 noiembrie trupele erau trimise efectiv la moarte, nu la luptă, în bătaia focului bine organizat al inamicului.
>
> Două brigăzi de puşcaşi, 148 şi 150, din Corpul 8 Puşcaşi de Gardă au atacat timp de cinci zile satul Hlepen, situat pe un mal abrupt al râului Vazuza […] lângă acest sat a fost ucis aproape tot efectivul Brigăzilor 148 şi 150 Puşcaşi, din care, în afară de statele-majore şi subunităţile de aprovizionare, nu a mai rămas nimeni în viaţă.
>
> Implacabilul Cartier General şi reprezentantul său, Gheorghi Jukov, pretindeau acelaşi lucru: atacul cu orice preţ. Armata a XX-a a primit întăriri suplimentare, Corpul 5 Tancuri şi patru divizii de puşcaşi.
>
> Câmpul de luptă era acoperit de tancurile noastre incendiate. Încă de pe 6 decembrie, şase brigăzi de tancuri din opt ale Armatei a XX-a, care şi-au pierdut aproape în întregime utilajul tehnic, au fost trimise în spatele frontului pentru restabilirea capacităţii de luptă.
>
> Pe data de 13 decembrie, Corpul 6 Tancuri avea deja numai 26 de tancuri, iar cu două zile în urmă, Corpul 5 Tancuri introdus în luptă avea numai 30. Un corp de tancuri ducea lupte pentru satul Maloe Kropotovo, celălalt încerca să ia cu asalt satul Podosinovka.
>
> Într-o săptămână (11-18 decembrie) de lupte sângeroase, crunte şi, în esenţă, zadarnice, capacitatea de atac a Armatei a XX-a a fost definitiv epuizată. S-au terminat muniţiile, carburanţii şi lubrifianţii. S-a pierdut aproape în întregime utilajul tehnic al tuturor brigăzilor de tancuri şi al ambelor corpuri de tancuri.

Oamenii scăpaţi cu viaţă, rămaşi fără mâncare şi nedormiţi de câteva zile, erau extrem de epuizaţi şi morţi de oboseală.

În 23 de zile de lupte neîntrerupte, trupele Armatei a XX-a au pătruns 10 kilometri în apărarea inamicului, pe un sector de 8 kilometri. Ritmul mediu de înaintare pe zi era puţin mai mare de 400 de metri în 24 de ore. Pentru fiecare kilometru au fost sacrificaţi 6.000 de militari morţi şi răniţi.

Aproximativ după acelaşi scenariu s-au desfăşurat şi evenimentele de pe liniile de atac ale altor armate ale Frontului de Vest şi Frontului Kalinin.

Totalul pierderilor umane ale Frontului de Vest şi Frontului Kalinin s-a ridicat la peste 215.000 de morţi şi răniţi.

4

Nu numai Armata a XX-a „distrăgea atenţia”. Toate cele 15 armate de arme întrunite, o armată de tancuri şi două armate de şoc ale Frontului de Vest şi Frontului Kalinin, sub înţeleapta conducere a genialului comandant militar, „distrăgeau atenţia” lui Hitler exact în acelaşi mod. În plus, după scenariul lui Jukov, încă o armată de şoc şi alte şapte armate de arme întrunite de pe alte fronturi se ocupau tot cu „abaterea atenţiei”.

S-au publicat destule documente despre acţiunile fiecărei armate în cadrul acestei grandioase operaţiuni de „abatere a atenţiei”. Nu am ales întâmplător Armata a XX-a. Aceasta a fost nimicită în octombrie 1941 lângă Ielnia. Nu spun din vina cui. Amintiţi-vă dumneavoastră cine a asediat Ielnia timp de două luni, a vlăguit trupele, a irosit toate muniţiile, carburanţii şi lubrifianţii, apoi a plecat pe alt front, expunând masacrului trupele epuizate şi anemice.

În noiembrie 1941 a fost creată o nouă Armată a XX-a. Aceasta a moştenit de la vechea armată doar numărul. Această nouă mare unitate operativă, prost închegată, care nu primise încă botezul focului, în ianuarie 1942, sub comanda generalului-maior A.A. Vlasov, făcea deja minuni pe cursul râului Lama. Pe atunci, superiorul lui Vlasov era Jukov. A trecut un an. Aceeaşi Armată a XX-a a aceluiaşi Front de Vest. Era din nou iarnă. Armata a XX-a avea deja un an de experienţă. Conducerea comună era asigurată de Jukov. Dar acum lucrurile nu mai merg cum trebuie: cercetarea merge prost, artileria nu trage în ţinte, ci la întâmplare, toată pregătirea operaţiunii este inabilă. Inamicul a înţeles de mult unde şi ce atacuri vor avea loc şi a făcut tot posibilul ca să le respingă.

Care este problema? Problema este că lipseşte generalul Vlasov. În absenţa lui, Jukov nu este decât un simplu subofiţer din timpul Primului Război Mondial. Tancurile nu trebuie aruncate în asalt. Forţa tancurilor constă în saltul impetuos înainte. Localităţile şi nodurile de rezistenţă nu trebuie asediate, ci ocolite. Dar Jukov nu a înţeles acest lucru nici până la sfârşitul războiului, nici până la sfârşitul zilelor sale.

5

Cine este vinovat de un nou eşec sângeros lângă Sîcevka?

Răspunsul lui Jukov (sau al celor care i-au scris memoriile) mă face să cad de pe scaun:

> Dacă apărarea inamicului este situată pe un loc dificil de ţinut sub observaţie, cu adăposturi bune dincolo de versanţii colinelor, în râpele orientate perpendicular pe linia frontului, această apărare este greu de nimerit cu foc şi de străpuns, în special când folosirea tancurilor este limitată. În acest caz concret nu a fost luată în considerare influenţa regiunii în care era amplasată apărarea nemţilor (*Amintiri şi reflecţii*, p. 437).

Situaţia este anecdotică. Pe hârtie era totul neted, de aceea a uitat de râpe. Deci a cui este vina? Din spusele lui Jukov, vinovată este o entitate nedefinită, fără nume. Cineva nu a luat în calcul râpele. Staţi puţin, păi această operaţiune de „distragere a atenţiei” a pregătit-o Jukov personal, acelaşi Jukov care din ianuarie până la sfârşitul lui august 1942 a asediat fără succes aceste râpe de lângă Sîcevka. Oare atunci, în opt luni de atacuri fără rost, marele comandant militar nu şi-a dat seama că e absurd să asediezi râpele din Sîcevka? Dacă şi-a dat seama, ar fi trebuit să-i spună lui Stalin: frontul nostru este uriaş, putem desfăşura operaţiunea de distragere a atenţiei oriunde vrem, numai nu lângă Sîcevka. Însă *unter* Jukov, primind din nou ordinul de a lua cu asalt Sîcevka, a răspuns vioi „Am înţeles, să trăiţi!” şi a dat fuga să execute ordinul. El a pregătit operaţiunea, el a desfăşurat-o, dar abia apoi şi-a amintit că pe grebla aceea mai călcase deja de câteva zeci de ori.

Prin urmare, tot anul 1942, din ianuarie până în decembrie, Jukov a înecat în sânge regiunea Smolensk. La Stalingrad era doar în trecere. Operaţiunea strategică ofensivă Stalingrad s-a desfăşurat fără Jukov. Numai că după război

Jukov „a uitat” că în noiembrie şi decembrie 1942, lângă Rjev şi Sîcevka, a detonat fără rost milioane de proiectile, a trimis la moarte mulţimi de soldaţi sovietici, a îngropat cele mai bune unităţi de gardă, de artilerie, de puşcaşi, de tancuri şi de aviaţie.

6

Prin grandioasa operaţiune de „distragere a atenţiei” Jukov nu a îndepărtat trupele germane de Stalingrad, ci pe cele sovietice.

> După succesul impresionant de la Stalingrad, dar neaşteptat, se pare, pentru conducerea sovietică, devenea pe deplin realizabilă obţinerea unei victorii decisive pe toată aripa de sud a frontului sovieto-german. Destinul i-a oferit părţii sovietice o şansă rară prin frumuseţea ei, aceea de a înconjura şi nimici în totalitate trupele germane la sud de Voronej, punând astfel Reichul în faţa unei catastrofe încă în iarna anului 1943. Cartierul General avea la dispoziţie tot ce era necesar pentru realizarea acestui plan: superioritate zdrobitoare asupra inamicului în privinţa forţelor şi o situaţie operativ-strategică extrem de favorabilă pe acest sector al frontului… Pe aripa sudică a frontului, şansa rarisimă prin frumuseţea ei a fost ratată (M. Hodarenok, O. Vladimirov, *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, 8 iunie 2001).

Iată despre ce este vorba. În vara anului 1942, pe sectorul sudic al frontului sovieto-german, trupele germane au înaintat mult spre est, au forţat Donul şi s-au îndreptat spre sud, spre poalele Caucazului. În noiembrie, trupele sovietice au înconjurat lângă Stalingrad o puternică grupare de trupe germane. Aceasta a fost o realizare uriaşă. Totuşi, ruperea frontului de către trupele sovietice promitea un succes şi mai grandios. Croindu-şi drum prin această ruptură, trupele sovietice ameninţau căile de aprovizionare ale puternicei grupări germane din Caucaz. Toată gruparea de trupe germane din Caucaz s-a văzut ameninţată de o încercuire nemaivăzută în istorie până atunci. Trupele germane aveau în faţă marele lanţ muntos al Caucazului. În dreapta, Marea Neagră. În stânga, Marea Caspică, Volga şi impenetrabilul front sovietic. În spate, Donul şi trupele sovietice de pe malul drept. Trupele sovietice trebuiau doar să astupe această sticlă cu dopul. În faţa Armatei Roşii era oraşul Rostov. „Prin Rostov treceau nu numai comunicaţiile întregului grup de armate «A», ci şi ale Armatei

a IV-a Tancuri şi Armatei a IV-a române” (mareşalul E. von Manstein, *Victorii pierdute*, 1999, p. 433).

Lângă Stalingrad a fost încercuită Armata a VI-a germană. În cazul unui atac al trupelor sovietice asupra oraşului Rostov, ar fi nimerit în încercuire încă cinci armate: I şi a IV-a Tancuri, a XVII-a şi a IV-a române, precum şi conducerea şi serviciile din spatele frontului grupului de armate „A”. Ieşirea din încercuire era imposibilă, întrucât trupele germane au înaintat mult spre est şi spre sud. Pentru o încercare de a rupe cercul, unităţile de avangardă ar fi trebuit să se retragă în prealabil cu 500-600 de kilometri, dar pur şi simplu nu aveau carburant pentru aşa ceva. În cazul atacării Rostovului de către trupele sovietice, încercuirea de lângă Stalingrad ar fi fost doar prologul, prima etapă mai mică a unei victorii fără precedent.

Comandanţii sovietici au sesizat frumuseţea situaţiei create. Mareşalul Uniunii Sovietice A.I. Eremenko era pe atunci general-colonel, comandant al Frontului Stalingrad. În agenda sa de lucru, pe data de 18 ianuarie 1943 el scria:

> După cum a şi propus statul-major al Frontului Stalingrad, nu ar fi trebuit să-i atacăm pe cei încercuiţi, ci să-i sufocăm cu blocada; nu ar fi rezistat mai mult de o lună. Frontul Donului trebuia trimis pe malul drept al Donului, spre Şahtî, Rostov. Rezultatul ar fi fost atacul a trei fronturi: Voronej, Sud-Vest şi Don. Ar fi fost extrem de puternic şi ar fi închis ca într-o capcană toată gruparea inamicului în Caucazul de Nord (*VIJ*, 1994, nr. 4).

Mareşalul principal de artilerie N.N. Voronov: „Am avut posibilitatea reală de a crea un nou «cazan» invizibil pentru trupele hitleriste de lângă Rostov şi de a nimici aripa sudică a Frontului german de Răsărit” (*Krasnaia zvezda*, 28 octombrie 1992).

Comandanţii germani vedeau şi ei groaznica ameninţare a încercuirii lângă Rostov.

Şeful Înaltului Comandament al Armatei, generalul-colonel K. Zeitzler, îşi amintea:

> Cam pe la mijlocul lunii decembrie a început să ne ameninţe o altă catastrofă, asemănătoare celei de la Stalingrad. Întrucât este direct legată de Stalingrad, voi spune câteva cuvinte despre ea. Este vorba despre soarta trupelor germane din Caucaz… În urma atacului de iarnă reuşit al ruşilor, la vest şi la sud de Stalingrad, a apărut o ameninţare pentru tot frontul caucazian. Nu era greu de ghicit că, dacă ruşii continuă să înainteze, vor ajunge curând la Rostov, iar în cazul ocupării acestuia, tot grupul de armate „A” este ameninţat de pericolul inevitabil al

încercuirii (*Decizii fatale*, 1958, p. 197).

Mareşalul E. von Manstein considera că, în cazul atacării Rostovului de către trupele sovietice, tot Frontul de Răsărit va cădea în ianuarie 1943, dacă nu chiar în decembrie 1942.

> Era vorba dacă va fi făcut încă din această iarnă pasul hotărâtor spre înfrângerea Germaniei în Est. Catastrofa Armatei a VI-a, oricât de grea şi de regretabilă ar fi fost, în comparaţie cu amploarea celui de-al Doilea Război Mondial în ansamblu, nu putea să reprezinte acest pas. În schimb, nimicirea întregii aripi sudice a Frontului de Răsărit ar fi deschis calea spre o victorie rapidă asupra Germaniei. Comandamentul sovietic putea conta pe realizarea acestui ţel pe Frontul de Sud din două motive. Primul era uriaşa superioritate numerică a armatei ruse, al doilea, avantajele situaţiei operative de care beneficia comandamentul sovietic datorită erorilor legate de Stalingrad ale comandamentului german (E. von Manstein, *Victorii pierdute*, p. 432).

Sesizând pericolul îngrozitor, comandamentul german a luat toate măsurile pentru a evita prăbuşirea Frontului de Răsărit la începutul anului 1943. Grupul de armate „A”, abandonând totul, a părăsit Caucazul în grabă şi fără lupte.

Locţiitorul comandantului suprem, generalul de armată Jukov, dacă ar fi sesizat avantajele situaţiei create lângă Stalingrad, ar fi trebuit să ţipe la Stalin: Hai să încetăm odată cu atacurile prosteşti de la Sîcevka! Hai să nu mai incendiem brigăzile şi corpurile de tancuri de dragul câtorva grădini şi acareturi ale unor cătune şterse de mult de pe faţa pământului! Să trimitem tot ce avem la Rostov! Şi sutele de mii de tone de proiectile, tot acolo! Şi corpurile de gardă! Şi aviaţia! Şi armatele de şoc! Acolo e victoria asupra Germaniei! Chiar în mâinile noastre! Pe farfurioară cu chenar albastru! Dar Jukov nu a sesizat avantajele. Jukov executa un ordin prostesc, în cel mai prostesc mod cu putinţă. Jukov devia cele mai bune unităţi ale Armatei Roşii de pe un sector al frontului cu adevărat important şi le masacra fără rost, asediind nişte cătune, şoproane şi movile de care nimeni nu avea nevoie.

7

În timpul războiului şi imediat după război, Jukov s-a ocupat intens de

exagerarea cultului propriei personalităţi. Nucleul cultului: eu, marele Jukov, principalul autor al victoriei, inclusiv al victoriei de la Stalingrad. Zvonurile s-au răspândit în toată ţara. Au ajuns până la Stalin. Îmi imaginez furia lui Stalin când a auzit că Jukov se declara eroul Stalingradului. Atunci mareşalii Bulganin şi Vasilievski au redactat proiectul ordinului în care se spune că Jukov, pierzând orice urmă de modestie, îşi atribuie conceperea şi desfăşurarea unor operaţiuni cu care nu a avut de fapt nicio legătură. Stalin a semnat acest ordin. În el, printre altele, se spune:

> Cu planul lichidării grupării de trupe germane de lângă Stalingrad şi cu realizarea acestui plan, al cărui autor se declară Jukov, el nu a avut nicio legătură: după cum se ştie, planul lichidării trupelor germane a fost elaborat în iarna anului 1942, iar acţiunea însăşi a început tot atunci, când mareşalul Jukov se afla pe alt front, departe de Stalingrad.

Înţelegem cauzele care l-au determinat pe Stalin să semneze ordinul privind comportamentul nedemn al lui Jukov: mareşalul-fanfaron a uitat de propriile eşecuri lângă Sîcevka, dar ţine minte victoriile de lângă Stalingrad şi se împăunează cu ele.

Ordinul lui Stalin privind fanfaronada lui Jukov nu l-a afectat pe marele comandant militar. Au trecut două decenii, dar în memoriile lui Jukov a răsunat din nou cântecul vitejesc despre victoria lui de lângă Stalingrad.

> Meritul Cartierului General al Înaltului Comandament şi al Marelui Stat-Major constă în faptul că au fost capabile să analizeze cu precizie ştiinţifică toţi factorii acestei operaţiuni grandioase, au reuşit să prevadă cursul desfăşurării şi deznodământul acesteia. Prin urmare, nu ar mai trebui să vorbim desp re pretenţiile personale ale unor pretendenţi la „paternitatea” ideii contraofensivei (*Amintiri şi reflecţii*, p. 421).

Vedeţi ce modest e Jukov? El nu încearcă să scoată în evidenţă rolul său excepţional în desfăşurarea contraofensivei de lângă Stalingrad. El afirmă că au muncit cu toţii: şi Cartierul General al Înaltului Comandament, şi Marele Stat-Major. De ce să mai căutăm persoana care a propus ideea contraofensivei?

La început Jukov a povestit că el şi cu Vasilievski au conceput întregul plan, iar Stalin i-a auzit şi s-a interesat despre ce vorbeau. Ulterior Jukov, mărinimos, a fost de acord că nu mai trebuie căutat autorul genialului plan.

Ceva mai târziu, Jukov a nuanţat această frază despre merite:

> Cel mai mare merit al Cartierului General al Înaltului Comandament constă în faptul că a fost capabil să analizeze cu precizie ştiinţifică toţi factorii acestei grandioase operaţiuni, să prevadă în mod ştiinţific cursul desfăşurării şi deznodământul acesteia (Mareşalul Jukov, *Kakim mî ego pomnim*, 1988, p. 239).

„Meritul Cartierului General al Înaltului Comandament şi al Marelui Stat-Major" a fost înlocuit cu „cel mai mare merit" numai al Cartierului General al Înaltului Comandament. Marele Stat-Major a fost eliminat din cercul învingătorilor. Era de aşteptat! Stalin l-a alungat pe Jukov din Marele Stat-Major în iulie 1941 şi l-a numit într-un post inferior. Dacă Jukov nu mai era la Marele Stat-Major, înseamnă că el poate să nu-şi mai amintească de rolul Marelui Stat-Major în contraofensiva de la Stalingrad. Jukov ţine minte numai meritele Cartierului General, pentru că atunci era membru al acestuia. El îi aminteşte insistent cititorului acest lucru pe tot parcursul cărţii; de aceea frazele despre meritele şi cele mai mari merite ale Cartierului General al Înaltului Comandament în bătălia Stalingradului se extind asupra vorbitorului. Jukov de fapt se laudă pe sine. El relatează de fapt despre precizia ştiinţifică a analizei sale.

Despre ce abordare ştiinţifică poate fi vorba, dacă au înconjurat de trei ori mai multe trupe decât au intenţionat? Dacă se admite greşeala într-un anumit sens, de ce nu s-ar admite aceeaşi greşeală şi în sens invers? Să zicem că au decis să încercuiască 7-8 divizii: ce s-ar fi întâmplat dacă în încercuire ar fi nimerit de trei ori mai puţine?

Despre ce abordare ştiinţifică poate fi vorba, dacă Înaltul Comandament şi Cartierul său General au ordonat atacul grupării de trupe germane încercuite lângă Stalingrad? Trupele germane încercuite erau, în esenţă, un lagăr de prizonieri înarmaţi. Nu aveau alimente, combustibil, îmbrăcăminte de iarnă. Pericolul ruperii frontului fusese înlăturat. Acum trebuiau doar să-i lase în pace până în primăvară. Cât ar fi putut rezista trupele germane, pe nişte geruri cumplite, fără îmbrăcăminte de iarnă, combustibil, muniţii şi alimente? Însă a venit un alt ordin. Diviziile, corpurile şi armatele noastre s-au repezit în atac. În vara anului 1942, armatele noastre de geniu au construit în jurul Stalingradului o apărare de netrecut, apoi trupele germane au trecut de ea, iar acum Armata Roşie asedia linia impenetrabilă de fortificaţii pe care ea însăşi o construise. Asedierea fortificaţiilor Stalingradului a fost o greşeală de neiertat a lui Hitler. Acum Armata Roşie repeta greşeala lui Hitler, asediind aceleaşi fortificaţii încă o dată. „De ce au decis ruşii să treacă la atac şi să nu aştepte prăbuşirea de la sine a cazanului, fără niciun fel de pierderi din partea ruşilor, ştiu doar generalii

ruşi” (General-colonel K. Zeitzler, *Decizii fatale*, Voenizdat, 1958, p. 199).

Despre ce abordare ştiinţifică poate fi vorba, dacă lângă Rostov a fost ratată şansa de a învige Germania la începutul anului 1943? Dacă a existat posibilitatea de a învinge fără bătălia de la Kursk, fără Prohorovka, fără forţarea Niprului, Nistrului, Nemanului, Vistulei şi Oderului, fără zecile de „atacuri nimicitoare” staliniste, fără luptele de apărare de la lacul Balaton, fără atacul de la Sapun-gora, colinele Seelow, Königsberg şi Berlin?

În loc să atace Rostovul, strategii noştri îşi asediau propriile fortificaţii de lângă Stalingrad şi grădinile de zarzavat de la marginea satului Jerebţovo.

Din toată epopeea Stalingradului, cel mai mult mă surprinde neobrăzarea lui Jukov. Orice om interesat de istoria militară, care manifestă suficientă perseverenţă, poate să calculeze itinerarele lui Jukov în război. Calculând aceste itinerare, cercetătorii îl pot demasca pe Jukov, aşa cum după război l-au demascat Stalin, Bulganin şi Vasilievski: i-au dovedit vinovăţia în privinţa glorificării nemăsurate şi neîntemeiate a propriei persoane, în privinţa furtului meritelor altora.

Cu toate acestea, asupra autorilor memoriilor lui Jukov nu a planat niciodată ameninţarea reală a demascării.

8

Un scurt rezumat. Lângă Stalingrad au fost soluţionate două probleme.

Prima: stoparea dezertărilor din rândul trupelor sovietice şi crearea unui nou front. Această sarcină a fost îndeplinită în iulie şi august 1942 fără participarea lui Jukov.

A doua: ruperea frontului inamicului şi încercuirea trupelor acestuia în apropiere de Stalingrad. A fost rezolvată între 19 şi 23 noiembrie 1942. Tot fără aportul lui Jukov. În timpul îndeplinirii acestor două misiuni Jukov ataca Sîcevka.

Mi se obiectează: să admitem că operaţiunea strategică ofensivă Stalingrad s-a desfăşurat fără Jukov. Nu are nicio importanţă cine a desfăşurat-o. Important este a cui a fost ideea!

Bine, să ne amintim a cui a fost ideea. În vara anului 1942, funcţia lui era de ofiţer cu grad superior în cadrul Biroului Operativ Principal al Marelui Stat-Major. Gradul: colonel; ulterior, general-locotenent. Numele de familie: Potapov. Faptul că planul operaţiunii strategice ofensive Stalingrad a luat

naştere în cadrul Biroului Operativ Principal al Marelui Stat-Major şi că autorul său a fost colonelul Potapov este cunoscut tuturor de multă vreme. Nimeni nu a făcut un secret din asta. După prăbuşirea oficială a puterii comuniştilor, în Biroul Operativ Principal al Marelui Stat-Major a fost în sfârşit „găsită" harta cu planul operaţiunii. Pe hartă sunt semnăturile lui Potapov şi Vasilievski. Data: 30 iulie 1942. Planul a fost elaborat cu mult timp înainte de apariţia lui Jukov la Moscova. Pe 30 iulie, Potapov nu numai că a avut ideea, ci a şi finalizat elaborarea planului. În acest timp Jukov ataca Sîcevka pentru a nu ştiu câta oară, iar la Stalingrad nici nu se gândea.

Planul colonelului Potapov i-a fost prezentat şefului Marelui Stat-Major, Vasilievski. Vasilievski i-a raportat lui Stalin. După aceea, Stalin l-a chemat pe Jukov la Moscova, l-a numit locţiitorul său şi l-a trimis în raionul Stalingrad. Jukov s-a întors pe 12 septembrie şi, pasămite, a propus o „altă" soluţie. Dar tocmai această soluţie a fost elaborată la Marele Stat-Major cu o lună şi jumătate înainte de revelaţia lui Jukov, a fost de mult raportată lui Stalin, iar Stalin şi Vasilievski făceau de mult pregătiri intensive pentru realizarea acesteia. În ziua de 12 septembrie Vasilievski, la ordinul lui Stalin, nu a făcut decât să-l pună pe Jukov la curent cu secretul.

9

Vă propun să credem pentru o clipă că el, marele Jukov, a propus în septembrie 1942 planul operaţiunii strategice ofensive Stalingrad. Să admitem că Stalin se îndoia de succes, în timp ce Jukov nu se îndoia de nimic. Să zicem. Atât eu, cât şi dumneavoastră am fost puşi în situaţii de acest gen: ne ducem la şef, îi propunem ceva neobişnuit şi riscant. Şeful se îndoieşte de reuşită. Ce ne răspunde?

Nu există decât două variante.

Prima. Şeful ne interzice să ne ocupăm de ceea ce şi propunem, pentru că în ultimă instanţă el va fi făcut răspunzător pentru toate.

A doua variantă. Şeful va spune: ideea este a ta, ocupă-te tu. Răspunderea este în exclusivitate a ta. Dacă o dai în bară, nu te aştepta la îndurare.

În schimb, Jukov ne propune şi o a treia variantă. Stalin se îndoia de succes, dar şi-a asumat totuşi întreaga răspundere, apoi i-a transferat-o lui Vasilievski, iar pe Jukov l-a trimis în alt loc, eliberându-l de răspunderea realizării unui plan riscant. Aşa ceva nu se face! Dacă Stalin s-ar fi îndoit de succes, l-ar fi trimis pe

Jukov să conducă operaţiunea de lângă Stalingrad: tu ai propus-o, nu te îndoieşti de succesul ei, ai aici hărţile, acţionează! Dacă o dai în bară, răspunzi! Dacă Stalin se temea de consecinţe, trebuia să-l ţină pe Jukov în zona Stalingradului şi, în cazul unui eşec, să dea toată vina pe el.

Stalin însă nu fugea de răspundere şi înaintea riscantei operaţiuni nu a transferat întreaga responsabilitate pe umerii curajosului, înţeleptului Jukov. Aceasta demonstrează că Stalin nu-l considera pe Jukov autorul planului şi nu considera că în cazul unui eşec poate da vina pe Jukov. De aceea, înainte de începerea acestei operaţiuni atât de riscante, Stalin îl trimite pe Jukov la o mie de kilometri de Stalingrad, pe Frontul de Vest, să desfăşoare o altă operaţiune, pe care Jukov a propus-o într-adevăr, pe care a pregătit-o îndelung şi pe care, ca întotdeauna, a ratat-o.

Stalin ştia că planul operaţiunii strategice ofensive Stalingrad a fost conceput în cadrul Marelui Stat-Major, că a fost elaborat de un anume colonel şi aprobat de şeful Marelui Stat-Major, generalul-colonel Vasilievski. Iată de ce, pe 15 octombrie 1942 îl numeşte pe Vasilievski (care era doar general-colonel!) locţiitorul său, iar în noiembrie îl trimite la Stalingrad să coordoneze acţiunile tuturor trupelor care luau parte la contraofensivă. Logica lui Stalin este clară şi de necontestat: planul operaţiunii a fost conceput în cadrul Marelui Stat-Major, a fost aprobat de şeful Marelui Stat-Major; prin urmare, du-te la Stalingrad general-locotenent Vasilievski şi desfăşoară operaţiunea. Dacă o dai în bară, te distrug!

Rezultatele activităţii lui Vasilievski se cunosc. Pe 18 ianuarie 1943 Stalin l-a avansat pe locţiitorul său Vasilievski la gradul de general de armată. Nu a trecut nici măcar o lună şi, pe 16 februarie Stalin îi acordă lui Vasilievski titlul de mareşal al Uniunii Sovietice. Din simplul fapt că lângă Stalingrad acţiunile fronturilor au fost coordonate de Vasilievski, şi nu de Jukov, rezultă următoarea concluzie: afirmaţiile din cărţile lui Jukov despre rolul său decisiv în bătălia Stalingradului fac parte din categoria legendarelor fapte eroice ale panfiloviştilor şi stahanoviştilor, ale lui Sindbad marinarul şi baronului Münchhausen.

*

Numele colonelului Potapov a fost menţionat în presa noastră liberă o singură dată. *Krasnaia zvezda*, în numărul din 1 septembrie 1992, a recunoscut că planul operaţiunii strategice ofensive Stalingrad a fost propus şi elaborat de

el.

Imediat după prăbuşirea comunismului a fost o scurtă perioadă când au început să se deschidă arhivele, când se năruiau miturile şi cădeau de pe postamente valorile găunoase. Însă această perioadă a fost scurtă. Conducătorii şi-au venit în fire. Neavând altceva mai bun, s-au apucat să-l ridice în slăvi pe Jukov. Campania zeificării a atins într-o clipă nivelul isteriei generale. Inteligentul colonel Potapov a fost din nou dat uitării, trimis în nefiinţă, iar planul său, în categoria informaţiilor care „nu au putut fi verificate”.

Fapta eroică reală a colonelului împiedica îngrămădirea de fapte eroice inventate în contul candidatului la sfinţenie Gheorghi.

Capitolul 17

Despre rolul excepţional

Îmi adresează întrebări camarazii de arme – participanţi la bătălia de la Kursk: de ce G.K. Jukov denaturează adevărul în memoriile sale, atribuindu-şi merite pe care nu le are? Nu ar trebui să i se permită aşa ceva!

Mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski, *VIJ*, 1992, nr. 3, p. 32

1

Să admitem că, lângă Stalingrad, Jukov nu a avut posibilitatea să se evidenţieze. Dar la arcul Kursk? Acolo a arătat el tuturor cine este!

Situaţia a fost următoarea: după operaţiunea strategică ofensivă de la Stalingrad, trupele a două fronturi sovietice, Frontul Central şi Frontul Voronej, s-au desprins şi au înaintat foarte mult, şi-au epuizat elanul ofensiv, au suferit pierderi mari şi de aceea au primit ordin să treacă în apărare. S-a creat o puternică proeminenţă în direcţia inamicului – aşa-numitul arc Kursk. Planul german pentru vara anului 1943 era următorul: să atace oraşul Kursk dinspre raioanele Oriol şi Belgorod, să taie proeminenţa Kursk, să încercuiască şi să nimicească trupele celor două fronturi sovietice aflate în această proeminenţă.

Cercetaşii sovietici au descoperit intenţiile comandamentului german, au pus mâna pe planurile atacului şi au dedus cu aproximaţie data declanşării acestuia. Toate acestea au fost realizate fără aportul lui Jukov. Direcţia Generală de Informaţii (GRU) a fost în subordinea lui Jukov numai din februarie până în iulie 1941, cât acesta a fost şef al Marelui Stat-Major. În anul 1943, GRU i se subordona lui Vasilievski şi lui Stalin, nu lui Jukov.

Comandanţii Fronturilor Central şi Voronej, generalii de armată K.K. Rokossovski şi I.F. Vatutin, au primit de la comandantul suprem, mareşalul

Uniunii Sovietice I.V. Stalin, trei avertismente în legătură cu pregătirea ofensivei germane. Stalin i-a avertizat pe Rokossovski şi Vatutin pe 2 mai, 20 mai şi 2 iulie că nemţii pregătesc atacuri în flanc asupra trupelor celor două fronturi. Atât Frontul Central, cât şi Frontul Voronej erau pregătite pentru respingerea atacului german.

În noaptea spre 5 iulie 1943, de la statul-major al Armatei a XIII-a a fost transmis un comunicat la punctul de comandă al Frontului Central cu privire la capturarea câtorva genişti nemţi care curăţau culoare în câmpurile de mine sovietice şi înlăturau barajele din sârmă ghimpată. Prizonierii au relatat că atacul german urma să înceapă la ora 3 dimineaţa şi că grupările de şoc şi-au ocupat deja poziţiile de plecare. Până la începutul ofensivei germane mai era ceva mai mult de o oră.

Artileria Frontului Central era complet pregătită pentru desfăşurarea contrapregătirii de artilerie. A fost din timp planificat un atac cu foc din 506 tunuri, 468 de aruncătoare de mine şi 117 instalaţii reactive de foc în salve asupra poziţiilor de plecare ale trupelor germane. Chiar înainte de începerea ofensivei germane se plănuia o lovitură distrugătoare cu artileria asupra trupelor inamicului pregătite pentru atac. Acest ciocan de foc trebuia să fie de durată foarte scurtă – de numai 30 de minute. În schimb, intensitatea focului trebuia să fie fără precedent.

Artileria Frontului vecin Voronej era de asemenea pregătită pentru efectuarea contrapregătirii de artilerie de aceeaşi durată şi forţă.

Informaţiile despre ora precisă a începerii ofensivei germane erau îndoielnice. Evident că genistii capturaţi au vorbit imediat şi au spus numai adevărul. Cei de la departamentele, secţiile şi birourile de informaţii din cadrul statelor-majore sovietice se pricepeau să discute cu prizonierii în aşa fel încât aceştia să mărturisească imediat totul. Cu toate acestea, genistii capturaţi puteau să nu cunoască ora exactă a atacului sau să se înşele.

Dacă artileria noastră ar fi început contrapregătirea înainte de ora planificată de nemţi pentru atac, ar fi irosit mii de tone de proiectile în câmpuri şi crânguri pustii. S-ar fi putut întâmpla ca grupările de şoc germane să nu-şi fi ocupat încă poziţiile de plecare. Dacă ar fi efectuat contrapregătirea mai târziu, rezultatul ar fi fost acelaşi. S-ar fi tras la întâmplare, întrucât grosul trupelor germane ar fi fost deja aproape de prima linie. Prin urmare, forţele principale ale inamicului şi-au ocupat poziţiile de atac sau încă nu? Sau poate le-au şi părăsit deja? Noapte, întuneric beznă; chiar dacă trimiţi avioane de recunoaştere, oricum nu se vede nimic de la înălţime. Ce-i de făcut? Şi o greşeală, şi cealaltă sunt în egală măsură extrem de indezirabile. În cazul unei greşeli, chiar în momentul

începerii celei mai mari bătălii, artileria noastră ar consuma degeaba o jumătate din cantitatea de proiectile.

În filmul *Eliberarea* îl vedem pe Jukov la arcul Kursk. Reprezentantul Cartierului General al Înaltului Comandament, mareşalul Uniunii Sovietice Jukov, îşi face apariţia la statul-major al Frontului Central, al cărui comandant era generalul de armată Rokossovski. Jukov evaluează situaţia, reflectează îndelung şi, în sfârşit, punând totul în balanţă, dă hotărât ordinul…

2

Acelaşi moment istoric este descris şi de mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski. Jukov şi-a făcut într-adevăr apariţia la punctul de comandă al Frontului Central în ajunul bătăliei, dar fără atitudinea hotărâtă pe care i-au atribuit-o realizatorii filmului. Rokossovski a fost cel care şi-a asumat riscul de a da ordinul privind începerea contrapregătirii. Practic îşi risca viaţa. Dacă Rokossovski s-ar fi înşelat în legătură cu ora, bătălia de la arcul Kursk ar fi fost pierdută, cu urmări catastrofale pentru Uniunea Sovietică. De aceea, înainte de a da ordinul, Rokossovski l-a rugat pe Jukov, ca superior al său, să-i aprobe decizia. Jukov nu şi-a asumat această responsabilitate. El fugea întotdeauna de răspundere, hotărât şi energic. În acest caz, poziţia lui Jukov a fost următoarea: tu eşti Rokossovski, tu eşti comandantul Frontului Central, tu să comanzi!

> Acum despre activitatea personală a lui G.K. Jukov ca reprezentant al Cartierului General pe Frontul Central. În memoriile sale el descrie pe larg activitatea desfăşurată, chipurile, la noi pe front în perioada de pregătire şi în procesul operaţiunii defensive. Sunt nevoit să declar cu responsabilitate deplină şi, dacă este necesar, cu confirmarea unor martori în viaţă, că cele expuse de Jukov G.K. în acest articol nu corespund realităţii şi sunt inventate de el. Aflându-se la noi la statul-major în noaptea anterioară începerii atacului duşman, atunci când am primit raportul comandantului Armatei a XIII-a, generalul de armată Puhov, despre capturarea geniştilor inamicului care ne-au informat despre declanşarea unei presupuse ofensive a nemţilor, Jukov G.K. a refuzat până şi confirmarea propunerii mele de a începe contrapregătirea de artilerie, lăsându-mă pe mine să rezolv această problemă, în calitate de comandant al frontului. Decizia privind această măsură trebuia luată imediat, întrucât nu mai era timp pentru a întreba Cartierul General (*VIJ*, 1992, nr. 3, p. 31).

Rokossovski a luat singur decizia. La ordinul său, contrapregătirea de artilerie pe Frontul Central a început în noaptea de 5 iulie 1943 la ora 2 şi 20 de minute. Acesta a şi fost de fapt începutul bătăliei de la Kursk.

La ora 4 şi 30 de minute, inamicul şi-a început pregătirea de artilerie, iar la ora 5 şi 30 de minute gruparea de trupe germane din Oriol a trecut la ofensivă.

Rokossovski îşi continuă relatarea:

> Jukov a sunat în prezenţa mea la Cartierul General pe 5 iulie, cam în jurul orei 10, şi i-a raportat lui Stalin pe IF (înaltă frecvenţă). Reproduc cuvânt cu cuvânt: „Kostin (pseudonimul meu) conduce trupele ferm şi sigur pe sine, iar ofensiva inamicului este respinsă cu succes". După care a cerut imediat permisiunea să plece la Sokolovski. La scurt timp după această convorbire a plecat de la noi. Aceasta a fost de fapt şederea lui Jukov pe Frontul Central. În perioada pregătirii pentru operaţiune, Jukov G.K. nu a fost niciodată la noi pe Frontul Central.

3

Aceasta a fost contribuţia personală a lui Jukov la înfrângerea inamicului pe arcul Kursk. Înainte de bătălie, în perioada de pregătire, Jukov nu a venit la trupele Frontului Central, şi nici la cele ale Frontului Voronej. Şi-a făcut apariţia pe Frontul Central chiar în ajunul bătăliei. Nu a luat niciun fel de decizii. Nu şi-a asumat răspunderea nici pentru decizia luată de Rokossovski. Nu numai Frontul Central a efectuat pregătirea de artilerie, ci şi Frontul Voronej. Acolo decizia a fost luată de comandantul frontului, generalul de armată I.F. Vatutin. Decizia sa a fost aprobată de mareşalul Uniunii Sovietice A.M. Vasilievski. Cu desfăşurarea contrapregătirii de artilerie pe Frontul Voronej Jukov nu a avut nicio legătură. Nu era acolo.

Pe Frontul Central Jukov nu s-a deranjat deloc, cu nimic. După patru ore şi jumătate de la începerea luptei, a plecat pe alt front. Cu avionul nu se putea deplasa – în aer se desfăşura o adevărată bătălie. De la punctul de comandă al lui Rokossovski până la punctul de comandă al lui Sokolovski erau 740 km de drumuri de front stricate, ticsite de trupe. De aceea, în prima zi, cea mai grea zi a bătăliei de la arcul Kursk, marele strateg Jukov nu putea conduce trupele în luptă. El călătorea. Probabil că şi în a doua zi a fost la fel.

4

În timpul lui Brejnev, cultul personalităţii lui Jukov a fost exagerat prin toate mijloacele propagandei comuniste. S-au străduit în mod deosebit: ideologul principal al PCUS, M.A. Suslov, ministrul Apărării, mareşalul A.A. Greciko, şeful Direcţiei Politice a Armatei Sovietice, generalul de armată A.A. Epişev. Tot ce a povestit Rokossovski despre rolul lui Jukov în bătălia de la arcul Kursk, tot ceea ce putea arunca o umbră pe chipul marelui strateg a fost eliminat fără cruţare din cartea lui Rokossovski. Fragmentele pe care le-am citat au fost publicate abia după un sfert de secol de la apariţia cărţii trunchiate a lui Rokossovski. Cu toate acestea, nici măcar cenzura brejnevist-suslovistă nu a îndrăznit să-l contrazică pe Rokossovski. Adevărul nu poate fi contestat. În cartea cenzurată a lui Rokossovski se păstrează totuşi sensul de bază al spuselor sale:

> Nu mai era timp pentru a întreba Cartierul General, situaţia era de aşa natură încât orice tergiversare putea avea consecinţe grave. Fiind prezent la aceste discuţii, reprezentantul Cartierului General, G.K. Jukov, care sosise cu o seară în urmă, mi-a încredinţat mie soluţionarea acestei probleme (K.K. Rokossovski, *Soldatskii dolg*, 1968, p. 217).

Exprimarea este mai blândă, dar sensul este acelaşi: nu Jukov a fost cel care a luat decizia de a se efectua contrapregătirea de artilerie. Nimeni niciodată nu a contestat această afirmaţie a lui Rokossovski. Ceea ce relatează Rokossovski nu sunt invenţii şi nici memorii fără conţinut. Şeful statului-major al Frontului Central, generalul-locotenent M.S. Malinin, avea obligaţia de a ţine un jurnal al acţiunilor militare ale frontului. Acesta, ca un funcţionar-model al statului-major, a ţinut respectivul jurnal. Acum jurnalul este accesibil cercetătorilor. În el se regăsesc toate ordinele şi dispoziţiile emise la punctul de comandă al frontului. Totul s-a întâmplat aşa cum a povestit Rokossovski, şi nu cum au scris autorii memoriilor lui Jukov.

5

Cel mai interesant din toată povestea aceasta este următorul fapt: pe 5 iulie 1943, în momentul începerii grandioasei bătălii de la arcul Kursk, Jukov a

plecat la Sokolovski. De ce?

În acele momente soarta războiului se decidea pe arcul Kursk. Frontul Central şi Frontul Voronej se aflau în proeminenţa care pătrundea în teritoriul ocupat de inamic. Practic, Frontul Central şi Frontul Voronej erau înconjurate deja de inamic dinspre nord, vest şi sud. Inamicul prinsese aceste fronturi într-un cleşte gigantic şi urma să atace aripa dreaptă a Frontului Central şi aripa stângă a Frontului Voronej. Dacă inamicul ar fi distrus şi străpuns apărarea trupelor noastre, două fronturi ar fi nimerit în încercuire.

Fronturile lui Rokossovski şi Vatutin au rezistat, l-au oprit pe inamic şi au trecut la ofensivă. Însă pe 5 iulie 1943, în momentul declanşării ofensivei germane, nimeni nu putea prezice deznodământul operaţiunii. Bătălia se putea încheia cu o înfrângere dezastruoasă a trupelor sovietice. Şi iată că marele Jukov părăseşte precipitat proeminenţa Kursk, această potenţială capcană.

Dar cine este acest Sokolovski spre care se grăbea aşa de tare invincibilul Jukov?

Generalul-colonel (ulterior mareşal al Uniunii Sovietice) Sokolovski Vasili Danilovici comanda pe atunci Frontul de Vest. După cum cred că vă amintiţi, pe 26 august 1942 Jukov a fost promovat în funcţie şi a predat comanda Frontului de Vest. Comanda acestuia a fost preluată de Konev, apoi de Sokolovski. În martie 1943, sub comanda lui Sokolovski (dar fără Jukov), Frontul de Vest a cucerit în sfârşit Rjev, Viazma şi Sîcevka, după care a luat o pauză operativă. Mai simplu spus, s-a instalat acalmia. Pe Frontul de Vest nimic nou. În vara anului 1943 inamicul nu a atacat Frontul de Vest. Nimeni nu ameninţa Frontul de Vest. Soarta războiului nu se decidea în acele momente pe Frontul de Vest. Soarta războiului se decidea pe arcul Kursk, pe Fronturile Central şi Voronej, în flancurile cărora inamicul a atacat cu o forţă colosală.

De ce în acest moment decisiv al războiului Jukov se deplasează de pe direcţia principală pe o direcţie secundară, spre Frontul de Vest, pe care nu-l ameninţă nimic?

Răspunsul e simplu: el se grăbeşte într-acolo tocmai din cauză că Frontul de Vest nu este ameninţat şi pentru că acolo este linişte.

Poate că pe Frontul de Vest pe Jukov îl aşteptau treburi urgente? Poate trebuia să rezolve chestiuni importante, să-l prevină pe Sokolovski în legătură cu o serie de pericole iminente? Se poate. Dacă într-adevăr aşa au stat lucrurile, aşa trebuia să scrie: să povestească despre acele treburi urgente care-l aşteptau pe Jukov departe de arcul Kursk şi să-şi ţină gura în legătură cu rolul său excepţional în bătălia de la Kursk.

6

Imediat ce a devenit clar că pe arcul Kursk inamicul a fost oprit de trupele lui Rokossovski şi Vatutin, că ultima ofensivă a nemţilor împotriva Armatei Roşii s-a împotmolit definitiv, că lanţul trupelor germane de tancuri a fost rupt, Jukov şi-a făcut din nou apariţia pe arcul Kursk.

Stalingrad şi Kursk reprezintă culmile măiestriei militare a lui Jukov, cel mai mare strateg militar şi gânditor excepţional. În afară de acestea, au mai fost şi alte lupte, bătălii, operaţiuni strategice strălucite. Ce-i drept, contribuţia personală a lui Jukov la organizarea, desfăşurarea şi deznodământul fericit al acestora nu a fost atât de grandioasă ca în bătăliile de la Stalingrad şi Kursk.

7

Omul e slab din fire. Şi eu sunt o victimă a propagandei comuniste. Am crezut şi eu că Jukov nu a suferit nicio înfrângere în război. Am şi scris despre asta. Le cer iertare cititorilor mei. Îmi retrag cuvintele. Practic, întreg războiul Jukov a coordonat acţiunile câtorva fronturi şi pur şi simplu nu s-a descurcat cu această muncă.

În iunie 1941 a coordonat acţiunile Fronturilor de Sud-Vest şi de Sud în bătăliile de întâlnire cu trupele germane. Rezultatul – un eşec.

Pe toată durata anului 1942, cu unele mici întreruperi, Jukov a coordonat acţiunile Fronturilor Kalinin şi de Vest. Rezultatul – un lung şir de eşecuri lângă Sîcevka.

În continuare, Jukov a coordonat acţiunile fronturilor de pe arcul Kursk. Acolo strategul s-a temut să-şi asume răspunderea.

În februarie 1944 Jukov a coordonat acţiunile Fronturilor din Ucraina de pe malul drept. Am amintit deja acest lucru. Rezultatul a fost un eşec. Gruparea inamicului a reuşit să iasă din încercuire, iar Stalin a fost nevoit să-l recheme pe Jukov la Moscova, întrucât acesta nu înţelegea situaţia de pe front şi era incapabil să îndeplinească misiunile care i-au fost încredinţate.

În vara anului 1944 Jukov coordonează acţiunile a două fronturi în cadrul operaţiunii Lvov-Sandomir. A fost o catastrofă de proporţii. Vinovat de ea a fost Jukov personal. Eşecul a fost atât de mare şi vina lui Jukov atât de evidentă, încât a trebuit să o recunoască:

Noi, având forţe mai mult decât suficiente pentru îndeplinirea misiunii, am bătut pasul pe loc lângă Lvov, iar eu, în calitate de coordonator al acţiunilor a două fronturi, nu am folosit aceste forţe unde ar fi fost necesar, nu le-am manevrat pentru o victorie mai rapidă şi mai hotărâtă decât cea pe care am obţinut-o (*VIJ*, 1987, nr. 12, p. 44).

Stalin s-a fript de cinci ori în încercarea de a-l folosi pe Jukov în calitate de coordonator al acţiunilor câtorva fronturi, după care a fost nevoit să coordoneze personal, de la Kremlin, acţiunile fronturilor. Stalin l-a retrogradat pe Jukov: nu mai coordona câteva fronturi, ci unul singur, Frontul 1 Bielorus.

În această funcţie, Jukov şi-a făcut numele de ruşine pentru totdeauna prin conceperea şi desfăşurarea operaţiunii celei mai absurde, neinspirate şi criminale: operaţiunea Berlin. Asediul Berlinului a demonstrat că în patru ani de război Jukov nu a învăţat absolut nimic. Începutul războiului a fost un eşec. Sfârşitul războiului la Berlin – o ruşine şi un eşec la fel de mare.

Pe 2 octombrie 1942, comandantul unui batalion de tancuri, căpitanul S. Ştrik, scria într-o scrisoare: „Infanteria noastră şi-a croit drum până la marginea localităţii Sîcevka şi mai departe nu putea face un pas, atât de intens era focul. Au pornit la drum «cutiile» noastre… Pentru tanchişti lupta în oraş înseamnă mormânt” (*VIJ*, 1995, nr. 2).

Nu trebuie să fii comandantul unui batalion de tancuri ca să înţelegi acest lucru. Orice soldat care a văzut tancuri în luptă ştie că lupta în oraş înseamnă moartea tancurilor. Tancurile nu sunt făcute pentru aşa ceva. Jukov trimitea spre Sîcevka batalioane, regimente, brigăzi şi corpuri de tancuri. Şi totuşi nu a înţeles nimic, nu a învăţat nimic.

Şi iată că în faţa lui nu mai este Sîcevka, ci Berlinul. Marele comandant militar, fără să fi învăţat nimic în război, împinge în Berlin două armate de tancuri de gardă: I şi a II-a. Ambele au pierit în Berlin.

Dacă Jukov ar fi fost un om cinstit, după încheierea operaţiunii Berlin ar fi trebuit să se împuşte. Sau cel puţin să-şi smulgă toate zorzoanele şi să plece la mănăstire, să se roage pentru iertarea păcatelor şi crimelor comise.

8

Câteva date statistice.

Câte corpuri a distrus Jukov? Propun să le luăm în calcul numai pe cele care au pierit fără nici un rost. Iată câteva dintre acestea:

– şase corpuri mecanizate – 4, 8, 9, 15, 19, 22 – în bătălia de întâlnire din zona Dubno, Luţk, Rovno. În privinţa numărului de tancuri, trei dintre aceste corpuri, luate separat, depăşeau orice armată de tancuri, atât sovietică, cât şi germană. Celelalte armate din lume nu aveau nici armate de tancuri, nici corpuri mecanizate de o asemenea forţă;
– patru corpuri de aviaţie cu rază mare de acţiune, fără să fie acoperite cu aviaţie de vânătoare, au fost trimise să bombardeze podurile şi coloanele de tancuri ale inamicului. Podurile fuseseră deminate din ordinul lui Jukov, şi de aceea au trebuit bombardate. Aviaţia cu rază mare de acţiune trebuia să acţioneze noaptea, de la mare altitudine, vizând ţinte mari, fixe, plasate adânc în spatele frontului inamicului. Aviaţia noastră cu rază mare de acţiune acţiona ziua, de la mică altitudine, vizând ţinte mici, mobile, plasate imediat în spatele inamicului. Aviaţia cu rază mare de acţiune a fost nimicită de Jukov;
– Corpul 1 Cavalerie de Gardă – lângă Viazma;
– Corpul 4 Desant Aerian – lângă Viazma;
– Corpul separat Desant Aerian – în operaţiunea de pe Nipru din 1943, în fâşia Frontului 1 Ucrainean.

Acesta este doar începutul listei, oricine doreşte poate să o completeze.

Câte armate a distrus Jukov? Propun din nou să le luăm în calcul doar pe cele care au pierit din prostia lui Jukov, în mod absurd şi inutil.

În anul 1941, Armatele a III-a şi a X-a ale Frontului de Vest şi o parte din forţele Armatei a IV-a au fost dislocate din ordinul lui Jukov în proeminenţe din apropiere de Belostok. În cazul unui atac al inamicului, nimicirea acestora era garantată. Apărarea în situaţia dată era imposibilă.

Armatele a VI-a, a XII-a, a XVIII-a şi a XXVI-a au fost mânate de Jukov în proeminenţa Lvov-Cernăuţi, unde era imposibil să se apere. Ceea ce a şi dus la nimicirea lor.

Calculând numai, Jukov are pe conştiinţă masacrarea a 13 armate din primul eşalon strategic. La război nu se poate fără planuri. De lipsa planurilor se face vinovat Jukov.

Armatele a XXIX-a, a XXXIII-a şi a XXXIX-a au fost decimate lângă Viazma.

În toamna anului 1943 Jukov a deplasat înainte Armata a III-a Tancuri de Gardă fără a avea grijă să o aprovizioneze cu combustibil. Armata a înaintat şi a

pierit.

Armatele I şi a II-a Tancuri de Gardă au pierit în Berlin.

Rog să fiu iertat dacă nu i-am amintit pe toţi.

*

Toată lumea ştie: Jukov nu a avut nicio înfrângere. Din această declaraţie plină de infatuare rezultă aproape automat că, dacă nu a avut înfrângeri, înseamnă că a avut doar victorii.

Să aruncăm o privire asupra şirului nesfârşit de eşecuri şi înfrângeri ale lui Jukov şi să ne punem uimiţi întrebarea: dar unde sunt acele victorii?

Capitolul 18

Ce au povestit decoraţiile

Ticălosul rămâne ticălos, indiferent câte distincţii are.

A. Tonov, „Discuţie despre Jukov”,
Nezavisimaia gazeta, 5 martie 1994

1

Privim portretul lui Jukov şi, înainte de orice altceva, ne sar în ochi distincţiile. Multe distincţii frumoase. Este imposibil să ni-l imaginăm pe Jukov fără distincţii.

Le adora. Şi considera că în problema recompenselor a fost ocolit, nefiindu-i apreciate meritele la justa lor valoare. Aşa consideră şi admiratorii lui Jukov. Aşa să fie oare?

Ca să ne lămurim în această problemă, să-l comparăm pe Jukov cu altcineva, pentru că totul reiese din comparaţii. Cu cine am putea să-l comparăm? Numai cu Stalin.

Primul ordin sovietic a fost instituit în 1918. Era Ordinul „Steagul Roşu”. Confecţionat din argint.

Stalin avea trei astfel de ordine. Jukov avea tot trei.

În 1930 a fost instituit Ordinul „Lenin” – cea mai înaltă distincţie de stat. Era confecţionat din aur. Profilul lui Lenin – din platină.

Stalin avea trei Ordine „Lenin”. Jukov şase.

În 1942 au fost create ordinele pentru comandanţii militari: „Suvorov”, „Kutuzov” şi „Aleksandr Nevski”. În anul următor, Ordinul „Bogdan Hmelniţki”. Cea mai înaltă dintre aceste distincţii era Ordinul „Suvorov” clasa I. Era făcut din platină. Ordinul „Suvorov” clasa I cu nr. 1 i-a fost decernat lui Jukov. Ceva mai târziu, Jukov a primit a doua oară acest ordin.

Stalin avea un singur Ordin „Suvorov” clasa I. Jukov avea două.

În 1943 este instituit cel mai înalt ordin militar, Ordinul „Victoriei” („Pobeda”). Baza ordinului este din platină. Între razele stelei sunt cinci rubine mari. În practica mondială a bijutierilor au fost folosite pentru prima oară rubine de o asemenea mărime. Ordinul este bătut cu briliante având greutatea totală de 16 carate.

În total au fost decernate (legal) 19 Ordine „Pobeda”.

„Pobeda” cu nr. 1 – lui Jukov; nr. 2 – lui Vasilievski; nr. 3 – lui Stalin; nr. 4 – lui Konev; nr. 5 – din nou lui Jukov; nr. 6 – lui Rokossovski; nr. 7 – pentru a doua oară lui Vasilievski. Cinci ordine au fost decernate comandanţilor militari supremi din ţările aliate. Celelalte ordine – mareşalilor care au fost reprezentanţi ai Cartierului General al Înaltului Comandament sau care au comandat fronturi în etapa finală a războiului: Govorov, Malinovski, Mereţkov, Timoşenko şi Tolbuhin. Încă un ordin a fost acordat şefului Marelui Stat-Major, generalul de armată Antonov. Acesta a fost singurul general sovietic distins cu Ordinul „Pobeda”.

Imediat după război, printr-o hotărâre a guvernului şi a corpului superior de comandă al Armatei Roşii, Stalin a fost distins cu un al doilea Ordin „Pobeda”, dar a refuzat să-l primească.

În 1978 a fost confecţionat Ordinul „Pobeda” nr. 20. Acesta i-a fost decernat mareşalului Uniunii Sovietice Brejnev Leonid Ilici. După moartea acestui comandant militar, decretul privind decorarea sa a fost abrogat ca necorespunzător statutului ordinului.

Scurt rezumat. Stalin i-a decorat mai întâi pe Jukov şi Vasilievski, apoi s-a decorat pe sine însuşi. La fel a făcut şi cu acordarea titlului de mareşal al Uniunii Sovietice. Stalin i-a acordat acest titlu lui Jukov pe 18 ianuarie 1943, lui Vasilievski pe 16 februarie, iar sieşi pe 6 martie 1943.

În privinţa Ordinului „Steagul Roşu”, Jukov şi Stalin sunt la egalitate. În timpul războiului acest ordin s-a devalorizat, fiind acordat cu multă uşurinţă, iar la nivelul unde se aflau Stalin şi Jukov ordinul nu avea o valoare prea mare. În privinţa celorlalte distincţii, Jukov deţinea superioritatea, având de două ori mai multe decât Stalin. În cele din urmă, în 1950, Stalin a acceptat să primească cel de-al doilea Ordin „Pobeda”; prin urmare, la această distincţie Jukov şi Stalin erau la egalitate. Cu toate acestea, Jukov deţinea superioritatea la Ordinele „Lenin” şi „Suvorov”.

Pe lângă distincţii exista şi titlul de Erou al Uniunii Sovietice. Odată cu acest titlu se acorda şi „Steaua de Aur”. Imediat după introducerea acestui titlu a apărut o contradicţie. Ordinul „Lenin” era cea mai înaltă distincţie de stat. „Erou al Uniunii Sovietice” este un titlu, nu o distincţie. Cum se îmbină „Steaua de Aur” a Eroului cu Ordinul „Lenin”? Ce este mai important? Stalin a găsit o soluţie simplă: odată cu „Steaua de Aur” se decernează şi Ordinul „Lenin”. Decretul prevede: „Se acordă titlul de Erou al Uniunii Sovietice odată cu înmânarea Ordinului «Lenin» şi a medaliei «Steaua de Aur»”. Cei recompensaţi cu cea mai înaltă distincţie de stat aveau Ordinul „Lenin”. În schimb, Eroul Uniunii Sovietice avea şi „Steaua de Aur”, şi Ordinul „Lenin”. Aşa a rezolvat Stalin contradicţia.

S-a stabilit totuşi ca Ordinul „Lenin” să fie înmânat numai împreună cu prima „Stea de Aur”, nu şi cu următoarele.

Stalin i-a acordat lui Jukov prima „Stea de Aur” încă din 1939. La Halhin Gol. În timpul războiului i-a mai adăugat două. Jukov a devenit de trei ori Erou al Uniunii Sovietice.

S-a comis o gravă greşeală de principiu. Oricărui om, de oricât eroism ar da el dovadă, titlul de Erou trebuie să i se acorde o singură dată. De două ori Erou şi de trei ori Erou este ceva de genul de două ori chirurg sau de trei ori dansator, de două ori măreţ, de trei ori puternic şi de patru ori minunat. Iar dacă Erou poţi fi de două sau de trei ori, care este limita? De aceea s-a decis să nu se acorde mai mult de trei „Stele de Aur”. De trei ori Erou reprezintă limita.

În timpul vieţii lui Stalin, cei care au primit de trei ori titlul de Erou al Uniunii Sovietice au fost trei: Jukov şi doi colonei de aviaţie: Kojedub şi Pokrîşkin.

Printre generalii şi mareşalii sovietici, Jukov era singurul cu trei „Stele de Aur”. Rokossovski avea două. Vasilievski, una. El a primit cea de-a doua Stea mai târziu, pentru războiul cu Japonia, în septembrie 1945. Stalin nu avea niciuna. Atunci generalii şi mareşalii au decis să-l facă pe Stalin Erou al Uniunii Sovietice. I-au acordat acest titlu, dar el a refuzat „Steaua de Aur”.

Cinci ani mai târziu, în 1950, după multe rugăminţi, Stalin a fost de acord să primească „Steaua de Aur”, dar nu a purtat-o niciodată, la fel ca şi al doilea Ordin „Pobeda”.

Din momentul în care Stalin s-a decis să primească „Steaua de Aur”, Jukov a devenit de trei ori mai Erou decât Stalin. Cât timp Stalin refuza să accepte titlul de Erou al Uniunii Sovietice, scorul la distincţia „Steaua de Aur” era de 3 la 0 pentru Jukov.

Jukov nu putea să se împace cu gândul că are numai de trei ori mai multe „Stele de Aur” decât Stalin. Nu putea trăi liniştit ştiind că în afară de el mai sunt doi distinşi de trei ori cu titlul de Erou al Uniunii Sovietice.

După lege nu avea dreptul să primească a patra Stea. Ce era de făcut? Nu-i rămânea decât să încalce legea. Şi Jukov a încălcat-o. Pe 21 decembrie 1956, el şi-a acordat singur titlul „de patru ori Erou al Uniunii Sovietice”, agăţându-şi în pieptul puternic cea de-a patra „Stea de Aur”. Ceilalţi mareşali ai Uniunii Sovietice aveau câte una sau două. Unii nu aveau niciuna. Jukov avea patru!

Pentru ce era cea de-a patra?

Şi-a făcut un cadou de ziua de naştere. Cum s-ar zice, „având în vedere meritele deosebite şi cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani”. Niciodată până atunci titlul de Erou… nu fusese acordat cu ocazia aniversării zilei de naştere. Această recompensare a lui Jukov a însemnat o triplă încălcare a legii.

În primul rând, era interzisă acordarea celei de-a patra Stele.

În al doilea rând, această distincţie nu se acorda cu ocazia zilei de naştere. Titlul de Erou… se acorda pentru fapte de eroism.

În al treilea rând, odată cu această „Stea de Aur”, Jukov şi-a agăţat pe piept şi Ordinul „Lenin” (vezi *Marşalî Soveţkogo Soiuza*, 1996, p. 36). Acest lucru, după cum cred că aţi reţinut, înseamnă încălcarea legii. Ordinul „Lenin” se acordă numai împreună cu prima „Stea de Aur”, nu şi cu următoarele.

Până atunci Stalin îşi sărbătorise cei 50, 60 sau 70 de ani. Şi nimănui nu i-a trecut prin cap să-i acorde lui Stalin titlul de Erou al Uniunii Sovietice aşa, pur şi simplu de ziua lui.

În 1939, când a împlinit 60 de ani, lui Stalin i s-a acordat titlul de Erou al Muncii Socialiste.

La împlinirea vârstei de 70 de ani nu i-au mai dat niciun fel de stele de aur, deşi se considera deja un geniu al tuturor timpurilor şi popoarelor.

În schimb Jukov, la 60 de ani şi-a oferit o distincţie militară. Pentru a fi demn de ea, ar fi trebuit să înfăptuiască un act de eroism. Care este acesta? Lingăii lui Jukov au născocit o explicaţie: Jukov a primit pe drept cea de-a patra „Stea de Aur”, pentru că întreaga lui viaţă este alcătuită numai din fapte eroice.

Jukov a devalorizat titlul de Erou al Uniunii Sovietice. În Rusia pe care am pierdut-o exista Ordinul „Sfântului Gheorghe”. Cavaler al acestui ordin putea deveni numai cel care a săvârşit o faptă de eroism ieşită din comun, care a demonstrat curaj în luptă, care a desfăşurat o operaţiune militară excepţională.

„Sfântul Gheorghe” nu putea fi cumpărat, primit cu ajutorul unor cunoştinţe sau cu ocazia zilei de naştere, chiar dacă vârsta aniversată era o cifră rotundă. Numai faptele de eroism excepţional pe câmpul de luptă presupuneau acordarea acestei distincţii. Titlul de Erou al Uniunii Sovietice avea valoare din acelaşi motiv: el putea fi primit numai în urma săvârşirii unei fapte de eroism.

Şi iată prima excepţie de la regulă: Jukov îşi acordă singur „Steaua de Aur” cu ocazia zilei sale de naştere.

Din acest moment a început împărţirea titlului de Erou… în dreapta şi în stânga. Mareşalul Uniunii Sovietice Ogarkov Nikolai Vasilievici a primit titlul de Erou al Uniunii Sovietice în timp de pace, pe 28 octombrie 1977. Pentru ce? Pentru că a împlinit 60 de ani. Mareşalul Uniunii Sovietice Ustinov Dmitri Fiodorovici este şi el Erou. A primit titlul pe 27 octombrie 1978. Parcă nu era război pe atunci. Cum a ajuns erou? Păi a hârâit-o omul până la 70 de ani! Ăsta nu-i eroism? Ziua lui de naştere era pe 30 octombrie. Deci, cu trei zile înainte… Acest lucru le-a plăcut grozav şi tovarăşilor în civil de la Biroul Politic. Stând ei aşa la Kremlin, se apropie ziua când unul dintre ei împlineşte o vârstă rotundă. Camarazii de arme îi declară: toată viaţa ta în încăperile luxoase ale Kremlinului, în sanatoriile nomenclaturii este alcătuită numai şi numai din fapte de eroism. Primeşte, dragă tovarăşe, titlul de Erou al Uniunii Sovietice!

Astfel, în scurt timp, toţi tovarăşii conducători de la Kremlin au devenit eroi.

Fapta lui Jukov i-a plăcut foarte mult şi lui Brejnev.

Leonid Ilici s-a născut pe 19 decembrie 1906. Datele la care i-a fost acordat titlul de Erou al Uniunii Sovietice au fost: 18 decembrie 1966, 18 decembrie 1986, 19 decembrie 1978 şi 18 decembrie 1981. La 60 de ani este Erou. La 70 de ani este din nou Erou. La 72 de ani – iarăşi Erou. Ei, şi la 75 de ani încă o dată. La început i s-a decernat titlul la vârste rotunde. Apoi au hotărât să i-l acorde la o cifră semirotundă. Nu i-a răbdat inima să nu-i dea măcar o dată şi la o aniversare obişnuită. Ca supliment la tortul aniversar.

Aşadar Brejnev şi-a atârnat tot atâtea stele de erou ca şi Jukov: patru. În plus, Brejnev mai avea şi o stea subţirică de Erou al Muncii Socialiste. Deci avea cinci. Aşa că l-a ajuns pe Jukov din urmă şi l-a şi întrecut.

Toată această infamie nu a plecat de la Brejnev, ci de la Jukov. El a fost primul care şi-a acordat titlul de Erou… cu ocazia zilei de naştere.

Dar e adevărat că Jukov şi-a agăţat singur cea de-a patra Stea?

E adevărat. După Congresul al XX-lea al PCUS, Jukov se simţea stăpân, cu puteri aproape depline, şi făcea tot ce voia. Lui Hruşciov îi spunea Nikita în public. Jukov îi arăta lui Hruşciov dispreţul său nu numai în cercuri restrânse, ci şi în public.

Krasnaia zvezda (13 mai 1997) descrie una dintre numeroasele ieşiri de acest gen ale marelui comandant militar:

> În calitate de ministru al Apărării, Jukov a fost invitat la o „acţiune oficială" – premiera unui spectacol unde urma să vină şi Hruşciov. Funcţia de ministru îl obliga pe Jukov să fie prezent. El a sosit împreună cu soţia şi au luat loc în loja guvernamentală, în rândul al doilea. Când a apărut Hruşciov, sala s-a ridicat în picioare şi a început să aplaude. Aplaudau toţi, cu excepţia mareşalului, care studia îngândurat programul. Soţia l-a rugat în şoaptă: „Ai putea să te prefaci măcar…".

Krasnaia zvezda era în extaz din pricina acestui comportament: soţia l-a rugat să se prefacă măcar, dar el n-a vrut! Iată ce curajos era marele nostru strateg, tovarăşul Jukov!

De fapt, Jukov a dat dovadă de o mitocănie de cea mai josnică speţă, mitocănie faţă de o persoană care, oficial, era numărul unu într-un stat mare. Poţi să ai faţă de el ce atitudine vrei, dar de ce să-ţi manifeşti lipsa de respect în public? În situaţia dată, Jukov dă dovadă de mitocănie nu numai faţă de prima personalitate a statului, ci şi faţă de întreaga sală. În sală, la „acţiunea oficială" era prezentă toată elita conducătoare. Şi fiecare – sunt convins – se gândea: ce se va întâmpla dacă acest bădăran ajunge la putere?

Prin purtarea sa Jukov nu a jignit numai liderul, ci, în persoana acestuia, întreaga ţară. Dacă cineva manifestă în public dispreţ faţă de şeful statului, această jignire se adresează întregului popor. În sală erau prezenţi, de asemenea, ambasadori ai unor mari puteri şi numeroşi oaspeţi din ţările prietene.

Prin aceste ieşiri, pe care le avea destul de des, Jukov manifesta nu numai dispreţ total faţă de toţi cei din jur, dar şi o stupiditate uimitoare, aproape incredibilă. Jukov se pregătea să devină dictator. Un fel de Caligula sau Nero. Se acomodase deja cu rolul, intrase în pielea personajului. Puterea în stat îi aparţinea lui Jukov aproape în totalitate. Ar fi trebuit totuşi să fie puţin mai abil. Să înveţe câte ceva de la Stalin. Acesta a venit la putere păşind pe lăbuţe moi de pisică. Nu şi-a agăţat singur stele în piept. Nu era mitocan. Le zâmbea tuturor. Iată cum descrie Boris Bajanov începutul unei zile de muncă obişnuite în Biroul

Politic, la începutul anilor 1920: „Zinoviev nu se uită în direcţia lui Troţki, iar Troţki se preface şi el că nu-l vede şi studiază nişte hârtii. Al treilea intră Stalin. Se duce direct la Troţki şi, cu gesturi largi, îi scutură prieteneşte mâna” (*Vospominania bîvşego sekretaria Stalina*, 1980, p. 63). Troţki îl considera pe Stalin o mediocritate. Aşa şi era: Ioska, pisoiul cenuşiu care torcea tot timpul.

În schimb Jukov, înainte de a acapara toată puterea, se credea deja leu. Şi se comporta ca atare. Când ai să fii dictator, poartă-te cât vrei de grosolan, dar atât timp cât încă nu eşti, cât încă trebuie să împarţi puterea cu Hruşciov, ascunde-ţi năravurile dictatoriale. Toată lumea te consideră un strateg, iar principala forţă a strategiei constă în surprinderea inamicului. Învaţă să-ţi disimulezi intenţiile.

În atitudinea de bădăran a acestui strateg neisprăvit se manifestă iar şi iar defectul incorigibil al comandantului militar lipsit de talent: Jukov şi-a subestimat întotdeauna adversarul. Inclusiv pe Hruşciov.

Despre atitudinea lui Jukov faţă de conducerea ţării, despre planurile sale măreţe de acaparare a puterii vom vorbi în cartea următoare. Acum vorbim despre distincţii. Reiterez ideea: Jukov se simţea aproape stăpânul unei ţări imense şi îşi putea permite nu numai autotitulatura „de patru ori Erou”, ci şi lucruri mult mai grave.

5

Jukov nu recunoştea legile. Încălcând ordinea stabilită, îşi agăţa singur distincţii pe piept şi la fel făcea şi cu favoriţii săi. La rândul lor, aceştia comiteau şi ei ilegalităţi. Distribuirea ilegală de distincţii este unul dintre numeroasele exemple ale atitudinii lui Jukov faţă de reguli şi legi.

Krasnaia zvezda (30 noiembrie 1996) povesteşte, tot pe nerăsuflate, că generalul-maior G.I. Hetagurov, comandantul Corpului 29 Puşcaşi de Gardă, a primit din mâinile lui Jukov Ordinul „Suvorov” clasa I: „Această distincţie se oferă, conform statutului, de la comandanţii de armată în sus. Însă aici a decis Jukov”.

Oricâte miracole ar fi înfăptuit pe câmpul de luptă un corp de armată, comandantul acestuia nu putea primi un ordin militar mai înalt decât Ordinul „Suvorov” clasa a II-a. Trebuie decorat un comandant de corp de armată pentru o operaţiune strălucită? Poftim, ia de aici un „Bogdan Hmelniţki” clasa a II-a. Dacă un corp de armată a realizat ceva excepţional, atunci primeşte un „Kutuzov” clasa a II-a. Sigur, dacă este ceva de-a dreptul ieşit din comun,

atunci primeşte un „Suvorov”, dar la fel, numai clasa a II-a. Pur şi simplu pentru că un corp de armată nu este o unitate strategică. Nici măcar operativă, ci puţin mai jos de atât, este o unitate operativ-tactică. Corpul de armată nu poate realiza ceva care să influenţeze în mod decisiv cursul războiului. Stalin a instituit un sistem extrem de precis: cine, pentru ce şi cum să fie recompensat. Decizia lui Stalin a fost confirmată printr-un decret al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS şi acest sistem a devenit lege. În plus, statutul fiecărui ordin era, de asemenea, confirmat prin decret şi de aceea avea putere de lege.

Jukov nu dădea doi bani pe legi, pe Sovietul Suprem al URSS, pe sistemul stalinist de recompense, pe Stalin însuşi care a introdus acest sistem.

Pentru cea mai mică nesupunere Jukov împuşca, deşi el a fost cel care a introdus anarhia în ţară şi în armată. Despre ce disciplină poate fi vorba, dacă locţiitorul comandantului suprem încalcă în mod ostentativ şi public nu numai disciplina militară, ci şi legile iniţiate de către comandantul suprem şi aprobate de organele legislative superioare ale ţării?

La un moment dat, Brejnev a fost distins cu Ordinul „Pobeda”. După moartea acestuia, decretul a fost anulat. De ce? Pentru că statutul menţiona meritele pentru care putea fi atribuit acest ordin: „Pentru operaţiuni încununate de succes, desfăşurate pe unul sau mai multe fronturi, care au avut ca rezultat schimbarea radicală a situaţiei în favoarea Armatei Roşii”. Brejnev nu a desfăşurat astfel de operaţiuni. De fapt, Brejnev nu a desfăşurat niciun fel de operaţiuni. În toată viaţa lui, nu numai că nu a condus nicio operaţiune militară, dar nici măcar lupta unui regiment, batalion, pluton sau a unei grupe. Este de la sine înţeles că Brejnev a fost distins cu Ordinul „Pobeda” încălcându-se legea.

Următorul ca importanţă după Ordinul „Pobeda” era Ordinul „Suvorov”. Paragraful 5 al statutului prevede clar: „Ordinul «Suvorov» clasa a II-a poate fi acordat comandanţilor de corpuri de armată, divizii şi brigăzi, locţiitorilor acestora şi şefilor statelor-majore”. Ordinul „Suvorov” clasa I poate fi acordat numai celor care, prin funcţia pe care o deţin, sunt superiori comandanţilor de corpuri de armată. Acest lucru este prevăzut de paragraful 4.

Însă Jukov îl decorează cu Ordinul „Suvorov” clasa I pe comandantul de corp de armată Hetagurov, fără ca acesta să aibă acest drept. Jukov încalcă decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS şi statutul.

Surprinzătoare este poziţia ziarului *Krasnaia zvezda*. Dacă Brejnev a fost decorat cu acest ordin încălcându-se statutul, a fost o ruşine. Aşa ceva era inadmisibil! Dacă acest lucru s-a întâmplat, greşeala trebuia reparată, decretul anulat, iar ordinul retras. Jukov comite aceeaşi faptă. El îl decorează pe Hetagurov încălcând legea. Ziarul ar trebui să protesteze: este o ruşine! A fost

acordat ilegal! Însă organul central al Ministerului Apărării se înduioşează: da, este un caz de încălcare a legii, dar cel care o încalcă este însuşi Jukov! Ah, cu cât curaj calcă el legile în picioare!

6

Iată încă un favorit al lui Jukov. Generalul-locotenent V. V. Kriukov. A fost acuzat de delapidare de proporţii. În timpul anchetei, a explicat provenienţa averii sale uriaşe, care depăşea orice standarde, foarte simplu: toate acestea se aflau acolo, undeva…, nimeni nu avea nevoie de ele şi, ce mi-am zis, hai să le iau eu…

Aleksandr Buşkov îl descrie astfel pe individ:

> A fost deja luat de guler generalul-locotenent Kriukov, care a mărturisit că în spitalul său funcţiona un adevărat bordel, pe ale cărui angajate, pentru munca intensă depusă, le-a decorat cu medalii militare; că a adunat de pe marginea drumurilor din Germania briliante şi safire, blănuri şi tablouri ale bătrânilor maeştri; că „Steaua de Aur” a primit-o eludând legea la indicaţia personală a lui Jukov; că Jukov însuşi, în discuţiile private, declara că l-a învins pe Hitler de unul singur, iar un oarecare Stalin n-a avut nicio contribuţie (*Rossia kotoroi ne bîlo*, 1997, p. 561).

Jukov îl face în mod ilegal pe generalul Kriukov Erou al Uniunii Sovietice, iar acesta, la rândul său, distribuie ilegal medalii militare angajatelor bordelului.

Ar fi interesant de aflat cine erau clienţii. Pentru cine ţinea stabilimentul generalul-locotenent Kriukov, Erou al Uniunii Sovietice? Dacă era pentru nevoi personale, în acest caz nu era bordel, ci harem. Atunci pentru cine? Pentru subalterni? Este imposibil. Cu subalternii trebuia să fie sever, pentru ca ei să respecte morala comunistă. Instituţiile de acest gen sunt create pentru şefi şi pentru organele de verificare şi control. Pentru a mai atenua din severitatea superiorilor. Cine era superiorul lui Kriukov? Păi, cel care l-a ridicat la rang de Erou. Jukov şi Kriukov se cunoşteau încă 1933. Kriukov comanda Regimentul 20 Cavalerie din Divizia 4 Cavalerie a cazacilor de pe Don. Comandantul diviziei era Jukov. Apoi Jukov l-a tot târât după el pe Kriukov pe abrupta scară ierarhică. În război Kriukov a comandat Divizia 198 Motorizată. Divizia a fost nimicită, iar Kriukov a fost avansat. El a primit comanda Corpului 2 Cavalerie

de Gardă. În 1941, comandantul acestui corp era generalul-maior Dovator Lev Mihailovici. Sub comanda lui Dovator, corpul a primit titlul de *gardă*. După moartea comandantului, acest corp de armată nu s-a mai remarcat prin nimic. Dintre toate corpurile noastre de cavalerie, *Enciclopedia militară sovietică* descrie numai trei: Corpul 4 de Gardă al cazacilor din Kuban, Corpul 5 de Gardă Budapesta al cazacilor de pe Don şi Corpul 7 de Gardă Brandenburg. Corpul 2 de Gardă nu este menţionat. Nu aveau de ce să-şi amintească de el. În schimb, comandantul acestui corp, proprietarul bordelului, generalul-locotenent Kriukov, era plin de decoraţii până la pântece. În afară de „Steaua de Aur” de Erou al Uniunii Sovietice, mai avea trei Ordine „Lenin”, un Ordin „Steagul Roşu”, un „Suvorov” clasa I, un „Kutuzov” clasa I şi două „Suvorov” clasa a II-a.

Cu cine să-l comparăm? Chiar cu Stalin! Stalin avea o „Stea de Aur”, Kriukov avea şi el una. Stalin avea trei Ordine „Lenin”, Kriukov avea tot trei. Stalin avea un „Suvorov” clasa I, Kriukov la fel. Stalin avea trei Ordine „Steagul Roşu”, Kriukov avea numai unul. Se ştie însă că acest ordin din argint îşi pierduse valoarea; pentru generali şi mareşali, el nu mai însemna mare lucru. În schimb Kriukov avea un „Kutuzov” clasa I din aur şi două „Suvorov” clasa a II-a tot din aur. Ceea ce Stalin nu avea.

Veţi spune, probabil, că Stalin avea două Ordine „Pobeda”, iar Kriukov nu avea aşa ceva. Trebuie să recunosc că aici Kriukov a rămas puţin în urma lui Stalin. Jukov nu avea atâta putere în timpul războiului încât să-l decoreze pe favoritul său cu Ordinul „Pobeda”. Dacă Jukov ar fi avut această putere, generalul-locotenent ar fi umblat ţanţoş şi victorios prin bordelul său, mândrindu-se printre angajatele stabilimentului, decorate şi ele cu medalii militare.

Căutaţi un alt comandant de corp de armată cu atâtea distincţii ca acesta prin toată Armata Roşie! Nu veţi găsi, vă asigur. Nu veţi găsi, pentru că toţi ceilalţi au fost decoraţi conform legii, în timp ce tembelul acesta – în pofida tuturor legilor. Unii pot spune că titlul de Erou al Uniunii Sovietice i-a fost conferit lui Kriukov pentru fapte eroice, dar în timpul interogatoriului canaliile de anchetatori ai lui Abakumov l-au silit pur şi simplu pe sărmanul general să se calomnieze pe sine şi pe Jukov, care şi-ar fi decorat favoriţii încălcând legile. Bine. Nu-i contrazicem. Dar cum rămâne cu Ordinul „Suvorov” clasa I? Repet: acest ordin nu se acordă comandanţilor de corpuri de armată, chiar dacă ar fi de patru ori Erou… Nici „Kutuzov” clasa I nu li se acordă.

N-a fost suficient că Jukov i-a acordat lui Kriukov distincţii de florile mărului; a mai decorat-o şi pe soţia lui, Lidia Ruslanova, cu Ordinul „Războiul Patriotic” clasa I. Ordinul era din aur. Tovarăşul Stalin putea dispune folosirea pentru decoraţii a oricărui fel de aur. Soldatului îi era indiferent dacă aurul medaliei sale este de 14 carate sau de 18. Oricum pe medalii nu se gravează calitatea aurului.

Stalin însă, pentru toate medaliile – ale soldaţilor, ofiţerilor, generalilor, mareşalilor – a dispus să se utilizeze numai aur de 24 de carate. Şi Ordinul „Războiul Patriotic” clasa I, şi Ordinul „Gloria” clasa I, şi toate celelalte erau confecţionate din aur de 24 de carate.

Lidia Ruslanova nu avea nevoie de aur. Avea destul. Pur şi simplu voia să se simtă eroină.

Stalin a redactat personal şi statutul acestui ordin. Statutul a fost aprobat pritr-un decret al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS pe 20 mai 1942. Acesta precizează foarte clar cine poate fi decorat cu Ordinul „Războiul Patriotic” clasa I:

– cine a distrus personal două tancuri grele sau medii sau trei tancuri uşoare (maşini blindate) ale inamicului;
– cine a anihilat cu foc de artilerie cel puţin cinci baterii ale inamicului;
– cine a capturat în luptă o baterie de artilerie a inamicului;
– cine a capturat şi a adus la baza proprie o navă de luptă a inamicului…

Şi tot aşa, în acelaşi spirit, încă două pagini. Extrem de limpede şi concret sunt prevăzute condiţiile în care se oferă distincţia, cui şi pentru ce anume. Pilotului de vânătoare – pentru trei avioane doborâte. Pilotului de asalt – pentru 25 de zboruri reuşite. Conform statisticilor, în 1942, pilotul unui avion de asalt era ucis la al şaptelea zbor. Aşa că acest ordin nu era acordat degeaba.

La fel erau prevederile în legătură cu Ordinul „Războiul Patriotic” clasa a II-a. Printre altele, acest ordin se acorda celui care:

– dobora un avion inamic cu arma din dotare;
– reuşea să repare şi să piloteze un avion inamic, trofeu capturat în condiţii de război;
– a evacuat de pe câmpul de luptă, de sub tirul inamicului, două tancuri lovite de inamic…

Soţia proprietarului stabilimentului de plăceri, Lidia Ruslanova, nu a anihilat nici o baterie a inamicului, nu a nimicit personal tancuri (maşini blindate), nici grele, nici medii, nici uşoare, vase de război inamice nu a capturat şi nu le-a adus la baza proprie. Ea nu merita nici Ordinul clasa a II-a: nu a doborât avioane ale inamicului cu arma din dotare, nu a pilotat avioane capturate şi nu a evacuat tancuri avariate de pe câmpul de luptă sub tirul inamicului.

Cu toate acestea, marele Jukov îi prinde în pieptul puternic un ordin de aur.

Capitolul 19

Ce mult îi iubea Jukov pe soldaţii de pe front!

Mai bine v-aţi apuca de tăiat pădurea pentru sicrie,

Spre voi se îndreaptă batalioanele de pedeapsă.

V. Vîsoţki

1

Am văzut cum a distribuit Jukov în mod ilegal, fără rost, distincţii preţioase – din platină şi aur. Pe acest fond va fi extrem de instructiv să cercetăm distribuirea, ca să zic aşa, legală a ordinelor.

Tabloul care ne apare în faţa ochilor este de-a dreptul captivant. În 1991, în momentul dezmembrării Uniunii Sovietice, la Moscova erau depozitate 3,2 milioane de distincţii militare care, din diverse motive, nu fuseseră înmânate combatanţilor pe front. Cine ar fi trebuit să se ocupe de căutarea celor decoraţi? Cine trebuia să le înmâneze medaliile? Răspunsul este simplu: statul. Statul a chemat la arme milioane de oameni. Statul i-a trimis la luptă şi la moarte. Statul i-a răsplătit. Atunci statul ar trebui să le înmâneze cetăţenilor săi răsplata binemeritată.

Concret, cine ar fi trebuit să se ocupe cu această problemă?

Ministerul Apărării. Ministrul personal, toţi adjuncţii săi, şeful Marelui Stat-Major.

Cine s-a ocupat de acest lucru în decursul unei jumătăţi de secol? Nimeni.

Comuniştii au născocit multe legende despre Jukov. Iată două dintre ele:

1. Soldaţii de pe front îl iubeau la nebunie pe Jukov.

2. Jukov îi iubea la nebunie pe soldaţii de pe front.

Aşa era, pasămite, această iubire: reciprocă.

Nu contest acest lucru. Totuşi, trebuie făcută o mică precizare: iubitorul de soldaţi tovarăşul Jukov se iubea pe sine ceva mai mult decât îi iubea pe toţi

soldaţii combatanţi luaţi laolaltă. De el însuşi a avut grijă: după război şi-a atârnat ilegal încă o „Stea de Aur”, deşi aproape că nu mai avea unde. În schimb, Jukov nu şi-a amintit de milioanele de soldaţi decoraţi legal, care, din cauza indolenţei sale, nu şi-au primit decoraţiile.

În patria noastră nimănui nu i-a păsat de combatanţii pe front. Nimeni nu s-a ocupat de ei. La nivel de stat nu a ridicat nimeni problema căutării celor decoraţi. Distincţiile stau, grămezi, în lăzi, în stive – nu-i nimic, să stea. Nu cer de mâncare. Au stat aşa până au dispărut toţi combatanţii pe front. Stau şi acum. După calculele mele, la începutul noului mileniu erau în jur de optzeci de tone de ordine şi medalii. Mai mult de o treime sunt din bronz: medaliile pentru Leningrad, Stalingrad, Varşovia, Budapesta, Königsberg. Mai mult de jumătate sunt din argint: medaliile „Pentru curaj” şi „Pentru merite militare”, Ordinele „Steagul Roşu” şi „Steaua Roşie”, Ordinul „Războiul Patriotic” clasa a II-a, Ordinul „Gloria” clasa a II-a şi a III-a, „Aleksandr Nevski” şi altele. Sunt şi distincţii mai înalte. După calculele mele, până la şapte tone. În toată ţara, nimănui nu-i pasă de aceste tone. Sau poate că au fost deja furate de mult?

2

După marea victorie, soldatul s-a întors acasă. El a fost decorat cu modesta medalie soldăţească „Pentru curaj” sau cu Ordinul „Steaua Roşie”, dar el nu ştie şi nimeni nu-l anunţă despre acest lucru. Şi sunt milioane de soldaţi.

Ce putea să facă Jukov?

În primul rând, putea să pună această problemă în faţa guvernanţilor. Nu numai că putea, era chiar obligat. Era dator să caute o soluţie. Trebuia să traseze sarcină comandanţilor regiunilor militare, comisarilor militari ai republicilor, ţinuturilor, regiunilor, oraşelor, raioanelor, comandanţilor de subunităţi, unităţi şi mari unităţi să depună eforturi pentru căutarea celor decoraţi şi înmânarea distincţiilor militare. Jukov trebuia să ceară rapoarte despre această muncă, să-i stimuleze pe cei care s-au evidenţiat şi să-i pedepsească pe indolenţi. Jukov s-a eschivat întotdeauna de la îndeplinirea obligaţiilor sale. Dacă nu ai timp şi voinţă pentru a-ţi îndeplini sarcinile de serviciu, încarcă-i pe subalterni. Jukov nu a făcut nici măcar atât.

După război, Jukov a fost comandant-şef al trupelor sovietice din Germania. În subordinea lui se afla statul-major din Wünsdorf, statele-majore a nouă armate, şi în toate aceste state-majore erau munţi de decizii de decorare. Ce a

făcut cu ele iubitorul de soldaţi combatanţi pe front G.K. Jukov? Nimic.

După aceea, Jukov a fost comandant-şef al trupelor terestre. Marea masă a soldaţilor a făcut războiul în cadrul trupelor terestre. Jukov avea toate documentele şi puterea în mâinile sale. Ce a făcut pentru soluţionarea problemei? Din nou, nimic. Combatanţii pe front au făcut cea mai grea muncă din lume. A sosit timpul să fie răsplătiţi. Dar Jukov nici nu se gândeşte să le dea oamenilor ceea ce au câştigat, ceea ce le aparţine de drept şi după lege.

Apoi Jukov a fost comandant al unor regiuni militare. Măcar la acest nivel putea să se ocupe de problema plăţii datoriei. Eşti comandantul Regiunii Militare Ural. Din Ural au plecat la război divizii, corpuri de armată şi armate întregi. Erau formate aici şi trimise să lupte. Războiul n-a ajuns până aici. Toate documentele s-au păstrat intacte. Apucă-te de treabă! Jukov nu s-a apucat, nu se ştie din ce motiv.

În continuare, Jukov a fost prim-adjunct al ministrului Apărării, apoi ministru al Apărării şi aproape dictator cu puteri depline al Uniunii Sovietice. Jukov avea în mână toate documentele pentru toţi, toate ordinele şi o putere nemăsurată.

Ce a făcut Jukov?

S-a decorat singur.

3

Jukov a fost înlăturat de la putere în mod ruşinos. Stă acasă. Nu prea are ce face. Aminteşte-ţi măcar acum de invalidul pentru care medalia acordată, dar neînmânată, „Pentru apărarea Stalingradului”, ar fi o alinare! În război nu ai precupeţit sângele soldaţilor; măcar după război dă-le soldaţilor ceea ce a fost plătit cu sângele lor! Dar Jukov nu-şi aminteşte de combatanţii mutilaţi.

În schimb, vin să-l vadă mulţimi de combatanţi nomenclaturişti. Iată, a venit în vizită scriitorul Konstantin Simonov, Erou al Muncii Socialiste, laureat al unui Premiu „Lenin” şi a şase Premii „Stalin”. Şi el îşi dă aere de cunoscător în ale războiului şi de iubitor al soldaţilor. Are cu Jukov discuţii elevate, dar nici unul, nici celălalt nu-şi aminteşte de datoria faţă de militari.

Jukov ar fi putut să vorbească. Ar fi putut să scrie în memoriile sale: haideţi, fraţilor, să căutăm cu toţii o soluţie la această problemă! Konstantin Simonov ar fi putut şi el să-şi amintească de combatanţii pe front. Însă pe el nu-l interesa războiul. El făcea carieră, servea puterea, îşi primea premiile şi scria ce îi dicta

puterea, nu ce avea nevoie poporul să ştie.

Problema putea fi rezolvată foarte simplu. Se putea edita o carte, ceva care să semene cu o carte de telefon:

Ivanov Piotr Sidorovici, soldat, încorporat de Comisariatul militar raional Zubilovka în 1941 – Ordinul „Gloria” clasa a III-a.

Petrov Nikolai Aleksandrovici…

Şi aşa mai departe.

Atât. În locul maculaturii de care nimeni nu are nevoie, Editura Voenizdat trebuia să editeze cărţi cu numele eroilor adevăraţi. Pentru ca să se regăsească fiecare dintre ei în liste şi să se prezinte. Pentru ca mama, soţia, fratele, fiul să-l găsească în listă pe cel drag şi să primească mica medalie de soldat în numele celui ucis.

Parcă-i aud pe unii spunând: ce te tot iei atâta de Jukov? Doar nu era el singurul trântor din Ministerul Apărării. Uite câţi s-au perindat după Jukov în Ministerul Apărării şi la Marele Stat-Major. Şi toţi erau nişte pierde-vară. Toţi aceşti Ogarkovi, Kulikovi, Losiki şi Ahromeevi, Greciki şi Graciovi nu au catadicsit să se gândească la plata datoriilor. De ce (voi fi, probabil, întrebat) nu te iei şi de ceilalţi?

Pentru că deocamdată aceştia nu au fost înălţaţi pe piedestale şi nici nu au fost trecuţi în rândul sfinţilor. În schimb, pe Jukov l-au declarat candidat la titlul de Sfântul Gheorghe. Unii povestesc despre Jukov că era blând cu soldaţii. Acestora le răspund: nu, Jukov era un birocrat militar rigid, ca toţi predecesorii şi urmaşii lui. Numai că mult mai rău.

4

Poate că nu au avut suficient timp să distribuie distincţiile combatanţilor pe front. Şaizeci de ani? Poate nu le permitea bugetul. Dar cine şi când le-a limitat vreodată bugetul? Atunci cum pot fi numiţi toţi aceşti conducători ai Ministerului Apărării, toţi aceşti Vasilievski, Bulganini, Jukovi şi Malinovski, Ustinovi şi Graciovi? O să spuneţi: criminali! Eu nu sunt de acord. Printre criminali există obiceiul înapoierii datoriilor. Cât se poate de repede. Este o tradiţie veche de secole şi indestructibilă a lumii criminalilor de drept comun din Rusia. Cel care şi-a plătit datoria, însă cu o întârziere fie şi de numai un minut, este legat în spaţiul dintre paturile supraetajate. Apoi ceilalţi sar pe rând din patul de deasupra. Este un procedeu simplu şi sigur de a rupe rapid coastele

şi de a sfărâma cutia toracică. Această metodă este un model de justiţie şi de executare necondiţionată a deciziilor luate. Dacă poporul nostru s-ar conduce după aceste legi, dacă i-ar strivi cutia toracică celui care nu i-a plătit datoria, alţi conducători nu ar îndrăzni să-i mai înşele pe oameni.

5

Chestiunea distincţiilor nu e mare lucru.

Iată, după război se întorc acasă soldaţii eliberatori. Pe atunci, cea mai mare parte a populaţiei trăia în mediul rural. Se duc la colhoz, dar aici le sunt reţinute toate actele. Mujicul nu are dreptul de a avea un act de identitate. Dacă eşti ţăran, înseamnă că nu eşti cetăţean al ţării tale, nu ţi se dă act de identitate, ca să nu fugi din colhoz. Dacă eşti soldat eliberator, dacă îţi hrăneşti ţara, înseamnă că eşti lipsit de orice drepturi. De pildă, nu ai dreptul să călătoreşti cu avionul: cine te lasă în avion fără act de identitate? În schimb, câinii puteau fi plimbaţi cu avionul. În privinţa drepturilor, soldatul eliberator era inferior câinilor. Câinele de rasă trebuia să aibă act de identitate, dar mujicul de rasă nu avea dreptul la aşa ceva. Nici bani nu se dădeau la colhoz. Repet pentru a suta oară: măreţia unei ţări nu este determinată de rachete sau de sateliţi artificiali, nu de fluviul Enisei, nici măcar de *Lacul lebedelor*, ci de măreţia cetăţenilor de rând ai acesteia.

Fie, Stalin a fost un tiran şi un canibal. Dar după trei ani de la asasinarea lui Stalin au venit la putere Hruşciov şi Jukov. Cu ce sunt ei mai buni decât Stalin? Hruşciov trebuia să-i spună lui Jukov, sau Jukov lui Hruşciov, nu are importanţă: războiul a fost lung, hai să facem o faptă bună, hai să le dăm soldaţilor eliberatori acte de identitate.

Dar n-au făcut acest lucru.

Iar când propaganda comunistă ne povesteşte că Uniunea Sovietică a câştigat războiul, noi punem aceasta la îndoială. Ca rezultat al acestei „victorii”, popoarele ţării noastre s-au pomenit în aceeaşi robie comunistă. Şi nu credem nici povestea că războiul a fost patriotic. Marea masă a populaţiei nu avea acte de identitate; de aceea, din punct de vedere juridic, peste o sută de milioane de persoane nu erau cetăţeni ai ţării lor. Ei nu puteau să lupte pentru „patrie”, pentru că nu aveau o patrie. Această aşa-zisă „patrie” nu le recunoştea calitatea de cetăţeni ai săi şi se purta cu ei ca atare.

Nu credem nici poveştile despre aşa-zisa „misiune eliberatoare a Armatei

Roşii”. Dacă vrei să aduci libertate oamenilor, eliberează-te mai întâi pe tine. Dar soldaţii noştri plecau în război ca sclavi. Şi s-au întors din război tot sclavi. Sclavii înarmaţi, escortaţi de NKVD şi conduşi de stăpânii de sclavi, nu puteau aduce popoarelor din jur decât sclavie. Şi le-au adus-o.

Jukov nu a făcut nimic pentru eliberarea poporului din sclavie. Nici nu-şi bătea capul cu aşa ceva. Nomenclatura era un stăpân de sclavi colectiv. Jukov a fost un membru al asociaţiei stăpânilor de sclavi, la fel ca Hruşciov şi Brejnev, ca Vucetici şi Andropov, ca Beria, Ejov şi Şolohov.

6

Da, soldatul eliberator nu avea drepturi.

Da, a câştigat ordine şi medalii, iar Patria nu s-a învrednicit să i le înmâneze. Cinstiţi-i măcar memoria! „Două treimi dintre ostaşii ucişi între 1941 şi 1945 au fost îngropaţi ca necunoscuţi” (*Krasnaia zvezda*, 6 octombrie 1999). În cimitirele luptătorilor şi comandanţilor Armatei Roşii ucişi în războiul împotriva Germaniei au fost înhumaţi peste 6 milioane de oameni.

Comparaţia pierderilor Armatei Roşii cu cele ale Wehrmachtului este şocantă. Ce s-a întâmplat? De ce trebuiau să intre în pământ cinci până la zece Ivani de-ai noştri pentru a ucide în luptă un singur neamţ?

Motivele sunt numeroase. Iată unul dintre ele: după război, soldatul sovietic era slăvit în cântece, glorificat în legende; în schimb, pe front viaţa lui nu valora nimic, nu era respectat în viaţă, cu atât mai puţin după moarte. În Germania era altfel. Fiecare ofiţer german, la terminarea programului de lucru, era obligat să facă ordine la locul de muncă. Adică, după luptă, era obligat să evacueze de pe câmpul de bătălie tehnica de luptă avariată, să evacueze răniţii şi cadavrele celor ucişi. Răniţii erau duşi la spital. Morţii erau îngropaţi. Cu onoruri militare.

În Armata Roşie, evacuarea tehnicii de luptă şi a armamentului de pe câmpul de luptă a fost organizată exemplar. Mă refer, evident, numai la a doua jumătate a războiului. Tot ce a fost abandonat în 1941 este ruşinea noastră naţională. Tot ce a fost abandonat în 1941 s-a realizat prin truda poporului nostru în douăzeci de ani. Rezervele abandonate în 1941 ar fi fost suficiente pentru toţi anii de război, până la victorie. Acum însă nu discutăm despre rezervele abandonate. Discutăm despre faptul că în a doua parte a războiului, în cadrul Armatei Roşii a fost organizată evacuarea de pe câmp a tehnicii de luptă. A fost organizată strângerea armamentului abandonat, muniţiilor, tuburilor de

proiectile de artilerie trase. Stalin a instituit o regulă simplă: fiecare regiment, divizie, corp de armată, armată, front era obligat să predea tuburile proiectilelor de artilerie. Evident, nu în proporţie de 100%, însă o parte destul de însemnată din cantitatea primită. Cine nu preda tuburile proiectilelor din ultima săptămână de lupte nu primea proiectile noi. Responsabilii de aprovizionarea cu materiale de artilerie aveau ordin să dea proiectile subunităţilor militare numai în schimbul tuburilor proiectilelor trase. Dacă livrau proiectile fără a primi tuburile, erau deferiţi tribunalului militar. Disciplina era exemplară. Sigur, au fost şi excepţii. Apăreau situaţii când nu era timp de adunat tuburile de proiectile, dar, în general, problema reutilizării tuburilor de proiectile a fost rezolvată. Au fost rezolvate multe alte probleme. Pentru evacuarea tancurilor de pe câmpul de luptă se acordau distincţii. Pentru evacuarea răniţilor, de asemenea.

Pentru evacuarea cadavrelor nu se acorda nimic. Ostaşii sovietici căzuţi în lupte erau înmormântaţi cu onoruri militare, dar numai unii dintre ei. Când era timp pentru aşa ceva. Nemţii îşi înhumau morţii în sicrie, fiecare în mormântul său. Fiecare avea dreptul la o cruce proprie. La noi nici nu se punea problema sicrielor. Nu era timp. Morţii erau îngropaţi de-a valma, nicidecum fiecare în mormântul lui. Astfel era mai puţină bătaie de cap: îi răsturnau pe toţi într-o groapă de proiectil sau într-un şanţ antitanc şi aruncau pământ deasupra. Au născocit şi un nume răsunător: „mormânt frăţesc”. Nu era timp de sicrie, de morminte individuale. Trebuia să eliberăm glia strămoşească! Să alungăm duşmanul de pe pământul nostru! Să aducem libertate şi fericire popoarelor Europei!

Însă eu sunt de părere că războiul s-ar fi încheiat mult mai devreme, cu rezultate mult mai bune şi cu pierderi mai mici dacă s-ar fi dat ordin să se evacueze morţii de pe câmpul de luptă şi să fie înhumaţi în sicrie.

Imaginaţi-vă un comandant de regiment. Acesta trimite un batalion să ia cu asalt un deluşor, oamenii mor degeaba, iar el nu are nicio grijă. Au murit oameni. Aşa e la război. N-am cucerit deluşorul, îl cucerim mâine. Mâine regimentul va primi alţi oameni şi vom lua din nou cu asalt movila. Până una alta, comandantul de regiment se retrage în adăpost să bea o vodcă. Acolo îl aşteaptă şi credincioasa lui SC – soţie de campanie.

Fenomenul este următorul: pe de o parte, comandantul nu îşi protejează oamenii, pe de alta, a doua zi îi sunt trimişi alţii, fără experienţă, care încă nu ştiu cum să se protejeze singuri. De aceea, autodistrugerea armatei avea loc simultan din două direcţii: de jos şi de sus.

A doua zi, recruţii care nu primiseră botezul focului vor fi ucişi încă din

prima luptă la poalele aceluiaşi deluşor. Vor fi trimişi alţii… În al Doilea Război Mondial, Armata Roşie nu era prea mare, dar lacomă. Cam cinci milioane de soldaţi luptau la un moment dat în război. Uneori se ajungea până la opt sau chiar zece milioane de soldaţi şi ofiţeri. Nu mai mult. Numai că ieri erau alte milioane, care astăzi deja putrezesc prin păduri şi crânguri, iar în locul lor luptă acum alţii. Sunt ucişi şi aceştia, iar pe oasele lor fragile vor păşi alţii, pentru a aduce libertate şi fericire poporului.

Dacă li s-ar fi trasat comandanţilor ca sarcină obligativitatea evacuării de pe câmpul de luptă a tuturor celor ucişi pentru a fi înmormântaţi în sicrie şi cu onoruri militare, ar fi fost altă poveste. Atunci comandantul ar fi avut bătăi de cap. Cum să cari toate cadavrele de pe câmp sub tirul inamicului? Câţi oameni trebuie să moară şi pentru asta? Iar pe aceştia cum o să-i ia de pe câmp? Cine o să se ocupe de treaba asta? Dacă sunt ucişi toţi soldaţii regimentului, ce o să facă, o să-i care comandantul singur în spinare? Şi de unde să facă rost de atâtea sicrie? Dar câte gropi trebuie săpate! Şi mai trebuie şi să identifice fiecare cadavru. Iar fiecărui ofiţer trebuie să-i pună şi o stea deasupra mormântului. Câte treburi! Să vezi că data viitoare comandantul o să fie mai atent şi n-o să-şi mai trimită oamenii să ia cu asalt nu ştiu ce movile de care nu-i pasă nimănui.

De aici ar fi decurs şi alte consecinţe. Dacă fiecare comandant de regiment ar fi avut grijă de oamenii săi, atunci armata activă ar fi putut număra nu cinci, nu zece, ci cincisprezece sau douăzeci de milioane de soldaţi. Şi aceştia n-ar fi pierit în prima lor luptă. Una e să ai cinci milioane de soldaţi care n-au primit încă botezul focului, aruncaţi pe front direct din comisariatele militare, şi alta să ai douăzeci de milioane de ostaşi cu experienţă. Atunci şi războiul ar fi fost altfel.

Trebuia făcut un singur lucru: să se dea ordin ca soldaţii noştri să fie înmormântaţi în sicrie. Imaginaţi-vă: un oarecare Jukov pregăteşte nu ştiu ce operaţiune Rjev-Sîcevka. I se raportează: pentru desfăşurarea operaţiunii este necesar să se trimită trupelor din linia întâi 4.139 de vagoane cu proiectile şi 120.000 de tone de benzină şi motorină. În afară de acestea, lui Jukov îi este prezentată lista cu tot necesarul de materiale. Pe listă figurează motoare de tancuri, sute de tone de alte piese de schimb pentru tancuri şi maşini, cartuşe, mine, pâine, conserve de carne, pansamente, cisterne cu vodcă, materiale genistice şi… 78.000 de sicrie de brad. Cred că, citind aşa ceva, până şi Jukov s-ar fi indignat. Închipuiţi-vă câte vagoane sunt necesare pentru transportul atâtor sicrie la depozitele frontului. Câte maşini trebuie luate de la transportul trupelor, muniţiilor şi celorlalte materiale şi trimise să ia sicriele de la depozitele frontului pentru a le duce la depozitele armatelor, apoi mai departe,

la cele ale corpurilor, diviziilor, brigăzilor şi regimentelor! Câţi soldaţi sunt necesari pentru descărcarea, apoi încărcarea sicrielor! Pe de altă parte, există şi riscul de a se deconspira. Dacă se descarcă atâtea sicrie în zona în care urmează să se desfăşoare operaţiunea, orice spion şi diversionist va raporta imediat la statul-major al inamicului: se pune ceva la cale! Prin urmare, cu scopul de a nu se deconspira, Jukov s-ar fi străduit să lupte în aşa fel încât să fie nevoie de mai puţine sicrie.

Sau, să presupunem că acelaşi Jukov pregăteşte atacul asupra Berlinului. Se aşază obosit în fotoliu, iar şeful de stat-major al Frontului 1 Bielorus îi raportează că pentru atacul Berlinului, pe lângă alte materiale, trebuie să se aducă şi o jumătate de milion de sicrie. Sunt absolut convins că, auzind una ca asta, până şi Jukov ar fi căzut pe gânduri. Până şi în mintea sa luminată s-ar fi furişat îndoielile: la urma urmei, de ce să luăm cu asalt Berlinul? Cui îi este necesar acest atac? Berlinul este deja încercuit de trupele sovietice. Frontul exterior al încercuirii se află la 30-50 kilometri vest de Berlin. Un imens oraş este prins în cercul format de trupele sovietice. Aviaţia SUA şi a Marii Britanii a prefăcut deja Berlinul într-un ocean de cărămizi sparte. În Berlin se află o populaţie numeroasă şi sute de mii de refugiaţi din regiunile estice ale Germaniei. După informaţiile noastre, în oraş sunt două milioane de oameni, în general civili. După datele nemţilor, trei milioane. În Berlin este deja foamete. În Berlin, carnea de cal este o delicatesă. Apărătorii Berlinului nu au în ce să-şi pună speranţa. Nu le va aduce nimeni alimente şi nici muniţii. Berlinul nu are combustibil. Berlinul nu are lumină. În Berlin, sistemul de aducţiune a apei este distrus. În Berlin nu funcţionează canalizarea. În Berlin nimeni nu strânge gunoiul şi cadavrele. Nici nu ar avea unde să ducă gunoiul. Cât poate să reziste un oraş atât de mare? Acesta nu este Leningradul, susţinut de o ţară uriaşă şi care putea fi aprovizionat cât de cât pe Ladoga. Berlinul era imposibil de aprovizionat. Nici nu avea cine. Berlinul nu mai avea speranţe. Războiul s-a terminat. A rămas doar Berlinul. Lăsaţi-le apărătorilor Berlinului încă o săptămână să-şi termine de mâncat şi ultima bucată putredă de carne de cal. Apoi Berlinul va arbora el însuşi steagul alb. Însă Jukov nu are nevoie de un steag alb deasupra Berlinului, el vrea un steag roşu pe Reichstag. Pentru această toană a sa, Jukov organizează un asalt inutil, criminal, absurd asupra marelui oraş. Pe Jukov nu-l tulbura gândul la soldaţii care urmau să fie ucişi în acest asalt. Dacă ar fi fost obligat să înmormânteze soldaţii în sicrie, atunci asaltul ar fi fost imposibil din raţiuni de aprovizionare. Pentru transportul sicrielor ar fi fost nevoit să renunţe la aprovizionarea cu muniţii. Însă ai noştri erau îngropaţi fără sicrie; de aceea nu au apărut probleme.

Unii mă vor contrazice: asaltul asupra Berlinului a fost un ordin al lui Stalin; putea Jukov să nu execute ordinul?

Să admitem că Jukov nu putea să conteste ordinul. În acest caz, nu avem de ce să facem din el un erou. În acest caz trebuie să recunoaştem direct şi cinstit: Stalin a dat ordinul stupid de a lua Berlinul cu asalt, iar Jukov a executat acest ordin stupid fără a crâcni şi fără a se gândi la consecinţe.

7

Cu toate acestea, cei care au fost ucişi în timpul absurdului asalt asupra Berlinului au avut noroc. Deşi fără sicrie, au fost totuşi înmormântaţi. Germania are puţin pământ, motiv pentru care cadavrele nu puteau fi lăsate pur şi simplu în mijlocul câmpului. În schimb noi, în Rusia, avem pământ mult. De aceea nu toţi cei care au fost ucişi pe pământul natal au ajuns în el. În timpul vieţii soldatul valora prea puţin ca om; dar măcar după moarte puteau să-i arate puţin respect şi să-l înmormânteze! În toate epocile şi la toate popoarele sclavii morţi erau înhumaţi. De ce stăpânii noştri de sclavi nu-şi înmormântează sclavii? De ce pe câmpuri şi în păduri osemintele soldaţilor încă mai zac aruncate după o jumătate de secol de la încheierea războiului? *Krasnaia zvezda* scrie că în cimitirele militare sunt înmormântaţi peste 6.000.000 de oameni. Citim şi ne bucurăm că pierderile noastre în război au fost atât de modeste. Să analizăm totuşi informaţia. Nu este vorba despre toţi soldaţii şi ofiţerii ucişi, ci numai despre cei care au fost înmormântaţi. Dar cine i-a numărat pe cei care nu au fost înhumaţi?

Pe fostele câmpuri de luptă, osemintele albite ale soldaţilor fac Rusia de ruşine şi ocară în toată lumea şi pentru totdeauna. În timpul războiului şi după război, cine ar fi trebuit să-i înmormânteze pe soldaţii ucişi? Ziariştii militari sunt revoltaţi: după o jumătate de secol, entuziaştii încă mai găsesc plăcuţe de identificare ale soldaţilor, dar conţinutul acestora a fost distrus de trecerea timpului.

> Lenea, indiferenţa, mentalitatea mic-burgheză „nu ştiu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut…”. Atunci plăcuţele de identificare şi-ar fi dezvăluit cu uşurinţă tainele. Acum, toate sunt tăcute. Timpul sfărâmă şi pietrele. Nu a cruţat nici fragilele plăcuţe cu „paşapoartele morţii” pe care le conţineau acestea (*Krasnaia zvezda*, 9 decembrie 1999).

Combate bine gazeta! Numai că n-ar fi fost rău dacă *Steluţa* i-ar fi nominalizat pe acei demnitari militari care după război au manifestat lene, indiferenţă şi mentalitate mic-burgheză faţă de cei căzuţi.

Aşadar, cine ar fi trebuit să-i înmormânteze pe cei ucişi? Cine ar fi trebuit să se ocupe de acest lucru? După vechile tradiţii, un război este considerat încheiat abia după ce este îngropat şi ultimul soldat ucis. Dacă aşa stau lucrurile, atunci „marele război patriotic" se va prelungi la nesfârşit. Soldaţii n-au fost încă înhumaţi; prin urmare, războiul nu s-a încheiat. Nu cumva am sărbătorit victoria prea devreme?

Aşa-numita patrie, care în perioada războiului a chemat sub arme 34.000.000 dintre cetăţenii săi, nu s-a îngrijit să-şi înmormânteze morţii. După o jumătate de secol de la terminarea războiului, osemintele soldaţilor zac aruncate pe câmpuri, prin păduri şi în mlaştini. Uniunea Sovietică, patria noastră socialistă nu mai există, dar la înhumarea ultimului soldat ucis nici nu mai visăm măcar. Sunt prea multe oase pe câmpuri…

Ţara trebuia să-şi înmormânteze apărătorii. Patria. Guvernul. Ministerul Apărării. Toţi mareşalii şi generalii. Jukov, în primul rând. El are pe conştiinţă cele mai multe vieţi distruse. El ar fi trebuit să fie primul care să adune de pe câmpuri grămezile de oase ale soldaţilor.

Nu au fost bani pentru înmormântări? Bani au fost. Nimeni în lume nu a mai înălţat atâtea monumente oribile câte s-au înălţat în Uniunea Sovietică. De ce au fost îngropate miliarde de ruble în ridicarea monumentelor, dar nu au fost îngropaţi soldaţii ucişi? Pentru că a umbla prin păduri şi mlaştini şi a căuta cadavre descompuse este o treabă deprimantă şi chiar periculoasă. Poţi să calci pe o mină ruginită. În schimb înălţarea monumentelor este o activitate bănoasă, profitabilă şi care aduce prestigiu.

Pe când era comandant-şef al trupelor terestre sau ministru al Apărării, Jukov avea datoria să se ocupe de înmormântarea soldaţilor ucişi. Trebuia să trimită armata în zonele unde au fost lupte. Misiunea de luptă: deminarea, strângerea muniţiilor şi armelor abandonate, căutarea şi înhumarea morţilor. Toată armata trebuia implicată în această acţiune: trebuiau constituite detaşamente de căutare şi trimise în zonele în care se dăduseră luptele pentru o lună, două. Imediat după expirarea termenului trebuiau trimise alte detaşamente. Această activitate ar fi însemnat viaţă în condiţii de campanie; instrucţie militară fără simplificări, în condiţii de risc; studiul topografiei, dezvoltarea deprinderilor de orientare într-o regiune necunoscută; educaţie morală şi patriotică; coeziunea colectivului; studiul istoriei războiului.

Totodată, ar fi adunat şi osemintele.

*

Fiica marelui comandant militar, Margarita Gheorghievna, ia atitudine blamând Moscova şi Sankt-Petersburgul: la Starîi Oskol a fost ridicat un monument în memoria tăticului meu, la Uralsk există un monument, la Nijni Novgorod de asemenea, în satul Strelkovka este un adevărat complex, cu statuie şi izba memorială. Iar la Moscova şi Sankt-Petersburg – mai mare ruşinea! Nu v-aţi învrednicit să-i ridicaţi un monument lui Jukov, ce neobrăzare!

Tovarăşii din conducere au auzit strigătul unui suflet mâhnit şi, cât ai clipi, i-au înălţat lui Jukov un monument la Moscova. Ar fi trebuit să facă aşijderea şi la Piter. La Volgograd. Pe câmpul de la Prohorovka. La Kiev. La Varşovia. La Berlin. La Potsdam. La Wünsdorf. La Odessa. Pretutindeni.

Toate acestea sunt foarte frumoase. Numai că, în opinia mea, trebuiau mai întâi înmormântaţi toţi soldaţii şi abia apoi ridicate peste tot statui ale celui care, prin deciziile sale geniale, i-a trimis la moarte, cu milioanele, dar nu şi-a mai bătut capul să dea dispoziţie să le fie înhumate osemintele.

Capitolul 20

Mâna dreaptă

Serov mi-a ordonat să-i predau lui personal cele mai frumoase obiecte din aur. Conformându-mă acestei dispoziţii, am predat aparatului lui Serov, la date diferite, aproximativ 30 kilograme de aur… În afară de mine, şi alţi şefi de sectoare i-au dat lui Serov multe obiecte din aur.

General-maior A.M. Sidnev, răspunsuri la interogatoriul din 6 februarie 1948

1

Pe 22 iunie 1957, Jukov a fost implicat într-o lovitură de stat. La această lovitură vom reveni cu altă ocazie. Acum avem o altă temă. Principalul autor al loviturii de stat a fost Jukov. Următorul ca importanţă în această afacere a fost Ivan Serov.

Dacă Jukov a organizat lovitura de stat bazându-se pe acest om, înseamnă că avea în el o încredere fără margini. Pentru a-l caracteriza pe Jukov, să ne uităm cu atenţie la Serov. Nu degeaba se spune din bătrâni: spune-mi cu cine te împrieteneşti, ca să-ţi spun cine eşti… Să ne uităm aşadar la Ivan Serov, cel mai apropiat camarad şi prieten al celui mai mare comandant militar al secolului XX. Înainte de orice, Serov este o personalitate interesantă din următorul punct de vedere. Jukov se îndrepta vertiginos şi hotărât spre puterea absolută în stat. Dacă ar fi reuşit s-o acapareze, numărul doi în stat ar fi ajuns Serov. Ştim deja, sau putem să ne imaginăm ceea ce ne-ar fi aşteptat în cazul în care Jukov ar fi reuşit să acapareze puterea. Serov ar fi adăugat acestui tablou ceva mai multă expresivitate.

Serov Ivan Aleksandrovici. Anul naşterii: 1905. Rus. La origine, ţăran din regiunea Vologda. Aşa figurează în documente. În realitate, Vania Serov este fiul unui gardian al închisorii din Vologda. Nu este nimic rău în asta, numai că în 1917 puterea în ţară a fost acaparată de nişte criminali de drept comun. Aceştia nu-i prea iubeau pe gardieni. Noii conducători au transformat toată ţara şi teritoriile învecinate într-un imens lagăr îngrădit de jur împrejur cu sârmă ghimpată. Au devenit ei înşişi gardieni ai propriului popor, dar pe gardienii fostului regim îi vânau, îi aruncau în închisori şi-i omorau. Progeniturile gardienilor fostului regim nu puteau visa la o carieră strălucită. Toate drumurile le erau închise.

Gardianul închisorii din Vologda, A. Serov, a fugit de represalii într-o direcţie necunoscută, iar fiul acestuia Vania a intrat în rândul ţărănimii. Cariera politică şi-a început-o destul de timpuriu, printr-o înşelătorie, declarându-se agricultor prin naştere. La 18 ani, Vania răspundea de o izbă de lectură din cadrul învăţământului politic judeţean. Pe atunci această funcţie se numea *izbar*. Mujicii arau ogorul, iar Vania le împrumuta cărţi. Niciun stat din lume nu putea să-şi permită asemenea lux: în fiecare sătuc dintr-o ţară imensă stă câte un trântor tânăr, bun de muncă, şi împrumută mujicilor cărţi despre un viitor în care toţi vor fi egali şi fericiţi. Aşa ceva numai bolşevicii îşi puteau permite. Voi fi, probabil, contrazis din nou: păi, ei au lichidat analfabetismul, i-au adus poporului lumina ştiinţei de carte! În această privinţă, tovarăşul Lenin a fost pe deplin explicit: „Lichidarea analfabetismului este necesară numai pentru ca fiecare ţăran, fiecare muncitor să poată citi singur, fără ajutorul cuiva, decretele şi proclamaţiile noastre. Scopul este pur practic. Atât şi nimic mai mult” (I.P. Annenkov, *Dnevnik moih vstreci. Ţikl tragedii*, 1991, vol. 2, p. 270).

Hitler nu l-a citit pe Lenin şi, cu toate acestea, a fost leninist. Oricine doreşte poate găsi la Hitler un citat la fel, aproape *mot à mot*. Diferenţa constă în faptul că Hitler intenţiona să introducă această „ştiinţă de carte” în teritoriile ocupate, pe când Lenin, în propria ţară.

Să ne întoarcem la Vania Serov. El a înţeles de timpuriu că e mai bine să faci propagandă pentru munca susţinută decât să te omori muncind tu însuţi. După patru luni de activitate pe tărâmul educaţiei politice a celor ce muncesc, apare o primă oportunitate de promovare, şi încă una foarte importantă. Vania Serov este numit preşedinte al sovietului sătesc. În august 1925 se înscrie la şcoala militară pe care o absolvă în august 1928. Apoi, timp de şase ani, ocupă

diverse funcţii, de la comandant al unui pluton pirotehnic, până la şef al statului-major al unui regiment de artilerie. În ianuarie 1935 se înscrie la Academia Militară de Geniu. În 1936 se transferă la Academia Militară Frunze, pe care o absolvă în ianuarie 1939. Acesta este momentul când se încheie marea epurare stalinistă. În NKVD au loc schimbări mari. Stalin i-a împins pe cekiştii din contingentul lui Ejov sub tramvaiul istoriei. În locul acestora a promovat tineri: ofiţeri din armată, şefi de partid, komsomolişti cu aptitudini de conducători, proletari progresişti, pe care propaganda îi numea muncitori luaţi direct de la strung. În popor ei erau numiţi „muncitori luaţi de sub strung”.

Printre cei care au primit o slujbă în NKVD s-a aflat şi maiorul Vania Serov. Cariera lui este un salt aproape vertical. Pe 9 februarie 1939 Serov devine adjunct al şefului Direcţiei Principale a Miliţiei Muncitorilor şi Ţăranilor a NKVD. După nouă zile este avansat. Serov devine şeful acestei Direcţii Principale. Concomitent primeşte şi un grad nou – maior al Securităţii statului. Un romb pe petliţe, ceea ce pe atunci era echivalent cu un comandant de brigadă din cadrul armatei.

Cinci luni mai târziu, Serov este din nou promovat în funcţie, devenind şeful celui mai de temut organ cekist – Direcţia Principală a Securităţii Statului a NKVD.

Pe 2 septembrie Serov devine şeful NKVD al Ucrainei. Pe 4 septembrie este avansat la gradul de comisar de rangul al treilea al securităţii statului. La Kiev, Serov îl întâlneşte pentru prima dată pe Hruşciov Nikita Sergheevici. În 1937, Hruşciov era prim-secretar al Comitetului orăşenesc de partid din Moscova. A fost direct implicat în împuşcările masive în rândurile populaţiei capitalei. Era membru al aşa-numitei „troici” moscovite care a pronunţat sentinţe de condamnare la moarte, fără procese şi fără cercetări, pentru mii de oameni. Din ianuarie 1938, Hruşciov este prim-secretar al CC al PC din Ucraina. El a purificat Ucraina cu aceeaşi râvnă de care a dat dovadă şi la Moscova. Toţi secretarii de partid, de la cei de comitete raionale în sus, pronunţau şi semnau sentinţe de condamnare la moarte. Ce-i drept, după aceea nimereau şi ei sub acelaşi topor al justiţiei proletare. Însă doi dintre secretarii comitetelor republicane de partid nu au nimerit sub toporul marii epurări staliniste, întrucât au fost mai zeloşi decât toţi ceilalţi. Numele acestor doi stahanovişti ai terorii: Beria, în Zakavkazie, şi Hruşciov, în Kiev. În momentul în care Serov l-a întâlnit pe Hruşciov, acesta era deja mânjit de sânge omenesc până în vârful cheliei.

Pe 17 septembrie 1939 Uniunea Sovietică intră în război de partea lui Hitler. După Armata Roşie, pe teritoriul „eliberat” al Poloniei au venit bravii noştri

cekişti cu inimile reci şi capetele înfierbântate. Tot ceea ce au comis aceştia la Stanislav şi Lvov, la Rovno şi Luţk, la Kovel şi Zalesciki a fost la ordinul şi sub controlul lui Nikita Hruşciov şi al tânărului cekist Vania Serov, care nu împlinise încă nici 35 de ani. Pe conştiinţa lor curată de comunişti au şi deportările, şi lagărele de concentrare, şi colectivizarea. Împuşcarea la Harkov a ofiţerilor polonezi este tot opera mâinilor pline de bătături ale lui Vania Serov.

Pe 26 aprilie 1940, Ivan Serov primeşte primul său ordin. Nu este un ordin oarecare, ci distincţia cea mai înaltă a Patriei – Ordinul „Lenin". Pe de o parte, o pagină tragică din istoria Poloniei – împuşcarea în Ucraina aflată sub controlul lui Serov a ofiţerilor polonezi prizonieri; pe de altă parte, cea mai înaltă distincţie pentru acelaşi Serov.

Încă o coincidenţă interesantă, demnă de menţionat. Şeful Direcţiei Principale pentru Prizonierii de Război şi Persoanele Internate, căpitanul de Securitate Soprunenko Piotr Karpovici, care a coordonat direct scoaterea din lagăre şi împuşcarea ofiţerilor polonezi prizonieri, exact în aceeaşi zi, pe 26 aprilie 1940, a primit şi el primul său ordin. (N.V. Petrov, K.V. Sorokin, *Kto rukovodil NKVD. 1934-1941*, 1999, pp. 381, 389). Serov şi Soprunenko au fost decoraţi pe aceeaşi listă. Pe ea figurau numai călăi şi membri ai organelor de represiune. Diferenţa dintre cei doi consta în faptul că Soprunenko a primit cea mai neînsemnată recompensă, ordinul cel mai modest, „Semnul onoarei" (în popor, „Băieţii veseli"), iar şeful NKVD al Ucrainei, comisarul de Securitate de rangul al treilea Serov a primit cea mai înaltă distincţie a statului. Serviciile prestate de Serov în problema împuşcării ofiţerilor polonezi au fost evaluate cu nota maximă. Serviciile aduse de Soprunenko, cu nota minimă.

3

În iunie 1940 soseşte la Kiev Jukov Gheorghi Konstantinovici şi, aici, în capitala Ucrainei, ia naştere un triumvirat armonios: prim-secretarul CC al PC al Ucrainei, tovarăşul Hruşciov, şeful NKVD, tovarăşul Serov, şi comandantul trupelor Regiunii Militare Speciale Kiev, tovarăşul Jukov. S-au plăcut de cum s-au întâlnit. Jukov a fost întotdeauna atras de cei care vărsau fără milă sângele poporului. Erau de-ai lui. El însuşi era din acelaşi aluat. Se înţelegeau reciproc şi se respectau: Hruşciov, mânjit de sânge, Serov, care se străduia să-l ajungă din urmă, şi dragul nostru Gheorghi Konstantinovici, care până la momentul respectiv reuşise să dea în Mongolia o mulţime de sentinţe de condamnare la

moarte fără proces.

Drumurile vieţilor lor se vor despărţi. Nu pentru multă vreme. Oriunde s-ar afla aceşti muschetari, ei îşi vor aminti unul de altul şi se vor ajuta. Lovitura de palat din 22 iunie 1957 o vor înfăptui împreună.

4

Pentru anul 1941, Stalin şi-a propus cucerirea Europei. În acest scop, pe 3 februarie 1941, instituţia cekistă NKVD a fost împărţită în două comisariate de sine stătătoare: NKVD (tovarăşul Beria) şi NKGB (tovarăşul Merkulov). Sensul acestei împărţiri consta în faptul că NKVD avea o mulţime de funcţii, atât pe teritoriul Uniunii Sovietice, cât şi în afara hotarelor ei. De la supravegherea permanentă a tuturor, până la exterminarea a milioane de cetăţeni ai ţării. De la extracţia aurului, până la construcţia de căi ferate. De la păstrarea arhivelor statului, până la paza frontierelor de stat. De la înregistrarea căsătoriilor, până la paza lui Stalin cel viu şi a lui Lenin cel mort. De la recensământul nou-născuţilor, până la stingerea incendiilor. De la spionajul în străinătate, până la construcţia celor mai mari hidrocentrale din lume. De la producerea aluminiului, până la administrarea hotelurilor pentru străini. De la plantarea pădurilor, până la defrişări. De la crearea şi experimentarea bombardierelor de atac în picaj, până la iniţierea comuniştilor străini în activitatea subversivă. De la reglementarea circulaţiei rutiere, până la nimicirea adversarilor politici din străinătate. În plus, mai era planificată şi campania de eliberare a Varşoviei, Budapestei, Bucureştiului, Berlinului, Vienei, Parisului, Madridului. Se planifica anexarea la Uniunea Sovietică a milioane de kilometri pătraţi de noi teritorii, sovietizarea statelor europene mari şi mici, purificarea popoarelor de elementele indezirabile. Erau cam multe obligaţii de serviciu; de aceea, NKVD a trebuit să fie împărţit în două.

Noul NKVD a păstrat multe dintre fostele structuri, în special cele orientate spre soluţionarea problemelor din interiorul ţării: miliţia, trupele de grăniceri, GULAG-ul, construcţia celor mai importante obiective din industrie şi transporturi etc. etc.

NKGB urma să aibă un rol-cheie în viitorul război, a cărui desfăşurare se planifica pe „pământ duşman”. Funcţiile NKGB erau: desfăşurarea activităţilor de spionaj în străinătate, controlul maselor de milioane de oameni din zonele operaţiunilor militare şi de pe „teritoriile eliberate”, izolarea şi exterminarea

persoanelor indezirabile şi a unor pături întregi ale populaţiei de pe teritoriile anexate din nou Uniunii Sovietice. Tot în sarcina NKGB intra şi paza conducătorilor sovietici, atât civili, cât şi militari, şi totodată supravegherea conduitei exemplare a acestora.

Până la începutul anului 1941, Ivan Serov reuşise să se facă remarcat în toată măreţia lui sângeroasă. Avea deja o experienţă bogată, deşi scurtă, în privinţa epurării „pământului duşman" de păturile şi clasele sociale indezirabile şi transformarea „teritoriilor eliberate" în republici sovietice. Reuşise să capete îndemânarea de a împuşca. În caracterizarea lui Serov s-au folosit cuvinte pentru care l-ar fi invidiat oricine. După cum cred că aţi reţinut, în caracterizarea lui Jukov scria: un membru ferm al partidului. Despre Serov se spunea: un membru neclintit al partidului.

Meritele lui Serov şi experienţa acestuia au fost apreciate aşa cum se cuvine: pe 25 februarie 1941 este numit prim-adjunct al comisarului poporului pentru Securitatea naţională a URSS (NKGB).

Cu toate acestea, Hitler le-a încurcat toate socotelite. Hitler a atacat primul şi le-a aruncat în aer toate planurile de eliberare a Europei. Anexarea de noi teritorii şi sovietizarea acestora au fost amânate pentru vremuri mai bune. Într-un război defensiv pe teritoriul propriei ţări, nu erau necesare două instituţii cekiste. În primele zile ale războiului nu era timp pentru schimbări structurale, dar pe 20 iulie 1941 NKVD şi NKGB au fuzionat din nou într-un NKVD unic.

Ivan Serov primeşte funcţia de adjunct al comisarului pentru Afaceri Interne, adică devine adjunctul lui Lavrenti Beria. În această funcţie a rămas până la sfârşitul războiului şi după aceea.

5

Războiul i-a adus din nou împreună pe Jukov şi Serov.

Pe 11 octombrie 1941, Jukov este numit comandant al Frontului de Vest. Pe 13 octombrie, Serov este trimis în ajutorul lui Jukov. Jukov şi Serov acţionează mână în mână. Vitejii lui Vania Serov ocupau liniile din spatele subunităţilor de luptă ale Armatei Roşii şi îmbărbătau soldaţii cu focuri de mitralieră în ceafă, mărind rezistenţa în apărare şi dârzenia în contraatac.

Jukov şi Serov s-au întâlnit din nou la sfârşitul războiului. Jukov era comandantul Frontului 1 Bielorus. Generalul-colonel Serov era împuternicit NKVD pentru Frontul 1 Bielorus. Concomitent, Serov este în continuare

adjunct al tovarăşului Beria. În plus, Serov este şi consilier NKVD al URSS în cadrul Ministerului Securităţii Publice din Polonia. El le împărtăşea tovarăşilor polonezi din experienţa sa preţioasă privind împuşcarea în ceafă.

La începutul anilor 1990, după eliberarea Poloniei de comunism, oamenilor au început să li se înapoieze ceea ce le-a fost luat. O doamnă în vârstă şi-a primit înapoi casa pe care i-au confiscat-o eliberatorii în 1944 pentru nevoile NKVD. În această casă a stat tovarăşul Serov. Apoi acolo au locuit alţi tovarăşi, care au distrus şi au terfelit totul. Subsolul l-au umplut cu tot felul de gunoaie. Proprietara a fost nevoită să cureţe toate acestea, să înlăture, ca un arheolog, resturile, pentru a scoate la iveală straturile momentelor de civilizaţie. Şi-a curăţat femeia subsolul şi a descoperit… o mică închisoare privată, cu gratii, încuietori, uşi grele din oţel şi altele, aşa cum îi şade bine unei închisori. Pe pereţi, cum e obiceiul în toate închisorile din lume, deţinuţii au scrijelit înscrisuri. De acestea s-au ocupat procuratura poloneză, ziariştii şi istoricii. S-a stabilit că închisoarea a funcţionat în perioada când în casă a locuit eliberatorul Poloniei, tovarăşul Serov. Polonia a avut dintotdeauna destule închisori. Suplimentar faţă de tot ceea ce fusese construit în perioadele anterioare, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial hitleriştii au construit în Polonia un număr suficient de lagăre de concentrare. Toate aceste proprietăţi au trecut în administrarea NKVD şi a tovarăşilor lor locali. Ar fi trebuit să fie de ajuns pentru toată lumea. De ce să mai înfiinţezi încă o mică închisoare? S-a dovedit că aceasta era, ca să zic aşa, închisoarea proprietate personală a tovarăşului Serov. Extenuat la serviciu de atâtea împuşcături şi schingiuiri, el se întorcea în căsuţa lui confortabilă şi îşi odihnea spiritul şi trupul în camera de tortură, dar nu în cea de la serviciu, ci în cea personală.

După astfel de detalii, cum să nu crezi în teoriile genetice? Fiu de gardian, Vania Serov a moştenit gena părintelui său.

Încă ceva despre cel mai bun prieten al lui Jukov:

> Implicat în împuşcarea ofiţerilor polonezi la Katyn şi în deportările masive ale „elementelor ostile” din Ucraina de Vest… În ianuarie-iunie 1945 Serov este adjunctul comandantului Frontului 1 Bielorus şi împuternicit NKVD pe front. A practicat pe scară largă torturarea ostaticilor… Aflându-se în Germania, a furat o cantitate imensă de lucruri de valoare, expediind la Moscova vagoane întregi (K.A. Zalesski, *Imperia Stalina. Biograficeskii enţiklopediceskii slovar’*, 2000, p. 411).

Printre altele, luarea de ostatici era interzisă prin Convenţia de la Haga din

1907, iar Tribunalul Militar Internaţional de la Nürnberg a recunoscut că luarea de ostatici este cel mai grav delict militar. La comanda Frontului Ucrainean se afla Gheorghi aproape sfântul, cu toate că adjunctul şi prietenul său cel mai bun nu se remarca printr-o evlavie deosebită.

Comandantul militar Serov are pieptul plin de ordine şi medalii. Eu nu sunt indiferent la distincţii, sunt un colecţionar pasionat de ordine şi medalii, dar şi de informaţii despre cine, când, de ce şi cu ce a fost distins. La apogeul carierei sale, generalul de armată Serov, pe lângă „Steaua de Aur" de Erou al Uniunii Sovietice, avea şase Ordine „Lenin", patru Ordine „Steagul Roşu", un Ordin „Suvorov" clasa I, două Ordine „Kutuzov" clasa I şi un Ordin polonez „Virtuti Militari" clasa a IV-a. Pentru a nu spune povestea fiecărui ordin de pe pieptul comandantului militar Serov, vom menţiona doar limitele intervalului. Aţi reţinut, desigur, pentru ce a primit Serov prima distincţie – pentru împuşcarea ofiţerilor polonezi. Ultima distincţie – Ordinul „Kutuzov" clasa I – Serov a primit-o pe 18 decembrie 1956 pentru că a înăbuşit în sânge revoluţia populară din Ungaria. Toate celelalte ordine se încadrează între limitele acestui interval.

Serov acumula distincţiile cu multă uşurinţă, dar la fel de uşor îi şi cădeau de pe piept… Ordinul militar „Suvorov" clasa I l-a primit în 1944 pentru strămutarea popoarelor Caucazului. În 1959 această acţiune a fost declarată ilegală şi ordinul i-a fost retras. În 1963 Hruşciov l-a retrogradat pe Serov de la general de armată la general-maior. De la patru stele de general a rămas numai cu una. În plus, Hruşciov i-a retras şi titlul de Erou al Uniunii Sovietice, precum şi un Ordin „Lenin". În 1995, printr-un decret al preşedintelui Republicii Poloneze, Lech Wałęsa, Serov a fost lipsit şi de ordinul polonez.

Ar fi interesant de aflat cine şi pentru ce i-a acordat lui Serov „Steaua de Aur" de Erou al Uniunii Sovietice, care, în cele din urmă, i-a fost retrasă, fiindcă i se atribuise ilegal. În eşaloanele superioare ale NKVD, Erou al Uniunii Sovietice era numai Serov. Beria Lavrenti Pavlovici, în ciuda tuturor realizărilor sale sângeroase, nu era Erou al Uniunii Sovietice.

Cel care i-a făcut rost prietenului său credincios de titlul de Erou al Uniunii Sovietice cu „Steaua de Aur" şi Ordinul „Lenin" a fost Jukov. Sistemul de acordare a distincţiilor era foarte simplu. Biroul de recompense al statului-major al frontului redacta o listă cu cei evidenţiaţi: Ivanov, Petrov, Serov merită cutare distincţii. Lista era semnată de comandantul frontului şi de membrul Consiliului Militar. În cazul nostru – mareşalul Uniunii Sovietice Jukov şi generalul-locotenent Teleghin. Lista era expediată la Moscova. De la Moscova venea un decret privind acordarea titlurilor şi ordinelor. Dacă Jukov a semnat o recomandare pentru 28 de panfiloviști, aceştia au devenit imediat eroi! A

semnat o recomandare pentru Serov – să curgă şampania! Tu îmi dai mie, eu îţi dau ţie.

Titlul de Erou al Uniunii Sovietice i-a fost acordat lui Serov pe 29 mai 1945. A fost ceva neaşteptat şi de neînţeles. Un cekist cu o funcţie de conducere atât de înaltă nu se putea remarca decât prin exterminarea în masă a oamenilor, de alte acte de eroism nu putea fi vorba, datorită poziţiei pe care o ocupa. În Lubianka nu era loc de fapte eroice. Totuşi, pentru exterminarea în masă a oamenilor, nici Iagoda, nici Beria, nici „ofticosul Belzebut" Kolea Ejov nu au primit titlul de Erou al Uniunii Sovietice. Imediat în rândul trupelor, organelor NKVD şi SMERŞ s-a răspândit zvonul că Serov a primit titlul de Erou al Uniunii Sovietice fără să-l merite, că acest lucru a fost opera lui Jukov pentru ca să şi-l apropie pe Serov. Zvonurile circulau insistent şi constant. Generalul-locotenent Vadis Aleksandr Anatolievici, care pe 27 iunie 1945 ocupa funcţia de şef al Direcţiei de Contraspionaj SMERŞ a grupului de trupe sovietice de ocupaţie din Germania, raporta despre această stare de spirit la Moscova. Generalul-locotenent a plătit scump pentru aceste rapoarte. Jukov şi Serov s-au răzbunat crunt pe el. Deşi generalul Vadis a raportat numai ceea ce era pe buzele tuturor.

6

Luptătorul pentru comunism şi egalitatea tuturor oamenilor, Eroul Uniunii Sovietice, generalul-colonel Serov era adjunctul lui Jukov în Germania.

Denumirea oficială a funcţiei lui Jukov era: comandant-şef al grupului de trupe sovietice de ocupaţie din Germania şi şef al administraţiei militare sovietice în zona de ocupaţie sovietică a Germaniei (*Marşalî Soveţkogo Soiuza*, 1996, p. 36).

Funcţia lui Serov era de adjunct al comandantului-şef cu problemele administraţiei civile. Zona de ocupaţie sovietică a Germaniei era împărţită în sectoare administrate de Ministerul Afacerilor Interne. Comandantul sectorului MAI din Berlin era generalul-maior Sidnev Aleksei Matveevici, născut în 1907. În 1947 acesta a fost transferat din Germania în funcţia de ministru al Securităţii Statului din RSS Tătară. În 1948 a fost arestat. Procesul-verbal al interogatoriului din 6 februarie face lumină în privinţa a ceea ce se întâmpla în Germania de Est, administrată de Jukov şi Serov. Procesul-verbal a fost publicat în revista *Voennîe arhivî Rossii* (1993, nr. 1, p. 97).

Reproduc un fragment din acest proces-verbal.

Sidnev: Unităţile armatei sovietice care au ocupat Berlinul au luat multe trofee. În diverse zone ale oraşului descopereau mereu depozite de obiecte din aur, argint, pietre preţioase şi alte valori. În acelaşi timp s-au descoperit câteva depozite imense cu blănuri scumpe, cojoace, diferite tipuri de ţesături, lenjerie de cea mai bună calitate şi multe alte bunuri. Nu mai vorbesc despre tacâmuri şi servicii de masă, erau o mulţime. Aceste bunuri de preţ au fost furate de diferite persoane. Trebuie s-o spun direct, eu făceam parte din puţinii funcţionari din conducere care aveau autoritatea de a organiza imediat paza şi înregistrarea tuturor acestor lucruri de valoare, care au fost capturate de către trupele sovietice pe teritoriul Germaniei. Cu toate acestea nu am luat nicio măsură de prevenire a jafului şi mă consider vinovat… Trebuie să mai adaug că, expediind aceste bunuri dobândite ilegal la apartamentul meu din Leningrad, eu, bineînţeles, mi-am procurat câte ceva în plus.

Anchetatorul: La percheziţia din apartamentul dumneavoastră din Leningrad s-au descoperit în jur de o sută de obiecte din aur şi platină, mii de metri de ţesături din lână şi mătase, 50 de covoare scumpe, o mare cantitate de cristaluri, porţelanuri şi alte bunuri. După dumneavoastră asta înseamnă „câte ceva în plus”? Vă arătăm fotografiile celor cinci goblenuri confiscate în timpul percheziţiei, foarte valoroase, opera unor maeştri flamanzi şi francezi din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. De unde aţi furat aceste goblenuri?

Sidnev: Goblenurile au fost găsite în subsolurile de la Reichsbank, unde le-au predat spre păstrare în timpul războiului nişte bogătaşi nemţi. Văzându-le, i-am ordonat comandantului Aksionov să le expedieze la apartamentul meu din Leningrad.

Anchetatorul: Locul acestor goblenuri este numai într-un muzeu. Ce voiaţi să faceţi cu ele?

Sidnev: Ca să fiu sincer, nu am stat să mă gândesc prea mult la ceea ce fur. Mi-au picat sub ochi aceste goblenuri, le-am luat… Ştiu că mi-am însuşit tot ce era mai de preţ, dar ce anume, nu-mi mai amintesc acum.

Anchetatorul: Vă amintim noi. Poşeta de damă, confecţionată din aur curat, de unde aţi luat-o?

Sidnev: Nu-mi amintesc exact de unde am făcut rost de această poşetă. Cred că am luat-o eu sau soţia din subsolul de la Reichsbank.

Anchetatorul: Dar cele trei brăţări de aur cu pietre preţioase de unde le-aţi „procurat”? 15 ceasuri de aur, 42 colane de aur, coliere, broşe, cercei, lănţişoare, 15 inele de aur şi alte obiecte de aur confiscate la percheziţie, de unde le-aţi furat?

Sidnev: La fel ca şi brăţările, am furat aceste bijuterii din depozitele nemţilor.

Anchetatorul: Aţi furat şi cele şase sute de linguri, furculiţe şi alte tacâmuri de argint?

Sidnev: Da, le-am furat.

Anchetatorul: S-ar putea crede că aveaţi frecvent sute de musafiri. De ce aţi furat atâtea tacâmuri?

Sidnev: Nu ştiu ce să răspund la această întrebare.

Anchetatorul: 32 de haine din blănuri scumpe, 178 de pielicele, 1.500 de metri de ţesături scumpe din lână, mătase, catifea şi alte materiale, 405 perechi de ciorapi de damă, 78 de perechi de încălţăminte, 296 de piese vestimentare – toate acestea reprezintă doar o mică parte din lucrurile care v-au fost confiscate… Cum aţi devenit jefuitor?

Sidnev: În 1944, fiind adjunct al şefului direcţiei „SMERŞ" a Frontului 1 Ucrainean, l-am întâlnit pe teritoriul Poloniei pe Serov, care era pe atunci împuternicit NKVD pe frontul respectiv. Am lucrat în Polonia ca subaltern al lui, apoi, când trupele sovietice au ocupat Berlinul, Serov mi-a obţinut transferul pe un post în NKVD şi m-a numit şef al sectorului operativ Berlin. În această funcţie am devenit un apropiat al lui Serov, mergeam deseori la el în vizită şi din această perioadă a început degradarea mea morală… Nu cred că există cineva care să fi fost în Germania şi să nu ştie că Serov era mai-marele, pionul principal în afacerea bunurilor furate. Avionul lui Serov făcea curse regulate între Berlin şi Moscova, transportând fără control la frontieră tot felul de bunuri de preţ, blănuri, covoare, tablouri pentru Serov. Acesta expedia la Moscova vagoane întregi şi maşini cu acelaşi conţinut… Una dintre grupele mele operative a descoperit în Reichsbank peste 40.000.000 de mărci germane. Aproximativ aceeaşi sumă am recuperat şi din alte depozite în raionul Mitte (Berlin). Toţi aceşti bani au fost transferaţi în subsolul clădirii în care funcţiona sectorul operativ MAI din Berlin…

Anchetatorul: Câţi bani erau acolo în total?

Sidnev: În subsoluri erau circa 100 de saci în care se aflau peste 80.000.000 de mărci… Păstrarea acestei sume de bani era, bineînţeles, ilegală, dar lucrul acesta s-a făcut la ordinul lui Serov… Serov împărţea trimestrial fiecărui şef de sector operativ aşa-numitele sume necontabilizate… Pe această cale, fiecare şef de sector operativ a încasat din subsol câteva milioane de mărci germane.

Anchetatorul: Aveţi cunoştinţă unde se află acum toate actele de înregistrare a cheltuirii mărcilor germane?

Sidnev: […] Mapele cu evidenţele contabile privind cheltuirea mărcilor germane,

adunate de la toate sectoarele, inclusiv înregistrările sumelor pe care le-am eliberat eu au fost arse din ordinul lui Serov…

Anchetatorul: Ce aţi făcut cu actele de evidenţă a aurului şi a celorlalte bunuri furate?

Sidnev: Aceste acte, la fel şi actele de evidenţă a mărcilor germane au fost predate aparatului lui Serov, unde au fost arse…

Anchetatorul: Nu încercaţi să vă eschivaţi prin fraze generale, ci spuneţi ce ştiţi despre aurul furat de Serov.

Sidnev: Când mă duceam la Serov să-i raportez despre valorile furate, îi aduceam să vadă cele mai scumpe modele de bijuterii din aur şi briliante. În asemenea momente, Serov învârtea îndelung în mâini bijuteriile, le admira. Apoi o parte din ele le oprea la el… Bejanov, din câte am auzit, fiind şeful sectorului operativ MAI din Turingia, trăia ca un moşier, şi-a cărat în locuinţă o mare cantitate de bunuri de preţ aparţinând bogătaşilor din Turingia, a pus în funcţiune o fabrică de bere a unui SS-ist important şi îşi însuşea profitul acestei fabrici. Klenov, la fel ca Bejanov, şi-a organizat în Germania o viaţă de boier… Serov a găsit nu ştiu pe unde un tehnician neamţ, specialist în construirea de aparate de radio cu pick-up. Acesta a făcut nişte schiţe, pe care Serov le-a corectat personal. Lemnul pentru aceste aparate de radio a fost jupuit de pe pereţii cabinetului lui Hitler din cancelaria imperială… Serov i-a dăruit unul dintre aceste aparate lui Jukov… Serov avea faţă de mine o atitudine protectoare. În plus, eram bine văzut de el, ca un funcţionar energic… Serov petrecea mult timp în compania mareşalului Jukov, de care era foarte ataşat. Ambii erau la fel de lipsiţi de scrupule şi se acopereau unul pe celălalt…

7

Am reprodus un scurt fragment din amplul proces-verbal. Mai trebuie spus că pe atunci un autoturism pentru clasa de mijloc costa în Germania 1.000 de mărci. Aproape de sfârşitul războiului, ministrul german al Înarmării primea pe lună 6.000 de mărci. Din cele 80.000.000 de mărci capturate de Serov, după un an rămăseseră doar 3.000.000, dar şi acestea i-au fost predate lui Serov. O, mâini curate de cekist! Încă un mic detaliu: cel mai bun prieten al genialului Jukov, Vania Serov, locuia în reşedinţa lui Goebbels.

Informaţiile despre năravurile lui Serov şi ale subalternilor săi nu au fost dezminţite niciodată de nimeni.

Stalin a observat că în timpul războiului generalii de armată şi generalii NKVD s-au apropiat foarte mult şi au găsit un limbaj comun. Această apropiere îi putea fi fatală lui Stalin. El înţelegea acest lucru. De aceea aplica principiul „dezbină şi stăpâneşte”. În perioada războiului, Stalin a despărţit din nou NKVD. A desprins din NKVD spionajul militar SMERŞ, pe care şi l-a subordonat direct. Apoi, paralel cu NKVD (MVD), Stalin a reînviat MGB, Ministerul Securităţii Statului, în fruntea căruia l-a numit pe Abakumov Viktor Semionovici. Nu-i rămânea decât să asmută MVD-ul (Beria, Serov) împotriva MGB-ului (Abakumov).

Şi Stalin i-a asmuţit.

Oamenii lui Abakumov întocmeau dosare generalilor şi mareşalilor din armată, precum şi generalilor MVD. Ochii lor vigilenţi au descoperit afacerile şi faptele lui Jukov, Beria, Serov, Teleghin, Sidnev, Kriukov şi ale multor altora. Beria şi Serov au reuşit să scape. Ei au atacat preventiv. Aceştia i-au furnizat lui Stalin asemenea informaţii, încât toate dovezile împotriva lor au rămas în arhive. Furtul aurului, pietrelor preţioase, milioanele de mărci sunt fleacuri. Serov a rămas în libertate, iar pe 4 iulie 1951 capul MGB, generalul-colonel Abakumov, care îi săpa pe Serov şi Jukov, a fost eliberat din toate funcţiile. S-a plimbat vreo săptămână fără slujbă, încercând să ghicească pe ce post va fi numit… Pe 12 iulie a fost arestat. Acum oamenii lui Beria şi Serov făceau percheziţii şi interogatorii. Acum însuşi Abakumov şi oamenii lui trebuiau să răspundă la întrebări. Anchetatorii şi anchetaţii au făcut schimb de locuri între ei, dar conţinutul proceselor-verbale ale interogatoriilor nu s-a schimbat. Au găsit şi la Abakumov aur, pietre preţioase, tablouri, goblenuri… Sigur că nu pentru aur şi briliante a fost arestat. Au fost motive mult mai serioase.

Deşi au fost şi toate celelalte: brăţări, inele, cercei, colane… Din toată lista de obiecte de valoare furate de Abakumov, m-a frapat geamantanul cu bretele. Anatoli Kuzneţov, în cutremurătoarea sa carte *Babi Iar*, povesteşte despre anul 1939.

> Avea loc uimitorul război cu Polonia. Hitler dinspre vest, noi dinspre est şi Polonia a încetat să mai existe. Fireşte, de ochii lumii noi am numit chestia asta „eliberarea Ucrainei de Vest şi a Bielorusiei”, am atârnat pancarte ce reprezentau un ţăran polonez zdrenţăros îmbrăţişând vârtos un soldat eliberator din Armata Roşie. Aşa e obiceiul: invadatorul este întotdeauna eliberator.
>
> Tatăl lui Jorik Gorohovski a fost mobilizat, a luptat în acest război şi ne-a povestit odată, în stare de ebrietate fiind, cum au fost ei întâmpinaţi acolo în realitate. În primul rând, de la comandantul cel mai mare în grad şi până la ultimul soldat s-au

repezit cu toţii la magazinele de textile şi încălţăminte şi au început să-şi umple sacii şi valizele. Doamne, ce nu au adus din Polonia bravii noştri militari! Un politruc a adus un geamantan cu ghete lăcuite care după primii paşi se desfăceau de tot. S-a dovedit că a cărat încălţăminte decorativă pentru răposaţi, cusută la repezeală. Iar tăticul lui Joric a adus o grămadă de sonerii de bicicletă. Noi alergam cu ele, le zornăiam şi strigam veseli:

— S-a zis cu Polonia!

S-a zis şi cu Lituania burgheză, cu Letonia, cu Estonia. României i-a fost luată Basarabia. E bine să fii puternic.

Eliberatorii noştri înhăţau ce puteau. Dacă cineva are o bicicletă, ea are şi sonerie. Dacă omul nu are bicicletă, nu are nevoie de sonerie. Dacă are bicicletă, poate să-şi aducă din campania de eliberare o sonerie de rezervă. De ce să care o grămadă întreagă de sonerii?

Genialii noştri comandanţi militari şi înţelepţii conducători ai frontului secret aveau aceleaşi năravuri: fură tot ce poţi! La cel mai mare şef al MGB-ului, generalul-colonel Abakumov, printre cristaluri şi porţelanuri, printre lingourile de aur şi pietrele preţioase, printre vrafurile de tacâmuri din aur şi argint s-a găsit un geamantan cu bretele nemţeşti. La ce-i trebuiau atâtea? Doar nu avea de gând să le comercializeze! Şi de ce le-ar comercializa, dacă are acces *nelimitat* la bani?

Să-l luăm de pildă pe generalul-locotenent Kriukov, prietenul apropiat al lui Jukov. La el, pe lângă briliante, aur, rubine şi safire, s-au găsit la percheziţie 78 de cremoane pentru ferestre, 16 lacăte de uşi, 44 pompe de bicicletă.

Dacă te temi că se strică pompa, ia-ţi zece de rezervă. Ce nevoie ai de 44?

Iată-l şi pe favoritul lui Jukov, generalul-locotenent Miniuk Leonid Fiodorovici. Funcţia – general-aghiotant al lui Jukov, apoi general pentru misiuni speciale pe lângă mareşalul Jukov. La el, pe lângă argint şi aur, costume şi farfurii, statui şi statuete din marmură, covoare şi tablouri, goblenuri şi altele, s-au confiscat 92 de pompe de bicicletă.

Toţi aceştia – Jukov, Serov, Beria, Sidnev, Teleghin, Miniuk, Abakumov, Kriukov – au ajuns în Europa sub stindardul eliberării. Tot ceea ce au făcut ei avea un nume foarte frumos: „misiunea eliberatoare a Armatei Roşii”.

Toate jafurile şi tâlhăriile lor au înflorit la adăpostul Steagului Victoriei, care flutura mândru deasupra ruinelor Reichstagului.

Ei toţi îşi spuneau comunişti. Ucideau zeci de milioane de oameni în numele egalităţii universale, după care puneau imediat în funcţiune fabricile de bere ale SS-iştilor, umplându-şi buzunarele cu milioane. Au scăpat lumea de

Hitler, Goebbels şi Göring şi s-au mutat imediat în reşedinţele acestora. Au eliberat lumea de ciuma brună, de lagărele hitleriste, dar nu au lăsat lagărele goale: le-au inclus imediat în sistemul GULAG. Toţi povesteau că în curând va veni timpul când pe planetă va triumfa comunismul şi fiecare va munci după posibilităţi şi va primi după necesităţi. Va lua fiecare cât are nevoie! Măreaţă idee. Dar cum să satisfaci necesităţile unui Serov sau ale unui Miniuk?

*

Auzim deseori: ah, dacă în 1957 în locul lui Hruşciov ar fi venit Jukov la putere! Mă întreb: ce s-ar fi întâmplat cu ţara noastră dacă într-adevăr Jukov ar fi pus mâna pe putere?

E simplu să răspunzi la această întrebare: Jukov l-ar fi adus şi pe prietenul său apropiat Serov şi pe alţii ca el. Aceşti tovarăşi ar fi înfiinţat în subsolurile palatelor lor mici închisori confortabile şi camere de tortură private. Şi ar fi furat tot din ţară cu mult înainte de stagnare şi de perestroika.

Capitolul 21

De ce nu a reuşit Jukov să facă ordine în Germania

Jukov mi-a trimis o coroană care, după toate aparenţele, aparţinuse soţiei kaiserului german. Aurul de pe coroană fusese luat pentru finisarea cravaşei pe care Jukov voia să i-o ofere fiicei sale cu ocazia zilei de naştere.

General-maior A.M. Sidnev, răspunsuri la interogatoriul din 6 februarie 1948

1

Războiul se terminase, Armata Roşie trebuia redusă urgent şi hotărât. Armata era monstruos de mare: zece fronturi în Europa şi trei fronturi în Orientul Îndepărtat. În structura fiecărui front erau de la cinci până la douăsprezece armate. În vara anului 1945, Stalin avea 101 armate: cinci de şoc, şase de tancuri de gardă, 18 aeriene, 11 armate de arme întrunite de gardă şi 61 de arme întrunite. În afară de fronturi şi armate mai erau douăzeci de regiuni militare, patru flote, câteva flotile, sute de şcoli militare, unităţi de rezervă şi centre de instrucţie, trupele NKVD etc. Evident, atâtea nu erau necesare nimănui. Nicio ţară din lume nu putea hrăni atâtea trupe. De aceea ofiţerii au fost trecuţi în rezervă cu sutele de mii; sergenţii şi soldaţii, cu milioanele. Concomitent au fost desfiinţate mii de regimente, sute de brigăzi şi divizii, zeci de corpuri şi armate, toate fronturile. Astfel, comandanţii de ieri ai armatelor au devenit comandanţi de corpuri; comandanţii de corpuri au preluat diviziile, iar comandanţii de divizii au ajuns să comande brigăzi sau chiar regimente. Foştii comandanţi de regimente au devenit comandanţi de batalioane sau au fost trimişi în rezervă. A intra la academie era aproape imposibil. Academiile militare acceptau în primul rând Eroi ai Uniunii Sovietice, dar nu pe toţi. Circula chiar şi expresia „admiterea de aur”. Ofiţerii, generalii, mareşalii erau

atât de numeroşi după război şi erau atât de tineri, încât perspectivele avansării în cariera militară erau practic inexistente. Toţi au fost retrogradaţi în grad şi toţi erau conştienţi că până la pensie nu puteau spera la o avansare şi că ar fi mai bine să nu mai viseze la fostele lor funcţii înalte.

Fireşte că tuturor le era ciudă.

2

Valul reducerilor efectivelor i-a afectat şi pe cei din eşalonul superior. În vara anului 1945 în Uniunea Sovietică exista un generalissim şi 12 mareşali ai Uniunii Sovietice. În timpul războiului mareşalii erau comandanţi de fronturi. Războiul se încheiase. Fronturile s-au desfiinţat. Ce-i de făcut cu mareşalii?

Mareşalul Uniunii Sovietice Beria Lavrenti Pavlovici nu a ocupat niciun fel de funcţii în armată. El avea responsabilităţi pe altă linie.

Budionnîi nu a ocupat funcţii în armată din cauza vârstei înaintate.

Mai rămân zece mareşali, dar la Moscova Stalin are nevoie numai de unul. Are nevoie de un mareşal gânditor. Evident, Stalin îl alege pe Vasilievski. Vasilievski este cel mai talentat dintre toţi comandanţii militari sovietici. Fireşte, după Stalin. Vasilievski are o memorie fenomenală şi o logică imbatabilă. El a fost principalul consilier al lui Stalin în problemele militare pe toată perioada războiului. Vasilievski este un adevărat generator de idei geniale.

Jukov nu era potrivit pentru funcţia de consilier militar principal al lui Stalin. Incapacitatea sa de a presta activităţi intelectuale fusese remarcată demult. Încă din noiembrie 1930 K.K. Rokossovski folosise în caracterizarea lui Jukov termeni nu prea măgulitori: „Nu poate fi numit pe un post didactic sau în cadrul statului-major pentru că urăşte pur şi simplu acest gen de activităţi” (*VIJ*, 1990, nr. 5, p. 22). Statul-major înseamnă creier. Un regiment fără stat-major este un regiment fără creier. La fel şi divizia. Şi corpul de armată. Şi armata. Şi frontul. La statul-major se strâng toate datele despre trupele proprii, despre vecini, despre instanţele superioare, despre inamic, despre aprovizionarea cu toate cele necesare pentru traiul zilnic şi lupte, despre regiune, despre starea vremii şi multe altele. Toate aceste informaţii sunt analizate la statele-majore şi, pe baza evaluării situaţiei, se iau deciziile. Dacă în caracterizarea unui comandant scrie că acesta urăşte munca la statul-major, acest lucru înseamnă de fapt că nu e deprins şi nu e capabil să gândească. Un comandant care urăşte munca la statul-major este asemenea unui şahist căruia îi

place să mute piesele pe tablă fără să gândească. Este asemenea unui anchetator incapabil să confrunte faptele şi să aşeze indiciile într-o ordine logică, dar care, în schimb, este foarte capabil să spargă dinţi şi să rupă coaste. Este asemenea unui chirurg care taie cu o plăcere deosebită tot felul de organe din burta pacientului, fără să înţeleagă de ce trebuie să facă acest lucru. Este asemenea directorului sever al unei centrale atomice care urlă şi ameninţă pe toată lumea, dar nu înţelege nimic din complicatele scheme şi formule.

Faptul că Jukov nu a fost niciodată şi nu putea fi consilierul militar al lui Stalin este dovedit de simplul fapt că el nu a lăsat nicio „moştenire teoretică". În 43 de ani de serviciu în armată, „cel mai mare gânditor militar" nu a scris nici măcar un singur rând care să poată fi considerat preocupare teoretică.

Din cei 43 de ani de serviciu în armată, experienţa totală de muncă în statele-majore nu depăşeşte o jumătate de an. Jukov a fost şeful Marelui Stat-Major începând din ianuarie 1941. Sub conducerea lui s-a desfăşurat pregătirea pentru război. Activitatea lui Jukov în această funcţie s-a concretizat pentru poporul nostru în cea mai îngrozitoare înfrângere, cu cel mai mare număr de victime din câte a cunoscut vreodată istoria universală. E normal ca Stalin să nu aibă nevoie la Moscova de un gânditor de teapa lui Jukov.

Stalin şi l-a ales în calitate de consilier pe Vasilievski. Alegere corectă. Rămânea să mai plaseze încă nouă mareşali, dar la Moscova era foarte greu cu locurile de muncă.

3

Stalin nu avea decât o opţiune: să-i trimită pe cei nouă mareşali să comande regiunile militare ale Uniunii Sovietice şi statele ocupate ale Europei.

Pe Rokossovski Stalin l-a trimis în Polonia.

Pe Voroşilov – în Ungaria.

Pe Tolbuhin – în Bulgaria. Ulterior Tolbuhin a fost comandantul Regiunii Militare Transcaucazia.

Pe Konev – în Austria. Mai târziu, Konev, trecând printr-o serie de funcţii, a comandat Regiunea Militară Prikarpatie (Subcarpaţi).

Govorov a comandat Regiunea Militară Leningrad.

Timoşenko a fost succesiv comandantul regiunilor Baranovici, Bielorusia, Uralul de Sud şi din nou Bielorusia, până în 1960.

Mereţkov a comandat succesiv Regiunile Militare Primorsk, Moscova,

Belomorsk şi Regiunea Militară de Nord.

Malinovski a fost comandant al Regiunii Militare Transbaikal, apoi al Regiunii Militare Orientul Îndepărtat.

Stalin l-a trimis pe Jukov să facă ordine în cea mai importantă dintre ţările învinse, în Germania.

Ca de obicei, Jukov nu s-a achitat de îndatoririle sale. Trebuia să se pună capăt fărădelegilor din rândul trupelor, dar Jukov nu a reuşit. Problema era că soldatul sovietic eliberator socotea de datoria lui să facă în Germania tot ce voia, justificându-se cu: „Mă răzbun".

Într-adevăr, soldaţii noştri se răzbunau pe nemţi pentru tot ce au făcut aceştia în Uniunea Sovietică. Conduita soldatului sovietic în Germania postbelică reprezintă dezlănţuirea nobilei mânii. Totuşi, să nu uităm de nuanţe. În 1954 soldaţii şi ofiţerii Armatei Roşii s-au comportat în Berlin şi în alte oraşe ale Germaniei la fel cum s-au purtat în Liov în 1939, în Riga, Vilnius, Tallinn, Kaunas, în 1940. În Polonia eliberatorii noştri au jefuit, au omorât, au violat. La adăpostul Armatei Roşii, organele noastre competente s-au luptat să-i nimicească pe cei mai curajoşi, mai talentaţi, mai puternici şi mai inteligenţi oameni din ţările ocupate. Pe cine şi pentru ce se răzbunau sovieticii în Polonia „eliberată" în 1939? În 1940 au fost jefuite şi înjosite Estonia, Letonia, Lituania, Bucovina, Basarabia. În ţările ocupate ai noştri nu s-au comportat mai bine decât hitleriştii. Şi dacă aceştia au ajuns să se plimbe pe teritoriul ţării noastre, oare nu e timpul să ne punem întrebarea: de unde au apărut? Oare nu e timpul să ne amintim cine l-a adus pe Hitler la putere? Oare nu a sosit momentul să răspundem la întrebarea: cine şi de ce i-a pregătit pe tanchiştii nemţi la Kazan, pe aviatori la Lipeţk, pe artileriştii şi chimiştii la Saratov? După Primul Război Mondial, Germania învinsă a pierdut dreptul de a avea submarine, bombardiere, tancuri, artilerie grea. Cine şi de ce le-a permis constructorilor nemţi să proiecteze tancuri şi submarine la Leningrad? Cine i-a lăsat pe constructorii firmei „Junkers" la Fili?

Da, hitleriştii au comis în ţara noastră crime monstruoase. Dar dacă Stalin nu l-ar fi adus pe Hitler la putere, dacă nu i-ar fi pregătit constructorii, tanchiştii şi piloţii pentru marile cuceriri, n-ar fi existat niciun fel de cuceriri şi nici crime pe pământul nostru. Dacă în anii 1920 şi 1930 chimiştii germani nu ar fi avut posibilitatea să facă experimente în poligoanele sovietice secrete din Povoljie, cine ştie, poate că nu s-ar fi ajuns nici la camerele de gazare.

Totuşi, oare poporul nostru nu e vinovat de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial? Oare poporul nostru pur şi simplu n-a ştiut de intenţia comuniştilor de a stăpâni lumea? Oare poporul n-a ştiut că la Moscova

funcţionează Kominternul – statul-major al revoluţiei mondiale? Oare poporul n-a ştiut că Stalin pregăteşte Germania pentru război? E posibil să nu fi ştiut.

Dar tocmai în aceasta constă crima poporului. Poporul este obligat să cunoască puterea care îl guvernează. Poporul este obligat să organizeze această putere şi să o controleze. Poporul este obligat să lupte cu puterea, dacă aceasta comite ilegalităţi şi crime. În caz contrar, poporul se transformă în complice la aceste crime. Dacă poporul le-a permis comuniştilor-criminali să ajungă la putere, poporul trebuie să răspundă pentru toate crimele lor.

Mai întâi poporul nostru, sub înţeleapta conducere a Partidului Comunist, a crescut fiara hitleristă, apoi s-a răzbunat pentru că fiara ne-a muşcat până la os.

4

În partea finală a războiului şi imediat după încheierea acestuia, tuturor (în afară de nemţi) le plăcea cum era jefuită Germania. În cunoscutul poem „Vasili Tiorkin”, poetul Aleksandr Tvardovski a descris jafurile cu mult haz:

Pe drumul spre Berlin
Şerpuieşte puful cenuşiu al saltelelor.

Ce-i drept, la Tvardovski jaful este comis în scopuri nobile. Eliberatorii au văzut în Germania o bunicuţă rusoaică şi au decis să împartă cu ea trofeele:

Pentru drum – un ceainic şi o cană
Şi-o găleată de rezervă,
O saltea de puf, o pernă,
Neamţul nu are ce face cu ele
Nouă ne vor prinde bine…

— Nu sunt bune de nimic. Încotro, mergeţi, băieţi?
Dar băieţii, cară, fără să le trebuiască
Un ceas de perete
Şi împing o bicicletă.

În realitate, băieţii nu cărau întotdeauna ceasuri de perete şi alte lucruri pentru folosul sărmanelor bunicuţe. Câteodată se gândeau şi la ei înşişi.

Cu toate acestea, foarte curând s-a ajuns la concluzia că jafurile comise de

Armata Roşie sunt dăunătoare. Jafurile erau tolerate şi încurajate atât timp cât era război. Dar deşi războiul se terminase, jafurile continuau. Nu degeaba în toate armatele din lume cei care jefuiau cadavrele sau populaţia civilă erau împuşcaţi pe loc. Cu mii de ani în urmă s-a observat că armata contaminată de flagelul jafului era incapabilă să lupte. Acolo unde apar jefuitorii, disciplina se năruie. Pentru jefuitor comandantul este persoana care îl împiedică să se ocupe cu activitatea preferată. Soldatul jefuitor, obţinând cu uşurinţă anumite bunuri de valoare, înţelege imediat că poate să scape de corvezi, de gărzi, de munca grea, de lupte, de război plătind cu aceste bunuri furate. Unde sunt jefuitorii, apare imediat şi fenomenul mituirii superiorilor. Spre comandanţi curg râuri de obiecte valoroase, pe care aceştia, la rândul lor, le utilizează pentru mituirea superiorilor lor. Imediat ce unii încep să-şi cumpere neparticiparea la muncile grele şi primejdioase, la lupte şi bătălii, ceilalţi încep să murmure nemulţumiţi. Inevitabil, unde apar jefuitorii, imediat îşi fac apariţia şi bişniţarii – cumpărătorii de obiecte furate. Iar acolo unde sunt bişniţari, domneşte etica lumii interlope. Jaful face casă bună cu beţia. Şi cum să nu fie aşa? E război, iar jefuitorul a plătit ca să nu meargă la lupte şi în bătălii. Are în mână o armă cu care nu trebuie să lupte, ce-i rămâne de făcut? Să continue cu jafurile, cu violurile şi cu beţia. Armata lui Bonaparte nu a fost nimicită de geruri sau de incendii. Armata s-a repezit să jefuiască Moscova. Nimeni nu executa ordinele, fiecare se străduia să apuce cât mai mult. Disciplina s-a năruit într-o clipă. Partea bună este că din această cauză Bonaparte nu a căzut prizonier. În timpul retragerii grăbite a armatei franceze din Rusia, un detaşament de cazaci de pe Don a năvălit chiar în cartierul general al lui Bonaparte. Cazacii au văzut mulţimea de obiecte strălucitoare şi s-au repezit să-şi umple sacii. Ulterior, toate acestea le-au fost confiscate, nimerind în cele din urmă la Muzeul de Istorie: furculiţa, lingura, patul pliant de campanie, cana, briciul de bărbierit ale lui Bonaparte. Numai el s-a făcut nevăzut.

Jaful era aspru pedepsit şi atunci, în 1812. Jaful trebuia lichidat în vara anului 1945 întrucât luase proporţii nemaivăzute în Europa de la prăbuşirea Imperiului Roman. Urmarea abuzurilor şi jafurilor a fost nu numai decăderea morală masivă a trupelor sovietice, ci şi nemulţumirea locuitorilor Germaniei de Est, care plecau în număr din ce în ce mai mare în zona ocupată de SUA, Marea Britanie şi Franţa. Germania de Est se golea văzând cu ochii. Blestemaţilor de imperialişti americani le-a picat ca din cer argumentul: oameni din lumea întreagă, comuniştii sovietici declară deschis că intenţionează să stăpânească lumea. Priviţi, oameni buni, ce vă aşteaptă când vor veni ei!

Într-adevăr, tabloul nu era prea vesel. Jaful practicat de Armata Roşie în

Germania îl împiedica pe tovarăşul Stalin să realizeze ceea ce şi-a propus. Trebuia să ia măsuri urgent.

Stalin i-a dat dispoziţie lui Jukov să facă ordine. Însă Jukov nu avea destulă tărie de caracter.

5

Păi, cum vine asta? Jukov nu urla? Nu spumega urlând? Nu bătea din picior, nu izbea cu pumnul în masă?

Ba da, urla, spumega, bătea din picior, izbea cu pumnul în masă. Dar jaful înflorea. Jukov tuna şi fulgera, smulgea epoleţi şi descosea lampasuri de general, arunca în închisoare şi împuşca, dar situaţia nu se ameliora deloc.

Motivul era că principalul jefuitor din Armata Roşie era însuşi Jukov. El fura galerii întregi de tablouri, mobilă, cu garniturile de tren, cărţi valoroase, cu bibliotecile, brocart şi mătase, cu kilometrii, pietre preţioase, cu kilogramele. Eu nu mă dezic de propriile cuvinte: Jukov avea un caracter de oţel şi o voinţă nestrămutată. Cu toate acestea, când era vorba de bani, cel mai mare comandant militar al secolului XX era cuprins de o slăbiciune de neînvins, cu care genialul strateg nu putea lupta. El aduna, tot aduna şi nu se putea opri.

Demult, pe când eram un tânăr ofiţer, am avut un comandant de batalion care la fiecare consfătuire cu ofiţerii ne amenința că va face ordine. Îşi încheia întotdeauna discursul cu acest amenințător avertisment: „Am să mă las eu de băut şi atunci o să daţi de naiba!”.

Dacă însuşi comandantul bea, nu va putea stăvili beţia în rândul subordonaţilor. Dacă însuşi comandantul are mâna lungă, dacă obişnuieşte să-i pălmuiască pe alţii, prin purtarea sa el le permite comandanţilor din subordine să facă acelaşi lucru cu cei mai mici în grad decât el. Dacă însuşi comandantul este un hoţ, nu este el cel mai în măsură să le reproşeze subordonaţilor că fură.

Întocmai aşa stăteau lucrurile cu Jukov. El fura, jefuia Germania, dar cerea ca jafurile să înceteze! Ar fi trebuit să înceapă cu sine. Ar fi trebuit să le ofere celor din jur exemplul personal: intenţionez să mă opresc şi vă cer acelaşi lucru.

Jukov nu a reuşit să se oprească. Geniul nu a reuşit să înfrângă lăcomia care a pus stăpânire pe el. Cât timp fura el însuşi, era imposibil să stăvilească jaful soldaţilor. Iată şi de ce.

Jukov era supravegheat. Supraveghetorul pe linie de partid era generalul-locotenent Teleghin Konstantin Fiodorovici. Treaba lui era să urmărească

nivelul moral-politic al militarilor sovietici, în primul rând nivelul lui Jukov. Acesta i-a spus: fură, Konstantin Fiodorovici, cât îţi pofteşte inima, eu am să mă fac că nu observ, iar tu, dragule, închide ochişorii şi nu acorda atenţie isprăvilor mele. Eu nu am auzit exact cuvintele pe care le-a folosit, dar rezultatul înţelegerii este la vedere: Teleghin fura, făcându-se că nu observă hoţiile lui Jukov, iar Jukov fura şi se făcea că nu-l vede pe Teleghin. Astfel trăiau în uimitoare armonie supraveghetorul cu cel supravegheat. Teleghin nu fura numai pentru sine, ci şi pentru şefii săi de la Moscova, pentru ca rapoartele despre furturi să nu ajungă mai sus de cabinetele acestora. La aventurile generalului-locotenent Teleghin vom reveni ceva mai târziu.

Pe linia securităţii statului Jukov era supravegheat de generalul-colonel Serov Ivan Aleksandrovici. Acesta era adjunctul ministrului Afacerilor Interne şi, concomitent, adjunctul lui Jukov cu problemele administraţiei civile în Germania. Jukov i-a spus şi lui: o mână spală pe cealaltă. Nu insist că ar fi fost pronunţate chiar aceste cuvinte, dar Jukov şi Serov au bătut palma. Şi Serov a început să fure aşa cum e obiceiul la cekişti, să fure în stilul Lubianka. La fel, nici el nu fura numai pentru sine, ci şi pentru şefii de la Moscova, pentru ca ei să nu creadă denunţurile calomnioase. Serov fura şi pentru subalternii săi, pentru ca aceştia să nu scrie respectivele denunţuri. Despre hoţiile lui Serov ştim deja câte ceva.

La acest nivel cercul tâlharilor se lărgeşte vizibil. Mai erau şi alţi tovarăşi cărora trebuia să li se poarte de grijă, plecând de la principiul că, dacă nu ungi, scârţâie. Doar Jukov nu adulmeca el însuşi prin subsolurile băncilor şi prin depozitele de valori. Nu încărca el garniturile de tren cu bunuri furate, nu le descărca el. În hoţiile lui Jukov erau implicaţi mulţi dintre apropiaţii săi: de la locţiitori şi adjuncţi până la aghiotanţi şi ordonanţe. Fiecare din ei, furând pentru Jukov, nu uita nici de sine. Jukov, la rândul său, avea tot interesul ca şi aceştia să fure. Ei trebuiau atraşi în afacere, iniţiaţi, pentru a avea garanţia că nu vor trăda. Fiecare din ajutoarele lui Jukov la furat avea cercul său. Nici aceştia nu trebuiau uitaţi…

Şi Serov avea cercul său. Nici Serov nu-şi încărca singur garniturile de tren. Nici Teleghin nu-şi căra singur lăzile. Pentru toate acestea trebuiau plătiţi alţii. Pentru trecerea frontierei. Pentru vamă. Toţi trebuiau unşi.

Peştele se împute de la cap. Jukov atrage toate gunoaiele care plutesc la suprafaţa apei. Este ca o gaură neagră în centrul galaxiei, în jurul căreia se învârt, cu o viteză ameţitoare, stelele, apoi cad inevitabil în ea, dispărând în neant. Cu cât eşti mai aproape de gaura neagră, cu atât este mai mare viteza de rotaţie şi cu atât mai repede vei fi tras înăuntru.

Jukov este primul oligarh sovietic. Are puteri aproape nelimitate. Are o puternică reţea de cunoştinţe şi relaţii în structurile puterii. Are o imensă putere financiară pe fondul sărăciei şi foametei generale din ţară.

Nu era singurul. În timpul războiului, generalii, cekiştii, grangurii din partid au dat de gustul traiului bun, s-au obişnuit unii cu alţii, apreciind la justa valoare principiul: trăieşte tu şi lasă-i şi pe alţii să trăiască. Poporul era exclus din această ecuaţie. Îi aveau în vedere doar pe cei egali în rang şi situaţie: nu raporta nimic despre cekişti, iar ei nu se vor atinge de tine.

Stalin ştia să schimbarea cu regularitate a nomenclaturii de la vârf este principala lege a socialismului. Toţi cei detronaţi trebuiau imediat nimiciţi. Altminteri, pur şi simplu nu vor permite să fie detronaţi. În 1937-1938 Stalin şi-a împuşcat generalii, pe cei mai importanţi cekişti şi conducători de partid – cu zecile de mii. Cu toate acestea, Stalin a lăsat treaba neterminată. A împuşcat prea puţini comunişti, cekişti şi comandanţi superiori. Au trecut abia şapte ani şi noii promovaţi, tinerii comunişti din mediile cele mai de jos, flăcăiaşi de la ţară în opinci, prinzând gustul puterii, au degenerat şi sufletele lor s-au descompus. Chiar şi în condiţile terorii şi groazei generalizate furau cum nu se fură nicăieri altundeva. Dar ce-ar fi fost fără teroare? Ce s-ar fi întâmplat dacă Stalin n-ar fi băgat spaima în demnitarii militari şi de partid? Dacă ei n-ar fi avut groaza în suflete? Dacă nu i-ar fi împuşcat pe cei care s-au degradat cu miile?

Răspunsul este unul singur: ei ar fi furat toată ţara încă înainte de anul 1941.

Stalin înţelegea cel mai bine: socialismul nu poate exista fără nimicirea cu regularitate, o dată la 5-7 ani, a tuturor conducătorilor, de la comitetele raionale până la Biroul Politic, de la regimente şi divizii, până la Marele Stat-major, de la şefii secţiilor raionale ale NKVD, până la şefii din Lubianka. Cum a încetat împuşcarea în masă a conducătorilor, sistemul s-a descompus. Procesul descompunerii s-a prelungit, pentru că Rusia a avut un ghinion teribil. Ea a avut norocul unor nenumărate resurse naturale. Blestematul petrol şi blestematul gaz, blestematul aur şi blestematul uraniu, blestematul mangan şi blestematul nichel erau extrase în ţara noastră în cantităţi incredibile. Bogăţiile nenumărate au constituit nenorocirea noastră, precum bananele pentru papuaşi. Bietul papuaş a avut ghinion. I-a fost hărăzit să trăiască unde nu sunt geruri. El nu trebuie să-şi construiască o casă, poate să se acopere cu frunze de palmier atunci când plouă. Nu trebuie să muncească şi nici să gândească. Bananele

cresc pe fiecare pom. Şi această viaţă uşoară este o frână în calea dezvoltării. Nici ţara mea nu a avut noroc. Ţara poate să putrezească decenii întregi, ştiinţa poate bate pasul pe loc sau să se rostogolească îndărăt. Nu trebuie schimbat nimic. Totul poate fi cumpărat din America. Până şi pâinea. Şi putem plăti cu materii prime. De aceea dezagregarea s-a prelungit atâtea decenii. Într-un alt context, socialismul sovietic ar fi trebuit să putrezească mult mai repede.

*

Stalin vedea puroiul şi era conştient că în acest caz numai o intervenţie chirurgicală hotărâtă putea fi eficientă.

Capitolul 22

Despre bolşevicul plângăcios

La vama din Iagodina (în apropierea oraşului Kovel) au fost reţinute şapte vagoane în care se aflau 85 de lăzi cu mobilier. La verificarea documentelor s-a clarificat că mobila aparţinea mareşalului Jukov.

General de armată A. Bulganin, „Raportul” pentru Stalin din 23 august 1946, *Voennîe arhivî Rossii*, 1993, nr. 1

1

Trebuia început cu cel mai puternic oligarh. Cu Jukov. Stalin ia prima măsură împotriva lui Jukov – îl transferă la Moscova. Special pentru Jukov a fost inventată funcţia de comandant-şef al trupelor de uscat. Această funcţie nu era necesară în armată. Se putea trăi şi fără ea. Oricum ordinele de la Moscova, de la Ministerul Apărării se transmit regiunilor militare. Între Marele Stat-major şi statele-majore ale regiunilor militare nu era nevoie de o verigă intermediară – comandamentul *principal* al trupelor de uscat. Era a cincea roată la căruţă. Stalin a născocit această funcţie pentru a-l scoate pe Jukov din Germania fără prea multă zarvă. Pentru ca în absenţa lui Jukov să-i strângă de gât pe hoţii şi tâlharii care prădau Germania.

După un timp oarecare, din Moscova Stalin îl trimite pe Jukov să comande Regiunea Militară Odessa.

Repet, pe atunci nu era nicio ruşine ca un mareşal să comande o regiune militară. Mulţi mareşali s-au împrăştiat care încotro. Nu aveau toţi de lucru la Moscova. De aceea, Konev era la Liov, Govorov, la Leningrad. Mereţkov era în Orientul Îndepărtat, pe colinele de pe malurile râului Ussuri, Malinovski, la

Cita. Timoşenko era la Baranovici. Tocmai unde!

Iar Jukov, la Odessa.

Sunteţi de acord, sper, că Odessa nu este Cita, nu este taigaua Ussuri şi nici Baranovici. Iar în Tansbaikal, în Orientul Îndepărtat şi în Baranovici au fost trimişi mareşali mult mai talentaţi decât Jukov, dar ei nu se simt ofensaţi.

Singurul ofensat este Jukov.

2

Fiecare se iubeşte pe sine, fiecare are grijă de viaţa sa, de reuşita sa. Totuşi, un om de o cruzime fără margini se iubeşte pe sine mult mai mult decât oamenii de rând. Carierismul lui Jukov, bonapartismul şi amorul propriu sunt fenomene ieşite din comun. El se iubea şi se compătimea ca nimeni altul. Se ştie doar că sadismul şi laşitatea sunt inseparabile.

Stalin nu l-a împuşcat pe Jukov, nu l-a aruncat în închisoare, nu l-a dat afară din armată, nu s-a atins nici de gradele militare, nici de distincţiile acestuia. Stalin l-a trimis pe Jukov să comande Regiunea Militară Odessa. Suntem în pragul Anului Nou 1947. Din cine ştie ce motive, Jukov nu întâmpină noul an la Odessa, ci la vila sa de lângă Moscova. Toată lumea ştie că de sărbători se petrec cele mai neplăcute evenimente, de sărbători scade nivelul pregătirii de luptă a trupelor; de aceea, toţi comandanţii, de la pluton în sus, trebuie să fie alături de subordonaţii lor. În schimb, comandantul Regiunii Militare Odessa, mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov, întâmpină noul an departe de Odessa, departe de trupele care i-au fost încredinţate.

Da, Jukov, ai fost coborât foarte puţin în grad, ţi-au dat o funcţie care, în opinia ta, îţi jigneşte demnitatea, dar în aceeaşi situaţie este întreaga armată. Mulţi dintre cei care până de curând comandaseră regimente şi batalioane au fost daţi afară din armată. Tinereţea le-a trecut, pentru pensionare e încă devreme, şi-au pierdut sănătatea şi şi-au măcinat nervii în război, iar altă profesie nu au. Cum crezi că se simt ei?

Tu, Jukov, eşti militar. Tu trebuie să îndeplineşti sarcinile care-ţi revin, eşti obligat să serveşti acolo unde ai fost trimis. În cariera militară pot surveni oricând cotituri. Soldatul nu-şi alege slujba. Unde eşti trimis, acolo trebuie să slujeşti. Nu fi abătut. Dacă eşti comandant, trebuie să fii cu subordonaţii tăi. În Odessa ai conducerea şi statul-major al regiunii: adjuncţii tăi, şefii diferitelor tipuri de arme, şeful statului-major, şefii secţiilor statului-major. Toţi sunt

generali de front. Toţi sunt decoraţi. Invită-i pe ei şi pe soţiile lor la vila ta de lângă Odessa, beţi împreună o vodcă sau altceva, luaţi o gustare, mai beţi ceva, vorbeşte omeneşte cu ei, cântă-le ceva la armonică. Cine ştie, poate şi slujba va fi pe urmă mai veselă. Cine ştie, poate lucrurile se vor îndrepta.

Însă ofensatul Jukov, părăsindu-şi regiunea militară, a decolat spre Moscova pentru a-şi petrece Anul Nou. A invitat multe persoane, dar au venit numai generalul-locotenent Teleghin cu soţia. Este vorba de acel Teleghin care, pe linie de partid, trebuia să-l supravegheze pe Jukov în Germania. Fiul generalului-locotenent Teleghin, colonelul K.K. Teleghin, povesteşte:

> Aceeaşi vilă i-a întâmpinat de această dată cu un fel de linişte apăsătoare. Gheorghi Konstantinovici a ieşit pe terasă, ne-a condus în vestibul, a ajutat-o pe mama să-şi scoată blana, a deschis uşa spre salonul cunoscut şi mama a tresărit de uimire: masa îmbelşugată servită cu un an în urmă, în jurul căreia stăteau o mulţime de oaspeţi, era acum goală. Numai la un capăt era aşternută o faţă de masă pe care erau patru tacâmuri. Gheorghi Konstantinovici s-a uitat oarecum vinovat la oaspeţi şi a spus:
>
> — Mulţumesc că aţi venit. Am sunat multă lume, dar m-au refuzat toţi, din diverse motive…
>
> Şi Gheorghi Konstantinovici, şi Aleksandra Dievna erau atât de abătuţi, încât nu puteau ascunde acest lucru, oricât de mult s-ar fi străduit. După cupa de şampanie şi toastul tradiţional „La mulţi ani cu sănătate şi fericire!”, Gheorghi Konstantinovici s-a lăsat într-un fotoliu şi a izbucnit în plâns… Atunci mama a scos o batistă din poşetă şi a început să-i şteargă lacrimile şi să-l liniştească pe Gheorghi Konstantinovici. Şi-a revenit cu mare greutate (*Naş sovremennik*, 1993, nr. 5, p. 6).

Dar de ce plângea, de fapt? I s-a încredinţat comanda unei regiuni militare. Pe timp de pace această funcţie este destul de mare pentru orice comandant militar, de orice rang. După război, întreaga armată, milioane de oameni au fost retrogradaţi din funcţii sau chiar îndepărtaţi din armată. Şi nu plânge nimeni. În afară de Jukov.

Dacă cu un an în urmă, în jurul acestei mese era „o mulţime de oameni”, iar acum doar doi oaspeţi, nu este nimeni vinovat în afară de Jukov însuşi.

În primul rând, locul său era printre subalternii săi. Dacă Jukov ar fi rămas la Odessa, la petrecerea de Anul Nou ar fi venit la el toţi generalii din conducerea şi statul-major al regiunii militare. Jukov era comandantul lor, iar o invitaţie din partea lui era o mare cinste. Însă Jukov nu vrea să aibă de-a face cu cei care nu-i sunt egali, iar în înalta societate din Moscova „este poruncă să nu

fie primit”. Aşa că stă la o masă goală. Colegii lui moscoviţi nu se grăbesc să-l viziteze. Toţi lingăii de ieri s-au îndepărtat de el. Din nou, din vina lui Jukov. Aproape toată perioada războiului Jukov a fost locţiitorul lui Stalin, iar înainte de război a fost şeful Marelui Stat-Major. Toată armata, prin care în timpul războiului au trecut aproape treizeci de milioane de oameni, se afla în subordinea lui. Jukov putea să şi-l apropie pe oricare dintre ei, să-l ridice la orice nivel, să-l facă subalternul şi prietenul său. În timpul războiului, practic tot corpul superior de comandă al Armatei Roşii a fost schimbat, şi nu numai o dată. Putea să aleagă pe oricine. Să-l verifice cum munceşte, să-l avanseze sau să-l dea afară. Jukov îi dădea afară pe oamenii puternici, pe cei care nu se temeau să aibă propriile opinii, pe cei care aveau curajul să-l contrazică. În schimb şi-i apropia pe toţi lingăii şi linguşitorii. Aceştia îşi schimbau părerile după cum bătea vântul. Nici nu aveau cum să fie altfel aceste reptile. Dacă a început să adie vânticelul într-o altă direcţie, pe o suprafaţă de un hectar în jurul lui Jukov nu a mai rămas nici ţipenie. Generalul-locotenent Teleghin cu soţia nu veniseră în vizită la Jukov din cauză că erau prieteni nedespărţiţi. Aveau un alt motiv. Nu demult Teleghin fusese membru al Consiliului Militar al Grupului de trupe sovietice de ocupaţie şi al Administraţiei Militare Sovietice din Germania. În Biroul Politic Principal (BPP) al Armatei Roşii el era a doua persoană ca importanţă. Ca superior îl avea doar pe însuşi şeful Biroului Politic Principal. După cum aţi reţinut, Teleghin trebuia să urmărească profilul moral al tuturor militarilor din Germania, începând cu Jukov, şi să ofere exemplul personal al unei conduite ireproşabile. Teleghin nu s-a achitat de aceste obligaţii. Nu a pus capăt hoţiilor lui Jukov, ci s-a apucat el însuşi de furat. Fără nici un scrupul. Stalin l-a retras pe Jukov din Germania. L-a retras şi pe Teleghin. Pe acesta l-a trimis la cursuri de perfecţionare pentru cadrele politice… Ieri Teleghin era a doua persoană importantă din BPP, astăzi a ajuns şcolar printre funcţionarii începători din partid şi din komsomol. Stalin îi trimitea din cruzime la cursuri pe conducătorii superiori căzuţi în dizgraţie. De regulă, trimiterea la cursuri preceda arestarea. Aşa s-a întâmplat în cazul generalului-locotenent Pavel Rîceagov. Astăzi Stalin are încredere în Rîceagov – adjunctul comisarului poporului pentru Apărare. Mâine Stalin este dezamăgit de Rîceagov şi îl trimite la cursuri la academie. În aceeaşi sală cu locotenenţi-majori şi căpitani. Aceasta este umilinţa de dinaintea arestului. Ai învăţat câteva luni? Ajunge. Într-o bună zi, în timpul pauzei dintre cursuri, vei fi întâmpinat de nişte băieţi vânjoşi care te vor lua la braţ.

Un scenariu aidoma îl aştepta pe Teleghin. Mai avea foarte puţin până la încheierea cursurilor de perfecţionare. Arestarea sa era deja hotărâtă. Acest

lucru nu aveau cum să-l ştie încă nici Teleghin, nici numeroşii săi prieteni. Cu toate acestea, prietenii lui Teleghin au început deja să se risipească în toate părţile, cât mai departe de el, la fel de sprinteni ca şi amicii lui Jukov. Teleghin şi soţia lui intenţionau să petreacă singuri Anul Nou, dar i-a sunat Jukov. Aşa că s-au dus la el.

Formulez o presupunere, dar puteţi să nu fiţi de acord cu ea: dacă Stalin nu l-ar fi azvârlit pe Telegin de pe acele culmi de dincolo de nori, dacă Teleghin ar fi rămas acelaşi mare şef, şi nu un cursant al programului politic, nu s-ar fi dus în vizită la Jukov.

3

Mi se reproşează că insist pe trăsăturile de caracter şi pe calităţile personale ale lui Jukov şi că ar fi timpul să vorbim despre strategie. Nu, tovarăşi. Nu vorbim despre trăsăturile de caracter. Vorbim despre capacităţile de comandant militar ale eroului nostru. Selecţia şi repartizarea cadrelor este latura cea mai importantă a activităţii unui comandant militar. Un comandant inteligent, cu voinţă, îşi alege şi subalterni la fel. Apelez din nou la marele Machiavelli: „Inteligenţa conducătorului este judecată în primul rând după oamenii pe care îi are în preajma sa”. Jukov stă pe un cal alb şi este înconjurat de mulţimi de prieteni pe care şi i-a ales singur. S-a clătinat puţin în şa, iar prietenii şi-au luat zborul ca un stol de vrăbii. Iată inteligenţa lui Jukov: în anturajul său sunt numai lichele. Oameni puternici, credincioşi, inteligenţi şi cinstiţi nu are în preajmă, şi nu se ştie de ce.

Ne surprinde şi plânsul lui Jukov. Dacă vrei să plângi, ascunde-te într-o cămăruţă, încuie-te şi plângi cât pofteşti. Nu în faţa musafirilor!

Jukov este un hoţ şi un prădător al avuţiei naţionale. Orice soldat, ofiţer, general ar fi fost pus la zid pentru a mia, a milioana parte din tot ceea ce a furat Jukov. Dar Stalin nu l-a împuşcat pe Jukov, nu l-a închis, nu i-a smuls galoanele; pe atunci nici măcar nu-i confiscase pietrele preţioase furate. Iar Jukov plânge deja.

La Moscova nu există niciun loc de muncă pentru Jukov. Pentru munca de concept nu este potrivit. În Germania nu poate fi trimis. A furat destul acolo, iar sub conducerea sa trupele din Germania s-au degradat moral până la pierderea completă a capacităţii de luptă. Stalin îl trimite să preia comanda unei regiuni militare. Dar Jukov se smiorcăie. La timpul lor, Mereţkov şi Rokossovski au

trecut prin arest, torturi, camera condamnaţilor la moarte şi chiar printr-o simulare a împuşcării. Nu ştiau unde sunt duşi, să fie împuşcaţi într-adevăr sau la simulare? Ei au trecut prin aşa ceva. Dacă lui Jukov i-ar fi smuls galoanele, cum s-ar fi purtat el atunci?

4

Colonelul K.K. Teleghin continuă relatarea despre revelionul 1947 petrecut acasă la Jukov cel plângăcios:

> Pe la ora două noaptea au sosit pe neaşteptate V.V. Kriukov şi L.A. Ruslanova, care „au fugit", aşa cum s-a exprimat Lidia Andreevna, de la o serată unde ea a cântat. Având o rară sensibilitate, ea a sesizat imediat starea de spirit a celor prezenţi, a desfăcut un pachet mare pe care l-a adus cu ea şi a aruncat pe masă doi cocoşi de munte împuşcaţi în cap.
> — Vă urez, Gheorghi Konstantinovici, a spus ea, ca toţi duşmanii dumneavoastră să arate astfel! (*Naş sovremennik*, 1993, nr. 5, p. 16).

Vai, ce prieteni curajoşi are Jukov! Şi ce proşti! Trebuiau să ştie că vila lui Jukov era supravegheată. Dacă nu ştiau sigur, puteau să-şi închipuie că aşa stăteau lucrurile. Şi să dea din gură pornind de la presupunerea că tot conţinutul flecărelii lor va fi raportat unde trebuie.

Pe masa festivă a lui Jukov zac doi cocoşi de munte împuşcaţi în cap. Lidia Andreevna Ruslanova îi urează lui Jukov ca duşmanii lui să zacă întocmai, cu capetele zdrobite.

Cine sunt duşmanii lui Jukov? Cine l-a rechemat pe Jukov din Germania, unde era rost de pricopseală? Cine l-a supărat pe tovarăşul Jukov până la lacrimi?

Răufăcătorii erau doi la număr, ca şi cocoşii împuşcaţi. Unul era ministrul Securităţii de Stat al URSS, Abakumov Viktor Semionovici. El încerca să facă lumină în cazul furturilor comise de Jukov, Teleghin, Serov şi numerosul lor anturaj.

Al doilea răufăcător, cel care l-a îndepărtat pe Jukov de jaful din Germania era un oarecare Djugaşvili poreclit Stalin.

Aşadar Ruslanova îi urează lui Jukov ca duşmanii lui să zacă împuşcaţi în cap… Asemenea vorbe i se raportau lui Abakumov. Abakumov îi raporta lui

Stalin. În plus, aceleaşi cuvinte i se raportau în primul rând lui Stalin personal, pe alte canale. Iar Stalin asculta apoi raportul lui Abakumov şi îl verifica: nu cumva a încurcat ceva? A raportat totul?

Imaginaţi-vă cum se trezeşte tovarăşul Stalin pe 1 ianuarie, pe la amiază. Îl doare îngrozitor capul după ziua precedentă. Şi i se raportează cine, cui şi ce i-a urat ieri, arătând spre două păsări grase, cu cozi lungi, împuşcate în cap.

Să ne amintim acum cercul apropiaţilor lui Jukov şi să-i reţinem pe cei în compania cărora a întâmpinat el noul an: generalul-locotenent K.F. Teleghin cu soţia, generalul-locotenent V.V. Kriukov cu soţia sa, cântăreaţa Ruslanova Lidia Andreevna.

5

Au trecut câţiva ani. Stalin nu mai este. Nu a fost împuşcat în cap; totuşi, l-au ajutat să moară. Nesuferitul de Abakumov, care se străduia să lupte cu hoţia la nivelele superioare ale puterii, a fost totuşi împuşcat în cap. Asemenea celor doi cocoşi de munte.

În schimb, Jukov s-a căţărat în vârful puterii. El este ministrul Apărării URSS şi unul dintre cei doi lideri importanţi ai ţării. Deocamdată este nevoit să împartă puterea cu Hruşciov. Deocamdată nu are dreptul de a-i împuşca pe cei care-l incomodează, dar cruzimea lui e fără margini, debordează, depăşeşte orice limite. Vizitele lui Jukov în regiunile militare şi la flote erau devastatoare. Exemplificăm doar cu două astfel de călătorii ale lui Jukov din 1957. Prima, la Flota Nordică. A doua, la Marea Baltică. Prima călătorie a durat cinci zile. A doua, tot cinci. În zece zile lucrătoare Jukov a demis personal şi a dat afară din cadrul forţelor armate 273 de ofiţeri, generali şi amirali. Asta înseamnă câte 27 de oameni pe zi. Evident, Jukov nu smulgea epoleţii locotenenţilor. Nu se cobora până acolo. El îi alunga din forţele armate pe comandanţii de crucişătoare, submarine şi contratorpiloare, pe comandanţii de unităţi de nave şi pe locţiitorii acestora, pe comandanţii de regimente, brigăzi şi divizii ale aviaţiei maritime. Dacă Jukov nu ar fi dormit deloc în aceste zile şi nopţi, atunci la interval de o oră ar fi smuls epoleţii unui ofiţer superior, unui general sau unui amiral. Dacă totuşi ar fi dormit puţin, atunci ritmul smulgerii epoleţilor în orele rămase ar fi fost mai rapid. Dacă presupunem că Jukov „muncea” câte zece ore pe zi fără întrerupere, înseamnă că la fiecare 20 de minute îi smulgea cuiva lampasurile sau epoleţii. În condiţiile acestei activităţi intense, mai avea

timp şi de altceva? Nu-i mai rămânea timp pentru nimic. Dacă rezolvarea fiecărui caz îi lua nu 20 de minute, ci două-trei, atunci îi rămânea destul timp şi pentru beţii, şi pentru femei, de care era mare amator.

Toţi cei pe care i-a demis şi alungat Jukov au activat pe toată durata războiului. În perioada războiului a fost schimbată conducerea Comisariatului Poporului, a Marelui Stat-Major, a tuturor fronturilor şi armatelor, dar de conducerea flotei Stalin nu s-a atins. Comisarul poporului pentru Flota Maritimă Militară (FMM), Nikolai Gherasimovici Kuzneţov, s-a aflat la postul său din prima până în ultima zi a războiului. În subordinea sa erau patru flote. Comandanţii tuturor celor patru flote nu au fost înlocuiţi pe toată perioada războiului, ceea ce demonstrează că Stalin nu avea nimic de reproşat flotei.

Însă a apărut Jukov. I-a cosit pe toţi de-a valma. Erau patru flote. A fost la două dintre ele şi se pregătea să le viziteze şi pe celelalte.

6

Distrugerea flotei a început de la vârf. După mulţi ani, Amiralul Flotei Uniunii Sovietice N.G. Kuzneţov scria la CC:

> Pe 15 februarie 1956 am fost chemat de fostul ministru al Apărării şi, timp de 5-7 minute, într-un mod excesiv de grosolan, am fost anunţat de decizia retrogradării şi a demiterii din armată, fără drept de reintegrare. După aceea nu am mai fost chemat pentru demiterea formală. Un funcţionar oarecare al Biroului Cadre a adus şi a lăsat la mine în apartament (în absenţa mea) actele de demitere… Nefiind absolut deloc informat în legătură cu motivele sancţionării mele, am solicitat să mi se arate documentele care mă priveau, dar nu mi s-a acordat această posibilitate (*Krasnaia zvezda*, 21 mai 1988).

Kuzneţov continuă:

> Încercau efectiv să mă strivească. Fără a fi chemat la conducerea de stat, fără să mi se dea explicaţii şi chiar fără să mi se arate documentele privind eliberarea mea din funţie, am fost dat afară din Flota Maritimă Militară. Mareşalul Jukov, cu atitudinea grosolană care-l caracteriza, m-a anunţat că sunt eliberat din funcţie şi retrogradat până la viceamiral. La întrebarea mea pe ce bază şi de ce s-a făcut acest lucru fără să fiu convocat, el a răspuns pufnind în râs că acest lucru nu era neapărat necesar (*Krasnaia zvezda*, 24 iunie 1999).

Nikolai Gherasimovici Kuzneţov a fost numit comisar al poporului pentru Flota Maritimă Militară încă din 1939. Pe atunci Jukov era doar comandant de divizie. Kuzneţov a început războiul având funcţia de comisar al poporului pentru FMM şi l-a terminat în acelaşi post. În toată istoria noastră, numai trei persoane au avut gradul de amiral al Flotei Uniunii Sovietice. Kuzneţov este primul dintre ei. Gradul de amiral al Flotei Uniunii Sovietice este echivalent cu gradul de mareşal al Uniunii Sovietice.

Ar fi de-a dreptul indecent să-l comparăm pe Kuzneţov cu Jukov. Kuzneţov era un om cu studii superioare. El a absolvit Şcoala de Marină Militară şi Academia de Marină Militară. Este suficient să precizăm că Nikolai Gherasimovici Kuzneţov vorbea fluent limbile engleză, germană, franceză şi spaniolă. Ia să-i vedem pe generalii şi amiralii de acum: câţi dintre ei vorbesc patru limbi străine?

Jukov are studii minime. Aşa scrie în autobiografia sa. Patru clase de şcoală primară şi cursuri de cavalerie, unde Jukov a învăţat să agite sabia. Jukov avea slabe cunoştinţe de limbă rusă, putea să se adreseze respectuos numai superiorilor. Se exprima liber numai în dialectul cazon compus din înjurături de mamă. „Jukov a zâmbit, s-a uitat la mine şi a reacţionat cu o mostră de folclor rus destul de concentrat şi cu un conţinut foarte dur” (N.S. Hruşciov, *Ogoniok*, 1989, nr. 34, p. 10).

Jukov îl dă afară din forţele armate pe Kuzneţov, cu care este egal în grad. Rămâne la aprecierea fiecăruia să-şi imagineze ce se ascunde în spatele expresiei „într-un mod excesiv de grosolan”. Jukov îl alungă pe Kuzneţov, degradându-l trei trepte. Dacă pentru izgonirea din forţele armate a amiralului Flotei Uniunii Sovietice lui Jukov i-au trebuit „5-7 minute”, atunci presupunerea noastră se confirmă: pentru a decide soarta unor generali-maiori şi contraamirali oarecare, nu avea nevoie de mai mult timp.

7

Ella Gheorghievna, fiica celui mai mai mare comandant militar al secolului XX, povesteşte: „Tata era credul şi chiar sentimental” (*Magazin*, 1999, 16 septembrie, p. 37). Ce-i drept, e drept. Sentimentalismul lui Jukov era excesiv. Toată lumea cunoştea sentimentalismul său. Oamenii de teapa lui Jukov sunt întotdeauna sentimentali. Grozav de sentimental era, de pildă, şi Reichsführerul

SS Himmler. În timp ce vizita un lagăr de concentrare, acesta a leşinat. Cele văzute în lagăr au afectat sufletul gingaş al Reichsführerului. De atunci Himmler nu a mai vizitat niciodată astfel de „instituţii”. Le administra din cabinet.

La fel de impresionant de sentimental era şi Jukov Gheorghi Konstantinovici. Când era vorba de propria carieră, marele strateg nu era pur şi simplu sentimental, ci un papă-lapte plângăcios, ceea ce îl apropie pe Jukov de Himmler. Sigur, sunt şi deosebiri. Când era vorba de soarta camarazilor de arme, cu care Jukov a făcut războiul, sentimentalismului îi lua locul o măreţie ameninţătoare. Jukov nu leşina atunci când le smulgea generalilor şi amiralilor epoleţii şi lampasurile, când tăia cu sabia mujicii ruşi din gubernia Tambov, când incendia satele şi îneca ostaticii în mlaştini, când semna ordinele de împuşcare în masă şi deportare pentru milioane de oameni.

*

Ni se spune că puterea voinţei şi sadismul sunt acelaşi lucru. Iată, spun unii, uitaţi-vă la Jukov, ce tare putea să urle! Cum înjura ca un birjar! Cu câtă satisfacţie îi pălmuia pe subordonaţi! Iată în ce constă puterea voinţei!

Probabil acestea sunt singurele exemple de care dispun unii pentru a ilustra puterea voinţei. Dar priviţi-l pe Stalin. El nu a urlat la nimeni. Nu a fost mitocan cu nimeni. Şi nici plângând nu l-a văzut nimeni. Aceasta este puterea.

Capitolul 23

Cercul apropiaţilor

Jukov a adunat în jurul său mult prea multe gunoaie.

A. Buşkov, *Rossia kotoroi ne bîlo*, p. 560

1

Să ne întoarcem la cei care nu l-au părăsit pe Jukov în clipele grele.

După cum aţi reţinut, la vila neconsolatului şi plângăciosului comandant militar întâmpinau Anul Nou 1947 generalul-locotenent Teleghin şi soţia acestuia. Puţin mai târziu şi-au făcut apariţia generalul-locotenent Kriukov împreună cu soţia, Lidia Ruslanova.

Să începem cu Teleghin Konstantin Fiodorovici. În război el a fost membru al Consiliului Militar al Frontului 1 Bielorus, apoi membru al grupului trupelor sovietice de ocupaţie din Germania. Pentru a fi mai clar: membrul Consiliului Militar este un comisar politic pe lângă un comandant de armată, de regiune militară, flotă sau front, pentru a urmări comportamentul acestuia şi a raporta unde trebuie despre deciziile pe care le ia comandantul. În cazul de faţă comandantul era Jukov, iar Teleghin era supraveghetorul acestuia pe linie de partid.

S-a întâmplat un lucru incredibil: comandantul şi supraveghetorul s-au împrietenit şi au trăit în bună înţelegere. Totul era minunat, însă supraveghetorul a păţit-o.

Generalul-locotenent Teleghin a păţit-o pentru nişte fleacuri. Mărunţişuri. Trimisese în Uniunea Sovietică o garnitură de tren cu diverse bunuri. Konstantin Teleghin era originar din oraşul Tatarsk, regiunea Novosibirsk. Într-acolo se îndrepta trenul când a fost oprit. La cercetări, bravul general a explicat: nu erau pentru mine, erau pentru concetăţenii mei, ei m-au rugat şi nu am putut să-i refuz. Altă explicaţie: blestemaţii de hitlerişti, au năvălit în Patria noastră

dragă, au distrus-o şi acum trebuie s-o reclădim.

Raţionamentul lui Teleghin a fost următorul: dacă spun că le-am adus pentru mine, vor considera că le-am jefuit. Dacă le spun să sunt pentru concetăţenii mei, aceasta va fi o circumstanţă atenuantă.

Se înţelege, fiecare căra din Germania cât putea: cu geamantanele, cu sacii, cu lăzile. Cine era mai mare în grad, cu căruţele, cu maşinile, avioanele, vagoanele. Totuşi nu exista permisiunea de a căra cu garniturile de tren.

Cu toate acestea, erau mulţi cei care cărau cu trenurile. Dar numai într-o ordine centralizată şi numai în folosul statului. Şi încă ceva: exista un ordin al lui Stalin de a transporta bunurile constituind trofee ale statului numai în regiunile care au suferit de pe urma războiului şi a ocupaţiei. Regiunea Novosibirsk nu se număra printre cele care au avut de suferit din pricina războiului şi a ocupaţiei.

Constantin Teleghin a încălcat ordinele şi dispoziţiile lui Stalin în toate privinţele. Din această cauză a fost arestat, retrogradat şi judecat. A primit un termen de detenţie aspru: 25 de ani. În *Voenno-istoriceskij Jurnal* (1989, nr. 6) a fost inserat un amplu articol despre acest caz: „Trenul cu o lungime de un sfert de secol”. Sensul articolului: ticăloşi stalinişti! Au aruncat omul în închisoare pe degeaba! Pentru un fleac oarecare, gata! La puşcărie! Se prea poate ca generalul Teleghin să fi furat bunuri de valoare cu garniturile de tren, dar acest lucru nu e dovedit. A fost prins doar cu un singur tren, nu cu mai multe! Călăii stalinişti nu l-au cruţat pe bietul om! Pentru un singur tren cu bunuri furate i-au dat 25 de ani!

E drept că în articolul dedicat nefericitului general se menţionează în treacăt că, în afară de trenul „pentru concetăţeni”, el şi-a adus câte ceva şi pentru sine. La percheziţie s-a găsit „o mare cantitate de bunuri de valoare” printre care „peste 16 kilograme de obiecte din argint, 218 cupoane de ţesături din lână şi mătase, 21 de arme de vânătoare, multe obiecte vechi din porţelan şi faianţă, blănuri, goblenuri realizate de maeştri francezi şi flamanzi din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, precum şi alte obiecte de mare valoare”.

Este momentul să ne amintim de răspunsurile pe care le-a dat la interogatoriu generalul-maior Sidnev. Şi el colecţiona cu pasiune goblenuri ale aceloraşi maeştri, din aceleaşi secole. Nu cumva tovarăşii generali scoteau goblenurile din acelaşi depozit şi apoi le împărţeau frăţeşte? Încă ceva: generalul-maior Sidnev a povestit la interogatoriu că tovarăşii generali nu adunau în colecţiile lor arme de vânătoare obişnuite; generalul de armată Serov l-a găsit pe bătrânul Sauer, proprietarul uzinei cunoscute în toată lumea, şi în această uzină, special pentru tovarăşii învingători, au fost produse arme

personalizate cu finisaje deosebite.

Acasă la generalul-locotenent Teleghin, pe lângă arme şi goblenuri, s-au mai găsit multe alte lucruri.

2

Generalul-locotenent Teleghin a furat atât de mult, încât faptele sale au devenit un fel de etalon, un punct de reper. Atunci când trebuiau să se compare sau să se confrunte infracţiunile comise de cineva, erau comparate cu infracţiunile comise de Teleghin.

Când s-a ajuns la Jukov, amploarea hoţiilor sale şi lăcomia fără margini au fost comparate tocmai cu hoţia şi lăcomia lui Teleghin. Jukov a primit dispoziţie să dea o notă explicativă. De ancheta privind activitatea infracţională a lui Jukov se ocupa secretarul CC Jdanov Andrei Aleksandrovici. Nota explicativă a lui Jukov este adresată lui Jdanov: „Învinuirea că eu m-aş fi întrecut în calabalâcuri cu Teleghin este o calomnie. Eu nu pot spune nimic despre Teleghin. Consider că el a dobândit ilegal mobilierul din Leipzig. I-am spus personal lucrul acesta. Ce a făcut cu el, nu ştiu (*Voennîe arhivî Rossii*, 1993, nr. 1, p. 243).

Din nota explicativă a lui Jukov rezultă că generalul-locotenent Teleghin a dobândit ilegal „mobilierul” din Leipzig. Îndrăznesc să presupun că nu era vorba despre taburete de campanie. Jukov recunoaşte că ştia despre hoţiile lui Teleghin şi că şi-ar fi exprimat, pasămite, nemulţumirea faţă de acest tip de acţiuni ilegale. Nu ştim dacă este aşa. Însă chiar dacă Jukov l-ar fi dezabrobat pe Teleghin, lucrurile s-au oprit aici. Din nota explicativă a lui Jukov reiese, de asemenea, că mobila furată de Teleghin a avut o destinaţie necunoscută. Prin urmare, e clar că Teleghin a dobândit ilegal „mobilierul”, dar e mai puţin clar unde se află acesta. De aici rezultă că, pe lângă trenul reţinut, pe care Teleghin îl trimisese „concetăţenilor”, pe lângă ceea ce fusese găsit în apartamentele şi vilele sale, mai erau şi alte bunuri, deosebit de valoroase, pe care Teleghin le-a dobândit ilegal şi le-a expediat nu se ştie unde. În această problemă încerca să facă lumină secretarul CC, A.A. Jdanov.

3

În argoul hoţilor, persoana care comercializează lucruri furate se numeşte *bişniţar*. Proprietara unei case de toleranţă se numeşte *codoaşă*. Jukov avea în anturajul său o pereche în care rolurile s-au schimbat. El era proprietarul unui bordel ilegal, ea făcea bişniţă cu lucruri furate. El se numea Kriukov Vladimir Viktorovici, ea, Ruslanova Lidia Andreevna. În afară de faptul că era proprietarul unei case de toleranţă, Kriukov Vladimir Viktorovici se ocupa intens cu jaful şi cu bişniţa. Pentru camuflarea activităţii sale tumultoase, el mai avea o profesie: era general-locotenent, comandant al Corpului 2 Cavalerie de Gardă. Pe Kriukov l-am întâlnit deja, în capitolul despre decoraţii. În 1932, Kriukov era comandant de regiment în divizia lui Jukov. Apoi Jukov l-a tras pe Kriukov după el şi l-a acoperit de medalii, încălcând dispoziţiile lui Stalin şi legile Uniunii Sovietice.

Kriukov a fost acuzat de furt, arestat şi închis. Din documentele dosarului rezultă că el a scos din Germania un automobil imens, de culoare neagră, Horch 951 A, două automobile Mercedes şi un Audi. Să vă povestesc despre Horch 951 A. Această maşină a fost creată ca *Führerwagen*, adică automobil pentru Hitler. Avea opt locuri şi capacitatea cilindrică a motorului de 4.944 cm^3. Maşina era dotată cu tot confortul posibil. De exemplu, aripa dreaptă din faţă putea fi ridicată, sub ea fiind instalat un lavoar. Geamurile aveau jaluzele. Pe suporturile portierelor din spate erau dispozitive de fixare speciale pentru trei vaze cu flori. Compartimentul şoferului era separat de cel al pasagerilor printr-un geam mobil antifonic. Plafonul habitaclului pasagerilor avea un luminator. Pe atunci măştile din faţa radiatoarelor maşinilor erau decorate cu statuete în miniatură: câini de vânătoare, cerbi alergând, vulturi. Simbolul firmei Horch era o ghiulea în zbor. Pentru a sugera că zboară, şi nu stă pur şi simplu pe capotă, i-au ataşat ghiulelei două aripi de vultur desfăcute. Acest simbol conţinea un mesaj ascuns. Baronul Münchhausen zbura călare pe o ghiulea deasupra Germaniei. S-a avut în vedere tocmai acest lucru atunci când a fost ales simbolul: noi am transformat imaginaţia în realitate: cu maşina noastră poţi zbura oriunde, ca pe o ghiulea lansată din tun. Această glumă se potrivea oricui, nu şi conducătorului statului german. Hitler nu voia în niciun caz să-şi lege numele de cel al baronului cunoscut în toată lumea, care zbura călare pe o ghiulea. Horch 951 A era o maşină mare, confortabilă, puternică şi extrem de costisitoare. Era produsă numai la comandă specială. Singurul neajuns: nu avea pe masca din faţa radiatorului steaua cu trei raze. Mercedesul era simbolul Germaniei, motiv pentru care Hitler a ales un Mercedes. Cu toate acestea, cei apropiaţi din anturajul lui Hitler, de pildă Göring şi Rosenberg, au ales Horch 951. Un automobil Horch 951 i-a dăruit Hitler mareşalului Mannerheim în

semn de recunoştinţă pentru că nu a permis Armatei Roşii să ajungă la zăcămintele suedeze de minereu de fier, salvând astfel Germania de o înfrângere imediată în război.

De o astfel de maşină şi-a făcut rost în Germania comandantul Corpului 2 Cavalerie de Gardă, proprietarul bordelului, favoritul lui Jukov, Eroul Uniunii Sovietice, generalul-locotenent Kriukov.

Automobilele Mercedes pe care generalul-locotenent Kriukov le-a adus din Germania nu erau nici ele nişte automobile oarecare, ci au fost alese cu dragoste şi în deplină cunoştinţă de cauză. Unul dintre ele era o cabrioletă 540 K, un model sport de o eleganţă ieşită din comun.

De la generalul de cavalerie Kriukov, în afară de maşini, trei apartamente în Moscova şi două vile, s-au confiscat 700 de mii de ruble bani-gheaţă. Acest lucru s-a întâmplat după reforma monetară din 1947, când rubla era stabilă, când Stalin, prin reforma sa, ruinase o mulţime de milionari necinstiţi. Norocosul Kriukov a scăpat chiar şi de reforma monetară stalinistă, salvând peste o jumătate de milion *cash*. Pentru comparaţie: un general din Ministerul Securităţii Statului primea pe atunci 5-6.000 de ruble pe lună („Scrisoarea din 8 februarie 1948 a generalului-colonel I.A. Serov adresată lui Stalin”, *Voennîe arhivî Rossii*, 1993, nr. 1, p. 212).

Pe lângă acestea, la viteazul general s-au mai găsit 107 kilograme de obiecte din argint, 35 de covoare vechi şi goblenuri, multe servicii de anticariat, blănuri, sculpturi din bronz şi marmură, vase decorative, o bibliotecă uriaşă de cărţi germane vechi cu cotor aurit, 312 perechi de încălţăminte elegantă, 87 de costume, teancuri de lenjerie de corp şi de pat din mătase etc. etc.

Toate acestea au fost furate de Kriukov şi scoase din Germania sub protecţia lui Jukov. De aceea, la interogatoriul din 1 octombrie 1948, generalului-locotenent Kriukov i-a fost pusă întrebarea: „Aţi spus că vă afundaţi din ce în ce mai mult, transformându-vă în jefuitor şi tâlhar. Se poate considera că Jukov era şi el un astfel de jefuitor şi tâlhar, dacă primea de la dumneavoastră cadouri, cunoscându-le proveniența?”.

Ce putea răspunde Kriukov la această întrebare?

4

Soţia eroicului general Kriukov, cea care făcea speculă cu lucruri furate, Lidia Ruslanova, era cântăreaţă. Kriukov şi Ruslanova, proxenetul şi

speculanta, erau căsătoriţi legal. Erau prietenii cei mai apropiaţi ai aproape sfântului Gheorghi Jukov.

Pentru Lidia Ruslanova esenţial în viaţă era să se îmbogăţească. Acumularea de bogăţii era pasiunea şi scopul vieţii ei. Prin furt, jaf, cumpărarea şi vânzarea de obiecte furate a agonisit o avere fabuloasă. Oricâte cântece ar fi interpretat, în Uniunea Sovietică nu ar fi putut să-şi cumpere din toţi banii câştigaţi nici măcar o ramă a unui tablou de Aivazovski. Iar ea avea o galerie întreagă de tablouri. De aceea, afacerea ei ilegală trebuie considerată ocupaţie de bază. Restul era camuflaj.

Galeria de tablouri a Lidiei Ruslanova cuprindea 132 de pânze ale marilor maeştri ruşi: Şîşkin, Repin, Serov, Surikov, Vasneţov, Vereşceaghin, Levitan, Kramskoi, Briullov, Tropinin, Vrubel, Makovski, Aivazovski etc. Am intrat pur şi simplu de curiozitate în Galeria Naţională din Trafalgar Square şi am început să număr primele 132 de tablouri începând de la intrare. Am decis să-mi fac o idee cam ce suprafaţă de pereţi trebuie să ai ca să expui atâtea tablouri. Tablourile au dimensiuni diferite: mici, medii, mari. Deci, orice tablouri ai lua, vei avea nevoie de o suprafaţă foarte mare pentru a expune 132 de tablouri. Recomand tuturor să repete acest experiment. Lidia Ruslanova avea pereţi destui pentru a expune aceste comori spre încântarea musafirilor şi a familiei.

Krasnaia zvezda o numeşte cu duioşie pe Lidia Ruslanova „privighetoarea socialistă”. Dar de unde a adunat această privighetoare atâţia bani?

Foarte simplu. De bani nu avea nevoie. Erau o mulţime de alte mijloace de a acumula comori. Valori uriaşe erau concentrate la Leningrad. În timpul blocadei, la Leningrad bântuia canibalismul. Este interesant să remarcăm că imediat după război a funcţionat un Muzeu al Blocadei Leningradului, în cadrul căruia câteva săli erau dedicate temei canibalismului. Curând, această temă a fost abandonată, exponatele au fost ascunse sau chiar distruse. E de la sine înţeles că un sovietic nu putea să mănânce un alt sovietic. Aşa ceva nu trebuia să se întâmple. Şi dacă nu trebuia, înseamnă că nici nu s-a întâmplat.

În Leningradul supus blocadei, ca de altfel în toată ţara, banii nu aveau nicio valoare. Ce să faci cu banii când mori de foame? Ai nevoie de pâine, dar pâinea nu se vinde pe bani. Pâinea se dă pe cartelă. Aşadar, în Leningrad a înflorit ca niciodată piaţa neagră. Valuta cea mai puternică erau conservele americane de carne. În oraşul asediat, pe gheaţa lacului Ladoga veneau maşini în coloane neîntrerupte. Ele cărau pâine, slănină, carne, crupe, zahăr. „Pe atunci, pentru un salam de Cracovia puteai primi un Levitan, un Kandinski, un Somov… Pentru un kilogram de slănină, o icoană de Rubliov” (I. Aleşkovski, *Ruka. Povestvovanie palacea*, 1980, p. 74).

Cineva trebuia să distribuie miile de tone de alimente. Dacă distribuitorul putea să vireze la stânga maşina ZIS-5 plină de lăzi cu conserve de carne sau cârnaţi afumaţi, un bun întreprinzător putea negocia această încărcătură nu numai pe tablourile lui Nesterov sau pe smaralde din colecţiile ţarilor, dar putea să facă rost de orice altceva.

Totuşi, vă rog să nu vă gândiţi la ceva rău. Eu n-am spus că generalul de armată Jukov, comandant al Frontului Leningrad, ulterior locţiitor al comandantului suprem, dirija spre stânga maşinile cu alimente. Nici măcar nu fac aluzie la acest lucru. Pur şi simplu afirm că în timpul războiului Jukov avea această posibilitate, iar prietena lui Jukov, Lidia Ruslanova, în timpul aceluiaşi război, a acumulat averi nemăsurate. Jukov, la fel. Evident, nu a existat şi nici nu putea să existe vreo legătură între bogăţiile Ruslanovei, Kriukov, Jukov şi conservele de carne, pe care le furniza Sam şi le distribuia Jukov. Să delimităm strict: bogăţiile separat, carnea separat.

Neclaritatea rămâne: de unde provin atunci bogăţiile?

5

Unii spun că Lidia Ruslanova dădea concerte şi cumpăra capodoperele cu bănuţii câştigaţi. Aşa ceva nu putem să credem.

Motivele sunt multe. În primul rând, la noi nu exista artă liberă sau creaţie liberă. Toţi creatorii erau organizaţi în colective şi uniuni. Deasupra tuturor uniunilor şi colectivelor se înălţau mândre structurile de stat. În timpul războiului (dar şi pe timp de pace), artiştii se conformau voinţei statului: distrăgeau masele populare largi de la stările sufleteşti negative. Artistul era un funcţionar al statului. Iar statul nostru era foarte strâns la pungă. De exemplu, Oleg Popov. Cel mai renumit clovn al secolului XX. (Dar *Guinness Book* nu face astfel de precizări, în ea se spune doar: cel mai amuzant clovn din lume. Fără a preciza din ce secol.) Oleg Popov se bucura într-adevăr de popularitate mondială. Îl cunoşteau toţi. El a dus în toată lumea faima patriei sale şi i-a adus statului câştiguri de zeci de milioane de dolari. El şi-a petrecut în arena circului toată a doua jumătate a secolului XX, începând cu 1950. A străbătut de mai multe ori întreaga planetă, de la Melbourne la Toronto, de la Roma la Beijing, de la Caracas la Sidney. A apărut în faţa publicului şi în noul mileniu. Ca mulţumire, statul nostru l-a jefuit până la ultimul capăt de aţă, apoi a uitat de el, stabilindu-i o pensie de cerşetor.

Lidia Ruslanova nu a avut nici a suta parte din succesul lui Oleg Popov. Dincolo de hotarele ţării noastre era cunoscută doar în Mongolia. La visteria ţării nu a adus nici măcar un dolar. Cu atât mai mult cu cât în timpul războiului nici soldaţii de pe front, nici răniţii din spitale, nici muncitorii din fabricile de armament, nici colhoznicii nu plăteau pentru concertele ei. Pentru ridicarea moralului maselor populare largi, concertele erau gratuite în majoritatea lor. Acestea erau organizate de către stat, care, apoi, cu multă zgârcenie, îi plătea pe artişti cu cartele de pâine şi bani, cu care aceştia oricum nu puteau cumpăra nimic. De aceea, un artist nu avea cum să câştige prea mulţi bani.

Şi chiar dacă i-ar fi câştigat, oricum în timpul războiului poporul nu avea încredere în bani. Îşi amintea încă de Războiul Civil: la început, cu o rublă puteai să te distrezi pe cinste, iar în scurt timp, cu un milion de ruble nu puteai cumpăra nici măcar un pumn de sare. Astăzi sunt bani cu vulturi şi coroane, iar mâine, banii lui Kerenski, banii guvernului provizoriu. Apoi, primii bani comunişti, deocamdată fără seceri şi ciocane.

Aşadar, oamenii nu credeau în bani. Astăzi aceştia au valoare, iar mâine este inflaţie. Sau reformă monetară. De aceea, în timpul războiului, în întreaga ţară funcţiona schimbul în natură. Cine suferea de foame dădea în schimbul pâinii tot ce avea. Cel care distribuia pâinea şi slănina se îmbogăţea rapid. Cu bani nu se putea cumpăra nici măcar o coajă de pâine. Din acest motiv drumul Lidiei Ruslanova spre îmbogăţire nu putea fi pavat cu economiile din munca cinstită. Dacă presupunem că acest drum nu era pavat nici cu conserve din carne, atunci cu ce?

Explicaţi-mi şi mie, nepriceputului, cum au putut nimeri uriaşele cantităţi de obiecte valoroase din Leningradul supus blocadei în palatele Lidiei Ruslanova, dacă nu au fost vândute pe bani?

6

Ruslanova şi protectorul ei Jukov aveau mai multe mijloace de a ajunge la comori. Iată încă unul dintre acestea. Hitleriştii prădau muzeele noastre şi trimiteau în Germania valorile prădate. Apoi în Germania au venit eliberatorii, care şi-au însuşit bunurile prădate. Un tovarăş de la *Literaturnaia gazeta* (5 august 1992) consideră normală această practică:

Ca un fel de justificare a minunatei cântăreţe Ruslanova, vreau să menţionez nu

numai bunul ei gust, ci şi faptul că cele 132 de tablouri originale aduse de ea din Germania erau în majoritate opere ale unor pictori ruşi celebri (Repin, Levitan, Aivazovski, Şîşkin şi alţii), care, la rândul lor, fuseseră furate din Rusia şi Ucraina de către ocupanţii nazişti.

Aşa, carevasăzică. Dacă hitleriştii au furat bunuri de valoare din muzeele noastre, ei sunt jefuitori. Dacă pe urmă Ruslanova şi-a însuşit patrimoniul Ucrainei şi Rusiei furat de hitlerişti, aceste valori sunt deja oarecum „spălate" şi de aceea nu mai sunt considerate furate.

Pe mine mă interesează un singur lucru: pentru ce merite deosebite comandantul Frontului 1 Bielorus, mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov, a decorat-o ilegal pe privighetoarea socialistă cu distincţii militare şi i-a permis să cotrobăie prin depozitele de bunuri considerate trofee de război, să ia tot ce-i place şi să le transporte nestingherită în numeroasele ei apartamente, palate şi vile?

Nici Gheorghi Konstantinovici Jukov nu s-a lăsat mai prejos. El însuşi era un mare cunoscător şi amator de artă. Era şi el colecţionar. Avea în colecţia sa tablouri din pinacoteca galeriei din Dresda. Evident, aici s-a descurcat fără conservele de carne. După război, Jukov a devenit stăpânul Germaniei de Est învinse. Prin urmare: muierea goală de colo, în ramă aurită – în apartamentul meu! Şi cealaltă – la fel!

Între timp, în primăvara anului 1942, când prietena lui Jukov se aproviziona cu mărfuri la Leningrad, în Armata a II-a de şoc a generalului-locotenent Vlasov foametea făcea ravagii. Armata încerca să rupă frontul spre Leningradul asediat, dar nimeni nu a ajutat-o, iar vecinii s-au retras şi ei. Armata a II-a de şoc s-a pomenit singură adânc în spatele frontului inamicului. Armata trebuia să se retragă, dar tovarăşii de la Kremlin nu s-au îndurat să cedeze teritoriul pe care Armata a II-a de şoc îl cucerise. De aceea i s-a dat ordin să reziste, deşi nu exista nicio posibilitate de aprovizionare a Armatei a II-a. Aici s-a repetat scenariul din primăvara anului 1942, când Jukov, trimiţând Armata a XXXIII-a adânc în spatele frontului inamicului, a sortit-o pieirii: nu pot să aprovizionez armata, dar nici să se retragă nu-i permit!

Locţiitorul comandantului Frontului Volhov, generalul-locotenent Vlasov, a fost trimis să salveze Armata a II-a de şoc. El trebuia să înghită găluşca pentru greşelile, eşecurile şi crimele altora. Pe Vlasov l-au făcut răspunzător de Armata a II-a de şoc, a cărei operaţiune nu fusese planificată, pregătită, iniţiată şi desfăşurată de el. El a fost pus să comande o armată a cărei aprovizionare era imposibilă şi căreia, în acelaşi timp, nu i se permitea să se retragă. Când în

sfârşit s-a primit ordinul de retragere din încercuire, nu avea cine să se mai retragă: cei care mai rămăseseră nu se puteau ţine pe picioare de vlăguiţi ce erau. Vlasov nu a trădat, Vlasov a fost trădat.

În pădurile de lângă Liuban, unde armata lui Vlasov rezista în apărare, copacii au fost lăsaţi fără muguri şi fără primele frunze, scoarţa le-a fost jupuită până la un stat de om. Soldaţii primeau pe zi 50 de grame de fărâme de pesmet. Atât. Caii Armatei a II-a de şoc au fost mâncaţi; la fel şi cadavrele cailor morţi. Au fost mâncate genţile din piele, curelele şi cizmele. Apoi traiul bun s-a terminat, soldaţii şi ofiţerii au încetat să mai primească şi cele 50 de grame de fărâme de pesmet. Vlasov raporta pe 21 iunie 1942 la statul-major al Frontului Volhov: „Se înregistrează mortalitate în grup din cauza inaniţiei”.

Avioanele aruncau foarte puţine provizii: pesmeţi şi conserve. Toate acestea trebuiau apoi căutate prin mlaştini, găsite şi predate. Cine ascundea o cutie de conserve era împuşcat (*Krasnaia zvezda*, 28 februarie 1996).

În general, în Armata Roşie, hoţii şi jefuitorii erau aspru pedepsiţi. Soldatul combatant pe front N. Tolociko povesteşte că, în iulie 1944, un plutonier din bateria de artilerie a Diviziei 179 Puşcaşi a luat calul unui ţăran lituanian pentru a tracta tunul până la poziţia de tragere. Fapta plutonierului a fost considerată jaf. Sentinţa a fost scurtă: împuşcare (*VIJ*, 1992, p. 49).

Medicul militar Olga Ivanenko relatează: anul 1942, Divizia 238 Puşcaşi, război, un oraş incendiat, o casă în ruine părăsită, doi soldaţi scot de sub dărâmături un pat stricat, moment în care sunt surprinşi. Fapta lor a fost considerată jaf.

Sentinţa în acest caz a fost singura posibilă: împuşcarea. Sentinţa a fost pronunţată de şeful statului-major al regimentului, locotenentul-major Kapustianski. Nici măcar nu a avut nevoie de un tribunal, i-a fost suficientă autoritatea proprie (*Russkaia mîsl’*, 21 iunie 2001).

Eu pot relata mii de astfel de cazuri cu trimiteri la martori concreţi, la documente de arhivă, la publicaţii şi scrisori ale combatanţilor pe front.

Între timp, privighetoarea socialistă şi-a însuşit o galerie întreagă de tablouri. Nu este vorba despre nişte picturi oarecare, ci despre patrimoniile naţionale ale Rusiei şi Ucrainei. Ei însă i se iartă totul: doar este prietena aproape sfântului Gheorghi, cel mai mare comandant militar al secolului XX.

În 1948, Teleghin, Kriukov şi Ruslanova au ajuns la închisoare.

La scurt timp, a murit în împrejurări stranii secretarul CC, tovarăşul Jdanov Andrei Aleksandrovici, cel care încerca să instituie ordinea în ţară. A fost arestat ministrul Securităţii Statului, generalul-colonel Abakumov. Apoi, în împrejurări la fel de stranii, a murit şi Stalin. Imediat după aceea Teleghin, Kriukov şi Ruslanova au fost eliberaţi. Judecătorii care i-au condamnat pe aceşti hoţi, jefuitori şi delapidatori i-au achitat fără să stea pe gânduri.

De ce?

Datorită descoperirii unor noi circumstanţe.

Despre descoperirea căror circumstanţe noi este vorba? Dosarele de urmărire penală ale prietenilor lui Jukov nu specifică acest lucru. S-au descoperit noi circumstanţe şi gata, ieşiţi, tovarăşi, din celule!

Motivele acestei eliberări rapide nu sunt greu de ghicit. Tovarăşul Jukov a răzbit până pe culmile puterii. Aceasta a fost noua circumstanţă descoperită; de aceea camarazii de hoţii şi jafuri ai marelui strateg au fost puşi în libertate în mod solemn.

Cu această ocazie s-a clarificat şi că, totuşi, tovarăşul Teleghin a expediat garnitura de tren cu bunuri furate nu pentru iubiţii săi concetăţeni, ci pentru sine. La ieşirea din închisoare, el a pretins ca trenul cu bunurile furate să-i fie înapoiat lui personal, şi nu concetăţenilor săi. S-a creat o situaţie bizară. Pe de o parte, generalul-locotenent Teleghin este un hoţ, un jefuitor şi un delapidator al bunurilor capturate. Pe de altă parte, din ordinul lui Jukov, el este eliberat din închisoare şi este scos de sub acuzaţii. Prin urmare, rezultă că el nu mai este nici hoţ, nici jefuitor. Cum rămâne totuşi cu garnitura de tren confiscată? Dacă admitem că Teleghin nu este hoţ, înseamnă că trenul cu bunuri capturate îi aparţinea lui, deci trebuie să i se înapoieze acest tren sau să fie despăgubit cu plata contravalorii acestuia. Este clar pentru toată lumea că un general sovietic comunist, cu economiile realizate din munca sa, nu putea cumpăra nici măcar un singur vagon de 60 de tone cu lenjerie de damă din mătase, iar aici este vorba despre un tren.

La Procuratura Militară şi la Procuratura Generală a URSS a fost găsită o soluţie demnă de înţelepciunea lui Solomon. Generalului-locotenent Teleghin i-au fost aduse la cunoştinţă următoarele: nu eşti hoţ, eşti un om cinstit, eşti liber, dar garnitura de tren cu bunurile capturate ai furat-o, de aceea nu putem să ţi-o înapoiem. Procurorul militar principal al armatei sovietice, generalul-locotenent A.A. Cepţov, „în numele procurorului general al URSS Rudenko, i-a reamintit fără echivoc insistentului reclamant că lucrurile în privinţa cărora pretinde să-i fie înapoiate «au fost dobândite pe cale ilegală», de aceea nu pot fi înapoiate”

(*VIJ*, 1989, nr. 6, p. 82).

Lidia Ruslanova a pretins şi ea să-i fie înapoiate comorile. Pentru o casetă cu briliante i s-a propus o compensaţie de 100.000 de ruble. „Ea însă pretindea 1.000.000. După spusele Lidiei Ruslanova, printre podoabele care i-au fost confiscate erau piese unicat, iar costul casetei în care erau păstrate aceste valori era de 2.000.000!” (*Russkaia mîsl’*, 22 februarie 2001).

Ce înseamnă două milioane de ruble în contextul anului 1948, când a fost arestată Ruslanova? După reforma monetară din 1947 şi până în 1953, când Ruslanova a fost eliberată din închisoare, nu s-au înregistrat practic tendinţe inflaţioniste. Să ne amintim acum fragmentul din scrisoarea adresată lui Stalin de generalul-colonel I.A. Serov pe 8 februarie 1948: un general din Ministerul Securităţii Statului primea 5-6.000 de ruble pe lună. Adică 60-72.000 pe an. De aici rezultă că un general cekist avea nevoie de 28 până la 33 de ani pentru a aresta, ancheta şi tortura oameni, pentru a incendia sate, a împuşca ostatici şi ofiţeri prizonieri, pentru a trimite convoaie de compatrioţi şi de străini în lagăre şi la moarte prin împuşcare, ca să poată strânge banii pentru o singură casetă de-a Lidiei Ruslanova. Evident, în toţi aceşti ani, generalul cekist trebuia să pună banii deoparte şi să nu cheltuiască nici măcar o copeică.

Conform bunelor tradiţii comuniste, ofiţerii şi generalii din armată primeau exact jumătate din leafa unui cekist cu acelaşi număr de stele pe epoleţi. Prin urmare, ca să strângă banii pentru o astfel de casetă, un general de armată trebuia să conducă divizia sau corpul de două ori mai mult timp – de la 56 până la 66 de ani, fără să cheltuiască nimic.

Fiica eroicului general şi a cunoscutei cântăreţe, Margarita Vladimirovna Kriukova, în acelaşi articol în care vorbeşte despre valoarea de 2.000.000 de ruble a casetei cu briliante, continuă povestea despre cinstitul ei părinte: „Toată viaţa V. Kriukov nu a putut face deosebire între un briliant şi o piatră: cercul intereselor sale era în alt plan. Era un om inteligent, educat. Avea o slăbiciune deosebită pentru literatura rusă clasică, dar pe ce anume stătea sau dormea, nu avea pentru el nicio importanţă” (*Russkaia mîsl’*, 22 februarie 2001).

Generalului Kriukov, pasionat de literatura clasică, îi era indiferent din ce mănâncă: din gamela de aramă sau din farfuria de aluminiu. De aceea mânca din farfurii de argint cu ornamente din aur, furate din palatul din Potsdam. Îi era absolut indiferent cu ce călătorea: cu o rablă de automobil sovietic „Moskvici” sau cu o bicicletă veche, ruginită. De aceea călătorea cu un automobil creat pentru Führerul Reichului German. El nu deosebea briliantele de pietre. Ei, fugi de-aici! Doar nu-şi umplea caseta cea scumpă cu pietre.

După eliberare, nici Teleghin, nici Ruslanova, nici Kriukov nu şi-au declarat nevinovăţia.

Procuratura Generală a URSS, conformându-se dispoziţiilor lui Jukov, i-a eliberat pe prietenii acestuia din închisoare. Cu toate acestea, în toate documentele oficiale se sublinia că li se restituie numai o parte din avut, întrucât restul a fost dobândit prin delapidare, furt şi jaf.

În nota sa explicativă pentru Comitetul Central al Partidului Comunist, Jukov nu a negat că generalul-locotenent Teleghin a furat.

Iată acum o problemă pentru agitatorii noştri: cum să-i justifice pe jefuitorii, delapidatorii şi hoţii Teleghin, Kriukov şi Ruslanova? Candidatul la sfinţenie Gheorghi are un anturaj cam dubios. Motivaţia jafurilor a fost găsită rapid. De fapt mai multe, nu numai una.

Prima motivaţie: ei luau numai lucruri de calitate, aveau gusturi de artişti. Acest lucru le justifică faptele. Nu luau briliante mai mici de două carate. Aceasta nu este dovada unui gust excepţional? Nu este aceasta o justificare pentru sărmanele victime ale stalinismului?

Îmi place acest argument.

A doua motivaţie: Kriukov, Teleghin şi Ruslanova sunt prietenii lui Jukov. Iar prietenilor celui aproape sfânt li se iartă totul. Ca şi aproape sfântului Gheorghi însuşi.

A treia motivaţie: Ruslanova a declarat că toate bunurile îi aparţin soţului ei Kriukov. Şi a fost iertată. În acelaşi timp, soţul ei a declarat că toate bunurile îi aparţin soţiei sale, Ruslanova. Atunci au trebuit să-l ierte şi pe el.

După arestare, anchetatorul – maiorul Grişaev – a interogat-o pe Ruslanova.

Anchetatorul: Din materialele anchetei reiese că în timpul sejurului din Germania v-aţi ocupat cu jefuirea şi însuşirea unor mari cantităţi de bunuri capturate. Recunoaşteţi?

Ruslanova (tăios): Nu recunosc.

Anchetatorul: Dar la percheziţia de la vila dumneavoastră a fost confiscat un număr mare de bunuri şi obiecte de valoare. De unde?

Ruslanova: Aceste lucruri aparţin soţului meu. I-au fost trimise în dar din Germania. Probabil de către colegii de serviciu (A. Buşkov, *Rossia kotoroi ne bîlo*, p. 560).

În 1951 Kriukov a recunoscut totul la proces, dar curând, în 1953, Jukov a

ajuns pe culmile puterii, a ordonat ca prietenii lui să fie eliberaţi din închisori, cazurile lor să fie revizuite şi să se efectueze o „verificare suplimentară”. Procurorii supuşi au revizuit imediat dosarele. Iată rezultatul revizuirii:

> La proces Kriukov nu şi-a negat vinovăţia privind delapidarea avuţiei statului. În acelaşi timp, aşa cum reiese din concluziile Procuraturii Militare, întocmite pe baza rezultatelor verificării suplimentare efectuate în anul 1953, obiectele de valoare confiscate la arestarea lui Kriukov aparţineau soţiei acestuia, Ruslanova L.A., achiziţionate cu banii proprii (N. Smirnov, *Vplot’ do vîsşei merî*, 1997, pp. 156-157).

Cercul s-a închis. S-a întâmplat ca în vechea anecdotă evreiască, adaptată la modelul rusesc:

— Cetăţene Kriukov, de unde iei atâţia bani?
— Din noptieră.
— Cine îi pune acolo?
— Soţia, Lidia Ruslanova.
— Dar ea de unde îi are?
— Îi dau eu.
— Dar dumneata de unde-i iei?
— Cetăţene anchetator, am răspuns deja: din noptieră.

*

Morala este următoarea: pentru unii mumă, pentru alţii ciumă. Prietenii lui Jukov n-ar fi putut ţine un bordel ilegal în batalionul sanitar al Corpului 2 Cavalerie de Gardă, n-ar fi putut fura în timpul războiului atât de făţiş şi cu atâta neobrăzare dacă n-ar fi avut în spate un protector în persoana locţiitorului comandantului suprem, mareşalul Uniunii Sovietice Jukov.

În limba rusă contemporană, pentru astfel de situaţii există un termen special – „acoperire”.

Capitolul 24

Minunea negativă

Jukov este una dintre cele mai terifiante figuri ale istoriei Rusiei. Esenţa acesteia este cel mai bine redată în portretul realizat de Konstantin Vasiliev. Fiinţa fantastică înfăţişată de el nu are nimic comun cu lumea oamenilor, pentru că provine dintr-o altă lume. Acesta nu este un om, ci un zeu păgân al războiului, cu un rânjet de lup pe chipul vânăt. Mantaua parcă este turnată din oţel, discurile ordinelor îşi arată luciul palid şi rece al aurului, în spatele său, purpurii şi aurii, dansează flăcările unui foc subpământean şi se zăreşte înfiorător scheletul alb al unei clădiri.

A. Buşkov, *Rossia kotoroi ne bîlo*, p. 550

1

Pentru a putea fi trecut în rândul sfinţilor, Jukov trebuie să îndeplinească unele formalităţi. Trebuie să corespundă anumitor cerinţe. În primul rând, a făcut el vreo minune?

La această întrebare, cu mâna pe inimă, răspundem: a făcut. Ce a făcut, ce nu, dar minuni a făcut din belşug, cu vârf şi îndesat.

Iată o minune printre multe altele. A avut loc pe 14 septembrie 1954, la ora 9 şi 53 de minute, pe poligonul Toţk din Regiunea Militară Uralul de Sud. Întru amintirea acestui eveniment, în locul înfăptuirii minunii a fost amplasată o placă memorială cu inscripţia: „În septembrie 1954, în cadrul poligonului au avut loc instrucţii tactice ale trupelor sub conducerea mareşalului Uniunii Sovietice G.K. Jukov”.

Practic, în orice mare poligon se efectuează instrucţii tot timpul, dar numai întru amintirea unei anumite instrucţii a fost amplasată o placă memorială.

După trei zile de la aceste instrucţii, pe 17 septembrie 1954, ziarul *Pravda* a publicat un comunicat TASS despre această minune: „Conform proiectelor unor lucrări ştiinţifice de cercetare şi experimentale, în ultimele zile a fost testat în Uniunea Sovietică unul dintre tipurile de arme nucleare”.

În comunicatul TASS nu se preciza prin ce se deosebea acest test de cele anterioare, cui i-a trecut prin cap această genială idee, cine a organizat acest experiment şi cine a condus desfăşurarea lui. Acum se ştiu toate aceste lucruri: „Studiul regiunii şi alte lucrări preliminare au început încă din iarnă şi au continuat în plin primăvara şi vara. Un rol important în toate acestea l-a avut mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov. Revenit la Moscova după moartea lui Stalin, el ocupa în acea perioadă funcţia de prim-locţiitor al ministrului Apărării URSS” (*Krasnaia zvezda*, 29 septembrie 1989).

Experimentele au fost neobişnuite. Superioritatea Uniunii Sovietice în acest domeniu al cercetării ştiinţifice este de necontestat. Nimeni altcineva din lume nu s-a gândit la aşa ceva, nimeni nu se poate mândri cu asemenea realizări. Nici în ţara noastră astfel de idei nu vin în capul oricui. Nici după Jukov, nici până la el nu a existat ceva identic sau similar.

Mareşalul trupelor blindate de tancuri Oleg Losik, Erou al Uniunii Sovietice, profesor universitar, preşedintele clubului cavalerilor ordinului Jukov, după ce-l declară pe idolul său un „mare comandant militar”, continuă: „El a realizat o adevărată revoluţie în pregătirea operativă şi de luptă. Sub conducerea sa, în septembrie 1954, în poligonul de la Toţk s-au desfăşurat pentru prima dată instrucţii experimentale ale trupelor, cu utilizarea armei nucleare” (*Krasnaia zvezda*, 28 decembrie 1996).

2

S-a întâmplat în felul următor: bombardierul a lansat bomba de la o altitudine de 13 kilometri. Echivalentul de trotil – 40 kilotone, adică forţa însumată a exploziilor de la Hiroşima şi Nagasaki. Explozia s-a produs în aer la înălţimea de 350 de metri.

Pentru ce?

Ideea a fost următoarea. Primul Război Mondial a fost un război de poziţie. A fost astfel nu pentru că i-ar fi plăcut cuiva, sau pentru că ar fi decis cineva acest lucru. Nu, pur şi simplu nicio armată nu a putut străpunge apărarea inamicului. A existat o singură excepţie: Ofensiva Brusilov. Dar aceasta, repet,

a fost o excepţie.

În cel de-al Doilea Război Mondial armatele au învăţat să rupă frontul strategic al inamicului, dar aceasta rămânea misiunea cea mai complexă pentru orice comandant. Ruperea frontului era plătită cu pierderi uriaşe în tehnică de luptă şi vieţi omeneşti, cu imense cantităţi de muniţii şi nu întotdeauna ofensiva era încununată de succes. Exemplu: încercările absurde şi inutile ale lui Jukov de a rupe frontul lângă Sîcevka, din ianuarie până în decembrie 1942.

După al Doilea Război Mondial, mareşalii sovietici au pus mâna pe arma nucleară. Şi au decis: dacă va fi necesar, vom rupe frontul cu un atac nuclear, apoi vom introduce trupele în breşă şi vom dansa în frontul inamicului!

Numai că trebuiau făcute experimente în cadrul aplicaţiilor. Aşa au decis.

În treacăt fie spus, cel care se pregăteşte pentru un război de apărare nu are nicio nevoie de astfel de aplicaţii. Dacă pe conducătorii sovietici îi îngrijora ameninţarea invaziei duşmane, trebuiau să anunţe: noi suntem atât de slabi, atât de fricoşi, încât lovim o singură dată, dar în cap. Şi nu li s-ar fi părut puţin nici Parisului, nici Londrei, nici Bonnului, nici New Yorkului, nici Washingtonului.

Având o asemenea concepţie strategică, nu erau necesare aplicaţiile. Era suficient să detoneze o bombă în deşert şi să-şi imagineze ce s-ar întâmpla dacă ar lansa-o pe un zgârie-nori.

Noi însă nu voiam să distrugem oraşele duşmanului. Trebuia să le cucerim, iar pentru asta era necesară ruperea frontului inamicului. Şi organizarea aplicaţiilor corespunzătoare.

3

Aşadar, în poligonul Toţk s-a construit apărarea inamicului convenţional şi apărarea trupelor noastre. *Krasnaia zvezda* (31 mai 1996) relatează:

> Bomba a fost lansată deasupra zonei în care, în nişte adăposturi, se aflau animale. În privinţa efectivelor umane, atât ale părţii care se apăra, cât şi ale celei care ataca, au fost luate toate măsurile cunoscute la vremea respectivă. Instrucţia a furnizat un material ştiinţific foarte bogat. Concluziile au fost minuţios analizate şi sintetizate. Pe baza acestora a fost elaborată o teorie privind noile tipuri de acţiuni militare – ofensivă şi apărare – în condiţiile utilizării armei nucleare, au fost perfecţionate manualele şi ghidurile existente şi au fost editate altele noi.

Din acest citat reiese un fapt esenţial: în afară de animalele pe care se făceau experienţă, acolo erau şi oameni. Erau trupe. Unele divizii se apărau în condiţiile utilizării reale a armei nucleare, altele atacau. Numărul total de participanţi – 45.000 de suflete. 45.000 de bărbaţi tineri şi sănătoşi. Există informaţii că numai cei care atacau erau 45.000. Dar mai erau 15.000 şi în apărare. Date conform cărora numărul total de participanţi era de 60.000 se întâlnesc în mai multe surse. De exemplu, ziarul *Ceas* (27 ianuarie 2001). Sursele oficiale păstrează tăcerea. Eu însumi înclin spre cea de-a doua cifră, dar câtă vreme ea nu este confirmată oficial, rămânem la prima. Cei care se apărau, în şanţuri, tranşee şi adăposturi urmau să fie expuşi unei explozii nucleare în imediata lor apropiere. În plus, trebuiau să fie „pregătiţi să închidă breşa din apărarea «albaştrilor», formată în urma atacului nuclear al «roşilor»" (*Krasnaia zvezda*, 19 iulie 1992). Cei care atacau urmau să străpungă apărarea inamicului convenţional, trecând prin epicentrul exploziei ca pe bulevard.

Desfăşurarea aplicaţiilor este descrisă astfel:

> Liniştea din jur era apăsătoare. Soarele strălucea, frunzele arbuştilor abia se mişcau. Undeva, în înaltul cerului, se apropia deja avionul care purta bomba atomică… Fiecare a avut senzaţii proprii, individuale, dar suma lor se încadra în aceste cuvinte: „Ne-a zguduit zdravăn"… Şi, în sfârşit, semnalul de atac. Primul lucru pe care l-am remarcat după ce am ieşit de sub pământ a fost un nor uriaş cât o jumătate de cer, împins de jos în sus de nişte flăcări purpurii care îşi schimbau culoarea, deveneau zmeurii, apoi mai puţin strălucitoare şi se tot ridicau în vârtej mai sus şi mai sus, antrenând după sine, aspirând de pe pământ o coloană imensă de praf şi tot ce mai era pe acolo. Ne-a impresionat şi altceva: cât vedeai cu ochii, zona se modificase încât nu mai putea fi recunoscută… Solul era plat, presărat cu pietricele, ca şi cum ar fi fost arat. Pe alocuri era topit. Ici-colo fumega. Nici urmă de vegetaţie sau altceva… Brusc röntgenometrul aproape că nu mai reacţiona la radiaţii. Comandantul plutonului de tancuri raportează îngrijorat prin radio: aparatul s-a defectat. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu alte aparate… Pe măsură ce ne apropiam de epicentrul exploziei am văzut câteva tancuri, printre care erau şi câteva grele. Unele dintre ele se topiseră şi se scufundaseră în pământ, altele fuseseră aruncate la zeci de metri şi zăceau cu şenilele în sus. Erau o mulţime de movile, dar ce obiecte fuseseră îngropate acolo de explozie, nu puteam nici măcar să ghicim. Apoi am văzut o oaie carbonizată, pe care geniştii au scos-o de sub pământ… (*Krasnaia zvezda*, 9 septembrie 1989).

Toţi cei care au scris memorii au povestit aproximativ aceleaşi lucruri:

Brusc, pe fâşia de piele a cefei neacoperită cu masca, o uşoară atingere de căldură: cam aceeaşi senzaţie pe care o ai la plajă când soarele, care s-a ascuns pentru câteva clipe în nori, iese din nou. Am înţeles: explozia avusese loc. După câteva momente a urmat expresia ei acustică… Unda de şoc s-a răspândit, iar eu am sărit din tranşee ordonând: „Servanţi, la tunuri!”. Mult deasupra poziţiei principale a apărării „inamicului”, ridicându-se în vârtej şi revărsându-se, răsucindu-se, din globul uriaş clocotind în care încă ardeau flăcări dezlănţuite cu furie, se înălţa la cer un nor colosal, fantastic. Ciuperca semăna cu cea din poze, dar câtă forţă malefică emana din ea! Câtă groază insufla în conştiinţa martorilor oculari!… La instrucţie au fost prezenţi miniştrii Apărării din ţările cu democraţie populară şi aceştia trebuiau să audă bine simfonia luptei în adâncimea apărării „inamicului”. Presiunea pe fiecare ţeavă de tun depăşea limitele admise, tuburile proiectilelor trase se sudau de culată, extractoarele nu funcţionau. Spre sfârşitul instrucţiei a trebuit să desprindem cu ranga de fier tuburile proiectilelor şi să montăm din nou închizătoarele împrăştiate efectiv după fiecare lovitură. Evident, după asemenea „exploatare”, tunurile trebuiau trecute la pierderi… Ceea ce am văzut nu poate fi descris şi nu putea fi asimilat de conştiinţă, nu poţi să te obişnuieşti cu aşa ceva şi nici nu poţi să uiţi… Pe măsură ce ne apropiam de epicentru, puteam vedea întregul tablou al răfuielii necruţătoare a demonului atomic cu natura, în toată goliciunea lui respingătoare. Mai întâi pădurea (stejar, carpen, ulm) ne-a întâmpinat cu frunzişul ofilit şi mototolit, cu ramuri şi coroane rupte. În continuare, pădurea era doborâtă la pământ, iar fiecare arbore era culcat în direcţia undei exploziei. Aproape de epicentru, pădurea era transformată în surcele şi aşchii mărunte, aşa cum vezi astăzi pe unele loturi de exploatare forestieră ale celor certaţi cu natura. Şi, în sfârşit, câmp pustiu şi sumbru, bătătorit ca un câmp de instrucţie, cu suprafaţa topită, cu mici orificii lăsate de copacii carbonizaţi sau smulşi de uraganul atomic… Pe solul topit zăceau turele de tanc smulse, aşezate „în picioare” ca nişte cutii de chibrituri, corpuri ale maşinilor de luptă, afete de tun strâmbate, ţevi de tun înnodate cu noduri complicate, caroserii de transportoare blindate şi automobile, boţite ca nişte batiste vechi. Am fost să vedem punctul de sprijin pentru companie amenajat special la 1.200 de metri de epicentru, cu sistem ramificat de şanţuri de comunicaţii, cu acoperiş solid şi adăpost pentru tunuri şi efectivul uman. Rămăsese în picioare, dar unda de şoc, distrugând pereţii despărţitori, a pătruns în toate compartimentele şi a umplut încăperile cu nisip. Husele tunurilor fuseseră smulse, aparatura optică se depreciase din cauza radiaţiilor, iar de la o pereche de cai legaţi de pripon rămăseseră doar frâiele – sărmanii căluţi au dispărut în nefiinţă. Am văzut resturile acestor frâie şi mi s-au întipărit în minte pentru tot restul vieţii (G. Ambrazevici, *Nezavisimost’*, 23 aprilie 1997).

În momentul exploziei pământul parcă s-a mişcat din loc, ne-a fugit de sub picioare, s-a auzit un bubuit ca de tunet, o trosnitură, iar spre cer s-a înălţat o ciupercă de foc de o strălucire orbitoare (*Krasnaia zvezda*, 9 iulie 1992).

Era dureros să te uiţi la animalele domestice înnebunite, orbite, carbonizate, mi-e groază să-mi amintesc copacii jupuiţi, frumuseţea de crâng dispărut, cele câteva sate transformate în mormane de cenuşă, rămăşiţele jalnice ale tehnicii de luptă (*Literaturnaia gazeta*, 15 septembrie 1999).

Ici-colo prin tranşee sau pur şi simplu în câmp deschis vedeam vaci, capre, oi şi alte animale domestice condamnate la moarte în chinuri din cauza bombei atomice. Unele încă stăteau în picioare şi rumegau iarbă, altora le săriseră ochii şi blana le ardea mocnit, altele (în special caii) zăceau deja pe jos arătându-şi rănile îngrozitoare (*Nezavisimost'*, 23 aprilie 1997).

După cum s-a dovedit ulterior, soldaţii care au luat parte la experimentul secret, precum şi localnicii au avut parte de o doză mare de radiaţii radioactive (*Krasnaia zvezda*, 19 iulie 1996).

Iată ce spune un martor din Letonia, Mihail Arensburg. Acesta era caporal în batalionul de geniu al poligonului Toţk. El descrie adăpostul pentru corpul de comandă: „Adăpostul era foarte frumos, parcă era o staţie de metrou. Băieţii noştri l-au construit" (*Ceas*, 27 ianuarie 2001). Revista publică atât fotografia autorului, un soldat tinerel, cât şi fotografia plutonului – locotenentul cu soldaţii şi sergenţii săi. Din cei 22 de băieţi zâmbitori a supravieţuit unul singur. Acesta l-a rugat pe reporter: „Vă rog, nu mă fotografiaţi, arăt groaznic". Aşadar, impresiile sale:

Deşi explozia a avut loc în aer, iar noi eram departe, am simţit totuşi cum a început să se mişte pământul sub noi, ca un val de mare… Aparatura s-a defectat… Spre locul exploziei s-au repezit tancurile şi soldaţii, cu strigăte de „ura", bineînţeles… Din cauza exploziei turela unui tanc a fost smulsă şi aruncată la 150 de metri. Pădurea de stejar cu arbori seculari era culcată la pământ ca iarba în bătaia vântului de toamnă. Înalţii oficiali s-au făcut nevăzuţi imediat după explozie, practic la câteva minute. Niciun dejun oficial, niciun toast solemn pentru pace în toată lumea. În schimb, în poligon au rămas să zacă nu numai grămezi de vite cu membrele smulse şi trupurile carbonizate, ci şi cadavre umane. Acţiunea a fost atât de prost organizată, încât de multe ori tancurile, în timpul simulării atacului, treceau peste corturile din tufişuri unde se aflau soldaţi. Evident, aceste pierderi au fost trecute sub tăcere. Am impresia că au vrut în primul rând să experimenteze bomba pe oameni şi animale… Poate că abia acum am înţeles că noi toţi am fost nişte cobai (*Ceas*, 7 ianuarie 2001).

> Ofiţerilor le-a fost arătată zona înainte şi după explozie. Din masivul forestier de stejar a rămas numai un morman negru de cenuşă şi nişte ţăruşi arşi. Tehnica de luptă – a noastră şi a inamicilor potenţiali – era topită şi deformată. Tranşeele şi adăposturile au dispărut, stratul superior al solului parcă s-a deplasat. Totul a fost ras de pe faţa pământului. Priveliştea era sinistră (*Krasnaia zvezda*, 9 iulie 1992).

Pentru că a venit vorba despre masivul forestier: pădurile de stejar din Toţk au fost plantate la porunca ţarului Petru. Erau mii de stejari viguroşi, cu vârste de până la 250 de ani. Să prefaci în scrum într-o clipă aşa mulţime de stejari! Asta nu e minune? Dumneavoastră aţi fi putut? Eu nu. Aşa ceva stă numai în puterile lui Gheorghi Konstantinovici. El nu este numai purtătorul nostru de victorii, ci şi făcătorul de minuni.

4

Aşadar, numai la noi în ţară s-au efectuat astfel de experimente! Numai la noi şi nicăieri altundeva! Suntem din nou cu un pas înaintea întregii planete!

Acum, că aplicaţiile s-au încheiat cu succes, ce mai urmează? Urmează avansarea lui Jukov. El nu a fost afectat de radiaţii. El s-a aflat departe de epicentru. Într-un buncăr de beton. Nu se ştie de ce, dar după aplicaţii el nu a vizitat zona exploziei. Îl aşteptau realizări măreţe departe de poligonul Toţk.

Dar cum rămâne cu cei 45.000 de bărbaţi tineri? Ei se apărau sau atacau într-o zonă în care nivelul radiaţiilor era atât de mare, încât s-au defectat aparatele de măsură, au încetat să mai reacţioneze la radiaţii. Cu oamenii ce s-a întâmplat? Jukov nu şi-a amintit de ei *niciodată*. *Krasnaia zvezda* şi-a amintit de ei după 38 de ani – pe 9 iulie 1992:

> Coordonatorul instrucţiei, G.K. Jukov, le-a mulţumit tuturor participanţilor pentru măiestrie, dârzenie şi bărbăţie… Măsuri elementare de prevedere ca decontaminarea tehnicii de luptă, a armamentului şi echipamentului nu au fost întreprinse. La instrucţie au luat parte mulţimi de oameni. Nu s-a efectuat nicio supraveghere medicală specială a stării lor de sănătate. Uitaţi de toţi, ei trăiau cum puteau, fără niciun fel de atenţie din partea statului… Fiecare dintre ei a semnat obligându-se prin jurământ să păstreze tăcerea timp de 25 de ani.

Să tacă 25 de ani? De ce? Să ne gândim ce putea povesti un participant la acele instrucţii? Că au avut loc? Toată lumea ştia acest lucru. După trei zile de

la explozie, pe 17 septembrie 1954, a fost publicat comunicatul TASS. Ce mai putea povesti participantul la aplicaţii? Că bomba a avut o monstruoasă forţă distructivă? Dar cine nu ştie acest lucru? Să presupunem că unul dintre participanţi nu şi-a ţinut gura şi a povestit cuiva că în timpul exploziei ia naştere un glob imens de foc, că radiaţia luminoasă arde casele şi copacii, topeşte blindajul tancurilor, că unda de şoc preface în aşchii orice construcţii, turteşte corpurile tancurilor şi le smulge turelele. Să presupunem că ascultătorul a povestit, la rândul lui, aceste lucruri şi altcuiva şi, în cele din urmă, informaţiile respective au ajuns la urechile spionilor duşmani. Întrebare: aceste informaţii chiar constituiau o noutate pentru duşman?

Între timp, imediat după aplicaţii, soldaţii şi ofiţerii participanţi au început să se simtă rău. Primul simptom – diareea cu sânge. Divulgarea cauzei era interzisă. Secret. Medicul se uită şi se minunează: nu pare a fi dizenterie şi nici holeră… Oamenii se topesc văzând cu ochii şi nu are cum să-i ajute. În armată nu mai aveau ce căuta, aşa că erau trimişi acasă: să se descurce cu ei doctorii civili. Dar nici lor nu le puteau spune cauza îmbolnăvirii.

Un alt simptom: impotenţa. Să ne amintim relatările participanţilor: abia a apărut pe cer norul exploziei nucleare, că imediat au răsunat comenzile: „La tunuri!”, „La maşini!”, „La atac, înainte!”. Explozia nucleară degaja o temperatură de milioane de grade. În momentul exploziei este arsă o uriaşă cantitate de oxigen, în plus, unda de şoc dislocă în toate direcţiile mase colosale de aer. De aceea în centrul exploziei se creează vid, un spaţiu lipsit de aer. Acest vid, asemenea unui aspirator, absoarbe pământ şi praf, care apoi cad şi se depun în zonele din jur. Zeci de mii de soldaţi şi ofiţeri s-au repezit la atac prin epicentrul exploziei, iar de sus ploua peste ei cu materii radioactive…

Krasnaia zvezda nu foloseşte termenul „impotenţă”. Despre participanţii la experiment se spune pur şi simplu: unul are neînţelegeri în familie, pe altul l-a părăsit soţia… Sau: „Au început certuri în familie… Soţia a început să-l acuze de infidelitate. Curând Aleksei a ajuns la concluzia că ea se preface pur şi simplu, mascându-şi propria insatisfacţie, poate chiar infidelitatea” (*Krasnaia zvezda*, 9 iulie 1992). Aceasta este povestea locotenentului-major A. Rojkov. El s-a aflat într-un tanc, la 15 kilometri de epicentrul exploziei. „În momentul exploziei, tanchiştii se aflau în tancurile lor T-34 îngropate în pământ la circa trei metri adâncime. Alte mijloace de protecţie în afară de măştile antigaz nu aveam.”

El era în interiorul tancului, la trei metri adâncime, la 15 kilometri de epicentru, dar cum a fost pentru infanteria din tranşee, la 8 kilometri de epicentrul exploziei, care nu era protejată de blindaj şi nu se afla la trei metri

sub pământ?

Să transformi în numai câteva clipe mii de bărbaţi sănătoşi în nişte impotenţi, asta nu e minune? Ce-i drept, e o minune negativă, dar oricum, nimeni altcineva n-ar fi capabil să o repete. Acest lucru stă numai în puterea maleficului făcător de minuni Gheorghi.

Pentru impotenţă nu erau daţi afară din armată. Erau afecţiuni mult mai grave. Îmbolnăviri în masă. Pentru păstrarea secretului, în documentele tuturor participanţilor la experiment s-a făcut menţiunea falsă că în septembrie 1954 ei s-au aflat în Orientul Îndepărtat, în Regiunea Polară sau în Asia Centrală. Să ne imaginăm consecinţele: de pildă, un soldat reformat revine în satul său natal. Sărmanul este chinuit de o boală necunoscută. Cu ce poate să-l ajute esculapul satului, dacă soldatului îi este interzis să facă măcar o aluzie la cauza bolii? Chiar dacă ar face aluzie, nu l-ar crede nimeni, pentru că în documentele sale scrie cu totul altceva, cu semnături şi ştampile. Şi cine să-l creadă, dacă documentul eliberat de puterea sovietică îl contrazice în totalitate? De aceea, participanţii la experiment se stingeau repede, liniştiţi şi tăcuţi.

Istoricii oficiali din Lubianka îmi recomandă să scriu istoria bazându-mă numai pe documente. Este foarte corect ce spuneţi, dragi tovarăşi. Numai că trebuie luat în considerare şi simplul fapt că organele puterii noastre de stat nu se remarcă printr-o onestitate deosebită. Pentru putere, draga de ea, a minţi este floare la ureche. Soarta participanţilor la instrucţia din poligonul Toţk este cel mai potrivit exemplu în acest sens, este un model de falsificare în masă a documentelor. Puterea s-a pus la adăpost de urmările crimelor sale în spatele unui zid dublu: angajamentele participanţilor de a tăcea şi documentele false.

De ce li s-a cerut zecilor de mii de participanţi să semneze sub jurământ un angajament că vor tăcea 25 de ani? Pentru ca invalizii să nu-l supere pe Jukov. Pentru ca Jukov să trăiască liniştit şi să-şi scrie cărţuliile despre cât de mult îşi iubeşte el poporul, minunata sa patrie, înţeleptul Partid Comunist şi Comitetul său Central.

În timpul lui Stalin, în perioada execuţiilor în masă, a fost introdusă formula: „Zece ani fără drept de corespondenţă”. Omul era ucis, iar rudelor li se spunea că este în închisoare. Dacă după zece ani îşi amintea cineva de el şi punea întrebări, răspunsul era următorul: a murit de răceală în timpul detenţiei. Şi treceau o dată fictivă a decesului.

„25 de ani de tăcere” şi „zece ani fără drept de corespondenţă” sunt din acelaşi aluat de gogoşi. Jukov şi-a făcut bine socotelile: n-au decât să se plângă după 25 de ani… Cine o să-i creadă dacă în documente nu este precizată participarea lor?

Dacă pe „lichidatorii” de la Cernobîl nu i-au dotat cu adeverinţe din cauza grabei, a neatenţiei sau a neglijenţei, participanţilor la lichidarea urmărilor avariei de la „Maiak” din 1957, la experienţele nucleare de pe poligoanele Toţk şi Novaia Zemlia, precum şi victimelor radiaţiilor din alte situaţii de avarii pur şi simplu li s-a ordonat să tacă, sub ameninţarea răspunderii penale, iar fiecare dintre ei a semnat de luare la cunoştinţă. Când, în sfârşit, se putea vorbi despre orice, acestor nefericiţi li s-au cerut adeverinţe. De unde să le ia, dacă nici în arhiva din Podolie şi nici în alte arhive nu existau documente în acest sens? Ori fuseseră distruse, ori nu fuseseră emise niciodată. Câţi oameni s-au dus înainte de vreme pe lumea cealaltă pentru că nu le-au putut spune nici măcar medicilor din ce cauză s-au îmbolnăvit!… Îmi vine uneori în minte un gând rebel: nu cumva aceasta este o politică de stat? (*Krasnaia zvezda*, 27 august 1998).

Gândul este într-adevăr rebel. Însă adevărat.

5

În Rusia nu se ocupă nimeni de căutarea victimelor experimentelor criminale ale lui Jukov. Uniunea Sovietică, slavă Domnului, s-a prăbuşit! În unele state desprinse din ea există preocupare pentru soarta oamenilor. Ziarul leton *Ceas* a început căutarea supravieţuitorilor. La invitaţia amabilă a redacţiei ziarului, am sosit la Riga în primăvara anului 2001 şi m-am întâlnit cu cei pe care au reuşit să-i găsească. Povestea acestor întâlniri merită o carte separată. Relatările despre îmbolnăvirea masivă a participanţilor, începând chiar din a treia zi după experimentul cu bomba nucleară, nu sunt pentru cei slabi de înger. Despre apariţia în stepa raionului Cikalov a orăşelelor de corturi, înconjurate cu multe rânduri de sârmă ghimpată, unde participanţii îşi trăiau ultimele zile. Despre răscoala care a izbucnit şi despre înăbuşirea ei. Ai noştri se pricep la asta.

Eu credeam că dacă omul nu moare după o săptămână, nu moare după un an şi nici după zece, înseamnă că s-a aflat departe de explozie sau era imun la radiaţii. M-am înşelat. Aveam în faţa mea nişte bătrâni în putere, dintre cei care au avut noroc, credeam eu, care au supravieţuit scamatoriilor lui Jukov aproape cincizeci de ani. Dar se pare că singurul care a avut noroc a fost Jukov, care stătuse la distanţă şi la adâncime. Pe toţi ceilalţi nu i-au cruţat radiaţiile. Oameni aparent perfect sănătoşi dădeau naştere unor copii cu boli necunoscute.

Urmările distracţiilor de la Toţk ale celui mai mare comandant militar s-au manifestat cu o intensitate îngrozitoare la a doua generaţie şi la generaţiile următoare. S-au născut copii cu macrocefalie şi cu oasele moi.

Şi nu pot să uit plânsul amar, cu suspine al bătrânului: de ce nu ne-au prevenit că nu trebuie să avem copii? De ce nu ne-au prevenit?

6

Se consideră că pe poligonul Toţk s-au folosit două categorii de cobai: zeci de mii de cai, vaci, oi, porci, câini, pisici şi 45.000 (sau 60.000) de soldaţi şi ofiţeri. A mai existat totuşi o categorie: deţinuţii.

Povesteşte fostul căpitan sovietic Mladlen Markovici. Numele său nu este siberian. Acest lucru trebuie clarificat. După al Doilea Război Mondial, în Uniunea Sovietică erau pregătiţi mii de ofiţeri pentru armatele ţărilor „înfrăţite": Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România, Iugoslavia, Albania. Brusc are loc ruptura cu Iugoslavia. Tinerii iugoslavi au de ales: să se întoarcă acasă, unde vor fi închişi ca spioni stalinişti, sau să rămână în Uniunea Sovietică. Alegerea era pur teoretică. Pe toţi cei care au optat pentru revenirea în Iugoslavia, tovarăşul Stalin i-a aruncat în închisorile noastre, ca spioni iugoslavi. Mladlen Markovici, ca mulţi alţii, a rămas, a primit cetăţenie sovietică şi a fost înrolat în forţele armate ale URSS. În experimentul de la Toţk el a avut un rol deosebit. A fost ales pentru că, în caz de deces, nimeni nu ar fi întrebat despre el.

Mladlen povesteşte:

> Şeful serviciului chimic al Regiunii Militare Uralul de Sud, colonelul Cihladze, m-a introdus într-un cabinet spaţios, unde la o masă stăteau nişte civili pe care nu-i cunoşteam, m-a prezentat, s-a întors şi a ieşit. Presupun că Cihladze nu trebuia să ştie de misiunea respectivă. Necunoscuţii nu s-au prezentat şi nu mi-au pus nicio întrebare. Acordul meu n-a fost necesar. Eu doar am ascultat ordinul: „Începând de mâine sunteţi numit şef al cursurilor de măsurare a radiaţiilor în cazul utilizării armei nucleare în Uniunea Sovietică. Trebuie să-i instruiţi pe deţinuţi să măsoare radiaţiile şi împreună cu ei veţi măsura radiaţiile după explozia bombei atomice. Veţi primi toate cele necesare acestei activităţi". În continuare au urmat explicaţii privind răspunderea mea şi drepturile nelimitate: pentru orice manifestare de nesupunere a subordonaţilor mei aveam dreptul să-i împuşc pe loc şi să nu răspund în faţa nimănui pentru acest lucru. În încheiere mi-

au dat să semnez un angajament de păstrare a secretului militar timp de 25 de ani. Pe atunci eu aveam 27.

Aşadar: nişte persoane necunoscute, prin ordin verbal, m-au numit într-o funcţie în afara schemei şi fără vreun document scris mi-au dat sarcina de a instrui un detaşament de deţinuţi ale căror biografii îmi erau necunoscute. Singura hârtie scrisă conţinea semnătura mea dedesubtul angajamentului de a păstra tăcerea.

Containerul şi aparatura erau permanent păzite de două santinele cu automate. În zona unde locuiam şi-mi desfăşuram activitatea de instruire a cursanţilor, accesul era interzis… Toată protecţia noastră consta din masca de gaze, ciorapii impregnaţi cu ulei de in fiert şi o pelerină din pânză de bumbac. Unda aeriană a exploziei atomice ne-a surprins în tranşeele deschise. În timp ce „partea care ataca", folosind artileria şi aviaţia, se răfuia cu „inamicul" pe flancuri, eu mă îndreptam cu tancul spre epicentru. Pe o rază de 10 kilometri radiaţia avea un nivel ridicat, iar în epicentru era de 48 de röntgeni. După ce am revenit la punctul de comandă şi am raportat superiorilor despre nivelul radiaţiilor, am mai făcut o dată drumul până la epicentru, de data aceasta împreună cu toţi cursanţii mei, marcând cu steguleţe gradul de contaminare a regiunii. Cu aceasta rolul meu de cobai principal în poligonul Toţk s-a încheiat.

Când i-au luat pe deţinuţi, despre soarta cărora nu am mai aflat nimic, deja nu mă mai puteam ţine pe picioare. M-au aşezat pe o laviţă de lemn unde am zăcut câteva zile fără niciun fel de ajutor medical. Nu mi s-a verificat gradul de contaminare. Abia după 40 de ani am aflat precis că tratamentul meu nu intra în planurile scenariului de la Toţk. Atunci, la cererea mea, am primit o copie de arhivă a statutului de serviciu, în care scria negru pe alb că din 7 august, adică înainte cu 37 de zile de explozia atomică, eu mă aflam „la dispoziţia comandantului Regiunii Militare Caucazul de Nord". Adică foarte departe de locul acelor evenimente…

Nu e de mirare că în următorii cincizeci de ani soarta mea, ca şi soarta a mii de alţi „cobai", s-a clădit pe dezinformarea şi minciuna oficială, întărită de semnătura de pe angajamentul privind „nedivulgarea". Deschizi gura şi eşti imediat declarat vinovat de crimă împotriva statului. Şi tot „secretul" constă în faptul că nici până astăzi eu nu am locuinţă, că armata în care mi-am lăsat tinereţea şi sănătatea nu mi-a recunoscut dreptul la tratament în spitalele ei.

Mi se spune: în cartea *Acvariul* ai scris despre experienţele pe deţinuţi, dar aşa ceva s-a întâmplat numai pe vremea lui Stalin. Nu, tovarăşi, iată că s-a întâmplat şi pe vremea lui Jukov. Şi după el.

În comunicatul TASS se spune: „Scopul experienţelor a fost studierea efectelor exploziei atomice. Au fost obţinute rezultate preţioase care îi vor ajuta pe oamenii de ştiinţă şi pe inginerii sovietici să rezolve cu succes problemele apărării în cazul unui atac nuclear”.

Cei pe care Jukov a făcut experienţele au o părere proprie în această privinţă:

> Viaţa a demonstrat că experienţa căpătată a costat mult prea mult şi a pierdut orice sens. Oamenii aflaţi în zona afectată de explozia nucleară, chiar dacă rămân în viaţă, îşi pierd capacitatea de luptă şi voinţa de a lupta, oricâte calităţi morale şi fizice ar avea.
>
> Participarea noastră la acest original experiment atomic a rămas mulţi ani un secret militar şi de stat, nimeni nu ne-a examinat după instrucţii, iar pe cei care s-au îmbolnăvit nu i-a tratat nimeni… Pe 20 noiembrie 1954, în timpul unui control profilactic, mi s-a descoperit la plămânul stâng un infiltrat de mărimea unei nuci (G. Ambrazevici, *Nezavisimost’*, 23 aprilie 1997).

A urmat tuberculoza, nouă luni de spitalizare, apoi autorul acestor rânduri a fost îndepărtat din forţele armate, stabilindu-i-se o pensie. Ulterior l-au lipsit şi de această pensie. Însă şi aceasta este povestea unui ofiţer care în momentul exploziei se afla într-un tanc.

Faţă de locuitorii satelor şi cătunelor din împrejurimi, tovarăşul Jukov nu şi-a exprimat recunoştinţa, dar şi aceştia şi-au luat doza de radiaţii. Era o deosebire: participanţii la experiment şi-au făcut treaba şi au plecat. În schimb localnicii au rămas în zonă. În perioada instrucţiei au fost evacuaţi, după încheierea acesteia au revenit… Nu vreau să-i obosesc pe cititori cu statistica afecţiunilor oncologice ale celor din poligonul Toţk. Nu este ceva care să înveselească sau să bucure.

Toate acestea vin să ilustreze afirmaţia că Jukov şi-a iubit poporul, soldaţii şi ofiţerii.

Să evaluăm acum experienţa căpătată. Participanţii la instrucţii au fost excluşi din armată cu miile şi nu s-au mai reîntors niciodată. Ce nevoie au avut ei de experienţa atacului prin epicentru, dacă nu vor mai activa niciodată în armată? Ei nu pot să împărtăşească nimănui din cunoştinţele lor, nu pot povesti nimănui ceea ce au văzut. La ce bun o asemenea experienţă? Dacă Jukov, expunându-i radiaţiilor, ar fi îmbolnăvit zeci de mii de oameni de leucemie şi

alte afecţiuni, iar apoi ar fi dat ordin să fie trataţi, ar fi căpătat experienţă medicii. Dar nu s-a ocupat nimeni de asta. Dacă după explozie oamenii ar fi trecut printr-un control medical, dacă ar fi efectuat teste chimice şi pentru nivelul de iradiere, ar fi căpătat experienţă medicii militari şi specialiştii în protecţia împotriva radiaţiilor şi armelor chimice. Dar nici acest lucru nu s-a făcut. Dacă după explozie s-ar fi efectuat decontaminarea tehnicii de luptă şi a armamentului, toţi ceilalţi specialişti ar fi căpătat experienţă. Dar decontaminarea nu a fost făcută. Atunci cine şi ce experienţă a acumulat în cadrul acelor instrucţii? Uimitoare logică: au instruit zeci de mii de oameni să acţioneze în condiţiile utilizării reale a armei nucleare, iar aceştia au murit cu toţii. Atunci la ce bun i-au mai instruit?

Imediat după aplicaţia din poligonul Toţk, prietenilor noştri din Germania de Est le-a fost comandat un film. Se numea *Sângele alb*. Subiectul: blestemaţii de revanşarzi vest-germani vor să pună mâna pe arma nucleară. Ei trimit în SUA pentru instruire ofiţeri de-ai lor. Dar nici americanii nu sunt proşti deloc. Câteva zeci de ofiţeri vest-germani sunt folosiţi de americani drept cobai în cadrul unor experimente cu utilizarea reală a armei nucleare. Explozia nucleară are loc în deşert. Un grup de ofiţeri nemţi, îmbrăcaţi în costume argintii ca de scafandri sau cosmonauţi, se reped în atac. Unuia i se rupe masca… Inspiră mizeria radioactivă… Se întoarce acasă, este tratat de cele mai mari somităţi medicale, dar se topeşte văzând cu ochii. În scena finală, muribundul întoarce capul spre sală şi adresează îndemnuri pozitive, spune fraze de tipul „Oameni buni, v-am iubit! Fiţi vigilenţi!”. Ca răspuns – hohotele de plâns ale sălii de cinema. Spectatorii îţi încleştau pumnii. Inimile li se umpleau de nobilă mânie.

Să comparăm acum filmul grozăviilor nucleare şi crunta noastră realitate. În filmul „Sângele alb” acţionează 7-8 oameni. La noi, 45.000. Sau mai mulţi. Acolo sunt ofiţeri voluntari. Pe ai noştri nu i-a întrebat nimeni dacă sunt sau nu de acord cu participarea. În film au costume argintii de cosmonauţi. La noi, pelerine de pânză. Pe ei îi tratează. Pe ai noştri, nu.

8

Există două abordări în descrierea crimei din poligonul Toţk.

Prima abordare: explozia nucleară este o realizare excepţională a gândirii noastre militare. Numai noi, şi numai sub conducerea celui mai mare geniu strategic, tovarăşul Jukov, am putut înfăptui acest act eroic.

Iată câteva mostre ale acestui tip de abordare.

Această aplicaţie atât de amplă, atât de apropiată de realitatea unei lupte încă neasimilate de trupe s-a desfăşurat fără pierderi. Niciun mort, niciun rănit sau traumatizat, nicio maşină avariată. Acesta a fost nivelul unei organizări pătrunse de participarea şi influenţa personală a lui G.K. Jukov (*Krasnaia zvezda*, 25 decembrie 1998).

Evident, 45.000 de impotenţi nu se iau în calcul.
Încă o mostră:

Printre măsurile cele mai importante ale acelei perioade trebuie să menţionăm aplicaţia militară din septembrie 1954 din Regiunea Militară Uralul de Sud, în poligonul Toţk. În cursul acesteia, pentru prima dată în practica pregătirii tactice, au fost exersate acţiunile trupelor în atac şi în apărare în condiţiile utilizării armei nucleare. Ideea, planul şi pregătirea acestei aplicaţii fără precedent în practica militară a ţării au fost elaborate şi desfăşurate cu participarea nemijlocită a mareşalului Uniunii Sovietice G.K. Jukov, care a fost numit coordonator. Aplicaţia a avut un caracter ştiinţific experimental. În cursul acesteia s-a studiat efectul bombei atomice de calibru mediu asupra armamentului, tehnicii de luptă şi a efectivului uman (General-colonel V. Barînkin, *Krasnaia zvezda*, 31 mai 1996).

Există şi o a doua abordare: a fost o crimă!
Iată cum descrie aceleaşi evenimente *Literaturnaia gazeta* (15 septembrie 1999). Titlul: „Atac nuclear împotriva Rusiei”. Şi subtitlul, ca o continuare a titlului: ORGANIZAT DE ARMATA SOVIETICĂ ACUM 45 DE ANI.
În articol se spune:

Alegerea locului experimentului nu a fost o greşeală, a fost o crimă. Cu greu putea fi găsită pe un spaţiu cât o şesime din toată suprafaţa de uscat a planetei o regiune mai populată decât regiunea cuprinsă între Volga şi Ural. Aşa cum este dificil să găseşti un pământ mai roditor sau un râu atât de frumos cum este Samara, cu o lungime de 600 de kilometri şi care în oraşul Samara, cu o populaţie de peste un milion de locuitori, se varsă în cel mai frumos fluviu navigabil din Europa – Volga, un râu în care s-au scăldat cu plăcere „conducătorii” ţării sosiţi pentru a asista la instrucţii. După explozie numănui nu i-a mai trecut prin cap să se răcorească în apa lui.
Iată oamenii de stat care au jucat un rol decisiv în stabilirea locului exploziei: L.P. Beria, N.A. Bulganin, L.M. Kaganovici, V.M. Molotov, G.M. Malenkov (după memoriile generalului-locotenent A.A. Osin).

Remarcăm cele două abordări.

Prima: explozia nucleară din poligonul Toţk este o mare realizare. În acest caz Jukov este cel mai mare geniu militar. El este cel care a ales cele mai pitoreşti locuri din Rusia, cele mai roditoare pământuri. Lui i-a venit în cap ideea să experimenteze pe oameni efectele radiaţiilor! Şi n-a avut nici adjuncţi, nici locţiitori, nici şefi. A făcut totul singur! Glorie lui! Iar în poligonul Toţk se află o placă memorială: „Sub conducerea personală a lui Jukov…".

A doua: explozia nucleară din poligonul Toţk este o crimă. Dar în acest caz numele lui Jukov, nu se ştie de ce, nu este menţionat. În acest caz este nominalizată o bandă de ticăloşi: Beria, Bulganin, Malenkov, Kaganovici, Molotov. Ei sunt cei care au comis crima. Şi s-a găsit imediat şi un general-locotenent cinstit, A.A. Osin, care şi-l aminteşte pe Lavrenti Beria, dar nu-şi aminteşte de Jukov. Deşi Jukov a fost oficial numit coordonator al experimentului. Deşi Beria Lavrenti Pavlovici avea un alibi de fier. El fusese arestat pe 26 iunie 1953, cu mai mult de un an înainte de explozie, şi împuşcat pe 23 decembrie 1953 la ora 19 şi 50 de minute, cu aproape nouă luni înainte de explozie. Generalii noştri însă nu-şi fac probleme: toate realizările poartă semnătura lui Jukov, toate crimele, pe cea a lui Beria.

O singură dată un fost caporal participant la evenimente, Mihail Arensburg, a făcut corect legătura între cele două abordări: a fost o crimă şi a fost organizată de Jukov. Caporalul servea într-un batalion care făcea parte din structura militară a poligonului – cu alte cuvinte, el nu făcea parte din trupele venite la instrucţie în poligon, ci din personalul poligonului Toţk. De aceea prezenţa lui la instrucţii, spre deosebire de prezenţa zecilor de mii de alţi participanţi la experiment, este certificată oficial printr-o adeverinţă de la Arhiva Centrală a Ministerului Apărării Rusiei. El povesteşte:

> În poligon exista un club unde soldaţilor li se proiectau filme, iar eu mai lucram uneori acolo ca mecanic. Din spatele gemuleţului meu puteam să văd multe lucruri, de pildă dineurile generalilor. L-am văzut şi pe mareşalul Jukov, care a venit pe acolo de mai multe ori. Toţi se temeau îngrozitor de el. Când se apropia maşina lui, generalii fugeau care încotro, ca potârnichile, numai să nu dea ochii cu el. Odată, Gheorghi Konstantinovici, în public, i-a smuls unui general epoleţii şi l-a gonit.

Apropo de smulgerea epoleţilor. Jukov Gheorghi Konstantinovici era mare meşter la aşa ceva. Cu un sentiment de mare satisfacţie smulgea epoleţii

ofiţerilor, generalilor şi amiralilor. Sadicul spintecă burta victimei şi scoate din ea cu grijă viscerele, astfel încât nefericitul să poată vedea întreg procesul. Acest lucru îi produce sadicului o mare satisfacţie. Jukov nu spinteca burţi – în orice caz, nu există deocamdată mărturii în acest sens –, dar smulgea personal lampasurile şi epoleţii auriţi. Şi se delecta cu această activitate. Mărturii am o mulţime. Nu le citez pentru că lectura ar deveni monotonă, prea plictisitoare. Totuşi, să aruncăm o privire spre smulgerea epoleţilor şi lampasurilor dintr-un unghi de vedere uşor diferit. Din Comitetul Central al PCUS.

Acordarea gradelor de general şi amiral, precum şi retragerea acestora, nu era de competenţa ministrului Apărării şi a adjuncţilor săi. Gradele de general şi amiral se acordau prin hotărâri ale Consiliului de Miniştri al URSS şi numai Consiliul de Miniştri avea dreptul să retrogradeze generalii şi amiralii sau să-i lipsească definitiv de aceste grade.

Aceasta este partea văzută a lucrurilor. Exista şi o parte nevăzută. În Uniunea Sovietică, de toate problemele privind cadrele se ocupa Comitetul Central al PCUS. Orice comandant de divizie, fie el general-maior sau numai colonel, făcea parte din nomenclatura Biroului Politic (BP). În CC şi în BP se luau decizii secrete. Expresia folosită era: „hotărârea instanţei a fost adoptată”. După aceea, Consiliul de Miniştri lua aceeaşi decizie în nume propriu, dar care fusese luată anterior la un nivel mai înalt.

Jukov rupea epoleţii şi smulgea lampasurile generalilor, dar nu e vorba aici de cruzime şi de sadism. Aici e vorba de prostie. Jukov nu ştia şi nu voia să cunoască limitele puterii sale. El făcea ceea ce era interzis să facă fără acordul CC şi al Biroului Politic.

În esenţă, Jukov îşi atribuise cu de la sine putere prerogativele aşa-numitelor instanţe conducătoare. Şi nu trebuie să ne contrazicem pe tema: se pregătea sau nu Jukov să acapareze puterea? El trăgea deja de plapuma puterii, numai că prea prosteşte şi fără tact.

Iată în ce constă prostia lui Jukov: striveşte sub greutatea ta Comitetul Central şi Biroul Politic, abia apoi fă ce pofteşti, n-ai decât să spinteci şi burţi şi să scoţi maţele generalilor. Câtă vreme încă nu le-ai strivit, rămâi în cadrul legilor şi regulilor stabilite.

În Rusia de astăzi, agitatorii comunişti încearcă să convingă tânăra generaţie că nu trebuie să-i fie ruşine din pricina lui Jukov. Comuniştii spun că: nu există pădure fără uscături, fiecare naţiune a dat naştere unor monştri. Germania l-a avut pe Hitler, noi pe Jukov.

La prima vedere, totul pare corect. Hitleriştii au efectuat experimente criminale pe oameni, şi Jukov a efectuat experimente criminale pe oameni. Se

pare că ticăloşii erau de acelaşi calibru.

Acum să remarcăm diferenţele. Hitleriştii au efectuat experimente criminale pe oameni, dar nu de o asemenea amploare ca Jukov. Nu există informaţii că Hitler ar fi asistat personal la experimentele pe oameni. Jukov a asistat. Pe locul acestor experimente sunt amplasate plăci comemorative. Noi suntem îndemnaţi să ne mândrim cu experimentele pe oameni.

Încă ceva: hitleriştii foloseau pentru experimente oameni pe care îi considerau duşmani.

Jukov i-a folosit pe ai lui.

Îmi întrerup naraţiunea la jumătatea rândului pentru că am ajuns la partea cea mai interesantă: ultimii ani din viaţa lui Stalin şi încăierarea animalică pentru putere la cel mai înalt nivel. Iată unde s-a manifestat din plin energia inepuizabilă a lui Jukov.

Anul 1952 – complotul mareşalilor, cekiştilor şi conducătorilor de partid împotriva lui Stalin şi moartea stranie a acestuia la începutul anului 1953.

Anul 1953 – complotul împotriva lui Beria.

Anul 1954 – numărul de atracţie nucleară din poligonul Toţk. Numai din punct de vedere militar aplicaţiile cu folosirea armei nucleare sunt considerate nebunie curată, dar în lupta pentru putere această crimă are sens, şi încă ce sens!

Anul 1955 – răsturnarea lui Malenkov şi întoarcerea cârmei statului în direcţia răspândirii prin forţă a comunismului în întreaga lume, a cursei nebune a înarmărilor nucleare, navigarea într-o direcţie care a dus ţara la sapă de lemn, destrămare şi prăbuşire.

Anul 1956 – Congresul al XX-lea al PCUS. Toată vina pentru acest congres a căzut asupra lui Hruşciov, deşi vina lui Jukov şi Serov în această afacere nu era mai mică. Congresul al XX-lea ne-a fost înfăţişat aproape ca o întoarcere la liberalizarea regimului. Nu ni se recomanda să ne gândim prea mult de ce Hruşciov, mânjit de sânge până peste cap, este brusc atras de liberalism. Dar Jukov ce avea de câştigat de pe urma liberalismului? Într-o ţară liberă el se putea aştepta numai la o judecată aspră, corectă pentru toate faptele comise, pentru anul 1941, pentru Elnia, pentru Sîcevka, pentru Berlin, pentru instrucţiile din poligonul Toţk. Într-o ţară liberă Jukov ar fi trebuit să răspundă la întrebarea despre provenienţa modestelor sale economii. Nu i s-ar fi permis să elibereze din închisoare hoţi şi jefuitori. Ar fi trebuit să răspundă nu numai pentru crimele comise de el, ci şi pentru crimele subalternilor săi, de pildă jefuitorul şi criminalul de război Serov. Şi cine i-ar fi permis lui Jukov, într-o ţară liberă, să

pălmuiască, să smulgă epoleţii şi lampasurile generalilor? Şi atunci, de ce în 1956 lui Jukov i-a venit brusc cheful de liberalism? Dar prietenului său Serov la ce-i trebuia? Ce aşteptau de la el?

Toţi trei, Hruşciov, Jukov şi Serov, în acelaşi an 1956, au demonstrat lumii întregi dragostea lor pentru libertate şi democraţie, atunci când au înecat în sânge revoltele populare din Ungaria şi Polonia.

Anul 1957. 22 iunie. Lovitură de stat. Învingători – Hruşciov, Jukov şi Serov. Pe cea mai înaltă culme a puterii nu este loc pentru toţi trei, nici măcar pentru doi.

Dar despre toate acestea – data viitoare.

Bibliografie

Aleşkovski, I., *Ruka. Povestvovanie palacea*, Russika, New York, 1980.

Anfilov V.A., *Bessmertnîi podvig*, Voenizdat, Moscova, 1971.

Annenkov, I., *Dnevnik moih vstreci. Ţikl tragedii*, Moscova, 1991.

Bagramian, I.H., *Tak şli mî k pobede*, Voenizdat, Moscova, 1988.

Bajanov, B., *Vospominania bîvşego sekretaria Stalina*, Tretia volna, Paris, 1980.

Batehin, L., *Vozduşnaia moşci Rodinî*, Voenizdat, Moscova, 1988.

Boevoi i cislennîi sostav Voorujennîh sil SSSR v period Velikoi Otecestvennoi voinî: Statisticeskii sbornik nr. 1 (22 iunie 1941), Voenizdat, Moscova, 1994.

Buşkov, A.A., *Rossia kotoroi ne bîlo*, OLMA-PRESS, Moscova, 1997.

Eidus, I.T., *Jidkoe toplivo v voine*, Akademizdat, Moscova, 1943.

Gotovil li Stalin nastupatel'nuiu voinu protiv Gitlera?, sost. V.A. Nevejin, AIRO-XX, Moscova, 1995.

Guderian, H., *Vospominania soldata* (*Amintirile unui soldat*), trad. din germ., Rusici, Smolensk, 1998.

Halder, F., *Voennîi dnevnik* (*Jurnal de război*), trad. din germ., Voenizdat, Moscova, 1969-1971.

Hoth, H., *Tankovîe operaţii* (*Panzer-Operationen*), trad. din germ., Voenizdat, Moscova, 1961.

Istoria Velikoi Otecestvennoi voinî Sovetskogo Soiuza. 1941-1945, Voenizdat, Moscova, 1960-1965.

Istoria Vtoroi mirovoi voinî (1939-1945), Voenizdat, Moscova, 1973-1982.

Jukov, G.K., *Vospominaniia i razmîşlenia* (*Amintiri şi reflecţii*), APN, Moscova, 1969.

Karpenko, A.V., *Obozrenie otecestvennoi bronetankovoi tehniki*. *1905 1995*, Nevskii bastion, 1996.

Krasnoznamennîi Baltiiskii flot v bitve za Leningrad, Nauka, Moscova, 1973.

Kuzneţov, A., *Babi Iar*, Posev, New York, 1986.

Liddell Hart, B.H., *Strategia nepriamîh deistvii* (*Strategy: The Indirect Approach*), trad. din engl., Inostrannaia literatura, Moscova, 1957.

Liddell Hart, B.H., *Strategia nepriamîh deistvii* (*Strategy: The Indirect Approach*), trad. din engl., Voenizdat, Moscova, 1976.

Manstein, E. Von, *Uteriannîe pobedî* (*Victorii pierdute*), trad. din germ., ACT,

Moscova, 1999.
Marşalî Sovetskogo Soiuza, Liubimaia kniga, Moscova, 1996.
Middeldorf, E., *Taktika v russkoi kompanii* (*Taktik im Rußlandfeldzug*), trad. din germ., Voenizdat, Moscova, 1958.
Müller-Hillebrand, B., *Suhoputnaia armia Germanii 1933-1945* (*Das Heer 1933-1945*), 3 vol., trad. din germ., Inostrannaia literatura, Moscova, 1956-1958.
Nakanune vojnî. Materialî soveşceaniia vîsşego rukovodiaşcego sostava RKKA. 23-31 dekabria 1940, Terra, Moscova, 1993.
Nevejin, V.A., *Sindrom nastupatel'noi voinî: Sovetskaia propaganda v preddverii „sviaşcennîh boev" 1939-1941*, AIRO-XX, Moscova, 1997.
Niurnbergskii proţess nad glavnîmi nemeţkimi voennîmi prestupnikami: Sbornik materialov, Iurizdat, Moscova, 1960.
Oktiabr'kii plenum ŢK KPSS: Stenograficeskii otcet, Moscova, 1957.
XVII siezd partii: Stenograficeskii otcet, Partizdat, Moscova, 1934.
Ordena Lenina Moskovskii voennîj okrug, Voenizdat, Moscova, 1985.
Petrov, N.V., Sorokin, K.V., *Kto rukovodil NKVD. 1934-1941*, Zven'ia, Moscova, 1999.
Piker, H., *Zastolnîe razgovorî Gitlera* (*Convorbirile lui Hitler în timpul meselor*), trad. din germ., Rusici, Smolensk, 1993.
Proektor, D.M., *Voina v Evrope*, Voenizdat, Moscova, 1993.
Rendulic, L., *Upravlenie voiskami* (*Grundlagen militärischer Führung*), trad. din germ., Voenizdat, Moscova, 1974.
Ribbentrop, J. von, *Mejdu Londonom i Moskvoj* (*Zwischen London und Moskau*), trad. din germ., Mysl', Moscova, 1996.
Rîbin, A.T., *Stalin i Jukov*, Gudok, Moscova, 1994.
Rokossovski, K.K., *Soldatskii dolg*, Voenizdat, Moscova, 1968.
Ruge, F., *Voina na more 1939-1945* (*Der Seekrieg 1939-1945*), Gudok, Moscova, 1994.
Samsonov, A.M., *Znat' i pomnit'*, Politizdat, Moscova, 1989.
Sandalov, L.M., *Boevîe deistvia voisk 4-i armii Zapadnogo fronta v naceal'nîi period Velikoi Otecestvennoi voinî*, Voenizdat, Moscova, 1961.
Sandalov, L.M., *Trudnîe rubeji*, Voenizdat, Moscova, 1965.
Sandalov, L.M., *Perejitoe*, Voenizdat, Moscova, 1966.
Sandalov, L.M., *Na moskovskom napravlenii*, Nauka, Moscova, 1970.
Smirnov, N.G., *Vplot' do vîsşei merî*, Moskovskii rabocii, Moscova, 1997.
Sokolov, B., *Neizvestnîi Jukov: portret bez retuşi*, Rodiola-Plus, Minsk, 2000.
Solonevici, I.L., *Narodnaia monarhia*, Luci Sofii, Minsk, 1997.
Soobşcenia Sovetskogo Informbiuro, Izd-vo Sovinformbiuro, Moscova, 1945-1947.
Soverşenno sekretno! Tol'ko dlia komandovania, Nauka, Moscova, 1967.
Sovetskaia voennaia enţiklopedia (*Enciclopedia militară sovietică*), Voenizdat, Moscova, 1976-1980.

Speer, A., *Vospominania* (*Erinnerungen*), trad. din germ., Rusici, Smolensk, 1997.
SSSR-Germania. 1939-1941, sost. I.G. Felştinski, New York, 1983.
Stefanovski, P.M., *Trista neizvestnîh*, Voenizdat, Moscova, 1968.
Şapoşnikov, B.M., *Mozg armii: V 3 kn*., Gosizdat, M., L.,1927-1929.
Triandafillov, V.K., *Razmah operaţii sovremennîh armii*, OGIZ, Moscova, Leningrad, 1926.
Triandafillov, V.K., *Harakter operaţii sovremennîh armii*, Gosizdat, Moscova, Leningrad, 1929.
Ustinov, D.F., *Vo imia pobedî*, Voenizdat, Moscova, 1988.
Voennîe paradî na Krasnoi ploşceadi, Voenizdat, Moscova, 1980.
Vos'moi siezd RKP(b). Protokolî, Moscova, 1959.
Westphal, S., Kreipe, W., Blumentritt, N. *et al*., *Rokovîe reşenia* (*Decizii fatale*), trad. din germ., Voenizdat, Moscova, 1958.
Zalesski, K.A., *Imperia Stalina. Biograficeskii enţiklopediceskii slovar'*, Vece, Moscova, 2000.

Ziare:

Ceas, *Izvestia*, *Krasnaia zvezda*, *Literaturnaia gazeta*, *Moskovskie novosti*, *Moskovskii komsomoleţ*, *Nezavisimaia gazeta*, *Nezavisimost'*, *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, *Novoe russkoe slovo*, *Pravda*, *Rossiiskaia gazeta*, *Russkaia mîsl'*, *Vesti*

Reviste:

Biulleten' oppoziţii, *22*, *Magazin*, *Naş sovremennik*, *Novaia i noveişaia istoria*, *Ogonek*, *Rodina*, *Rossiiskoe vozrojdenie*, *Voennîe arhivî Rossii*, *Voenno-istoriceskii jurnal*, *Voprosî istorii*, *Znamia*

Beer, H., *Moskaus As im Kampf der Geheimdienste*, Hohe Warte, München, 1983.
Brickhill, P., *The Dam Busters*, Londra, 1951.
British and American Tanks of World War II, ARGO, New York, 1969.
Dietrich, O., *12 Jahre mit Hitler*, München, 1955.
Encyclopedia of German Tanks of World War II, AAP, Londra, 1978.
Gregory, J., Batchelor, D., *Airborne Warfare 1918-1941*, Phoebus, Leeds, 1978.
Hitler, A. *Mein Kampf*, Zentralverlag der NSDAP, Eger, München, 1933.
Mellenthin, F.W. von, *Panzer Battles*, Londra, 1955.
Reinhardt, K., *Die Wende vor Moskau*, Stuttgart, 1978.
Rosenberg, A., *Der Zukunftsweg einer deutschen Aussenpolitik*, München, 1927.